The New York Times

Η εφημερίδα με τη μεγαλύτερη επιρροή στον κόσμο

Κάθε Κυριακή μαζί με την **ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**

WEEKEND EDITION 32 PAGES

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, *Κυριακή 31 Οκτωβρίου 2021 • Ετος 13ο • Αρ. φύλλου 686* | Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα | www.kathimerini.com.cy | €2,90

Οι σκιές στο κληροδότημα Αναστασιάδη

Το έλλειμμα αξιοπιστίας του μεγεθύνεται, ενώ συζητείται ο ρόλος του στην επιλογή υποψηφίου για το '23

Πέραν της αλλαγής πλεύσης στο Κυπριακό, η πηγή των κύριων σκιών επί διακυβέρνησής του είναι το δικηγορικό του γραφείο και ο οικογενειακός του περίγυρος. Με τις αντιδράσεις να εντείνονται ακόμη και στο εσωτερικό του Δημοκρατικού Συναγερμού, ζήτημα τίθεται ποιος θα είναι ο τελικός του ρόλος στην επιλογή του υποψηφίου του ΔΗΣΥ για το 2023. Θα είναι ο Νίκος Χριστοδουλίδης ή ο Αβέρωφ Νεοφύτου; Και οι δύο, πάντως, παρά τη φθορά του, θέλουν να τους δώσει το δακτυλίδι, κάνοντας ήδη τον προεκλογικό τους. Το αν η επιλογή Αναστασιάδη θα βοηθήσει τον υποψήφιο τελικώς είναι ακόμη ανοικτό. Επί του παρόντος, η Πολιτεία πάντως έχει να διαχειριστεί τη συμπερίληψη του ονόματός του στα Pandora Papers. Όλο αυτό έχει προεκτάσεις τόσο θεσμικά, όσο και πολιτικά για τον ίδιο και τον τόπο. **Σελ. 6-7**

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΩΡΚΑΤΖΗΣ

Ολοκληρώνεται το λίφτινγκ της Μακαρίου

Σειρά από παρεμβάσεις στην πρωτεύουσα ολοκληρώνονται ή δρομολογούνται, όπως το λίφτινγκ της λεωφόρου Μακαρίου, η υπογραφή του συμβολαίου για την ανάπλαση του παλιού ΓΣΠ και ανάπλαση της οδού Τρικούπη, στην παλιά πόλη, σημειώνει στη συνέντευξή του στην «Κ» ο δήμαρχος Λευκωσίας Κωνσταντίνος Γιωρκάτζης. **Σελ. 8**

ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Εξελίξεις σε τρία μέτωπα

Μπορεί η επανέναρξη των συνομιλιών να μεταφέρεται μετά το 2023, ωστόσο, οι εξελίξεις τρέχουν γύρω από τον διορισμό αντιπροσώπου των Ηνωμένων Εθνών, τις γεωτρήσεις στην κυπριακή ΑΟΖ και το ενδεχόμενο επιβολής κυρώσεων στην Τουρκία. **Σελ. 3**

ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ

Ευρωπαϊκή ασπίδα για την Άγκυρα

Η επίθεση που δέχεται η Λευκωσία από την Άγκυρα γίνεται αντιληπτή και καταγράφεται από την Ευρωπαϊκή Ενωση, αλλά εμφανίζεται, επί του παρόντος, απρόθυμη να δρομολογήσει ουσιαστικές κυρώσεις κατά της Τουρκίας. **Σελ. 4**

ΕΛΛΑΔΑ

Δύο εξεταστικές σε τροχιά σύγκρουσης

Στη σύσταση δύο διαφορετικών εξεταστικών επιτροπών ενδέχεται να οδηγήσει η πρόταση ΣΥΡΙΖΑ για τη διερεύνηση από τη Βουλή της χρηματοδότησης των ΜΜΕ κατά την περίοδο της πανδημίας, καθώς και της διενέργειας δημοσκοπήσεων. **Σελ. 17**

Από τις 4 π.μ. τέθηκε σε ισχύ η χειμερινή ώρα. Ως εκ τούτου, οι δείκτες των ρολογιών θα πρέπει να μετακινηθούν μία ώρα πίσω.

Ο Ελληνας γιατρός των αστροναυτών

Από το Διάστημα φθάνουν με κάθε λεπτομέρεια τα ιατρικά δεδομένα αστροναυτών και το τσεκάπ αναλαμβάνει ειδική επιστημονική ομάδα στην οποία μέλος είναι και ένας Ελληνας ο οποίος μιλάει στην «Κ» για τα συνήθη συμπτώματα, την επίδραση της βαρύτητας και της ακτινοβολίας και το εξατομικευμένο «φαρμακείο» που έχει μαζί του ο καθένας στον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό. Στη φωτογραφία, ο κ. Αδριανός Γολέμης κατά τη δοκιμή μιας πειραματικής στολής για την προσομοίωση αποστολής στον Αρη. **Σελ. 10**

ΧΟΣΕ ΜΑΝΟΥΕΛ ΚΑΜΠΑ

Οι τράπεζες να αναπτύξουν βιώσιμο μοντέλο

Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών Χοσέ Μανουέλ Κάμπα τονίζει στην «Κ» την ανάγκη ότι οι κυπριακές τράπεζες θα πρέπει να μειώσουν το κόστος τους και εκφράζει την ικανοποίησή του για την τάση μείωσης των ΜΕΔ, τονίζοντας ότι η προσπάθεια αυτή δεν πρέπει να σταματήσει. **Οικονομική, σελ. 5**

ΑΣΦΑΛΤΙΚΑ

Το «Ναι» φέρνει αντιδράσεις

Η γνωμάτευση της Περιβαλλοντικής Αρχής άναψε το φως για τη μετακίνηση της μιας εκ των οχληρών μονάδων ασφαλτικών από το Τσέρι στο Μιτσερό, ωστόσο προβληματισμοί καταγράφονται από την ομάδα των συμβούλων του Πανεπιστημίου Κύπρου. **Σελ. 9**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Θεσμική σοβαρότητα

Ο θεσμός του Προέδρου της Δημοκρατίας θα πρέπει είναι πάνω και πέρα απ' όλα, τίποτα δεν θα πρέπει να τον βαρύνει, ούτε καν υπόνοιες και όσοι τον βάλλουν θα πρέπει να έχουν έτοιμη την επόμενη μέρα. Θα πρέπει επίσης όλοι και όλες που κατέχουν δημόσια αξιώματα να έχουν πάντοτε κατά νου το του Θεόπομπου του Λακεδαιμόνιου, ότι οφείλουν να παραδώσουν στους επόμενους εξουσία μεγαλύτερη, στον βαθμό που είναι ασφαλέστερη. Οι θεσμοί ποτέ δεν θα πρέπει να λαβώνονται ή να κηλιδώνονται και σε αυτό ευθύνη έχουν μόνο οι κρατούντες αυτούς. Οι πολίτες δικαιούνται να ζουν σε μία ευνομούμενη χώρα. Το πολιτικό σύστημα στο σύνολό του οφείλει να είναι σοβαρό και μετρημένο, μακριά από ματαιοδοξίες και ακροβατισμούς.

Οπλικά συστήματα εκτός Συμμαχίας

Αντιφατικό παιχνίδι Τουρκίας

Η Αγκυρα προμηθεύεται ή προσπαθεί να προμηθευτεί οπλικά συστήματα από χώρες εκτός της Συμμαχίας, όσο και αν δηλώνει πως ανήκει στο ΝΑΤΟ. Συνεχίζει δε να απειλεί πως θα αρχίσει να προμηθεύεται όπλα από τη Ρωσία και δείχνει ιδιαίτερα ενοχλημένη από την ελληνογαλλική συμφωνία. **Σελ. 19**

Μια «ταξινόμηση» στο ενεργειακό

Επιτυχημένη η αποκλιμάκωσή του από το 1ο στο 2ο τρίμηνο 2021

Η Ε.Ε. παρακολουθεί τα εθνικά μέτρα των ευάλωτων πολιτών και επιχειρήσεων από την αύξηση των τιμών, ενώ η προπαρασκευή της Ε.Ε. και των υπηρεσιών της για αξιολόγηση της κατάστασης της αγοράς ενέργειας συνεχίζεται. Μια από τις συζητήσεις που γίνονται, και που αφορούν και την Κύπρο, είναι το καθεστώς της πυρηνικής ενέργειας και του φυσικού αερίου στο πλαίσιο των πράσινων πολιτικών της Ε.Ε. Το ερώτημα κατά πόσο μπορούν να θεωρούνται καθαρές πηγές ενέργειας (στην περίπτωση της πυρηνικής) ή «γεφυρωτικές» λύσεις μέχρι την ενεργειακή μετάβαση (στην περίπτωση του φυσικού αερίου), στο πλαίσιο της «ταξινόμησης» του τι αποτελεί πράσινη επένδυση για την Ε.Ε. και ιδιώτες. **Σελ. 4**

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΖΩΗ»

ΠΡΟΣΩΠΟ

Ο Κωνσταντίνος Ρήγος μιλάει στην «Κ»

Ο χορογράφος και σκηνοθέτης Κωνσταντίνος Ρήγος με αφορμή την παράσταση στη Λευκωσία «Χορεύοντας με τη σκιά μου» στη συνέντευξή του στην «Κ» λέει ότι πάντα ήθελε να ασχοληθεί με τον Μάνο Χατζιδάκι. **Ζωή, σελ. 4**

ΕΚΘΕΣΗ

Η Αϊτή το 1822 αναγνώρισε την Ελλάδα

Η πολυμορφική, εκπαιδευτικού χαρακτήρα έκθεση «Αϊτή - Ελλάδα, 1821-2021: Ταξίδι προς την Ελευθερία/ RESPECT», που πραγματοποιείται στο Ναύπλιο, ψηλαφίζει τη σημασία που έχει σήμερα η αναγνώριση της ελληνικής ανεξαρτησίας από την Αϊτή το 1822. **Ζωή, σελ. 1**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Μουσειακή πολιτική στην Κύπρο

Ο υπουργός Μεταφορών Γιάννης Καρούζος στη συνέντευξή του στην «Κ» αναπτύσσει το σκεπτικό του γύρω από την ελεύθερη είσοδο στα μουσεία, τη χαμηλή επισκεψιμότητα και τη μουσειακή πολιτική εν γένει. **Ζωή, σελ. 3**

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / *Γράφει ο* **ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Τα ηρωικά ΟΧΙ

«Πόσο χαμηλά πρέπει να πέσει ο άνθρωπος για να βγάλει το ψωμί του;» τη ρώτησα, σε μια απέλπιδα προσπάθεια να με λυπηθεί και να υποχωρήσει. «Το ψωμί του με λίγο βουτυράκι» σάρκασε εκείνη. «Θα κάνετε την αναπαράσταση του ΟΧΙ, αλλιώς κλείνει η στρόφιγγα της ενημέρωσης. Να δω εγώ μετά τι ανδίες θα γράφετε για να γεμίσετε τη στήλη». «Είστε αμείλικτη, κυρία Ουίλσον» ψέλλισα συντετριμμένος. «Θα το δεχτώ!».

Λάθος μου που της διηγήθηκα την ιστορία, το ομολογώ. Το θεατρικό δρώμενο για το ηρωικό ΟΧΙ, στην αυλή του δημοτικού σχολείου της Δασούπολης, έλαβε χώρα στα παλαιολιθικά 70s, όταν μου ζητήθηκε να υποδυθώ τον Ιωάννη Μεταξά, φορώντας μια robe de chambre. Η γαλλική φινέτσα που προσέθετε η ρόμπα στον ρόλο με ψήλωσε λίγους πόντους παραπάνω, βοηθώντας με να κατακεραυνώσω έναν καημένο που υποδυόταν τον Ιταλό πρέσβη Γκράτσι.

Αυτές τις μεγάλες στιγμές θέλησε να αναβιώσει η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον, στην εκδήλωση που διοργάνωσε για την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου. Το διαμέρισμα της Κωστή Παλαμά ντύθηκε στα γαλανόλευκα, η Ρωσίδα σέρβιρε τσίπουρα κι εγώ εμφανίστηκα με τη robe de chambre μου καταχειροκροτούμενος. Σε μια γωνία η Ελλού με κοιτούσε λυπημένα. «Καλά τούτες εν πελλές, εσύ εν αντρέπεσαι γιε μου;». «Καμιά δουλειά δεν είναι ντροπή» μουρμούρισα και κατέβασα το σφηνάκι άσπρο πάτο.

Το καλλιτεχνικό πρόγραμμα ολοκληρώθηκε με την ξαδέλφη της οικοδέσποινας, Ευφημία Παλαιολόγου Τσαμπά, η οποία ερμήνευσε υποδειγματικά αθάνατες επιτυχίες της Βέμπο μέσω Skype. «Και τώρα είμαστε έτοιμες για ένα γόνιμο διάλογο» ανακοίνωσε η Ιουλία. «Ας μιλήσουμε λοιπόν για τα ηρωικά ΟΧΙ κοπέλες». «Τουτέστιν;» ρώτησε η Ευγενία η Καλαμαρού. «Τουτέστιν και επί παραδείγματι, εγώ έχω να καταθέσω ότι οι καριέρες χτίζονται με τα ΟΧΙ». «Μα αφού εσύ εν εδούλεψες ποττέ σου» πετάχτηκε η Ελλού, αλλά η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον, αγνοώντας την επιδεικτικά, ζήτησε από τη Ρωσίδα να ανανεώσει τα τσίπουρα.

Η πρόθεση του Νίκου Νουρή να μετατρέψει την Κύπρο σε Δανία προκάλεσε την αντίδραση των κυριών του καρέ, των επονομαζόμενων και «κινεζομαζώχτρων».

«Christodoulides for President» είπε η Φώφη Κούταλου, θέτοντας τον δάκτυλο επί τον τύπον των ήλων. «Από εμένα είναι ΟΧΙ» δήλωσε η Καλαμαρού με στεντόρεια φωνή, επιβεβαιώνοντας τις πληροφορίες ότι εντός του Συναγερμού υψώθηκε τείχος στις φιλοδοξίες του υπουργού Εξωτερικών. «Τα περί υποψηφιότητας του Χριστοδουλίδη στις προεδρικές είναι πολιτικό gossip ή υπάρχει θέμα;» ρώτησε η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού. «Θεματάρα» της απάντησε η Ιουλία κι ευθύς αποκάλυψε στο καρέ το ζωηρό παρασκήνιο.

«Μια στιχομυθία, το καλοκαίρι στην Ύδρα, τροφοδότησε τις φήμες ότι ο Νίκος το σκέφτεται σοβαρά. Εκείνος το διέψευδε, πλην όμως όσο περνούσε ο καιρός τόσο φούντωναν τα σενάρια, καθώς η πληροφορία ερχόταν πλέον από διάφορες πηγές. Λίγο οι φιλοδοξίες της Φιλίππα που δεν κρύβονται, λίγο η καλή σχέση με τον Νικόλα και λίγο η στήριξη από τον Αρχιεπίσκοπο, δίνουν πολιτική υπόσταση στην υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη. Γι' αυτό ο Αβέρωφ ακούει το όνομά του και βγάζει φλύκταινες!».

«Στην Πινδάρου ο Χριστοδουλίδης είναι persona non grata» συμπλήρωσε το ρεπορτάζ η Κούταλου. «Και δεν αναφέρομαι στο ΟΧΙ του Δημήτρη Δημητρίου, ο οποίος επέλεξε Αβέρωφ σε σχετική ερώτηση του Γιόρτσιου. Αυτό ήταν αναμενόμενο... Το θέμα είναι τι γίνεται στο παρασκήνιο. Ο Αβέρωφ, με τους δυο σωματοφύλακες Χάρη και Πετρίδη, έχει κηρύξει πόλεμο στον υπουργό Εξωτερικών». «Από εμένα είναι ΟΧΙ» επανέλαβε η Καλαμαρού, βάζοντας κι αυτή το λιθαράκι της στον πανηγυρικό της ημέρας.

«Βροντερό ήταν και το ΟΧΙ της Δήμητρας Λιάνη για το comeback του Γιωργάκη» ενημέρωσε το καρέ η ξαδέλφη Ευφημία Παλαιολόγου Τσαμπά από το μετερίζι του Κολωνακίου. «Τουτέστιν;» ρώτησε η Καλαμαρού. «Τουτέστιν, όταν ο Γιώργος Παπανδρέου δήλωσε παρών στη διεκδίκηση της ηγεσίας του ΚΙΝΑΛ, η χήρα του Ανδρέα βγήκε σε πρωινάδικο και είπε ευθαρσώς: «από εμένα είναι ΟΧΙ». «Όταν έχεις πιτυρίδα και παίρνεις ένα σαμπουάν και δεν σου κάνει, το ξαναπαίρνεις; Δεν το ξαναπαίρνεις! Τα πράγματα είναι αρκετά επικίνδυνα και δεν ξέρω πόσο το έχει καταλάβει ο ελληνικός λαός. Το κλίμα που έχω είναι ότι στην κοινωνία ο Γιώργος δεν αντιπροσωπεύει τίποτα» δήλωσε η Δήμητρα επί λέξει.

«Αν μιλάμε για ηρωικό ΟΧΙ, αυτό ήταν του Ομήρου στον Σιζόπουλο» είπε η Ιουλία. Είναι γεγονός ότι ο εξωστρεφής Μαρίνος κατάφερε όχι μόνο να βγάλει τον Γιαννάκη από το χρονοντούλαπο της Ιστορίας αλλά και από τα ρούχα του. Ιδού το «από εμένα είναι ΟΧΙ» του Ομήρου, με δικά του λόγια: «... ο κύριος Σιζόπουλος επιδόθηκε σε αυτό που ο ίδιος γνωρίζει καλά. Στον υπόνομο. Με συκοφαντίες και ψεύδη...».

Η σεμνή εκδήλωση στο διαμέρισμα της οδού Κωστή Παλαμά ολοκληρώθηκε με ψήφισμα προς τον υπουργό Εσωτερικών. Το ψήφισμα διαμαρτυρίας αφορούσε στην απόφαση της κυβέρνησης να επιδοτήσει την αγορά ποδηλάτου με το διόλου ευκαταφρόνητο ποσό των 570.000 ευρώ για διάρκεια τριών χρόνων. Οι κυρίες, γνωστές και ως «κινεζομαζώχτρες», έπρεπε να κρούσουν τον κώδωνα του κινδύνου.

Ο χαρακτηρισμός «κινεζομαζώχτρα» βγήκε έπειτα από δεκάδες περιστατικά όπου οικογένειες στη μακρινή Κίνα έκλαψαν τους συγγενείς τους, οι οποίοι οδηγούσαν ανυποψίαστοι τα ποδήλατά τους στη Γρίβα Διγενή. Επειδή δεν υπολόγισαν προφανώς, ότι κάποιες ηλικιωμένες κυρίες οδηγούν ακόμα αγέρωχα τα αυτοκίνητά τους κι όποιον πάρει ο χάρος... «Όταν γίνει η Λευκωσία Κοπεγχάγη, τότε να κυκλοφορούν και ποδήλατα. Αγαπητέ Νουρή, από εμάς είναι ΟΧΙ» κατέληγε το ψήφισμα, με ένα ηρωικό φινάλε.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πρίν στην «Κ»

31.10.1931

ΠΟΛΥΝΕΚΡΟΣ: Επείγοντα τηλεγραφήματα ληφθέντα εκ Κύπρου αναφέρουν περί πεισματώδους και πολυνέκρου συμπλοκής συναφθείσης μεταξύ Κυπρίων χωρικών και Αγγλων στρατιωτών, καθ' ην εφονεύθησαν 15 άοπλοι Κύπριοι και ετραυματίσθησαν 50. Αι λεπτομέρειαι της συμπλοκής έχουν ούτως: Τα αποσταλέντα υπό του Αγγλου κυβερνήτου σερ Ρόναλντ Στορρς στρατεύματα προς κατάπνιξιν πάσης στασιαστικής εκδηλώσεως εις την ύπαιθρον χώραν συνήντησαν πανταχού ερρωμένην αντίστασιν εκ μέρους των αόπλων χωρικών. Η αντίστασις αύτη υπήρξε πράγματι απεγνωσμένη εις την περιφέρειαν Πηδαλίου. Οι Αγγλοι στρατιώται έχοντες σχετικάς διαταγάς του κυβερνήτου εξουσιοδοτημένου άλλωστε και διά του δημοσιευθέντος την πρωΐαν ανακοινωθέντος του υπουργείου των Αποικιών όπως πατάξη βιαίως πάσαν εκδηλωθησομένην αντίστασιν, επυροβόλησαν αγριώτατα εναντίον των αόπλων χωρικών χρησμοποιήσαντες και πολυβόλα. Εις την επακολουθήσασαν συμπλοκήν καθ' ην οι Κύπριοι χωρικοί ως μόνα όπλα των εχρησιμοποίουν πέτρας και σανίδας, εφονεύθησαν δεκαπέντε και ετραυματίσθησαν πεντήκοντα. Δέκα Αγγλοι στρατιώται ετραυματίσθησαν εκ των ριπτομένων λίθων.

ΜΑΝΤΖΟΥΡΙΑ: Τηλεγραφούν εκ Μόσχας ότι η σοβιετική κυβέρνησις παρέσχεν οδηγίας εις τον εν Τόκιο πρεσβευτήν της όπως επιστήση την προσοχήν του Ιάπωνος επί των Εξωτερικών υπουργού επί του γεγονότος ότι μια περαιτέρω ενέργεια της Ιαπωνίας εις την Βόρειον Μαντζουρίαν και ιδιαιτέρως εις την ζώνην των κινεζικών ανατολικών σιδηροδρόμων, θα ήγεν εις επιδείνωσιν της πολιτικής καταστάσεως. Ο Ρώσσος πρεσβευτής ενετάλη επίσης υπό της κυβερνήσεώς του να δηλώση ότι η Ρωσσία αποδίδει ιδιαιτέραν σπουδαιότητα εις το ζήτημα της διατηρήσεως του σημερινού καθεστώτος του διέποντος την διοίκησιν των ανατολικών κινεζικών σιδηροδρόμων.

ΚΑΦΕΣ: Το Ινστιτούτο του Βραζιλιανού καφέ ηρνήθη να διαπραγματευθή μετά της σοβιετικής κυβερνήσεως την πώλησιν δύο εκατομ. σάκκων καφέ φοβούμενον ότι τα σοβιέτ θα εχρησιμοποίουν την μεγάλην αυτήν ποσότητα προς ενέργειαν ντάμπινγκ του καφέ.

Η παρακαταθήκη της Φώφης Γεννηματά

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΛΑΜΨΙΑ**

Μπορεί η Φώφη Γεννηματά να γεννήθηκε και να μεγάλωσε μέσα στην πολιτική, αλλά δεν προοριζόταν απαραιτήτως για μια τέτοια καριέρα. Από νεαρή ηλικία έζησε τις μικρές και μεγάλες στιγμές του ΠΑΣΟΚ δίπλα στον πατέρα της Γιώργο Γεννηματά, ο οποίος είχε το προνόμιο να τον εκτιμούν και να τον αγαπούν και πάντως να τον σέβονται ακόμη και οι αντίπαλοί του.

Ως άξια κόρη σε αυτό τον ξεπέρασε. Τόσο στη ζωή της όσο και στην πολιτική δράση που ανέπτυξε μετά την απώλεια του πατέρα της, κατάφερε να κερδίσει εχθρούς και φίλους με τον χαρακτήρα της. Υπήρξε υπόδειγμα ήθους και σθένους ακόμη και στις πιο δύσκολες στιγμές της ζωής της. Δεν άφησε ποτέ τον πόνο να την καταβάλει και γι' αυτό έγινε σύμβολο θάρρους και ελπίδας, μιλώντας ανοικτά για το πρόβλημα υγείας που τη βασάνισε ανελέητα.

Ποτέ της δεν το χρησιμοποίησε, όμως, για να αποκομίσει πολιτικά οφέλη. Το μεγάλο κατόρθωμά της ήταν να διώξει τον φόβο από χιλιάδες ανθρώπους όταν βρέθηκαν οι ίδιοι ή κάποιος δικός τους αντιμέτωποι με τον καρκίνο.

Η συμβολή της στη στήριξη των καρκινοπαθών υπήρξε μοναδική και θα μείνει έτσι στο διηνεκές. Τη φράση του πατέρα της, «αρνούμαι να δεχθώ ότι ο καρκίνος είναι ανίκητος», η Φώφη την έκανε πράξη για πολλά χρόνια και κέρδισε πολλές μάχες αγέρωχη και χαμογελαστή έως την ύστατη ώρα.

Το πιο ηχηρό μάθημα προς όλους μας το έδωσε με τον θάνατό της και όσα ακολούθησαν στην τελετή μέχρι την τελευταία της κατοικία. Η πανελλήνια συγκίνηση και τα σπαρακτικά αλλά τρυφερά λόγια των παιδιών της, των συντρόφων της και των πολιτικών της φίλων και αντιπάλων ίσως για πρώτη φορά ηχούσαν τόσο ταιριαστά με τον χαρακτήρα και τη ζωή της. Αν αυτές οι στιγμές ομοψυχίας του πολιτικού κόσμου, που είχαν ευθεία αντιστοίχιση με τα αισθήματα των πολιτών, αφήσουν κάτι για τη συνέχεια θα είναι και αυτό ένα μεγάλο κέρδος για το τόπο που μας αφήνει με την απώλειά της η Φώφη.

Μπορεί να μοιάζει κυνικό, αλλά είναι βέβαιο ότι με τη συγκίνηση και τις μνήμες που προκάλεσε η απώλειά της ο πολιτικός της χώρος μετά τον θρήνο μπορεί να ξαναβρεί την ελπίδα και να ανασυνταχθεί.

Τόσο στη ζωή της όσο και στην πολιτική δράση που ανέπτυξε μετά την απώλεια του πατέρα της, κατάφερε να κερδίσει εχθρούς και φίλους με τον χαρακτήρα της.

Το ίδιο ισχύει προφανώς και για την παράταξή της, αρκεί οι πρωταγωνιστές της να αντιληφθούν το χρέος τους και να κινηθούν, αν όχι με τη μεγαλοψυχία εκείνης, τουλάχιστον με τον σεβασμό που αρμόζει στην περίσταση. Μπορεί να μοιάζει κυνικό, αλλά είναι βέβαιο ότι με τη συγκίνηση και τις μνήμες που προκάλεσε η απώλειά της ο πολιτικός της χώρος μετά τον θρήνο μπορεί να ξαναβρεί την ελπίδα και να ανασυνταχθεί.

Το πολιτικό κενό υπάρχει και αν κινηθούν με ενότητα, σοβαρότητα και καθαρές κουβέντες, όπως θα απαιτούσε κι εκείνη, ίσως κάνουν το θαύμα της αναγέννησης. Ενας πολιτικός χώρος που πλήρωσε δυσανάλογα βαρύ τίμημα τα τελευταία χρόνια της κρίσης, αλλά είναι αναγκαίος για την ισορροπία του πολιτικού μας συστήματος.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: Δημητρης Λοττιδης • Διευθύντρια: Μαρινα Οικονομιδου • Σύμβουλος Εκδοσης: Αλκης Ανδρεου
Υπεύθυνος Υλης: Αποστολος Κουρουπακης • Υπεύθυνος Ατελιέ: Παντελης Δαμιανου

Νίκου Κρανιδιώτη 7Ε, 3ος όροφος, 2411 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: Αλεξης Παπαχελας • Διεύθυνση συντάξεως: Κωστης Φαφουτης - Νοτης Παπαδοπουλος

Ψάχνουν διέξοδο από την πολιτική κρίση

Η τ/κ Δεξιά εκλέγει νέο ηγέτη, που θα οδηγήσει τα Κατεχόμενα σε πρόωρες «βουλευτικές» εκλογές τους επόμενους μήνες

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

Το μεγαλύτερο κόμμα της τουρκοκυπριακής κοινότητας οδηγείται στην κάλπη για να αναδείξει το νέο ηγέτη της. Ο νέος αρχηγός του Κόμματος Εθνικής Ενότητας (UBP) αναμένεται να αναλάβει τον σχηματισμό της νέας, μεταβατικού χαρακτήρα «κυβέρνησης», η οποία θα οδηγήσει την τουρκοκυπριακή κοινότητα εντός των επόμενων μηνών σε πρόωρες «βουλευτικές» εκλογές.

Η τουρκοκυπριακή κοινότητα αναμένει το αποτέλεσμα του συνεδρίου και ενώ επικρατεί κλίμα μεγάλου πολιτικού αναβρασμού. Η τρικομματική «κυβέρνηση» μειοψηφίας διαλύθηκε πριν από περίπου τρεις εβδομάδες και στη συνέχεια στα Κατεχόμενα «έσκασε» το σκάνδαλο με το περιβόητο ροζ βίντεο, το οποίο οδήγησε στις αρχές της προηγούμενης εβδομάδας τον «πρωθυπουργό», Ερσάν Σανέρ, στην απόσυρση από την πολιτική σκηνή. Πολλοί Τ/κ αναλυτές προειδοποιούν ότι το έργο της νέας «κυβέρνησης» που θα κληθεί να αντιμετωπίσει αυτές τις προκλήσεις θα είναι ιδιαίτερα δύσκολο.

Εν μέσω πρωτόγνωρης συστημικής, πολιτικής και ενεργειακής κρίσης η τουρκοκυπριακή κοινότητα αναμένει το νέο «πρωθυπουργό» και τη στιγμή της «κάλπης».

Σε περίπτωση που ο κ. Σουτζούογλου εξασφαλίσει την ηγεσία του κόμματός του, σε λίγα εικοσιτετράωρα στα Κατεχόμενα θα δρομολογηθούν ενδιαφέρουσες εξελίξεις.

Τα δυο φαβορί

Ο κ. Σανέρ αποχώρησε από την πολιτική σκηνή «πυροβολώντας» τον αντίπαλό του στο συνέδριο του UBP, Φαΐζ Σουτζούογλου. Σύμφωνα με τον κ. Σανέρ, ο κ. Σουτζούογλου ευθύνεται για την κυκλοφορία του επίμαχου βίντεο και εμφανίζεται έτοιμος να ζητήσει από τον πολιτικό αντίπαλό του να απολογηθεί ενώπιον της δικαιοσύνης. Ο δε κ. Σουτζούογλου απορρίπτει κατηγορηματικά την εμπλοκή του στην υπόθεση του επίμαχου βίντεο. «Ένας υποψήφιος για την ηγεσία του UBP, ο οποίος σύμφωνα με τις τελευταίες δημοσκοπήσεις, στο πρώτο σκέλος της αναμέτρησης συγκεντρώνει ποσοστό της τάξης του 56% για ποιο λόγο να επιχειρήσει να πλήξει έναν αντίπαλο, ο οποίος δεν αποτελεί απειλή για τον ίδιον», αναρωτήθηκε την Τρίτη ο κ. Σουτζούογλου, απαντώντας στις κατηγορίες του κ. Σανέρ. Ο φιλόδοξος Τ/κ πολιτικός πρόσθεσε ότι ο κ. Σανέρ είχε στη διάθεσή του ενάμισι έτος για να εμποδίσει τη διαρροή ντοκουμέντων που αφορούν την προσωπική του ζωή. Ωστόσο, δεν κατέβαλε προσπάθεια προς αυτήν την κατεύθυνση και δεν συνεργάστηκε με την «αστυνομία» για να εμποδιστεί η κυκλοφορία του ροζ βίντεο.

Οι τελευταίες πληροφορίες από το εσωτερικό του UBP επιβεβαιώνουν τα ποσοστά του ο κ. Σουτζούογλου σχετικά με την κούρσα ανάδειξης στην ηγεσία της τ/κ Δεξιάς. Όλες οι τελευταίες πληροφορίες δείχνουν ότι ο έμπειρος τ/κ Δεξιός πολιτικός βρίσκεται ένα βήμα πιο μπροστά από τους αντίπαλους του στη μεγάλη αναμέτρηση. Τον κ. Σουτζούογλου υποστηρίζουν μεγάλες μερίδες της κομματικής βάσης και τοπικές οργανώσεις του UBP. Επίσης, στο πλευρό του Τ/κ πολιτικού βρίσκονται υποστηρικτές της τ/κ Δεξιάς που τηρούν αποστάσεις ασφαλείας από τις συντηρητικές και αυταρχικές συνταγές της Άγκυρας. Το όνομα του κ. Σουτζούογλου το τελευταίο διάστημα ξεχωρίζει στο τ/κ πολιτικό σκηνικό ως ένας κεντρώος πολιτικός που διατηρεί φιλικές σχέσεις με την τουρκική αντιπολίτευση, γεγονός που προκαλεί προβληματισμό στο τουρκικό Προεδρικό.

Στο συνέδριο του UBP, ο κ. Σουτζούογλου θα αναμετρηθεί με τον Χασάν Τάτσοϊ για την ηγεσία του κόμματος του. Ο κ. Τάτσοϊ είναι ένα άλλο υψηλόβαθμο στέλεχος της τ/κ Δεξιάς, το οποίο τις τελευταίες ημέρες επιχειρεί παρασκηνιακά να επωφεληθεί από την υποστήριξη του κ. Σανέρ και της Άγκυρας. Σύμφωνα με Τ/κ αναλυτές, δίχως την παρέμβαση της Άγκυρας στο συνέδριο του UBP, ο κ. Τάτσοϊ δεν φέρει μεγάλες ελπίδες για ένα θετικό αποτέλεσμα.

Προηγουμένως για την ηγεσία του UBP την υποψηφιότητα του είχε ανακοινώσει και μια αμφιλεγόμενη προσωπικότητα της τ/κ Δεξιάς, ο εθνικιστής Ζορλού Τορέ. Ο πρώην αντιπρόεδρος της «βουλής» δεν αναμένεται να σημειώσει αξιοσημείωτη πορεία στο μεγάλο συνέδριο του κόμματος του.

Η επόμενη ημέρα

Σύμφωνα με καλά ενημερωμένες πηγές της «Κ», από το εσωτερικό του UBP, σε περίπτωση που ο κ. Σουτζούογλου εξασφαλίσει την ηγεσία του κόμματός του, σε λίγα εικοσιτετράωρα στα Κατεχόμενα θα δρομολογηθούν ενδιαφέρουσες εξελίξεις. Σε μια τέτοια περίπτωση, ο Τ/κ ηγέτης ΕρσίνΤατάρ αναμένεται να παραδώσει στον κ. Σουτζούογλου την εντολή σχηματισμού, μεταβατικού χαρακτήρα «κυβέρνησης». Αυτή η «κυβέρνηση», μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, θα κληθεί να «περάσει» από τη «βουλή» τον προϋπολογισμό του νέου έτους, να αντιμετωπίσει την οικονομική και ενεργειακή κρίση και να οδηγήσει τους Τ/κ στις «κάλπες» για τις πρόωρες «βουλευτικές εκλογές».

Οι τελευταίες πληροφορίες θέλουν τον κ. Σουτζούογλου να έχει έρθει ήδη σε επικοινωνία με τα κόμματα της αντιπολίτευσης για το δύσκολο εγχείρημα των επόμενων ημερών. Λαμβάνοντας υπόψη του τις προαναφερόμενες προκλήσεις, ο κ. Σουτζούογλου συζήτησε πίσω από κλειστές πόρτες με τους αρχηγούς του Κόμματος του Λαού (HP) και του Δημοκρατικού Κόμματος (DP) το ενδεχόμενο του σχηματισμού μιας «κυβέρνησης» ειδικού σκοπού. Οι πληροφορίες για το συγκεκριμένο ζήτημα δείχνουν ότι οι εμπλεκόμενες πλευρές προσεγγίζουν θετικά το πιο πάνω σενάριο. «Τα δύο μικρότερα κόμματα αναμένουν τη νίκη του κ. Σουτζούογλου για να ξεκινήσει η διαδικασία σχηματισμού νέας κυβέρνησης. Σε μια τέτοια περίπτωση οι πρόωρες «εκλογές» ενδέχεται να πάρουν παράταση. Δηλαδή, θα μπορούσαν να αναβληθούν για τον Ιανουάριο ή ακόμη και τον Φλεβάρη», σημειώνουν οι πηγές της «Κ».

Σε περίπτωση που ο κ. Σουτζούογλου δεν βγει νικητής από το συνέδριο του UBP τότε στην τ/κ κοινότητα η τροπή των πολιτικών εξελίξεων κατά τις επόμενες εβδομάδες θα μπορούσε να είναι διαφορετική. «Με την αναβολή του συνεδρίου που συζητούταν την προηγούμενη εβδομάδα ή τη νίκη του Τατσόϊ θα πρέπει να αναμένουμε την επίσπευση των πρόωρων εκλογών. Η χώρα χρειάζεται διακυβέρνηση για την αντιμετώπιση μεγάλων προβλημάτων», σημείωναν οι πηγές της «Κ» για αυτό το σενάριο.

Κρίση δίχως τέλος

Με ή δίχως την νίκη του κ. Σουτζούογλου το σίγουρο είναι ότι η πρωτόγνωρη πολιτική κρίση στην τουρκοκυπριακή κοινότητα θα έχει συνέχεια. Σε περίπτωση που ο κ. Σουτζούογλου εξασφαλίσει τον έλεγχο της τ/κ Δεξιάς και της «εκτελεστικής εξουσίας», η τ/κ κοινότητα ενδέχεται να αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα στις σχέσεις και τη συνεργασία της με την Άγκυρα. Και αυτό διότι, ως γνωστόν, η Άγκυρα δεν προσεγγίζει θετικά την ιδέα της «πρωθυπουργίας» του κ. Σουτζούογλου. Ο τελευταίος εκτός από το «βέτο» της Άγκυρας θα κληθεί να αντιμετωπίσει την οικονομική και ενεργειακή κρίση, την πανδημία και φυσικά τις επιπτώσεις της «δίκης» που ξεκίνησε για το περίφημο ροζ βίντεο, μια υπόθεση στην οποία εμπλέκεται το όνομά του. Με μια διαφορετική προσωπικότητα στην ηγεσία του UBP, η τ/κ Δεξιά θα εξακολουθήσει να αντιμετωπίζει το επόμενο διάστημα όλες τις προαναφερόμενες προκλήσεις, με μοναδική διαφορά την ενδεχόμενη, πιο θετική στάση του τουρκικού Προεδρικού ως προς το μέλλον των σχέσεων Άγκυρας-τ/κ κοινότητας. «Οι Ε/κ φίλοι μας πρέπει να κατανοήσουν ότι ανεξαρτήτως αποτελέσματος του συνεδρίου του UBP, η συστημική κρίση στην κοινότητά μας είναι τεραστίων διαστάσεων και έχει μέλλον», σημειώνει για το όλο ζήτημα καλά ενημερωμένη τ/κ δημοσιογραφική πηγή.

Ο Μπιν Αλί Γιλντιρίμ στο συνέδριο του UBP

Τη στιγμή που γραφόταν το συγκεκριμένο ρεπορτάζ, την Παρασκευή, στα Κατεχόμενα κυκλοφόρησε η είδηση ότι ο τέως πρωθυπουργός της Τουρκίας, Μπιν Αλί Γιλντιρίμ, θα συμμετάσχει στο συνέδριο του UBP. Ο κ. Γιλντιρίμ αναμένεται να πραγματοποιήσει μια ομιλία από το βήμα του συνεδρίου. Η συγκεκριμένη εξέλιξη εκλαμβάνεται από πολλούς Τ/κ αναλυτές ως μια νέα παρέμβαση της Άγκυρας στη διαδικασία ανάδειξης του νέου ηγέτη της τ/κ Δεξιάς. Σύμφωνα με ορισμένες δημοσιογραφικές πηγές, η Άγκυρα, μετά την απόσυρση του κ. Σανέρ από την πολιτική σκηνή, «επενδύει» πολιτικά στον κ. Τατσόϊ. «Τις προηγούμενες ημέρες κυκλοφορούσε η πληροφορία ότι ο κ. Γιλντιρίμ και οι άνθρωποι του υποστηρίζουν παρασκηνιακά τον κ. Τατσόϊ» σημειώνουν καλά ενημερωμένες πηγές, οι οποίες προβάλλουν την άποψη ότι η επίσκεψη του τέως πρωθυπουργού στα Κατεχόμενα έρχεται να επιβεβαιώσει αυτήν τη φήμη-πληροφορία.

Γεωτρήσεις, κυρώσεις και διορισμός αντιπροσώπου τα τρία ανοικτά μέτωπα

Η επανέναρξη των συνομιλιών μεταφέρεται για το 2023, χωρίς να λείπουν οι ανησυχίες για εντάσεις στις ελληνοτουρκικές σχέσεις

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Με το ενδεχόμενο επανέναρξης των συνομιλιών να μεταφέρεται μετά το 2023, όταν δηλαδή θα διεξαχθούν οι εκλογές και στην ε/κ πλευρά αλλά και στην Άγκυρα, το ερώτημα που τίθεται είναι αν μέχρι τότε το Κυπριακό θα μείνει στάσιμο ή θα υπάρξουν νέα τετελεσμένα, τα οποία θα κληθεί να χειριστεί ο νέος ηγέτης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το σίγουρο πάντως είναι πως οι εξελίξεις τρέχουν σε τρία μέτωπα αυτή τη στιγμή: το παρασκήνιο της διαδικασίας διορισμού αντιπροσώπου των Ηνωμένων Εθνών, οι εξελίξεις στην κυπριακή ΑΟΖ και το ενδεχόμενο κυρώσεων.

Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας ξεκαθάρισε την περασμένη Πέμπτη πως η ε/κ πλευρά δίνει πλέον έμφαση στους όρους εντολής και όχι στην ορολογία, καθώς δεν θεωρεί ως προτεραιότητα αν τελικά ο απεσταλμένος του γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών θα είναι ειδικός ή προσωπικός, αλλά τον διορισμό του. Η ορολογία έχει βεβαίως τη δική της σημασία. Και αυτό γιατί ο ειδικός απεσταλμένος του γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών αναφέρεται στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και κατ' επέκταση δεσμεύεται από τα ψηφίσματα.

Η Λευκωσία κάνει ένα βήμα πίσω στην ορολογία του απεσταλμένου, ενώ η τ/κ πλευρά επιμένει για ενίσχυση ΜΟΕ και λειτουργίας τεχνικών επιτροπών.

Διπλωματικοί κύκλοι υπογραμμίζουν πως η δυσκολία που υπήρξε με την Τζέιν Χολ Λουτ, η οποία ήταν προσωπική απεσταλμένη, διαφαινόταν κάθε φορά που ζητούσε ευελιξία και υπογράμμιζε πως δεν πρέπει να είναι περιοριστικά τα ψηφίσματα. Η τ/κ πλευρά άλλωστε ευνοεί τον διορισμό προσωπικού απεσταλμένου, καθώς με αυτό τον τρόπο θεωρείται πως δεν θα επιμείνει στη λύση διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας, όπως προνοούν τα ψηφίσματα.

Πέραν όμως του διορισμού ειδικού ή προσωπικού απεσταλμένου, η τ/κ πλευρά φαίνεται να επιδιώκει να δοθεί πλέον έμφαση στα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης, καθώς και στην καλύτερη λειτουργία των τεχνικών επιτροπών. Διπλωματικοί κύκλοι στη Λευκωσία υπογραμμίζουν πως οι τεχνικές επιτροπές έχουν να προσφέρουν πολλά, ωστόσο στόχος του Τ/κ ηγέτη ΕρσίνΤατάρ, με την ενίσχυσή τους, είναι να εμπεδωθεί ένα μοντέλο ομαλής συμβίωσης, με το ψευδοκράτος να επικοινωνεί και να συντονίζει τα του νησιού σε συνεργασία και κοινή δράση, με την Κυπριακή Δημοκρατία χωρίς την παρέμβαση των Ηνωμένων Εθνών.

Το κύριο ενδιαφέρον βεβαίως της Λευκωσίας επικεντρώνεται στο ενεργειακό πρόγραμμα και στο ενδεχόμενο νέων προκλήσεων στην κυπριακή ΑΟΖ. Η Exxon Mobil αναμένεται να πραγματοποιήσει δεύτερη επιβεβαιωτική γεώτρηση στον «Γλαύκο» και αυτό θα κρίνει αν θα προχωρήσει στη δημιουργία τερματικού στην Κύπρο ή όχι. Η πρώτη γεώτρηση κατέδειξε πως ο «Γλαύκος» κινείται στα 5 με 8 τρισ. κυβικά πόδια. Ένα αποτέλεσμα που κινείται κοντά στα 8 τρισ. ενισχύει την προοπτική για δημιουργία τερματικού, ενώ το ενδεχόμενο να φτάσει τα πέντε, το δυσκολεύουν. Πέραν της EXXON Mobil, ζήτημα είναι και πώς θα κινηθεί η ιταλική ΕΝΙ. Υπενθυμίζεται πως την τελευταία φορά η Τουρκία απέτρεψε τις κινήσεις της στο οικόπεδο 3, καθώς ήθελε να στείλει τα δικά της μηνύματα. Ερώτημα τίθεται αν θα επιτρέψει πλέον τη γεώτρηση της ΕΝΙ ή αν θα προχωρήσει σε νέες προκλήσεις δεδομένου ότι το οικόπεδο 3 είναι μία περιοχή που δεν διεκδικεί η Τουρκία. Το πώς θα αντιδράσει η Άγκυρα είναι το μεγάλο ερώτημα που προβληματίζει τη Λευκωσία. Η αντίδρασή της θεωρείται δεδομένη, με τα σενάρια να είναι δύο:

- **Γεώτρηση** στα νότια της Κύπρου με το επιχείρημα ότι το ψευδοκράτος πραγματοποιεί τη γεώτρηση, καθώς αδειοδότησε την ΤΡΑΟ. Μία κίνηση που θέλει να στείλει το μήνυμα της ανταπάντησης στις ενέργειες της Κυπριακής Δημοκρατίας.
- **Κινήσεις** στα δυτικά της κυπριακής ΑΟΖ. Είναι μία περιοχή που έχει περισσότερες πιθανότητες να έχει αποτέλεσμα η γεώτρηση και στέλνει παράλληλα πολύ συγκεκριμένα μηνύματα παραβίασης της κυπριακής ΑΟΖ.

Η δυσκολία που υπήρξε με την Τζέιν Χολ Λουτ, η οποία ήταν προσωπική απεσταλμένη, διαφαινόταν κάθε φορά που ζητούσε ευελιξία και υπογράμμιζε πως δεν πρέπει να είναι περιοριστικά τα ψηφίσματα.

Κυρώσεις και προεκτάσεις

Σε αυτό το πλαίσιο πάντως, η Κυπριακή Δημοκρατία επιχειρεί νέα μέτρα μέσω της Ε.Ε. έναντι της Τουρκίας. Σύμφωνα με έγκυρες πηγές, η Λευκωσία θα επιδιώξει να μπουν στη λίστα και νομικές οντότητες (εταιρείες ή σύνολα, ακόμα και δυνατά ονόματα). Εδώ θα διαφανεί και η στάση που θα τηρήσει τελικά η Ε.Ε., καθώς επί του παρόντος φαίνεται κατακερματισμένη στο πώς θα τύχει χειρισμού η Τουρκία. Αυτό που φαίνεται να ανησυχεί τόσο τη Λευκωσία, όσο και άλλα κράτη μέλη της Ε.Ε. είναι το απρόβλεπτο κεφάλαιο που ονομάζεται Ερντογάν. Με δεδομένα τα σοβαρότατα οικονομικά προβλήματα και με τη δημοτικότητα του Τούρκου προέδρου στο ναδίρ, υπάρχουν σοβαρές ανησυχίες ότι αυτό μπορεί να οδηγήσει σε νέες περιπέτειες για να εκτινάξει τη χαμηλή σήμερα δημοτικότητά του.

Το απρόβλεπτο των κινήσεων δεν περιορίζεται σε νέα τετελεσμένα στο Βαρώσι ή σε νέες προκλήσεις στην ΑΟΖ, αλλά και σε ένα σκηνικό πιθανών εντάσεων στις ελληνοτουρκικές σχέσεις που επηρεάζουν άμεσα το Κυπριακό.

Ευρωπαϊκή ασπίδα στην Τουρκία

Η Λευκωσία δέχεται επίθεση σε Κυπριακό, Βαρώσι, ΑΟΖ, μεταναστευτικό, αλλά η Ε.Ε. δεν έχει διάθεση για κυρώσεις

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η γενικευμένη, πολυεπίπεδη επίθεση που δέχεται η Λευκωσία από το καθεστώς της Άγκυρας τους τελευταίους μήνες, γίνεται αντιληπτή και καταγράφεται από την Ε.Ε., η οποία ωστόσο εμφανίζεται, επί του παρόντος τουλάχιστον, απρόθυμη να δρομολογήσει ουσιαστικές κυρώσεις κατά της Τουρκίας. Τα δεδομένα των τελευταίων μηνών καταδεικνύουν ότι οι Βρυξέλλες, ακολουθώντας πολιτική Βερολίνου, αρκούνται σε ένα πλέγμα φραστικών υποδείξεων, οι οποίες ουδόλως ικανοποιούν τη Λευκωσία, καθώς σε καμιά περίπτωση δεν θέτουν την Τουρκία ενώπιον των ευθυνών της.

Κυρίως όμως δεν επιχειρούν καν να την πειθαναγκάσουν να αλλάξει ρότα, με αποτέλεσμα ο Ερντογάν να συνεχίζει το βιολί του για λύση δύο κρατών στην Κύπρο, να προχωρά στην εξαγγελία του για πιλοτικό άνοιγμα τμήματος της περίκλειστης Αμμοχώστου, να ετοιμάζει νέες έκνομες ενέργειες στην κυπριακή ΑΟΖ και να συνεχίζει χωρίς συνέπειες τη διοχέτευση προσφύγων και μεταναστών στις περιοχές που ελέγχει η Κυπριακή Δημοκρατία, μέσω της μαύρης τρύπας των Κατεχομένων.

Στο πλέον επίκαιρο ζήτημα του Βαρωσίου, τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. έχουν αποφασίσει να εξουσιοδοτήσουν την ΕΥΕΔ και την Κομισιόν να παρουσιάσουν «λίστα επιλογών» (option list/paper), για επιβολή πιθανών κυρώσεων κατά της Τουρκίας.

Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ωστόσο ότι πριν καν στεγνώσει η μελάνη της απόφασης των «27», η οποία όπως αποκαλύψαμε ελήφθη ενώ ο ΥΠΕΞ της Γερμανίας είχε αποχωρήσει από την αίθουσα, «γνωστή ομάδα» τεχνοκρατών, με επικεφαλής στενό συνεργάτη του Γιοσέπ Μπορέλ, δείχνει ήδη μια τάση υπαναχώρησης. Και υποστηρίζει ότι «δεν είναι ώρα για επιβολή κυρώσεων εναντίον της ίδιας της Τουρκίας», με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις προσπάθειες που καταβάλλει το ΥΠΕΞ ενόψει του Συμβουλίου

Κοινοτικοί κύκλοι έλεγαν στην «Κ» ότι «δεν υπάρχει αμφιβολία ότι βρισκόμαστε ενώπιον μιας πολυεπίπεδης επίθεσης από την Άγκυρα», διαπιστώνοντας όμως παράλληλα ότι «επί του παρόντος υπάρχει απροθυμία για λήψη ουσιαστικών μέτρων εναντίον της Τουρκίας».

Εξωτερικών Υποθέσεων στις 15 Νοεμβρίου.

Στο μεταναστευτικό, η αρμόδια Επίτροπος Ίλβα Γιόχανσον ήρθε πριν από μερικές βδομάδες στην Κύπρο, διαπίστωσε ιδίοις όμμασι την κατάσταση και μοίρασε υποσχέσεις ότι θα έθετε προς την Άγκυρα την υποχρέωσή της να τερματίσει τη διοχέτευση προσφύγων και μεταναστών στις ελεγχόμενες από την Κυπριακή Δημοκρατία περιοχές, μέσω της Πράσινης Γραμμής. Η κ. Γιόχανσον επισκέφθηκε στη συνέχεια την Τουρκία και μετέφερε το μήνυμά της, σύμφωνα με τα talking points που της ετοίμασαν οι συνεργάτες της. Ωστόσο, το μήνυμά της ήταν αφενός υποτονικό και αφετέρου χωρίς οποιανδήποτε συνέπεια για την Άγκυρα, με αποτέλεσμα η κ. Γιόχανσον όχι μόνο να μην πείσει τους Τούρκους συνομιλητές της, αλλά και να μείνει εκτεθειμένη από τις εξελίξεις. Άλλωστε, μέσα σε μια βδομάδα η Κύπρος μετρά 1.800 παράνομες διελεύσεις, γεγονός που εκ των πραγμάτων μεταφράζεται σε μια επίθεση άνευ προηγουμένου κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας που έχει υπερβεί πλέον τα όριά της. Η κυπριακή κυβέρνηση αναμένεται να συζητήσει το θέμα στη βάση συγκεκριμένων εισηγήσεων του ΥΠΕΣ Νίκου Νουρή, την προσεχή βδομάδα, στο Υπουργικό Συμβούλιο, προκειμένου να λάβει μέτρα. Εισηγήσεις, οι οποίες ενδέχεται να περιλαμβάνουν τις «κλασικές συνταγές» που ακολουθούν πολλά κράτη, περιλαμβανομένων φρακτών, καμερών και drones. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με την ίδια την Ε.Ε., η Κύπρος σπάζει το ένα αρνητικό ρεκόρ μετά το άλλο, καθώς εδώ και αρκετά χρόνια είναι πρώτη σε αιτήσεις ασύλου σε όλη την ευρωπαϊκή επικράτεια (κατ' αναλογία πληθυσμού).

Διαβήματα προς την Τουρκία εκδήλωσε σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» η Ρώμη, τόσο στην ιταλική πρωτεύουσα όσο και στην Άγκυρα, εκφράζοντας δυσφορία για την πειρατική ενέργεια που διενήργησε το τουρκικό πολεμικό ναυτικό κατά του ερευνητικού σκάφους «Nautical Geo».

Στο ζήτημα της ΑΟΖ, η Ε.Ε. ανανέωσε πριν από μερικές βδομάδες το νομικό πλαίσιο κυρώσεων, το οποίο υιοθέτησε κατά φυσικών και νομικών προσώπων, που συμμετείχαν στις έκνομες ενέργειες της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Στην εν λόγω λίστα έχουν περιληφθεί δύο μόνο φυσικά πρόσωπα, καθώς όπως πληροφορούμαστε οι προσπάθειες για να τοποθετηθούν νομικά πρόσωπα, περιλαμβανομένης της εταιρείας που έχει τον πρώτο λόγο στις παράνομες έρευνες στην κυπριακή ΑΟΖ ή/και θυγατρικών της, προσέκρουσαν στην άρνηση του Βερολίνου. Ομοίως και η προσπάθεια να περιληφθεί στη λίστα συγκεκριμένο πολιτικό πρόσωπο της τουρκικής κυβέρνησης που διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στις έκνομες ενέργειες της Άγκυρας. Σημειώνεται ότι η Ε.Ε. δεν έχει δρομολογήσει καμιά ουσιαστική συνέπεια κατά της ίδιας της Τουρκίας για τις έκνομες της ενέργειες στην ΑΟΖ κράτους-μέλους της Κοινότητας.

Στο Κυπριακό, η Ε.Ε. οχυρώνεται πίσω από τα Ηνωμένα Έθνη, δηλώνοντας απλώς την πρόθεσή της να στηρίξει την όποια προσπάθεια του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ. Εάν και όταν αυτή εκδηλωθεί. Αν και η Ε.Ε. με ομόφωνη θέση έχει επανειλημμένα ταχθεί υπέρ μιας λύσης στη βάση των ψηφισμάτων του ΟΗΕ, κάνοντας λόγο για διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία, οι γραπτές προτάσεις της τ/κ πλευράς στην άτυπη διάσκεψη της Γενεύης, για λύση δύο κρατών, δεν έφεραν καμιά ουσιαστική αντίδραση ή παρέμβαση εκ μέρους της Ε.Ε. για διασφάλιση της βάσης των συνομιλιών, πέρα από την επανάληψη των κλασικών κοινοτικών θέσεων για την επιδιωκόμενη μορφή λύσης.

Κοινοτικοί κύκλοι έλεγαν στην «Κ» ότι «δεν υπάρχει αμφιβολία ότι βρισκόμαστε ενώπιον μιας πολυεπίπεδης επίθεσης από την Άγκυρα», διαπιστώνοντας όμως παράλληλα ότι «επί του παρόντος υπάρχει απροθυμία για λήψη ουσιαστικών μέτρων εναντίον της Τουρκίας», δεδομένης της «αγχώδους προσπάθειας» της Γερμανίας να διασφαλίσει τη συνέχιση της ευρωτουρκικής συμφωνίας για το προσφυγικό/μεταναστευτικό. Μια συμφωνία για την οποία η Άγκυρα θα έχει και τεράστιο οικονομικό όφελος, καθώς θα συνεχίσει να εισπράττει δισεκατομμύρια ευρώ από την Ε.Ε.

Υπενθυμίζεται πάντως ότι και ο ίδιος ο Ύπατος Εκπρόσωπος της Ε.Ε., Γιοσέπ Μπορέλ, ο οποίος είχε τοποθετηθεί θετικά στην ετοιμασία «λίστας επιλογών» κατά της Τουρκίας για το ζήτημα του Βαρωσιού (Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων 18 Οκτωβρίου), στη συνέντευξη Τύπου που ακολούθησε επέλεξε να μην κάνει την παραμικρή αναφορά γύρω από το εν λόγω ζήτημα, παραπέμποντας απλώς στην ανάγκη λύσης του Κυπριακού. Αναγκάστηκε να αποκαλύψει τις αποφάσεις που λήφθηκαν μετά από ερώτηση που του υποβλήθηκε.

Ιταλικά διαβήματα προς Τουρκία

Διαβήματα προς την Τουρκία εκδήλωσε σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» η Ρώμη, τόσο στην ιταλική πρωτεύουσα όσο και στην Άγκυρα, εκφράζοντας δυσφορία για την πειρατική ενέργεια που διενήργησε το τουρκικό πολεμικό ναυτικό κατά του ερευνητικού σκάφους «Nautical Geo», το οποίο βρισκόταν σε ερευνητική αποστολή στη θαλάσσια περιοχή Κύπρου. Παράλληλα, η Ιταλία θεωρεί ότι το ζήτημα θα πρέπει να τύχει παρακολούθησης και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», ο Ιταλός ΥΠΕΞ Luigi Di Maio ενημέρωσε διά επιστολής τον Κύπριο ομόλογό του Νίκο Χριστοδουλίδη για τις παραστάσεις και τα διαβήματα που έχει εκδηλώσει η Ρώμη για την πειρατική ενέργεια του τουρκικού πολεμικού ναυτικού, τη νύχτα της 2ας προς την 3η Οκτωβρίου. Όπως συναφώς πληροφορούμαστε, ο αξιωματούχος της ιταλικής κυβέρνησης επεσήμανε, μεταξύ άλλων, ότι η Ρώμη είναι ιδιαίτερα ανήσυχη για τις μεθόδους του τουρκικού πολεμικού ναυτικού, αποδίδοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στο περιστατικό. Ο Luigi Di Maio θεωρεί ότι αν και τα επίπεδα της έντασης στην Ανατολική Μεσόγειο έχουν περιορισθεί, η Ε.Ε. θα πρέπει να είναι πολύ προσεκτική, προκειμένου να αποφύγει την πιθανότητα ανεπιθύμητων ατυχημάτων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε κλιμάκωση της έντασης. Σημειώνεται ότι το ερευνητικό σκάφος «Nautical Geo» φέρει σημαία Μάλτας, αλλά ανήκει στην ιταλική εταιρεία Lighthouse και εργάζεται για την κοινοπραξία IGI Poseidon.

Επιχείρηση «ταξινόμηση» στο ενεργειακό

Πώς η πυρηνική ενέργεια και το φυσικό αέριο επηρεάζουν τη συζήτηση για τις τιμές του ηλεκτρισμού, και τι ζητεί η Κύπρος

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Την Πέμπτη, καθώς η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν αναχωρούσε για την κλιματική σύνοδο COP26 στη Γλασκόβη, με στόχο να διεκδικήσει πρωταγωνιστικό ρόλο για την Ευρώπη και ισχυρότερες και συγκεκριμένες δεσμεύσεις, οι ειδικοί για τα θέματα ενέργειας στην έδρα της Κομισιόν στο Μπερλεμόντ και στο Συμβούλιο ετοιμάζονταν για ένα σύντομο διάλειμμα πριν συνεχίσουν τη μάχη για την αντιμετώπιση των ψηλών τιμών ενέργειας. Από την Πέμπτη η συνοικία των θεσμών στο κέντρο των Βρυξελλών άρχισε να ερημώνει ενόψει του τετραημέρου χάρη στην αργία στις 1 και στις 2 Νοεμβρίου με την ευκαιρία της βελγικής γιορτής των Αγίων Πάντων.

Όμως η παρακολούθηση των εθνικών μέτρων προστασίας των ευάλωτων πολιτών και επιχειρήσεων από την αύξηση των τιμών, και η προπαρασκευή της Ε.Ε. και των υπηρεσιών της για αξιολόγηση της κατάστασης της αγοράς ενέργειας, αλλά και για ιδέες όπως η από κοινού φύλαξη ή και προμήθεια φυσικού αερίου από κράτη μέλη συνεχίζονται, ακόμα και όταν δεν υπάρχουν συναντήσεις ηγετών ή υπουργών για να στρέψουν τα φώτα της δημοσιότητας στις διεργασίες.

Μία από τις συζητήσεις που γίνονται, και αφορούν άμεσα και την Κύπρο, είναι το καθεστώς της πυρηνικής ενέργειας και του φυσικού αερίου στο πλαίσιο των πράσινων

Η πρόταση της Κομισιόν για το τι θα θεωρείται πράσινη επένδυση αναμένεται να κατατεθεί μέχρι το τέλος του έτους.

πολιτικών της Ε.Ε. και το ερώτημα κατά πόσον μπορούν να θεωρούνται καθαρές πηγές ενέργειας (στην περίπτωση της πυρηνικής) ή «γεφυρωτικές» λύσεις μέχρι την ενεργειακή μετάβαση (στην περίπτωση του φυσικού αερίου), στο πλαίσιο της «ταξινόμησης» του τι αποτελεί πράσινη επένδυση για την Ε.Ε. και ιδιώτες.Η πρόταση της Κομισιόν για το τι θα θεωρείται πράσινη επένδυση αναμένεται να κατατεθεί μέχρι το τέλος του έτους, σύμφωνα με δηλώσεις Ευρωπαίων αξιωματούχων, και αναμένεται να κατατεθεί μέσω συμπληρωματικής κατ' εξουσιοδότησης πράξης ώστε να επισπευσθεί η διαδικασία.

Δέκα χώρες πιέζουν ώστε σε αυτή την απόφαση να συμπεριληφθεί και η πυρηνική ενέργεια. Πρόκειται για τη Βουλγαρία, τη Γαλλία, την Κροατία, την Ουγγαρία, την Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία, τη Σλοβενία, την Τσεχία και τη Φινλανδία, οι οποίες υπέγραψαν κοινό άρθρο σε διάφορα ευρωπαϊκά ΜΜΕ περί τις αρχές Οκτωβρίου, επιχειρηματολογώντας υπέρ της πυρηνικής ενέργειας.

Απέναντι τους ωστόσο βρίσκεται κυρίως η Γερμανία, η οποία τα τελευταία χρόνια προωθεί τη μείωση της χρήσης πυρηνικής ενέργειας, ενώ η στάση της νέας κυβέρνησης που αναλαμβάνει σύντομα καθήκοντα βρίσκεται ακόμα υπό διαμόρφωση. Η συμπερίληψη των Πρασίνων στη νέα κυβέρνηση αναμένεται να περιπλέξει την όλη συζήτηση για τη στάση της Γερμανίας. Εναντίον πάντως της πυρηνικής ενέργειας έχουν ήδη ταχθεί εκτός από τη Γερμανία και η Αυστρία, η Δανία και το Λουξεμβούργο.

Το επιχείρημα της Κύπρου είναι πως αν υπάρχει η ευχέρεια χρηματοδότησης πρότζεκτ που σχετίζονται με το φυσικό αέριο μέσα από κοινοτικά κονδύλια και ιδιωτικές επενδύσεις, επισπεύδεται η δυνατότητα της χώρας να απεξαρτηθεί από την καύση πετρελαίου και να μειώσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

Το αέριο και τα πυρηνικά

Η Κύπρος στηρίζει την έκδοση συμπληρωματικής κατ' εξουσιοδότησης πράξης από την Κομισιόν τουλάχιστον για το θέμα του φυσικού αερίου, όπως διαφάνηκε και από την παρέμβαση της υπουργού Ενέργειας Νατάσας Πηλείδου κατά την έκτακτη συνάντηση των αρμόδιων υπουργών στο Λουξεμβούργο την περασμένη Τρίτη.Το επιχείρημα της Κύπρου είναι πως αν υπάρχει η ευχέρεια χρηματοδότησης πρότζεκτ που σχετίζονται με το φυσικό αέριο μέσα από κοινοτικά κονδύλια και ιδιωτικές επενδύσεις, επισπεύδεται η δυνατότητα της χώρας να απεξαρτηθεί από την καύση πετρελαίου και να μειώσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, ενώ παράλληλα θα συνεχίζει τη μετάβαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Όπου υπάρχει μεν πρόοδος, αλλά η Κύπρος δεν είναι ακόμα στο στάδιο της πλήρους ανάπτυξης των απαραίτητων υποδομών. Ωστόσο, οι επιθυμίες της Κύπρου καθυστερούν αναπόφευκτα λόγω του εν εξελίξει ευρύτερου διαλόγου για την πυρηνική ενέργεια, καθώς αυτός επικεντρώνεται στο θέμα αυτό. Αρκετές χώρες, κυρίως του ανατολικού μπλοκ που είχαν υπογράψει επίσης το άρθρο των δέκα χωρών για συμπερίληψη της πυρηνικής ενέργειας στην ταξινόμηση (αυτές είναι η Βουλγαρία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβακία και η Τσεχία) ζητούν τη συμπερίληψη του φυσικού αερίου, όπως και η Κύπρος.

Κύπρος και διασυνδεσιμότητα

Όπως φάνηκε κατά τη συζήτηση της Τρίτης μεταξύ των Υπουργών Ενέργειας, η Κύπρος δεν φαίνεται να τάσσεται έντονα με τη μία ή την άλλη πλευρά, όπως και η Ελλάδα και η Μάλτα. Πάντως, και η Κύπρος, όπως και η Ελλάδα, επενδύουν έντονα στη διασυνδεσιμότητα των ηλεκτρικών δικτύων, όπως φάνηκε και από το ότι ο Έλληνας πρωθυπουργός έβαλε στο τραπέζι τον ρόλο που μπορεί να παίξει η εισαγωγή ενέργειας από την Αίγυπτο μέσω της τριμερούς συνεργασίας με τις δύο χώρες. Η Ελλάδα εστιάζει επίσης στις προτάσεις για αποθήκευση ενέργειας και την αποθήκευση φυσικού αερίου, με τον Έλληνα υφυπουργό Ενέργειας Γιώργο Αμυρά να υπενθυμίζει τις εργασίες για κατασκευή σχετικών εγκαταστάσεων στη χώρα. Στη δική της παρέμβαση, η κ. Πηλείδου εστίασε, πέρα από την ανάγκη ευελιξίας από πλευράς της Ε.Ε. ώστε τα κράτη μέλη να μπορούν να δρουν προληπτικά, στην ανάγκη για επιτάχυνση της δημιουργίας διασυνοριακών διασυνδέσεων, με αναφορά ειδικά στο ότι αυτές οι διασυνδέσεις θα συνεισφέρουν στη διασφάλιση της διείσδυσης της μη συνεχόμενης παραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

20η ΑΠΟΝΟΜΗ

Τράπεζα Κύπρου

MAN

OF THE YEAR

20 YEARS

ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

- MANAGER / ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑΣ
- ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΣ
- ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ
- INVESTOR OF THE YEAR
- ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΥΠΡΙΟΣ
- ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ
- ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ
- LIFETIME ACHIEVEMENT
- MAN OF THE YEAR

ΚΟΙΝΟ ΚΥΠΡΙΩΝ

© Η διοργάνωση και το λογότυπο «Man of the Year» είναι πνευματική ιδιοκτησία του ομίλου SppMedia

ΣΤΗΡΙΖΟΥΝ

Johnnie Walker Keep Walking

Οδηγεί με ασφάλεια BMW Χαρ. Πηλακούτας Λτδ.

ΕΛΕΓΚΤΕΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

IWC SCHAFFHAUSEN | UNIVERSITY of NICOSIA | ΟΠΑΠ ΚΥΠΡΟΥ ΥΠΕΡΗΦΑΝΟΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ ΣΟΥ | αλφαμεγα | PARKLANE RESORT & SPA LIMASSOL | Deloitte. | MAN MAGAZINE

Το αμφιλεγόμενο κληροδότημα του Αναστασιάδη

Ένα έρεισμα που ξεθωριάζει για το κατά πόσο θα είναι ο king maker για τον υποψήφιο του 2023

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Τον Ιανουάριο του 2013, ο Νίκος Αναστασιάδης κορύφωνε την προεκλογική του εκστρατεία για τις προεδρικές εκλογές, φιλοξενώντας τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος και κατ' επέκταση ηγέτες αρχηγών κρατών μελών στη Λεμεσό. Ήταν μία έξυπνη ομολογουμένως κίνηση για να στείλει αφενός το μήνυμα πως η Ε.Ε. είχε βρει τον εκλεκτό της και αφετέρου να περάσει στην εκλογική βάση το αφήγημα ότι ο ίδιος αποτελούσε επιλογή αξιοπιστίας. Μία αξιόπιστη επιλογή, λοιπόν, που με το κύρος του θα διέσωζε τη χώρα από τον διεθνή διασυρμό που ελλόχευε λόγω της οικονομικής κρίσης. Οκτώ χρόνια αργότερα, αποδεικνύεται πως η πολιτική και κατ' επέκταση η ζωή παίζει περίεργα ενίοτε και σουρεαλιστικά παιχνίδια, καθώς ο Νίκος Αναστασιάδης από το πουλέν των Ευρωπαίων, παρακολουθεί πλέον το Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, το οποίο άλλοτε έφτανε μέχρι και τη Λεμεσό για να τον προμοτάρει εκλογικά, να νίπτει τας χείρας του και να συναινεί στο να συμπεριληφθεί το όνομά του στο ψήφισμα του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου. Ένα ψήφισμα που αποτυπώνει έστω και την έμμεση εμπλοκή του στα Pandora Papers. Όλο αυτό, σε συνδυασμό με τη συζήτηση στην Επιτροπή Θεσμών, τις κινητοποιήσεις του ΑΚΕΛ έξω από το Προεδρικό, αλλά και τις φωνές που ενισχύονται πλέον για παραίτησή του από το αξίωμα, καθώς «διασύρει τη χώρα», δεν αποτελούν σίγουρα μία ευχάριστη ατμόσφαιρα για τον πρόεδρο. Κάθε άλλο. Η κατάσταση καταδεικνύει πως ο κλοιός σφίγγει και πως οι τελευταίοι μήνες που του έμειναν στον προεδρικό θώκο θα είναι ιδιαίτερα δύσκολοι τόσο για τον ίδιο όσο και για το ίδιό του το κόμμα.

Το έλλειμμα αξιοπιστίας

Πώς όμως ο Νίκος Αναστασιάδης, ο οποίος το 2013 διακήρυττε ότι «τα εθνικά συμφέροντα υπηρετούνται με συνεπή και αξιόπιστη παρουσία στην ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή και όχι βεβαίως με την αποστασιοποίηση ή την περιχαράκωση, έφτασε πλέον να καταγγέλλεται για διασυρμό της χώρας στο εξωτερικό με πολίτες να ζητούν την παραίτησή του έξω από το Προεδρικό; Οι κύριες αιτίες περιστρέφονται γύρω από δύο άξονες: 1) αλλαγή πλεύσης στο Κυπριακό και 2) πληθώρα δημοσιευμάτων περί σκανδάλων.

Μία σύντομη ανασκόπηση της ομιλίας του Νίκου Αναστασιάδη στην εκδήλωση του Δήμου Μόρφου όπου μετέτρεψε το ιστορικό πλέον «δεν παρέλαβα κράτος για να παραδώσω κοινότητα» του Τάσσου Παπαδόπουλου σε «δεν παρέλαβα κράτος για να παραδώσω προτεκτοράτο», είναι αρκετό για να διαφανεί η αλλαγή πλεύσης και φιλοσοφίας στο Κυπριακό. Δεν ξεκίνησαν βεβαίως όλα από την εκδήλωση Μόρφου, αλλά οι πλείστοι οριοθετούν την αλλαγή πριν από το Κραν Μοντάνα το 2017 (το φθινόπωρο του 2016), καθώς μία σειρά ευρωπαίων αξιωματούχων που είχε πειστεί πως ο Νίκος Αναστασιάδης μπορεί και θέλει να λύσει το Κυπριακό έχουν ήδη αποστασιοποιηθεί. Ενδεικτική η στάση του πρώην προέδρου της Κομισιόν Ζαν Κλοντ Γιούνκερ, ο οποίος στις μεγαλύτερες απογοητεύσεις της θητείας του συμπεριέλαβε τη μη επίλυση του Κυπριακού. Στο ίδιο πλαίσιο απογοήτευσης θεωρείται πως εντάσσεται και η Φεντερίκα Μογκερίνι, η οποία ήταν παρούσα στο περιβόητο δείπνο και σύμφωνα με το παρασκήνιο είχε ενοχληθεί από τη στάση του Νίκου Αναστασιάδη. Αυτό, σε συνδυασμό με τη φημολογία περί συζήτησης λύσης δύο κρατών σε Ευρωπαίους αξιωματούχους και αρχηγούς κρατών μελών έπληξαν την αξιοπιστία του προέδρου, αλλά κυρίως έθεσαν εν αμφιβόλω τη βούλησή του για λύση. Όπως σημειώνουν πρόσωπα του στενού του περιβάλλοντος, στόχος πλέον είναι να μην υπάρξει οποιαδήποτε άλλη επιδείνωση, μέχρι και το τέλος της θητείας του. Διπλωματικοί κύκλοι άλλωστε έχουν ξεκαθαρίσει πως δεν αναμένεται επανέναρξη των συνομιλιών πριν από το 2023. Αυτό βεβαίως δεν αποκλείει νέα τετελεσμένα είτε στην κυπριακή ΑΟΖ είτε στο Βαρώσι.

> *Οι δύο χώροι από τους οποίους η διακυβέρνηση Αναστασιάδη δέχεται σοβαρά πλήγματα, πέραν του Κυπριακού, είναι ο οικογενειακός περίγυρος και το δικηγορικό γραφείο.*

> *Επί του παρόντος, οι Αβέρωφ Νεοφύτου και Νίκος Χριστοδουλίδης επιδιώκουν τη στήριξη Αναστασιάδη παρά τις σκιές στη διακυβέρνησή του, καθώς εξακολουθεί να έχει έρεισμα στο συναγερμικό ακροατήριο.*

Δικηγορικό και οικογένεια

Όμως το Κυπριακό είναι η μία παράμετρος, με κάποιους να ανταπαντούν πως η αλλαγή στάσης του Νίκου Αναστασιάδη οφείλεται στην αδιαλλαξία της Τουρκίας. Στο Προεδρικό έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα πως η κυπριακή κοινωνία δεν ευνοεί μία λύση σε αυτά τα δεδομένα, ενώ ο πρόεδρος συχνά επαναλαμβάνει στους στενούς του συνεργάτες, όταν κάτι προκύψει και όταν θέλει να δικαιολογήσει τη στάση του, πως δεν είναι τυχαία που το ΕΛΑΜ ενισχύεται συνεχώς. Εκεί που ακόμα και πρωτοκλασάτα στελέχη της κυβέρνησης φαίνεται να έρχονται σε δύσκολη θέση είναι στο ζήτημα της διαφθοράς. Τα χρυσά διαβατήρια έχουν προκαλέσει τριγμούς τόσο στην Πινδάρου όσο και στο κυβερνητικό σχήμα, ενώ το κύριο πρόβλημα στην αξιοπιστία του Νίκου Αναστασιάδη προέρχεται από δύο χώρους: από το δικηγορικό γραφείο που φέρει το όνομά του και από το οικογενειακό του περιβάλλον.

Η διακυβέρνηση Αναστασιάδη πέτυχε βεβαίως πολλά τα οποία δεν παραγνωρίζονται και αυτό αποτυπώνεται από τη νίκη σε κάθε εκλογική αναμέτρηση από το 2013 και μετά. Κατάφερε να χειριστεί την οικονομία που βρισκόταν λίγο πριν από τον γκρεμό, η οικονομία αυτή τη στιγμή βρίσκεται σε καλό επίπεδο, κατάφερε να προχωρήσει κάποιες μεταρρυθμίσεις και να διαχειριστεί επιτυχώς την πανδημία. Υπάρχουν όμως στοιχεία που αποτελούν τις μεγάλες σκιές στο κληροδότημά του.

Από την αρχή της θητείας του ο Νίκος Αναστασιάδης είχε να διαχειριστεί μία σωρεία σκιών που εμπλέκονταν με τους πάρα πάνω άξονες. Τα περί εκροών των συμπεθέρων, το φιλέτο της πρώτης κυρίας, οι συζητήσεις του δικηγορικού γραφείου με τη RyanAir, το τζετ του Σαουδάραβα, το οικογενειακό ταξίδι στις Σεϋχέλλες, αλλά κυρίως η εμπλοκή του δικηγορικού γραφείου στο πρόγραμμα πολιτογραφήσεων αποτέλεσαν την κύρια αιτία για το πλήγμα στην αξιοπιστία του προέδρου.

Ο πρόεδρος βεβαίως επιμένει πως ο ίδιος δεν έχει εδώ και χρόνια σχέση με το δικηγορικό γραφείο που φέρει το όνομά του, ωστόσο θα πρέπει να απαντήσει στους επικριτές του πειστικά για το πώς το δικηγορικό γραφείο που χειρίζονται θυγατέρες του, μαζί με την εταιρεία του γαμπρού του, δραστηριοποιήθηκαν ενεργά και επωφελήθηκαν πλήρως από το Κυπριακό Πρόγραμμα Πολιτογραφήσεων.

Ένας king maker ξεθωριάζει

Το ερώτημα είναι κατά πόσο με αυτά τα δύο δεδομένα και με την αξιοπιστία που φθίνει τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, μπορεί ο πρόεδρος να αποτελέσει τον king maker για το ποιος θα είναι ο υποψήφιος του ΔΗΣΥ. Αν κρίνουμε από τη στάση που τηρεί κυρίως ο Αβέρωφ Νεοφύτου, η επιλογή του προέδρου παίζει κύριο ρόλο. Και λέμε η στάση του προέδρου του ΔΗΣΥ, δεδομένου ότι φρόντισε να φέρει πλήρως στα μέτρα του, αγνοώντας τη δεύτερη πρόταση που έκανε λόγο για την επιλογή Κασουλίδη, καθώς ο ίδιος δεν ήταν εκλέξιμος και να αξιοποιήσει τη δήλωση του Νίκου Αναστασιάδη πως τον πρώτο λόγο για τον υποψήφιο του ΔΗΣΥ τον έχει ο συναγερμικός πρόεδρος. Και δεν έμεινε εκεί ο Αβέρωφ Νεοφύτου. Το γεγονός ότι ο ίδιος έχει σταματήσει να διαφοροποιείται από τον Νίκο Αναστασιάδη στο Κυπριακό, αλλά και να στηρίζει ενθέρμως τις πολιτικές της κυβέρνησης συνδέεται για πολλούς με το ότι θέλει να έχει την πλήρη στήριξή του. Μάλιστα, έγκυρες πηγές της «Κ» σημειώνουν πως ο Αβέρωφ Νεοφύτου έχει ζητήσει από τον πρόεδρο Αναστασιάδη να κόψει τη φόρα στον Νίκο Χριστοδουλίδη περί υποψηφιότητας ή τουλάχιστον να ξεκαθαρίσει τη θέση του.

Το περιβάλλον του Αβέρωφ Νεοφύτου –εδώ συμπεριλαμβάνονται και υπουργοί– θεωρούν πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα πρέπει να ξεκαθαρίσει κατά πόσο θα είναι υποψήφιος. Αν ενδιαφέρεται, όπως υποστηρίζουν, θα πρέπει να παραιτηθεί από τον υπουργικό θώκο και να τρέξει μόνος του, καθώς όπως λένε «δεν μπορεί να επωφελείται από μία κυβέρνηση και ένα κόμμα, το οποίο επιχειρεί να διασπάσει με την ανεξάρτητη υποψηφιότητά του». Δεν είναι λοιπόν καθόλου τυχαίες οι δημόσιες τοποθετήσεις τους, που στόχο έχουν να αναγκάσουν τον Νίκο Χριστοδουλίδη να τοποθετηθεί δημοσίως.

Σε αυτό το πλαίσιο πολλοί είναι εκείνοι που κρούουν τον κώδωνα του «κινδύνου» στον Νίκο Αναστασιάδη και κατ' επέκταση του ζητούν να πάρει θέση. Προς το παρόν ισορροπεί και στις δύο βάρκες, ικανοποιώντας και τον Αβέρωφ Νεοφύτου με δηλώσεις του όπου υπογραμμίζει πως έχει τον πρώτο λόγο, αλλά και τον Νίκο Χριστοδουλίδη με την ουρά ότι ο ίδιος το 2008 έκανε πίσω και έβαλε τον Γιαννάκη Κασουλίδη. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου, αν και ελέγχει τον κομματικό μηχανισμό, φέρεται να έχει πρόβλημα στο ευρύτερο συναγερμικό ακροατήριο. Όπως σημειώνεται από κομματικά στελέχη, τον πρώτο λόγο στο ευρύτερο συναγερμικό ακροατήριο εξακολουθεί, παρά τη φθορά του, να έχει ο Νίκος Αναστασιάδης. Αυτός είναι και ο λόγος που το τελευταίο διάστημα ο Αβέρωφ Νεοφύτου έχει συμπλεύσει με τις πολιτικές Αναστασιάδη.

Κινείται ο Χριστοδουλίδης

Το ερώτημα είναι τι κάνει ο Νίκος Χριστοδουλίδης για όλο αυτό το σκηνικό που εκτυλίσσεται και πόσο ρόλο θα παίξει για την υποψηφιότητά του η στάση Νίκου Αναστασιάδη. Ο υπουργός Εξωτερικών δεν έχει τοποθετηθεί εναντίον του συναγερμικού προέδρου, κινείται σε όλη την Κύπρο, βλέποντας συναγερμικά μέλη, αλλά και ένα ευρύτερο ακροατήριο και όπως λέγεται έχει πάρει τις αποφάσεις του. Έχει στενές σχέσεις με αξιωματούχους άλλων κομμάτων, κάποιοι λένε και με την Εκκλησία, στέλνοντας κατ' επέκταση και το μήνυμα πως εκείνος μπορεί να συσπειρώσει περισσότερο από τον σκληρό πυρήνα του ΔΗΣΥ που έχει κοντά του ο Αβέρωφ Νεοφύτου.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν έχει βεβαίως φανερώσει ακόμα τα χαρτιά του για το ποιοι τον περιβάλλουν. Αν βεβαίως έχει την εύνοια του Νίκου Αναστασιάδη θεωρείται πως αλλάζει κατά πολύ το ισοζύγιο δυνάμεων.

Το δίλημμα Αναστασιάδη

Το ερώτημα είναι ποιον από τους δύο θα επιλέξει ο πρόεδρος Αναστασιάδης. Η σχέση του με τον Αβέρωφ Νεοφύτου είχε ανέκαθεν τα πάνω και τα κάτω της, ωστόσο στην κρίσιμη στιγμή οι δύο πολιτικοί άνδρες τα έβρισκαν αυτόματα. Αντιθέτως, η σχέση του με τον Νίκο Χριστοδουλίδη ήταν ανέκαθεν πατρική, έστω κι αν το τελευταίο διάστημα –σύνταγμα του 1960– δέχεται πλήγματα και έχουν απομακρυνθεί. Ο Νίκος Αναστασιάδης, έστω κι αν δεν έχει αποκλείσει κανέναν σε κατ' ιδίαν συζητήσεις, δεν θέλει βεβαίως να αφήσει ως παρακαταθήκη του τη διάσπαση του ΔΗΣΥ, ακριβώς επειδή δεν έλαβε θέση στο κρίσιμο ερώτημα Αβέρωφ ή Νίκος. Αυτό που σίγουρα δεν θέλει για μία σειρά λόγων που συνδέονται και με τις έρευνες για τα χρυσά διαβατήρια, είναι σε αυτή τη χρονική συγκυρία, να χάσει ο ΔΗΣΥ την εξουσία. Όπως λέγεται ακριβώς σε αυτό το πλαίσιο θα δώσει το δακτυλίδι –την κατάλληλη στιγμή– σ' εκείνον που θα δει πως έχει περισσότερες πιθανότητες. Αν δηλαδή βάσει δημοσκοπήσεων δει πως ο Αβέρωφ Νεοφύτου δεν εκλέγεται, τότε θα του ζητήσει να κάνει πίσω και να στηρίξει τον υπουργό Εξωτερικών. Στο ενδεχόμενο που ο Αβέρωφ Νεοφύτου έχει το απαιτούμενο έρεισμα –ήδη διαρρέεται πως έχει τη στήριξη της ΕΔΕΚ και βρίσκεται πολύ κοντά με το ΔΗΚΟ– θα ζητήσει από τον Νίκο Χριστοδουλίδη να κάνει στο πλάι, ίσως και να του δείξει ως εναλλακτική τον δρόμο προς την Πινδάρου. Πέραν της δημοτικότητας, ρόλο θα παίξει και το ποιος από τους δύο θα είναι έτοιμος να μπει στη φωτιά για να τον στηρίξει. Το σίγουρο είναι πως αν και ο πρόεδρος Αναστασιάδης εξακολουθεί να έχει έρεισμα στο συναγερμικό ακροατήριο, ο εκλεκτός του θα έχει να διαχειριστεί στον προεκλογικό δύο σημαντικά βαρίδια που ακολουθούν τον Πρόεδρο Αναστασιάδη. Πρώτο τους χειρισμούς του στο Κυπριακό και δεύτερο τα ζητήματα διαφθοράς. Εκεί θα διαφανεί αν τελικά ο Νίκος Αναστασιάδης αποτελεί το μεγάλο ατού για τον υποψήφιο του Δημοκρατικού Συναγερμού ή αν θα μετατραπεί σιγά σιγά σε βαρίδι, υποχρεούμενος να απαντά και να δικαιολογεί στους ανθυποψήφιούς του τους χειρισμούς και κυρίως τις σκιές της δεκαετίας Αναστασιάδη.

Ο Νίκος Αναστασιάδης δεν θα θέλει να αφήσει ως παρακαταθήκη τη διάσπαση του ΔΗΣΥ, επειδή άργησε να πάρει θέση στο δίλημμα Αβέρωφ ή Χριστοδουλίδης.

Ο εκλεκτός του προέδρου για το 2023, θα κληθεί να απαντήσει και να δικαιολογήσει τις πολιτικές και κυρίως τις σκιές της διακυβέρνησης Αναστασιάδη.

Οι τρεις διαστάσεις των «Pandora Papers»

Τα πολιτικά, θεσμικά και ηθικά ζητήματα που προκύπτουν από το ψήφισμα της Ευρωβουλής, με ονομαστική αναφορά στον ΠτΔ

Ο ΠτΔ, Νίκος Αναστασιάδης, είναι ο ένας εκ των δύο εν ενεργεία ηγετών της Ε.Ε. που κατονομάζονται στο ψήφισμα του Ευρωκοινοβουλίου για τα «Pandora Papers».

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Η συμπερίληψη του ονόματος του προέδρου Αναστασιάδη στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με αφορμή τις αποκαλύψεις των «Pandora Papers» ανοίγει ένα ενδιαφέρον πολιτικό κεφάλαιο στην Κύπρο. Η άτυπη έναρξη της προεκλογικής περιόδου για τις προεδρικές του 2023, αλλά και η απουσία εξελίξεων στο Κυπριακό, μπορούν να καταστήσουν το εν λόγω γεγονός, πέρα από πεδίο πόλωσης μεταξύ των κομμάτων, σε βασικό ζήτημα της πολιτικής ατζέντας για το επόμενο διάστημα, μιας και μέχρι τη στιγμή που γράφονταν οι εν λόγω γραμμές το θέμα απασχόλησε τόσο τη Βουλή των Αντιπροσώπων όσο και τα αντανακλαστικά του ΑΚΕΛ, το οποίο οργάνωσε, μετά από καιρό, πορεία διαμαρτυρίας έξω από το Προεδρικό. Το γεγονός πως ο πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Νίκος Αναστασιάδης, αναφέρεται ονομαστικά σε σχέση με ένα σκάνδαλο από τον κατ' εξοχήν δημοκρατικό θεσμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναπόφευκτα εγγράφει στη δημόσια συζήτηση τρία επίπεδα ανάλυσης: ένα θεσμικό, ένα πολιτικό και ένα ηθικής φύσεως.

Η θεσμική διάσταση

Όπως σε κάθε έρευνα, πόρισμα και διερεύνηση στην Κύπρο για σειρά ζητημάτων που προέκυψαν τα τελευταία χρόνια –από την καταστροφική έκρηξη στο Μαρί μέχρι την κατάρρευση του Συνεργατισμού ή το Κυπριακό Επενδυτικό Πρόγραμμα– η αίσθηση είναι πως μεταξύ των συμπερασμάτων που προκύπτουν και της απόδοσης πολιτικών ευθυνών προκύπτει μια απόσταση που δύσκολα μπορεί να διανυθεί προκειμένου να υπάρξει σαφής απάντηση στο ερώτημα «τις

> *Ακόμη κι αν ένας πολιτικός αξιωματούχος στην Κύπρο δεν παραιτείται ή παύεται για ξεκάθαρους, θεσμικούς ή πολιτικούς λόγους, η ηθική διάσταση παραμένει σχετική και συνδέεται με την έννοια της πολιτικής ευθιξίας όσο και με την αντίληψη περί της χρήσης ενός δημόσιου αξιώματος για την εξυπηρέτηση ιδίου οφέλους.*

πταίει». Ο μέσος Κύπριος πολίτης δεν θα απαντήσει με σαφήνεια αν για τη φονική έκρηξη στο Μαρί ευθύνεται ο τέως πρόεδρος Χριστόφιας (σ.σ. του αποδίδονται ευθύνες στο πόρισμα Πολυβίου), αν για την κατάρρευση του Συνεργατισμού ευθύνεται ο τέως ΥΠΟΙΚ, Χάρης Γεωργιάδης (σ.σ. του αποδίδονται ευθύνες) ή αν, εξαρχής, τα «χρυσά διαβατήρια» σχεδιάστηκαν με τρόπο ώστε να εξυπηρετηθούν συγκεκριμένοι δρώντες –που δήλωναν από γκαράζ ως διευθύνσεις κατοικίας κι έφταναν μέχρι την πλαστογράφηση ονομάτων επίδοξων επενδυτών.

Στην περίπτωση του ίδιου του θεσμού του Προέδρου της Δημοκρατίας τόσο η διάσταση, όσο και η ερμηνεία και το θεσμικό αποτύπωμα του προεδρικού συστήματος στην Κύπρο, τον καθιστά «απροσπέλαστο» και συγκεντρωτικό. Παράλληλα, η απουσία ενός αποτελεσματικού συστήματος check and balances δεν αφήνει ούτε ουσιαστικά περιθώρια ελέγχου αλλά ούτε και μια «στανταρντοποίηση» της έναρξης μιας διαδικασίας παύσης Προέδρου στη βάση ενός καθαρού ορισμού. Στην αρμόδια κοινοβουλευτική επιτροπή, την περασμένη Πέμπτη, μπορεί να παρέλασαν σχεδόν όλοι οι κυπριακοί θεσμοί (από την ΜΟΚΑΣ και τον Έφορο Εταιρειών μέχρι το γραφείο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Κύπρο) ωστόσο –πέραν της συνέχειας και αν ο κ. Αναστασιάδης διά εκπροσώπου θα παραβρεθεί ενώπιον της Βουλής– η αίσθηση εδώ είναι αυτή των «χαμένων στη (νομική) μετάφραση».

Η πολιτική διάσταση

Η πολιτική διάσταση στην Κύπρο επικαθορίζει τον δημόσιο διάλογο, προκαλεί πόλωση και πόλεμο χαρακωμάτων με τις αντεγκλήσεις αλλά δεν παράγει αποτελέσματα. Ο κ. Αναστασιάδης υποστηρίζει πως δεν συνδέεται, εδώ και χρόνια, με το δικηγορικό του γραφείο, ωστόσο το γεγονός πως η επωνυμία του βρίσκεται εκεί όσο και η συνηθισμένη πρακτική των proxy μετόχων είναι ζητήματα που μπήκαν στο κάδρο των αποκαλύψεων των «Pandora Papers» και που επιβεβαιώνουν δύο ποιοτικά στοιχεία: ότι η πρακτική έχει εμπεδωθεί στην Κύπρο και η ίδια η πολιτική αρένα και τα οφίτσια δεν αποτελούν πεδία προσφοράς αλλά συχνά καταλήγουν πεδία διαπλοκής και εξυπηρετήσεων.

Και πως η πρακτική αυτή του παρελθόντος όχι μόνον έχει «κάψει» το διεθνές branding στην Κύπρο, αλλά έχει δημιουργήσει και μια σειρά προσλήψεων για την κουλτούρα παροχής υπηρεσιών στην Κύπρο, η οποία δεν τιμά το υψηλό επίπεδο των τελευταίων. Η ημικατεχόμενη Κύπρος σε μια περίοδο εντάσεων στην Ανατολική Μεσόγειο τιτλοφορείται ως «φορολογικός παράδεισος» ή «νησί Ρώσων ολιγαρχών» σε μια χρονική συγκυρία που η Λευκωσία χρειάζεται κάθε διεθνές έρεισμα και που απειλείται, από την Τουρκία, με μια κατάσταση μόνιμης διχοτόμησης. Πέραν της διεθνούς αξιοπιστίας, το ζήτημα της διερεύνησης του προέδρου της Δημοκρατίας (σ.σ. αποτελεί ουσιαστικά προτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προς τους θεσμούς των χωρών με φόντο τα «Pandora Papers») δημιουργεί κι ένα «καλό-κακό» προηγούμενο, μιας και στο παρελθόν και άλλοι πρόεδροι της Δημοκρατίας βρέθηκαν στο επίκεντρο κατηγοριών για την εμπλοκή τους σε σκάνδαλα (διάβαζε Τάσσος Παπαδόπουλος).

Η διάσταση της ηθικής

Ακόμη κι αν ένας πολιτικός αξιωματούχος στην Κύπρο δεν παραιτείται ή παύεται για ξεκάθαρους, θεσμικούς ή πολιτικούς λόγους, η ηθική διάσταση παραμένει σχετική και συνδέεται τόσο με την έννοια της πολιτικής ευθιξίας όσο και με την αντίληψη περί της χρήσης ενός δημόσιου αξιώματος για την εξυπηρέτηση/απόσπαση ιδίου οφέλους. Το πρώτο ζήτημα προέκυψε ανά καιρούς σχεδόν σε κάθε επίπεδο της δημόσιας πολιτικής ζωής στην Κύπρο τόσο σε επίπεδο βουλευτών όσο και υπουργών. Με εξαίρεση τις περιπτώσεις Κύπρου Χρυσοστομίδη και Χρίστου Στυλιανίδη δεν υπάρχουν άλλα παραδείγματα παραιτήσεων για λόγους πολιτικής ευθιξίας στο πρόσφατο παρελθόν –πραγματικότητα που καταδεικνύει αρκετά για το πώς προσλαμβάνουν την έννοια του δημόσιου αξιώματος η πλειοψηφία των Ελληνοκύπριων πολιτικών.

Το ζήτημα της αντίληψης για τη χρήση δημοσίου αξιωμάτος και το ίδιο όφελος είναι ακόμη σημαντικότερο κι από την πολιτική ευθιξία, που συνήθως απουσιάζει. Αποτελεί ζήτημα πρωτίστως κουλτούρας, καλλιέργειας και κατανόησης τόσο από τους πολιτικούς όσο κι από το εκλογικό σώμα. Μιας κουλτούρας που εμφανώς, για ιστορικούς λόγους μετά το 1960 και τη γέννηση της Κ.Δ., απουσιάζει. Σε αυτό το επίπεδο υπάρχει η απόσταση που πρέπει να διανυθεί μεταξύ του νόμιμου (ή του νομιμοφανούς) του παράνομου, του ηθικού και του ανήθικου. Προφανώς κάποιος δημόσιος αξιωματούχος, ο οποίος με νόμιμο τρόπο χρησιμοποιεί το δημόσιο αξιωμά του προκειμένου να έχει ίδια οφέλη, δεν είναι ηθικός. Σε πιο προηγμένες δημοκρατίες από την Κ.Δ. βλέπουμε φαινόμενα όπως την παραίτηση υπουργών επειδή π.χ. πήγαν τα παιδιά τους στο σχολείο με το υπηρεσιακό όχημα, όπως η υπουργός Παιδείας της Εσθονίας, Μάιλις Ρεπς. Στην Κύπρο, το κράτος, ως θεσμός, δείχνει να αποτελεί όχι το αντικείμενο υπηρέτησης των πολιτικών αλλά ο υπηρέτης τους. Γι' αυτό ανά καιρούς παρατηρούμε debates για το πού θα πάει η έδρα, για λιμουζίνες, για αστυνομικές φρουρές και επιδόματα πρώην υπουργών, κοκ. Δημόσιες συζητήσεις που προκαλούν το περί δικαίου αίσθημα και δημιουργούν μεταξύ των πολιτών συνθήκες διάρρηξης των αισθημάτων τους με το κράτος στο δίπολο των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών τους.

Στην παρούσα συγκυρία τόσο η συμπερίληψη του προέδρου Αναστασιάδη στο ψήφισμα του Ευρωκοινοβουλίου όσο και μια σειρά σκανδάλων και δημοσιευμάτων που ανά καιρούς προκύπτουν καθώς και το Κυπριακό, καθιστούν το ζήτημα της χρήσης του δημόσιου αξιώματος για ιδίο όφελος πιο επίκαιρο από ποτέ ως προς την κατανόησή του και τις ηθικές του προεκτάσεις. Κάπου στην πορεία, καήκαμε με το γιαούρτι.

Pandora κρότου λάμψης για Προεδρικό

Με χαμηλές προσδοκίες ως προς το αποτέλεσμα η θεσμική εμπλοκή για αποκατάσταση του ονόματος της Κύπρου

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Η ολοκλήρωση της πρώτης συνεδρίας της Επιτροπής Θεσμών της Βουλής την περασμένη Πέμπτη, με θέμα τα Pandora Papers, πέρα από τον θόρυβο που άφησε πίσω της ένεκα του τεταμένου κλίματος που επικράτησε εντός της αιθούσης, επί της ουσίας δεν πρόσθεσε τίποτε περισσότερο, ενώ άφησε σε δεύτερη μοίρα το ψήφισμα του Ευρωκοινοβουλίου και τις αναφορές του στην Κύπρο μέσω του προέδρου της Δημοκρατίας. Σε μια δεύτερη ανάγνωση όσων διημείφθησαν στο Συνεδριακό Κέντρο, προκύπτει ένα ερώτημα και μια διαπίστωση. Το ερώτημα είναι αν μπορεί μια Επιτροπή της Βουλής να φθάσει στην καρδιά του ευρωπαϊκού ψηφίσματος και να αγγίξει τον ίδιο τον πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Η δε διαπίστωση που εξάγεται από τις τρίωρες εργασίες της Επιτροπής Θεσμών είναι πως ακόμα και σε ένα τόσο σοβαρό θέμα που τραυματίζει την εικόνα της Κυπριακής Δημοκρατίας στο εξωτερικό, δεν αποφεύχθηκαν παθογένειες του παρελθόντος χάριν της ατάκας και του θορύβου. Εξέλιξη που τείνει να επιβεβαιώσει την άποψη κατά την οποία το αποτέλεσμα του κοινοβουλευτικού ελέγχου για τα Pandora Papers θα παραμείνει μακράν των βασικών ζητημάτων που έθιξε το ευρωπαϊκό ψήφισμα. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η προσοχή όσων συνεχίζουν να είναι αισιόδοξοι για ένα ζήτημα που κατά καιρούς ρίχνει τα φώτα

> *Η ενδεχόμενη εμπλοκή θεσμικών οργάνων της Ε.Ε. στο κομμάτι διερεύνησης των δημοσιογραφικών πληροφοριών για το μαύρο χρήμα, παρά το κάλεσμα του Ευρωκοινοβουλίου, παραμένει θολή, έλεγαν πηγές από το ΔΕΕ στην «Κ».*

της διεθνούς δημοσιότητας στην Κύπρο, δικαιολογημένα στρέφεται προς τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και τη βάση των υποδείξεων του Ευρωκοινοβουλίου προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Μπορεί το ΔΕΕ;

Στο επίμαχο ψήφισμα του Ευρωκοινοβουλίου, πέρα από το κάλεσμα που απευθύνεται στις εθνικές αρχές των υπό αναφορά κρατών μελών για διερεύνηση των δημοσιογραφικών αποκαλύψεων για πολιτικά πρόσωπα, ανάμεσα σε αυτά και του Νίκου Αναστασιάδη, «ως εχόντων σχέση με υπεράκτιες συναλλαγές», διατυπώνεται και μια προτροπή προς τα δικαστικά όργανα της Ε.Ε. να εμπλακούν στις έρευνες. Συγκεκριμένα στο ψήφισμα αναφέρεται: Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «καλεί την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία να αξιολογήσει κατά πόσον τα δεδομένα που αποκαλύπτονται στα Pandora Papers, δικαιολογούν ειδικές έρευνες στο πλαίσιο της εντολής της». Εάν και εφόσον οι αποκαλύψεις των Pandora Papers αποτελέσουν αντικείμενο ευρωπαϊκών ερευνών, αρμόδιο όργανο να επιληφθεί του όλου θέματος είναι το Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ).

Η Επιτροπή Θεσμών της Βουλής θα επανέλθει με δεύτερη συνεδρία στην οποία θα προσκληθεί και εκπρόσωπος της Προεδρίας που απέστειλε σχετική επιστολή στον πρόεδρο της Επιτροπής.

Το Ανώτατο Δικαιοδοτικό Όργανο (δικαστικής εξουσίας) της Ε.Ε. έχει αρμοδιότητα για τον έλεγχο του ευρωπαϊκού δικαίου. Πηγές του ΔΕΕ με τις οποίες μίλησε η «Κ» θεωρούν απομακρυσμένο το ενδεχόμενο τα θέματα που εγείρονται στο ψήφισμα να καταλήξουν στο ΔΕΕ, εκτός και αν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσφύγει εναντίον κάποιου κράτους μέλους για παραβίαση της νομοθεσίας της Ένωσης, που στην προκειμένη περίπτωση σχετίζεται με την καταπολέμηση μαύρου χρήματος. Στο ψήφισμα το Ευρωκοινοβούλιο «καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξετάσει τα δεδομένα που εκτίθενται στα Pandora Papers, να αναλύσει κατά πόσον είναι σκόπιμη η ανάληψη περαιτέρω νομοθετικής δράσης σε επίπεδο Ε.Ε. και κατά πόσον απαιτούνται διαδικασίες επιβολής όσον αφορά την ισχύουσα νομοθεσία και να υποβάλει σχετική έκθεση στο Κοινοβούλιο».

Θεσμοί και εμπλοκή

Στο εσωτερικό, όπως κατέδειξε η πρώτη ενασχόληση της Βουλής, η ενεργοποίηση των μηχανισμών ελέγχου των δημοσιογραφικών αποκαλύψεων βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο. Δεν είναι υπερβολή πως από τις 12 αρμόδιες υπηρεσίες που κλήθηκαν ενώπιον της Επιτροπής Θεσμών, φάνηκε πως η μία υπηρεσία αναμένει την άλλη για να ασχοληθεί με το όλο θέμα, εκτός από τον Παγκύπριο Δικηγορικό Σύλλογο (ΠΔΣ) και το Σύνδεσμο Εγκεκριμένων Λογιστών Κύπρου (ΣΕΛΚ), οι εκπρόσωποι των οποίων πήγαν στην Επιτροπή έχοντας κάτι να πουν επί της ουσίας. Ωστόσο, και στις δύο εξαιρέσεις, τόσο ο Χρίστος Κληρίδης των δικηγόρων όσο και ο Κυριάκος Ιορδάνου των λογιστών, εκ των πραγμάτων, περιορίσθηκαν στα του οίκου τους, δηλαδή την αναζήτηση πιθανής εμπλοκής μελών τους στη διακίνηση μαύρου χρήματος.

Στο μείζον ζήτημα εμπλοκής πολιτικών προσώπων που θίγει το ευρωπαϊκό ψήφισμα, η μοναδική έμμεση αναφορά προήλθε από τον πρόεδρο του ΠΔΣ, όταν αναφέρθηκε στις έρευνες που διεξάγονται σε δύο δικηγορικά γραφεία και στην αναζήτηση στοιχείων από τις αρχές του Παναμά για συγκεκριμένο πρόσωπο (Λεμπέντεφ), το οποίο πολιτογραφήθηκε το 2011 και στη σχέση του με το δικηγορικό γραφείο Ν. Αναστασιάδης ΔΕΠΕ. Εντύπωση προκάλεσε η αποκάλυψη του Χρίστου Κληρίδη πως το υπό αναφορά πρόσωπο είχε απασχολήσει τις κυπριακές αρχές για υπόθεση φερόμενης φυγάδευσης 115 εκατ. δολαρίων και πως η Νομική Υπηρεσία είχε ασχοληθεί μαζί του επί Κώστα Κληρίδη, χωρίς να γίνει γνωστή η κατάληξη των ερευνών τότε.

Εμείναν στις προθέσεις στην Επιτροπή Θεσμών

Η μόνη προσπάθεια για να αναδειχθεί η ουσία του ευρωπαϊκού ψηφίσματος σύμφωνα με το οποίο πέφτουν πολιτικές σκιές στην εικόνα της Κυπριακής Δημοκρατίας, έγινε κατά την έναρξη των εργασιών της Επιτροπής Θεσμών και τις αρχικές τοποθετήσεις των βουλευτών. Η διαπίστωση πως η ουσία των αναφορών του Ευρωκοινοβουλίου είναι κυρίως το πολιτικό και ηθικό κομμάτι, ξεπεράσθηκε στην πορεία της συνεδρίας με ανούσιες αντεγκλήσεις για τον ρόλο και το έργο αρμόδιων υπηρεσιών, οι οποίες μάλιστα σε κάποιες περιπτώσεις κινήθηκαν στα όρια προσβλητικών αναφορών. Η επίθεση που εξαπέλυσε η βουλευτής του ΑΚΕΛ Ειρήνη Χαραλαμπίδου στην επικεφαλής της ΜΟΚΑΣ Εύα Παπακυριακού προκάλεσε αχρείαστες εντάσεις και εκτροπή της συζήτησης, εγείροντας έντονες αντιδράσεις άλλων μελών της Επιτροπής, αλλά και του προέδρου της, που προειδοποίησε για διακοπή της συνεδρίας. Τα πλείστα τμήματα που είχαν κληθεί επικεντρώθηκαν σε γενικόλογες τοποθετήσεις επί του πλαισίου καταπολέμησης του μαύρου χρήματος στην Κύπρο. Η εκπρόσωπος της Νομικής Υπηρεσίας πληροφόρησε τα μέλη της Επιτροπής πως η μοναδική κίνηση που έγινε μετά το ψήφισμα ήταν μια σύσκεψη την περασμένη Τρίτη προκειμένου να διερευνηθεί το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο στην περίπτωση που υπάρξουν στοιχεία που να δικαιολογούν έρευνες.

Στις αρχές Δεκεμβρίου ανοίγει η νέα Μακαρίου

Ο δήμαρχος Λευκωσίας μιλάει στην «Κ» για τα έργα που μεταμορφώνουν την πόλη

Κύρια πηγή του κυκλοφοριακού προβλήματος παραμένει η μεγάλη εξάρτηση από το ιδιωτικό αυτοκίνητο, λέει ο Κωνσταντίνος Γιωρκάτζης στην «Κ» προτείνοντας ως λύση την ολοκλήρωση του περιμετρικού δρόμου, τη δημιουργία του bus corridor και δημιουργία ολοκληρωμένου δικτύου λεωφορειολωρίδων στο κέντρο με την ταυτόχρονη μονοδρόμηση αριθμού κυρίων αρτηριών.

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΙΑ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ

Αρχές Δεκεμβρίου αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί το λίφτινγκ της λεωφόρου Μακαρίου, η οποία επιστρέφει στον χάρτη της αγοράς, προλαβαίνοντας το ορόσημο της χριστουγεννιάτικης περιόδου. Την προηγούμενη εβδομάδα υπογράφηκε το συμβόλαιο για την ανάπλαση του παλιού ΓΣΠ, προκηρύσσεται τις επόμενες μέρες ο διαγωνισμός για την ανάπλαση της ιστορικής εμπορικής οδού Τρικούπη, στην παλιά πόλη, ενώ γίνονται έργα και στο επίπεδο της Τάφρου. Πρόκειται για έργα που μεταμορφώνουν τη Λευκωσία και ενισχύουν τη συνδεσιμότητα και την προσβασιμότητα της πόλης, περιγράφει στην «Κ» ο δήμαρχος Κωνσταντίνος Γιωρκάτζης. Σοβαρό ζήτημα παραμένει ωστόσο το κυκλοφοριακό, για το οποίο όπως επισημαίνει ο δήμαρχος θα βρεθούν λύσεις μέσα από το Ολοκληρωμένο Σχέδιο Κινητικότητας.

–Πώς ενισχύεται η συνδεσιμότητα της πόλης, όπως αναλύθηκε και στο συνέδριο του Digital Agenda;

–Όλα τα έργα που υλοποιούμε ή που προγραμματίζουμε να ξεκινήσουν το επόμενο διάστημα έχουν ως στόχο να μεταμορφώσουν κεντρικές περιοχές πρωταρχικής σημασίας, τόσο αισθητικά όσο και λειτουργικά, αλλά και να τις συνδέσουν με τρόπο που δεν είχε επιχειρηθεί ποτέ πριν σε πόλη της Κύπρου. Για τους τελικούς χρήστες, πολίτες και επισκέπτες, αυτή η συνδεσιμότητα γίνεται αντιληπτή αρχικά σε επίπεδο φυσικού χώρου και ο αντίκτυπός της εμπεριέχεται στη φράση: προσβασιμότητα για όλους!Αυτό υπαγορεύει ότι το κέντρο πρέπει να είναι προσβάσιμο στους πεζούς, στα άτομα με αναπηρία, στους ποδηλάτες. Τα πεζοδρόμια μεγαλώνουν, δημιουργούνται ποδηλατολωρίδες ή και λεωφορειολωρίδες. Εμπλουτίζεται ταυτόχρονα το πράσινο και δημιουργούνται νέες πλατείες και χώροι συνάθροισης. Πιστεύω ότι όταν ολοκληρωθούν όλες οι προγραμματισμένες παρεμβάσεις, η προσβάσιμη περιοχή στο κέντρο της πόλης θα είναι σημαντικά μεγαλύτερη. Μια βόλτα στην πόλη της Λευκωσίας μπορεί να ξεκινήσει από την περιοχή του Δημοτικού Θεάτρου και του Νέου Μουσείου με κατεύθυνση την Πύλη Πάφου, διαμέσου της ενοποιημένης πλέον τάφρου οδηγούμαστε στην πλατεία Ελευθερίας και ακολούθως στην εντός των τειχών πόλη με τα μικρά δρομάκια και τις γραφικές πλατείες, μέσω Κωστάκη Παντελίδη, Λήδρας, Ονασαγόρου, πλατεία Φανερωμένης, την πρόσφατα αναβαθμισμένη οδό Αισχύλου προς πλατεία Δημαρχίας, μπροστά από το Κέντρο Αριστείας Cyens και το Νέο Δημαρχείο, προς την Ερμού και την Πύλη Αμμοχώστου. Απ' εκεί, ακολουθώντας το εσωτερικό τόξο των Ενετικών Τειχών, φτάνουμε στο αναβαθμισμένο Εμπορικό Τρίγωνο και από εκεί στο νεότερο μας έργο, αυτό της αναμόρφωσης του παλαιού ΓΣΠ.

> *Μέχρι το τέλος του 2021 οι πολίτες θα μπορούν να αντιληφθούν τα πρώτα οφέλη του έργου της εγκατάστασης συστημάτων και εφαρμογών έξυπνης πόλης.*

–Γίνονται έργα και στο επίπεδο της Τάφρου. Με ποιο τρόπο επιτυγχάνεται η ενοποίησή της;

–Οι παλαιότεροι θα θυμούνται ότι η Τάφρος αποτελείτο από τμήματα που δεν επικοινωνούσαν μεταξύ τους, αφού τα σημεία από την πλατεία Σολωμού, την πλατεία Ελευθερίας και τη γέφυρα Κάνιγγος ήταν μπαζωμένα. Αυτό, εμείς, επιχειρήσαμε να το αλλάξουμε. Αρχικά δημιουργήσαμε γέφυρα στο πλαίσιο του Έργου της Ανάπλασης της Πλατείας Σολωμού, ενώ αργότερα στο πλαίσιο του Έργου της Πλατείας Ελευθερίας δημιουργήθηκε άλλη γέφυρα. Πρόσφατα, στο πλαίσιο του Έργου «Ανάπλαση του Εξωτερικού Περιμετρικού Τόξου», ανοιχθηκε μεγάλο πέρασμα κάτω από την γέφυρα Κάνιγγος. Αυτές οι τρεις παρεμβάσεις ενοποίησαν ένα μεγάλο μέρος της Τάφρου και πλέον οι συμπολίτες μας μπορούν να περπατήσουν απρόσκοπτα από το σημείο δίπλα από τα γήπεδα αντισφαίρισης μέχρι και το γήπεδο του Ολυμπιακού. Να αναφέρω ότι μόλις την περασμένη βδομάδα υπογράφηκαν τα συμβόλαια που αφορούν την ανάπλαση της περιοχής μεταξύ της πλατείας Ελευθερίας και της πλατείας Δώρου Λοΐζου, από το όριο του βορείου πεζοδρομίου της λεωφόρου Στασίνου μέχρι το όριο του χώρου στάθμευσης στο επίπεδο της Τάφρου. Στο πλαίσιο αυτής της φάσης του Έργου, μεταξύ άλλων, θα κατασκευαστεί πεζοδρόμιο στη λεωφόρο Στασίνου με δημιουργία νέων δαπεδοστρώσεων και νησίδων πρασίνου, θα αναβαθμιστεί και ενταχθεί το μνημείο Δώρου Λοΐζου στη νέα διαδρομή του πεζού, θα αναδιαμορφωθεί ο κήπος, θα κατασκευαστούν νέοι χώροι υγιεινής και μικρό κέντρο πληροφόρησης. Στο επίπεδο της Τάφρου περιλαμβάνεται τμήμα διαδρομής ποδηλάτου, κατασκευή νέου μεταλλικού στεγάστρου στάθμευσης ποδηλάτων, αποκατάσταση του υφιστάμενου πέτρινου οχετού, καθώς και άλλες εργασίες διαμόρφωσης υπαίθριου χώρου. Την Παρασκευή προκηρύχθηκε ο διαγωνισμός για την επόμενη φάση του Έργου που αφορά την ανάπλαση του βορείου πεζοδρόμιου της λεωφόρου Στασίνου από τον κόμβο της με την πλατεία Δώρου Λοΐζου έως και την πλατεία Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Β΄.

–Πώς προχωρούν οι εργασίες για την ανάπλαση της Μακαρίου; Θα ανοίξει για το κοινό μέχρι τα Χριστούγεννα;

> *Η ανάπλαση της Μακαρίου θα ολοκληρωθεί αρχές Δεκεμβρίου, ώστε να μπορούν οι καταστηματάρχες να επωφεληθούν από την εορταστική περίοδο.*

–Το έργο, με την επίσπευση που έχουμε εξασφαλίσει, θα ολοκληρωθεί αρχές Δεκεμβρίου, ώστε να μπορούν οι καταστηματάρχες να επωφεληθούν από την εορταστική περίοδο.

Νέοι ποδηλατόδρομοι

–Έχουν γίνει αλλαγές και στην περιοχή της Βουλής. Σε τι αποσκοπούν;

–Σε σχέση με τις αλλαγές στην περιοχή της Βουλής και του Νέου Μουσείου αυτές προέκυψαν από την ανάγκη να δημιουργηθούν ποδηλατολωρίδες και πεζοδρόμια που να συνδέουν τόσο τον πεζόδρομο / ποδηλατόδρομο του Πεδιαίου, όσο και τα Πανεπιστήμια Έγκωμης με το κέντρο της πόλης, την πλατεία Ελευθερίας, καθώς και την εντός των τειχών πόλη. Σημειώνεται ότι το σχετικό έργο των Ποδηλατόδρομων θα συνεχίσει με την ολοκλήρωση της τελευταίας φάσης για περαιτέρω σύνδεση των περιοχών Καϊμακλίου και Παλλουριώτισσας, με το κέντρο της πόλης. Μπορεί σήμερα να μην παρατηρούνται πολλοί ποδηλάτες να χρησιμοποιούν το δίκτυο, το σίγουρο όμως είναι ότι χωρίς δίκτυο ποτέ δεν θα τολμήσει μεγάλος αριθμός συμπολιτών μας να ποδηλατεί. Τα έργα υποδομής επιβάλλεται να προϋπάρχουν της χρήσης και υλοποιούνται έχοντας κατά νου και την επόμενη γενιά.

–Ποια είναι τα επόμενα έργα που προχωρούν;

–Εντός των επόμενων ημερών θα προκηρυχθεί ο διαγωνισμός για την ανάπλαση της ιστορικής εμπορικής οδού Τρικούπη, στην παλιά πόλη. Το έργο (από την πλατεία Δημαρχίας μέχρι πριν τον κυκλικό κόμβο ΟΧΙ) περιλαμβάνει την ανακατασκευή δρόμων και πεζοδρομίων τα οποία θα είναι ισόπεδα με το οδόστρωμα. Οι υπηρεσίες κοινής ωφελείας(ΣΥΛ, ΣΑΛ, τηλεπικοινωνίες, ΑΗΚ) θα υπογειοποιηθούν και θα εγκατασταθεί Δίκτυο Οπτικών Ινών και δίκτυο άρδευσης. Επίσης, ο οδικός φωτισμός θα αναβαθμιστεί και θα εκσυγχρονιστεί, ενώ προβλέπεται η εγκατάσταση υπόγειων κάδων απορριμμάτων. Στο πλαίσιο του έργου θα συντηρηθούν / αποκατασταθούν οι προσόψεις 53 οικοδομών, περιλαμβανομένων 16 διατηρητέων.

–Ένα μεγάλο θέμα είναι το κόστος των πρώτων υλών. Υπάρχει πρόνοια που να καλύπτει το κόστος από τις ανατιμήσεις;

–Σε κάθε συμβόλαιο υπάρχει συγκεκριμένο άρθρο που αφορά στην αναπροσαρμογή των τιμών.

Smart by design

–Στο συνέδριο Digital Agenda Cyprus Summit κάνατε λόγο για έργα smart by design... Πώς ενσωματώνονται οι τεχνολογικές αλλαγές και πλεονεκτήματα στην ανάπτυξη της Λευκωσίας;

–Υπάρχει ένα δεύτερο επίπεδο συνδεσιμότητας που δεν θα είναι προς το παρόν εμφανές στους συμπολίτες μας. Στη Λευκωσία τα έργα μας είναι smart by design, το οποίο με απλά λόγια σημαίνει ότι αξιοποιούμε τις δυνατότητες της τεχνολογίας για να διευκολύνουμε τη ζωή των συμπολιτών μας και τη λειτουργικότητα της πόλης. Προηγμένοι αισθητήρες, που θα είναι συνδεδεμένοι σε ολοκληρωμένα δίκτυα, θα συλλέγουν δεδομένα σε πραγματικό χρόνο, για υπηρεσίες που οι πολίτες χρησιμοποιούν καθημερινά (όπως δρόμοι και κυκλοφορία, δημόσιες συγκοινωνίες, στάθμευση, υδατοπρομήθεια, διαχείριση ενέργειας και απορριμμάτων, οδικός φωτισμός κ.ά.). Όταν το σύστημα αυτό ολοκληρωθεί, θα μας επιτρέπει να λειτουργούμε την πόλη πιο αποτελεσματικά. Να διορθώσουμε προβλήματα και βλάβες, να συλλέξουμε τα απορρίμματα από τους κάδους όταν πρέπει, αλλά κυρίως να προσφέρουμε καλύτερη ποιότητα ζωής στον κόσμο μας, γιατί θα έχουν πληροφόρηση σε πραγματικό χρόνο από εφαρμογές, σχετικά με καθυστερήσεις στην κυκλοφορία, διαθέσιμους χώρους στάθμευσης, ειδοποιήσεις δημόσιας ασφαλείας, ακόμη και δεδομένα ποιότητας περιβάλλοντος. Πρέπει να πω ότι μέχρι το τέλος του 2021 οι πολίτες θα μπορούν να αντιληφθούν τα πρώτα οφέλη του έργου της εγκατάστασης συστημάτων και εφαρμογών έξυπνης πόλης.

Λύση κυκλοφοριακού σε τρία βήματα

–Ένα καθημερινό πρόβλημα στο κέντρο της πρωτεύουσας είναι το κυκλοφοριακό, το οποίο εντείνεται λόγω των οδικών έργων και των έργων ανάπλασης. Τι κάνει το δημαρχείο για εκτόνωση του προβλήματος;

–Στη Λευκωσία είναι γεγονός ότι υπάρχει σοβαρή κυκλοφοριακή συμφόρηση ιδιαίτερα στις εισόδους της πόλης και κατά τις ώρες αιχμής. Θεωρούμε πως κύρια πηγή του προβλήματος παραμένει η μεγάλη εξάρτηση από το ιδιωτικό αυτοκίνητο επειδή για δεκαετίες η πολιτική μεταφορών είχε επικεντρωθεί μονόπλευρα σε αυτό. Εάν δεν υλοποιηθούν τρεις βασικές και πολύ μεγάλες αλλαγές δεν βλέπω πώς θα περιοριστεί το πρόβλημα. Η πρώτη αφορά την ολοκλήρωση του περιμετρικού δρόμου, ο οποίος ήδη κατασκευάζεται και η λειτουργία του αναμένεται να απορροφήσει σημαντικό αριθμό οχημάτων που σήμερα αναγκάζονται να διακινούνται εντός της πόλης. Η δεύτερη είναι η δημιουργία του bus corridor και η τρίτη η δημιουργία ολοκληρωμένου δικτύου λεωφορειολωρίδων στο κέντρο με την ταυτόχρονη μονοδρόμηση αριθμού κυρίων αρτηριών. Οι τελευταίες δύο είναι πρόνοιες του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Κινητικότητας, το οποίο βρίσκεται σε φάση επικαιροποίησης και σύντομα θα έχουμε τα αποτελέσματα ώστε να αρχίσει η υλοποίηση των προνοιών του. Όλα τα πιο πάνω καταδεικνύουν ότι υπάρχει ολοκληρωμένος σχεδιασμός για την αντιμετώπιση του κυκλοφοριακού της Λευκωσίας. Δυστυχώς δεν μπορούν να υλοποιηθούν όλα τα έργα ταυτόχρονα. Αναγκαστικά θα υπάρξει μια μεταβατική περίοδος. Το σημαντικό όμως είναι να γνωρίζουμε ότι όταν υλοποιηθούν όλες οι πρόνοιες, συνδυαστικά θα φέρουν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Με την ευκαιρία που μου δίνετε να πω ότι ο Δήμος Λευκωσίας είναι ο πρώτος Δήμος που εφάρμοσε πρόνοιες του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Κινητικότητας.

–Η υιοθέτηση των αρχών βιώσιμης κινητικότητας προϋποθέτει κάποιες αλλαγές. Πώς τις αποδέχονται οι πολίτες;

–Θεωρώ σημαντικό να αναφερθώ συγκεκριμένα σε κάποιες αλλαγές π.χ. στην λεωφ. Καλλιπόλεως, την αναβάθμιση της οποίας θεωρώ ένα εξαιρετικό έργο, αφού για πρώτη φορά δίνεται η ευκαιρία σε συμπολίτες μας να περπατούν με ασφάλεια τη συγκεκριμένη λεωφόρο, δημιουργώντας ένα δίκτυο πεζοδρόμων μεταξύ της και οικιστικών περιοχών στην Παλλουριώτισσα. Γνωρίζω ότι ασκείται κριτική για το μεγάλο μέγεθος των πεζοδρομίων ή/και το στενό πλάτος των λωρίδων κυκλοφορίας οχημάτων. Σε σχέση με το πρώτο, θα ήθελα να επισημάνω ότι το πλάτος των πεζοδρομίων καθορίζεται από το στενότερο σημείο της οδού που μας επιτρέπεται να κατασκευάσουμε πεζοδρόμιο πλάτους 1,20 μ. ώστε να είναι προσβάσιμο σε αναπηρικά τροχοκαθίσματα. Από εκείνο το σημείο ευθυγραμμίζεται ολόκληρη η υπόλοιπη λεωφόρος, με αποτέλεσμα σε κάποια σημεία (ιδιαίτερα στο κάτω μέρος της) τα πεζοδρόμια να είναι πιο πλατιά. Επίσης υπάρχουν σημεία όπου το δημόσιο πεζοδρόμιο ενώνεται με το ιδιωτικό με αποτέλεσμα να ενισχύεται αυτή η εντύπωση που υπάρχει. Όσον αφορά το πλάτος των λωρίδων κυκλοφορίας οχημάτων, κατ' αρχάς να επισημάνω ότι το συγκεκριμένο πλάτος δεν είναι κάτι το πρωτόγνωρο ή καινούργιο για τους οδηγούς της Λευκωσίας. Οι λωρίδες έχουν πλάτος 3μ. όπως και στη λεωφ. Κυριάκου Μάτση, που πρόσφατα έχει ολοκληρωθεί και δοθεί στην κυκλοφορία με ιδιαίτερα θετικά σχόλια από τους δημότες. Επιπρόσθετα, σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι το πλάτος λωρίδας της λεωφ. Δημοσθένη Σεβέρη είναι μικρότερο των 3 μ. και εξίσου χρησιμοποιείται εδώ και χρόνια χωρίς πρόβλημα. Στόχος του Κλάδου Βιώσιμης Κινητικότητας του Υπουργείου Μεταφορών, για την επιλογή του συγκεκριμένου πλάτους στη λεωφ. Καλλιπόλεως ήταν η προσπάθεια μείωσης της ταχύτητας των οχημάτων, κάτι που φαίνεται να επιτυγχάνεται. Με την επικαιροποίηση του ΟΣΚΛ, αναμένεται να ληφθούν οι σχετικές μετρήσεις της κυκλοφορίας και να εξεταστούν λαμβάνοντας πλέον υπόψη την παρούσα κατάσταση με τα νέα έργα/πρόνοιες του Σχεδίου που έχουν υλοποιηθεί.

Εντός των επόμενων ημερών θα προκηρυχθεί ο διαγωνισμός για την ανάπλαση της ιστορικής εμπορικής οδού Τρικούπη, στην παλιά πόλη. Το έργο περιλαμβάνει την ανακατασκευή δρόμων και πεζοδρομίων, τα οποία θα είναι ισόπεδα με το οδόστρωμα λέει στην «Κ» ο δήμαρχος Λευκωσίας.

Το «ναι» για Μιτσερό φέρνει νομικά μέτρα

Η απόφαση της Περιβαλλοντικής Αρχής συγκρούεται με τις ανησυχίες των ακαδημαϊκών και τις αντιδράσεις των κατοίκων

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Η γνωμάτευση της Περιβαλλοντικής Αρχής την περασμένη Τρίτη άναψε το φως για τη μετακίνηση της μιας εκ των οχληρών μονάδων που επιβαρύνουν την ποιότητα ζωής των κατοίκων στην ενορία Κωνσταντίνου και Ελένης στο Δάλι. Πρόκειται για τη μονάδα Prometheas Asphalt Ltd, η οποία λειτουργεί στη βιομηχανική ζώνη Τσερίου και θα συνεχίσει τη δραστηριότητά της στην κοινότητα Μιτσερού, εφόσον εξασφαλίσει και την πολεοδομική άδεια αλλά και εφόσον ικανοποιήσει τους όρους που έχουν τεθεί από το Τμήμα Περιβάλλοντος. Επρόκειτο για το τέλος μιας διαδικασίας που ξεκίνησε από τον Ιούλιο του 2020 με την κυβερνητική απόφαση για τη μετακίνηση των ασφαλτικών μονάδων. Φυσικά, πλέον παίρνουν σειρά οι υπόλοιπες περιπτώσεις σε Καλαβασό και Κόσιη, τα άλλα σημεία στα οποία θα μεταφερθούν οι υπόλοιπες μονάδες από τη βιομηχανική Ιδαλίου. Η καθυστέρηση που καταγράφηκε στον περιβαλλοντικό χειρισμό του θέματος προκάλεσε αναπόφευκτα αντιδράσεις από τους κατοίκους Ιδαλίου, οι οποίοι συνεχίζουν να ζουν με τον εφιάλτη της οχληρίας. Προκάλεσε επίσης αντιδράσεις από τους κατοίκους των επιλεγόμενων σημείων. Στην περίπτωση όμως του Μιτσερού, εκφράστηκαν προβληματισμοί και από την ομάδα των ακαδημαϊκών συμβούλων του Πανεπιστημίου Κύπρου, οι οποίοι καταγράφονται στην έκθεσή τους. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι «το περιεχόμενο και τα αποτελέσματα της ΜΕΕΠ στηρίζονται σε ελλιπή και αμφιβόλου αξιοπιστίας δεδομένα και ως εκ τούτου δεν οδηγούν σε τεκμηριωμένα συμπεράσματα για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας και ποιότητας ζωής των επηρεαζόμενων αποδεκτών».

Το περιεχόμενο και τα αποτελέσματα της ΜΕΕΠ στηρίζονται σε ελλιπή και αμφιβόλου αξιοπιστίας δεδομένα και ως εκ τούτου δεν οδηγούν σε τεκμηριωμένα συμπεράσματα για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας, αναφέρουν στην έκθεσή τους οι ακαδημαϊκοί σύμβουλοι του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Εκτός όρων εντολής

Στην γνωμάτευσή του το Τμήμα Περιβάλλοντος τονίζει ότι τα σχετικά σχόλια και εισηγήσεις της συμβουλευτικής ομάδας του Πανεπιστημίου Κύπρου λήφθηκαν υπόψη στην ετοιμασία της γνωμοδότησής της. Τονίζει επίσης ότι «πλείστα από όσα αναφέρονται / σχολιάζονται στην έκθεση των ακαδημαϊκών δεν αποτελούν όρους εντολής της σύμβασης που υπεγράφη με σκοπό την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών για την αξιολόγηση των Μελετών Εκτίμησης Επιπτώσεων στο Περιβάλλον (ΜΕΕΠ) των μονάδων παραγωγής ασφαλτικού σκυροδέματος στο πλαίσιο του άρθρου 14, του περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Έργα Νόμο, 127(Ι)/2018 και ούτε αφορά το πεδίο της εμπειρογνωμοσύνης τους για το οποίο ορίστηκαν ως σύμβουλοι του Τμήματος Περιβάλλοντος». Προκαλεί πάντως εντύπωση το γεγονός ότι μια έκθεση η οποία λήφθηκε υπόψη για την γνωμοδότηση, δεν είναι διαθέσιμη στον φάκελο της υπόθεσης που έχει αναρτήσει το Τμήμα Περιβάλλοντος.

> *«Πλείστα από όσα αναφέρονται στην έκθεση των ακαδημαϊκών δεν αποτελούν όρους εντολής της σύμβασης για παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών» διατείνεται το Τμήμα Περιβάλλοντος.*

Οσμές και ρύπανση

Στην έκθεση των ακαδημαϊκών αναφέρεται ότι το θέμα των οσμών δεν καλύπτεται επαρκώς κατά τη μελέτη εκτίμησης επιπτώσεων στο περιβάλλον, ενώ η μετεωρολογία που χρησιμοποιήθηκε στη διασπορά των οσμών, είναι αναξιόπιστη. Τονίζεται ότι ο χειρισμός των εκπομπών των οσμών και το αποτέλεσμα από τη διάχυσή τους ως πρόβλημα οχληρίας «γίνεται ως να είναι ανεξάρτητο και μη προσθετικό από τις εκπομπές των οσμών από τις υφιστάμενες κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις και αυτό είναι ουσιαστικά προβληματικό. Επισημαίνεται επίσης ότι ούτε η μελέτη διασποράς της ατμοσφαιρικής ρύπανσης δεν είναι επαρκώς αξιόπιστη, καθότι όπως αναφέρεται δεν χρησιμοποιούνται αιτιολογημένα δεδομένα για την καταλληλότητα των αξιόπιστων μετεωρολογικών δεδομένων. Από την πλευρά του, το Τμήμα Περιβάλλοντος προχώρησε σε σωρευτική μελέτη οσμών, με κόστος περί τις 7.000 ευρώ, η οποία ολοκληρώθηκε μόλις στις 22 Οκτωβρίου. Η μελέτη έδειξε ότι η λειτουργία του εργοστασίου δεν θα συμβάλει συνεργιστικά με τις οσμές, ως αποτέλεσμα των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων και δεν δημιουργείται πρόσθετη επιβάρυνση στην περιοχή. Συγκεκριμένα αναφέρεται : «Από τα αποτελέσματα φαίνεται ότι η επίδραση του ασφαλτικού είναι γενικά μικρή σε αποστάσεις πέραν των 600μ από το ασφαλτικό. Νοείται ότι η επίπτωση του ασφαλτικού έχει υπολογιστεί λαμβάνοντας υπόψη τη χρήση των βέλτιστων πρακτικών στην μονάδα καθώς και την ορθή λειτουργία και συντήρησή της».

Στους προβληματισμούς της η ομάδα ακαδημαϊκών και η απάντηση του Τμήματος Περιβάλλοντος στις ενστάσεις των πολιτών οι οποίες εκφράστηκαν κατά τη δημόσια διαβούλευση. Όπως αναφέρεται συγκεκριμένα το περιεχόμενο της απάντησης από το Τμήμα Περιβάλλοντος δεν παρέχει ουσιαστικές απαντήσεις ως προς το πώς λαμβάνονται ή πώς θα ληφθούν υπόψη κύρια σημεία που θίγονται στις ενστάσεις σε μια ενδεχόμενη μετακίνηση. Προστίθεται ότι η απαντητική επιστολή δεν απάντησε στα σημεία των ενστάσεων.

Προχωρούν με νομικά μέτρα

Από τις αρχές Μαρτίου, όταν η «Κ» επισκέφθηκε την περιοχή Μιτσερού, την περιοχή των λατομείων, τις λίμνες χοιρολυμάτων, τις κτηνοτροφικές περιοχές παρακείμενων κοινοτήτων και το σημείο το οποίο επιλέγηκε για τη μεταφορά της ασφαλτικής μονάδας, ο κοινοτάρχης Ανδρέας Κυριάκου δήλωνε ότι ήδη συνεργάζονται με δικηγορικό γραφείο και θέτουν στο τραπέζι και το ενδεχόμενο να αποταθούν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, διεκδικώντας καλύτερη ποιότητα ζωής. Πλέον αυτή η επιλογή περιγράφεται ως μονόδρομος και το επόμενο διάστημα αναμένεται να κινηθούν νομικά κατά του κράτους. Στο μεσοδιάστημα προχωρούν με διαμαρτυρίες. Μιλώντας στην «Κ» η πρόεδρος του Συνδέσμου Γονέων δημοτικού σχολείου Μιτσερού, Ειρήνη Σταύρου, τόνισε ότι την επόμενη εβδομάδα θα ληφθούν αποφάσεις για προγραμματισμένες εκδηλώσεις διαμαρτυρίας κατά της απόφασης μετακίνησης του ασφαλτικού, αλλά και ευρύτερα για την ποιότητα ζωής στην περιοχή. Τόσο το Μιτσερό όσο και οι παρακείμενες κοινότητες Αγροκηπιάς, Κάτω Μονής, Μενοίκου κοκ., επιβαρύνονται σημαντικά από τις εκατό και πλέον λίμνες χοιρολυμάτων αλλά και τις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις. Για την περίπτωση δε των χοιρολυμάτων είχαν δοθεί διαβεβαιώσεις για ρύθμιση του ζητήματος από τον αρμόδιο υπουργό, τον Απρίλιο του 2021, αν και ενέργειες προς αυτή την κατεύθυνση δεν έχουν ανακοινωθεί μέχρι στιγμής.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΑΧΙΛΛΕΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

10 + 1 Σκέψεις για την ανάπτυξη και τα κοινωνικά δικαιώματα

Η Κύπρος πέτυχε διαδοχικούς κύκλους ανάπτυξης, αλλά πέρασε και από βαθιές κρίσεις που εμποδίζουν τη σταθερή πρόοδο και αναδεικνύουν τα σοβαρά ελλείμματα στην κοινωνική πρόνοια, αλληλεγγύη και συνοχή. Η διαμόρφωση ενός νέου μοντέλου οικονομικής ανάπτυξης είναι εφικτή, όσο και αναγκαία προβλέποντας σε ένα τίμιο κράτος.

Το επιτελικό κράτος

1. Το κράτος έχει πολύ σημαντικό ρόλο να παίξει. Το κράτος πρέπει να είναι επιτελικό ώστε να διαμορφώνει τους κανόνες, διευκολύνοντας την ανάπτυξη και διασφαλίζοντας ένα υγιές επιχειρηματικό περιβάλλον. Η βελτίωση του επενδυτικού κλίματος και η ενίσχυση της παραγωγικότητας συνδέονται με τη δημιουργία καλύτερων συνθηκών απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας.

2. Το κράτος εποπτεύει την υγιή ανάπτυξη και ακολουθεί πολιτικές που μειώνουν τις κοινωνικές ανισότητες. Προϋπόθεση είναι η καταπολέμηση της διαφθοράς, η αναβάθμιση της εικόνας της Κύπρου ως σοβαρού επενδυτικού προορισμού και η αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού του τόπου.

3. Το κράτος στηρίζει τις παραγωγικές τάξεις και τους εργαζομένους, σχεδιάζοντας μια διαφορετική απάντηση στα σημερινά προβλήματα που σχετίζονται με τις σημαντικές ανισότητες στα εισοδήματα, στην ιατρική περίθαλψη, στην κοινωνική ασφάλιση, στη μεταχείριση των φύλων και στις προοπτικές της νέας γενιάς.

4. Οι Ημικρατικοί Οργανισμοί (ΗΟ) συμβάλλουν στην ανάπτυξη. Διατηρώντας τον δημόσιο χαρακτήρα τους, μπορούν να βελτιώσουν τις μορφές οργάνωσης και διοίκησής τους. Τα πρόσωπα που επιλέγονται από τον πρόεδρο για διορισμό στη θέση του προέδρου στους μεγάλους ημικρατικούς οργανισμούς να περνούν για ακρόαση στην Επιτροπή της Βουλής που ανήκει ένας ΗΟ - μια διαδικασία με συμβουλευτικό χαρακτήρα, αλλά που προσθέτει αξιοπιστία στο σύστημα επιλογής.

Το αναπτυξιακό μας μοντέλο

5. Η στροφή στην πραγματική, βιώσιμη και ανθεκτική οικονομία με κοινωνική δικαιοσύνη είναι επιβεβλημένη. Το κράτος έχει την ευθύνη να ενισχύει το σύστημα κοινωνικής πρόνοιας με στοχευμένα δίκτυα προστασίας για τους οικονομικά πιο αδύναμους συμπολίτες μας, χρησιμοποιώντας διαθέσιμα εργαλεία ή και δημιουργώντας καινούργια.

6. Υπάρχει ανάγκη επένδυσης στο μέλλον με αύξηση των δαπανών στο εκπαιδευτικό σύστημα και παράλληλα τη διαρκή εκπαίδευση και επανένταξη στην εργασία του ανθρώπινου δυναμικού. Η εποχή μας σηματοδοτείται από τις νέες μορφές απασχόλησης, τη διά βίου μάθηση και το μικτό σύστημα εργασίας, το παραδοσιακό και το εξ αποστάσεως. Επένδυση στο πεδίο της γνώσης, στα πανεπιστήμια, στα ερευνητικά κέντρα, στις επιστημονικές, επιχειρηματικές και άλλες δυνάμεις του για αποφασιστική στροφή στην έρευνα, την καινοτομία, τις νεοφυείς και τις κοινωνικές επιχειρήσεις σε μια συνεργασία κράτους και ιδιωτικού τομέα.

7. Η Κύπρος παραμένει ουραγός στις ψηφιακές δεξιότητες. Η μετάβαση στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση, η οποία είναι ένα αναγκαίο εργαλείο, σημαίνει ότι οι δημόσιοι οργανισμοί θα εξυπηρετούν τους πολίτες γρηγορότερα, φθηνότερα και καλύτερα. Το κράτος, τα υπουργεία και οι υπηρεσίες, οφείλουν να είναι η κινητήριος δύναμη του ψηφιακού μετασχηματισμού για το σύνολο της οικονομίας.

8. Χρειάζεται πιο στοχευμένη αξιοποίηση των αναπτυξιακών πόρων από την Ε.Ε. και τον εθνικό προϋπολογισμό (Ταμείο Ανάκαμψης, Διαρθρωτικά Ταμεία, άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία). Με προηγούμενη διαβούλευση και διαφάνεια και με προτεραιότητα στην βιώσιμη ανάπτυξη και τη μεταρρύθμιση για την αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων.

Δίκτυ Κοινωνικής Προστασίας

9. Το κράτος οφείλει στους πολίτες την κατοχύρωση νέων κοινωνικών δικαιωμάτων:

(α) Πρόσβαση στην υγεία με βελτίωση του ΓεΣΥ.

(β) Επανεκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση.

(γ) Απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων με δωρεάν πρόσβαση στο διαδίκτυο με αρχή σε δημόσιους χώρους.

(δ) Σεβασμός στο περιβάλλον ως αυτοτελές δικαίωμα.

Αυτά συνιστούν το τετράπτυχο μιας καθολικής υποχρέωσης του κράτους απέναντι σε όλους τους πολίτες του.

10. Το κράτος της υγιούς ανάπτυξης και κοινωνικής δικαιοσύνης σχεδιάζει καινοτόμους πολιτικές για την αποτελεσματική φορολόγηση και καθιερώνει διαφανές σύστημα κινήτρων ανάπτυξης και αξιοποίησης του εθνικού πλούτου, με αντιστάθμισμα προς το σύνολο της κοινωνίας ως Εταιρική Κοινωνική και Περιβαλλοντική Ευθύνη.

Τίμιο κράτος

10+1. Για να το πετύχουμε επιβάλλεται οι ηγέτες να ηγούνται με το παράδειγμά τους. Με διαφάνεια, με έμφαση στους κανόνες της χρηστής διοίκησης, με κανονισμούς που θα αποτρέπουν τη σύγκρουση συμφέροντος στην άσκηση εξουσίας. Το τίμιο κράτος αποτελεί τη βάση για να πετύχουμε καθορισμένους στόχους και να βελτιώσουμε την ποιότητα της δημόσιας ζωής.

Το οφείλουμε στα παιδιά μας. Πρέπει να το διεκδικήσουμε.

Ο Αχιλλέας Δημητριάδης είναι νομικός,

Ο Ελληνας γιατρός των αστροναυτών

Ο Αδριανός Γολέμης, μέλος της ιατρικής ομάδας του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος, μιλάει στην «Κ»

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Τον παρακολουθούσε σε κάθε αιώρηση του διαστημικού του περιπάτου, με το βλέμμα επί σχεδόν επτά ώρες καρφωμένο στα δεδομένα που έφταναν στις οθόνες του. Παρατηρούσε την καρδιακή του συχνότητα, τα επίπεδα οξυγόνου και διοξειδίου του άνθρακα στο κράνος και εκτιμούσε την παραμικρή αυξομείωση στη θερμοκρασία του σώματός του. Ακόμη και ο ρυθμός του μεταβολισμού τον ενδιέφερε, το πόσο γρήγορα ο αστροναύτης δαπανούσε ενέργεια. Τίποτα δεν έπρεπε να αφεθεί στην τύχη. Οταν κάποιος εργάζεται στη ραχοκοκαλιά του Διεθνούς Διαστημικού Σταθμού δεν μπορείς να ρισκάρεις την υπερκόπωση.

Τον Σεπτέμβριο ο Γάλλος αστροναύτης Τομά Πεσκέ πραγματοποιούσε μία ακόμη έξοδο στο Διάστημα. Θα συνέχιζε τις εργασίες για την εγκατάσταση ηλιακών πάνελ. Στο κέντρο ελέγχου της αποστολής, στο Χιούστον, ο Αδριανός Γολέμης ήταν ένας από τους συνδέσμους του με τη Γη, ο προσωπικός του γιατρός. «Είναι πολύ έντονη εμπειρία να βλέπεις απευθείας τα ιατρικά δεδομένα από τη στολή του αστροναύτη και την κίνηση από τις κάμερες και είναι ταυτόχρονα και μια μεγάλη ευθύνη», λέει στην «Κ». «Πρέπει να έχεις τη σωστή δόση άγχους και τη συναίσθηση ότι καλείσαι να πάρεις αποφάσεις σε σύντομο χρόνο».

Από το 2018 ο κ. Γολέμης εργάζεται στην ιατρική ομάδα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος (ESA) και έχει ως βάση του την Κολωνία. Το 2019, μόλις ολοκλήρωσε την εκπαίδευσή του, ανέλαβε δεύτερος γιατρός στην αποστολή του Ιταλού αστροναύτη Λούκα Παρμιτάνο και τώρα έχει τον ρόλο του πρώτου γιατρού στην αποστολή του 43χρονου Πεσκέ, η οποία βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη.

«Η αεροδιαστημική Ιατρική δεν είναι μια αναγνωρισμένη ειδικότητα στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Για να βρεθεί κάποιος στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Διαστήματος χρειάζεται ένας συνδυασμός προσπάθειας και τύχης, γιατί δεν υπάρχει ένα προκαθορισμένο μονοπάτι», λέει.

Σπούδασε Ιατρική στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και έπειτα ολοκλήρωσε το μεταπτυχιακό του στο Διεθνές Πανεπιστήμιο του Διαστήματος στο Στρασβούργο. Το 2014 πήρε μια πρώτη γεύση συνθηκών απομόνωσης που παρέπεμπαν σε διαστημική αποστολή, περνώντας ένα χρόνο στη βάση Concordia στην Ανταρκτική.

Το 2018 ανταποκρίθηκε στο κάλεσμα για εθελοντές που απηύθυνε το Austrian Space Forum και επιλέχθηκε στην τελική ομάδα των υποψηφίων για ένα πείραμα στην έρημο Νεγκέβ του Ισραήλ. Εφόσον έφτανε στην τελική εξάδα θα διέμενε μαζί με τα υπόλοιπα μέλη για περίπου ένα μήνα σε ένα θόλο και θα δοκίμαζε μια πρωτότυπη διαστημική στολή, προσομοιάζοντας θεωρητικά τις συνθήκες συμβίωσης που θα μπορούσε να συναντήσει μια επανδρωμένη αποστολή στον Αρη.

Ο Πεσκέ έβαλε ρότα για τον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό τον Απρίλιο του 2021, η ιατρική του παρακολούθηση όμως είχε ξεκινήσει ήδη από τον Φεβρουάριο του 2020. «Προσπαθούμε να βεβαιωθούμε ότι ο αστροναύτης είναι σε καλή κατάσταση υγείας και ότι δεν είναι πιθανό να αναπτύξει κάποια νόσο ή πάθηση ή τραυματισμό προτού πετάξει», λέει ο κ. Γολέμης. Για κάθε αστροναύτη ετοιμάζεται, ανάλογα με τις ανάγκες του, ένα εξατομικευμένο κουτί με φάρμακα που θα κουβαλάει στο ταξίδι του. «Υπάρχουν παθήσεις που περιμένουμε ότι θα προκύψουν όταν κάποιος βρεθεί στο Διάστημα. Τις πρώτες ημέρες, από την έλλειψη της βαρύτητας μπορεί να υπάρχει δυσκολία στον προσανατολισμό. Τα χάνει λίγο το σώμα, γιατί δεν έχει πλέον ως σημείο αναφοράς το πάτωμα, και αυτό μπορεί να προκαλέσει από έμετο μέχρι πονοκεφάλους», εξηγεί.

> *«Είναι πολύ έντονη εμπειρία να βλέπεις απευθείας τα ιατρικά δεδομένα από τη στολή του αστροναύτη και είναι ταυτόχρονα μεγάλη ευθύνη».*

Ακόμη και η κατανομή του αίματος επηρεάζεται από την έλλειψη βαρύτητας. «Ο ανθρώπινος οργανισμός είναι φτιαγμένος έτσι ώστε το αίμα να κατανέμεται ίσα. Οταν δεν υπάρχει βαρύτητα, ανεβαίνει περισσότερο αίμα στο κεφάλι, γι' αυτό και καμιά φορά τις πρώτες ημέρες βλέπουμε τους αστροναύτες να έχουν πρησμένο πρόσωπο», λέει ο κ. Γολέμης.

Σε έκτακτη ανάγκη

Για τον ίδιο λόγο, σε περίπτωση εκτάκτου ανάγκης, εφόσον απαιτηθεί καρδιοπνευμονική αναζωογόνηση, οι κινήσεις που ακολουθούνται δεν θυμίζουν ό,τι θα μπορούσε να συμβεί στη Γη. Οπως εξηγεί ο Ελληνας γιατρός των αστροναυτών, ο διασώστης θα πρέπει να πατήσει στον απέναντι τοίχο του διαστημικού σταθμού, να στυλώσει τα πόδια του και με προτεταμένα χέρια να πιέσει το στήθος του ασθενούς. Οποιαδήποτε συμβατική προσπάθεια μαλάξεων δεν θα αποδώσει, καθώς όσο βρίσκονται σε τροχιά δεν μπορούν να εκμεταλλευθούν το βάρος του σώματός τους.

Μέχρι στιγμής ο κ. Γολέμης δεν έχει κληθεί να διαχειριστεί κάποιο ακραίο συμβάν. Στην ESA, όμως, σε συνεργασία και με τη NASA, είναι πάντοτε προετοιμασμένοι για το αναπάντεχο. Ακόμη και σε περίπτωση που κάποιος εμφανίσει αλλεργικό σοκ θα καθοδηγήσουν από τη Γη με ευθεία επικοινωνία τούς άλλους αστροναύτες για να τον σώσουν.

Ο γιατρός Αδριανός Γολέμης είχε επιλεγεί στους τελικούς υποψηφίους για τη δοκιμή μιας πειραματικής στολής για την προσομοίωση αποστολής στον Αρη. Τους προηγούμενους μήνες βρέθηκε στο κέντρο ελέγχου της NASA στο Χιούστον, όπου μαζί με τον συνάδελφό του Στιβ Πάιπερ (δεξιά πάνω) παρακολουθούσαν τις εξόδους του αστροναύτη Τομά Πεσκέ (δεξιά κάτω) στο Διάστημα.

Οι επιπτώσεις του Διαστήματος στο σώμα

Εφόσον δεν αλλάξει κάτι στον προγραμματισμό, αναμένεται σε λίγες ημέρες να επιστρέψει από τον Διεθνή Διαστημικό Σταθμό ο Γάλλος αστροναύτης Τομά Πεσκέ. Ολους αυτούς τους μήνες είχε τουλάχιστον μία απευθείας επαφή με τον Αδριανό Γολέμη ανά εβδομάδα για να τον εξετάσει κλινικά από μακριά. «Ο ρόλος μας είναι να βλέπουμε και να αξιολογούμε τα αποτελέσματα των προληπτικών ιατρικών τεστ που γίνονται σε τροχιά και να δίνουμε οδηγίες σε περίπτωση που προκύψει κάποια ενόχληση», λέει ο 34χρονος γιατρός. «Παράλληλα φροντίζουμε και για άλλες καταστάσεις που σχετίζονται με την ψυχική σφαίρα. Δεν είναι βιώσιμο να ζητείται συνεχώς από κάποιον αστροναύτη, ο οποίος βρίσκεται τόσους μήνες απομονωμένος στο Διάστημα, να κάνει πολλές εργασίες σε μία ημέρα. Παίζουμε ένα ρόλο προστάτη ώστε να μην υπερφορτώνεται ο αστροναύτης πέρα από κάποια όρια που μπορεί να προκαλέσουν ρίσκο για την υγεία του».

Εκτός από τον ίδιο, στο ιατρικό επιτελείο συμμετέχουν και ψυχολόγος, μηχανικοί βιοϊατρικής τεχνολογίας αλλά και ειδικοί για φυσική άσκηση και φυσιοθεραπεία. Κατά τη διάρκεια της αποστολής μπορούν να ελέγχουν τον αιματοκρίτη του αστροναύτη, ενώ δύο ή τρεις φορές το εξάμηνο (όσο διαρκεί συνήθως μια αποστολή) πραγματοποιούν και τεστ κοπώσεως. «Στο Διάστημα η μυϊκή μάζα και η οστική πυκνότητα μειώνονται, όπως και η δυνατότητα καμιά φορά της καρδιάς», εξηγεί ο κ. Γολέμης.

Αντίστοιχες φορές ανά εξάμηνο οι αστροναύτες καλούνται να ελέγξουν με υπέρηχο και τα μάτια τους, καθώς είναι πιθανό να εμφανίσουν ένα σύνδρομο του νευρικού συστήματος του οφθαλμού που ονομάζεται SANS (Spaceflight Associated Neuro-Ocular Syndrome). Επειτα από μακρόχρονη παραμονή στο Διάστημα και σε έλλειψη βαρύτητας, ορισμένοι αστροναύτες διαπιστώνουν ότι αντιμετωπίζουν προβλήματα όρασης, τα οποία μπορεί να υποχωρήσουν μετά την επιστροφή τους στη Γη. Σε κάποιους, όμως, ενδέχεται να επιμείνουν.

Η ακτινοβολία

Η επίδραση του Διαστήματος στον ανθρώπινο οργανισμό δεν περιορίζεται εκεί. Οσοι παρακολουθούν την υγεία των αστροναυτών μεριμνούν και για την έκθεσή τους στην ακτινοβολία. «Στη Γη, λόγω του μαγνητικού πεδίου και της ατμόσφαιρας, είμαστε αρκετά προστατευμένοι από την ακτινοβολία», λέει ο κ. Γολέμης. «Οταν όμως κάποιος βρίσκεται σε ύψος περίπου 400 χιλιομέτρων, όπως ο Διεθνής Διαστημικός Σταθμός, εκτίθεται σε περισσότερη ακτινοβολία. Και έπειτα από τόσους μήνες σε τροχιά μαζεύει, αθροίζει ακτινοβολία. Για να το προλάβουμε, μετράμε αθροιστικά την ακτινοβολία και πρέπει κάθε αστροναύτης στο σύνολο της καριέρας του να μην ξεπεράσει ένα όριο, ώστε να αποφύγουμε στο μέλλον το ρίσκο καρκινογένεσης και καρδιακών παθήσεων».

> *«Ο ρόλος μας είναι να βλέπουμε και να αξιολογούμε τα αποτελέσματα των προληπτικών ιατρικών τεστ που γίνονται σε τροχιά».*

Μια συνάδελφος του κ. Γολέμη θα μεταβεί στο σημείο όπου αναμένεται να προσθαλασσωθεί ο Πεσκέ σε λίγες ημέρες. Ο Ελληνας γιατρός θα περιμένει την άφιξη του αστροναύτη στο Χιούστον και από εκεί θα μεταβεί μαζί του στην Κολωνία με ένα ειδικά διαμορφωμένο αεροπλάνο που φέρει και ιατρικό εξοπλισμό. Θα ακολουθήσει το διάστημα της αποκατάστασης.

«Συνήθως απαιτείται ένα μίνιμουμ τριών ή τεσσάρων εβδομάδων για να προσαρμοστεί ένας αστροναύτης πάλι στη ζωή στη Γη», λέει ο κ. Γολέμης. «Δεν είναι τόσο εύκολη η μετάβαση και κατά κάποιο τρόπο, σε μικρό βαθμό, το βίωσα κι εγώ μετά την επιστροφή μου από την Ανταρκτική. Πρέπει να εξασφαλίσουμε ότι ένας αστροναύτης που επιστρέφει από το Διάστημα θα έχει κυρίως χρόνο για τους δικούς του ανθρώπους, είναι πολύ σημαντικό».

Το ζήτημα της επικοινωνίας των αστροναυτών με τις οικογένειές τους παίδεψε αρκετά το ιατρικό επιτελείο τους λόγω της πανδημίας της COVID-19. Ειδικά προτού κυκλοφορήσουν τα εμβόλια, προσπαθούσαν πάντοτε να ζυγίσουν το ρίσκο της μόλυνσης από τον νέο κορωνοϊό και να κρίνουν εάν ένας αστροναύτης θα μπορούσε να επισκεφθεί τους οικείους του στην ανάπαυλα της προετοιμασίας του για την αποστολή.

Ο κ. Γολέμης πάντως οραματίζεται και τους δικούς του διαστημικούς περιπάτους. Εχει ήδη κάνει αίτηση στο πρόσφατο κάλεσμα του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Διαστήματος για νέους αστροναύτες. Συνολικά πάνω από 22.000 άτομα έχουν ανταποκριθεί, εκ των οποίων 280 από την Ελλάδα. «Αδιαμφισβήτητα θα ήθελα να βρεθώ στη θέση τους», λέει.

Το μεγάλο άλμα του Στέφανου

Μία μιντιακή παρέλαση

Την περασμένη βδομάδα μετά την ολική ανακαίνιση του γραφείου του, ο Στέφανος Στεφάνου έκανε πρεμιέρα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Άνοιγε λογαριασμό στο Instagram, εγκαινίαζε σελίδα στο facebook, είχε σχετική κινητικότητα στο twitter και έβγαινε σε συνέντευξη με τη σύζυγό του Γεωργία στο «Τετ α Τετ». Ήταν μία κίνηση αρκούντως σημαντική για να καταδείξει όχι μόνο πως είναι επί των επάλξεων, αλλά και πως διαφέρει από τον προκάτοχό του, Άντρο Κυπριανού, ο οποίος δεν ήταν και θιασώτης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, αλλά και άλλων συντρόφων που έβλεπαν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ως παραγοντισμό.

Το επόμενο βήμα του ήταν να ανέβει στο κόκκινο λεωφορείο και να εγκαινιάσει τις διαδρομές επικοινωνίας. Συναντήσεις και επαφές με κόσμο, σε καφενεία, σε λαϊκές οργανώσεις και σε σπίτια. Κάποιοι διερωτήθηκαν αν αυτό είναι αρκετό για να φέρει έναν ευρύτερο κόσμο κοντά. Ίσως όχι μόνο αυτό, αλλά είναι μία αρχή. Ο Στέφανος Στεφάνου έχει ήδη ξεκινήσει να περνά το μήνυμα σε όσους συναντά και με όποιους συνδιαλέγεται πως πρώτιστος στόχος είναι να κερδίσουν τις προεδρικές εκλογές. Πως αυτή τη φορά δεν πάνε για να χάσουν, ούτε απλά για να περάσουν στον δεύτερο γύρο. Το ανακοίνωσε και σε φίλους του κόμματος, με κάποιους εξ αυτών συμπεριλαμβανομένου του Σταύρου Μαλά να μην το παίρνουν και ιδιαίτερα θετικά αυτό που είχε να πει.

Σημασία, πάντως, έχει πως ο νέος γ.γ. του ΑΚΕΛ δείχνει πως δεν είναι διατεθειμένος να πάει σε ακόμη μία προδιαγεγραμμένη ήττα. Το ζητούμενο βεβαίως είναι αν είναι πρόθυμος να κάνει τις ανάλογες υπερβάσεις, που ενδεχομένως να κολλήσουν ακόμα και σε πρόσωπα που βρίσκονται στη Γραμματεία του κόμματος. Εκεί θα φανεί αν η αλλαγή παύει να είναι συμβολική και να περιορίζεται στο γραφείο του και αν επεκτείνεται και στον τρόπο λειτουργίας του κόμματος. Υπάρχουν πάντως και οι πολιτικοί κύκλοι που θεωρούν πως μία υποψηφιότητα Στέφανου Στεφάνου θα ήταν ιδανική. Αφενός γιατί μέσα σε ένα μικρό χρονικό διάστημα θα έφερνε νέα πρόσωπα δίπλα του να δουλέψουν, θα ενεργοποιούσε πλήρως τον κομματικό μηχανισμό που βρίσκεται σε παρατεταμένες διακοπές και ίσως να προσέλκυε ένα ευρύτερο ακροατήριο της Αριστεράς που επιδιώκει δικό του υποψήφιο. Άλλωστε το όνομά του έπεσε στο τραπέζι και το 2018. Και ήταν του μόνου πρωτοκλασάτου στελέχους. Υπάρχουν ωστόσο και εκείνοι που λένε πως μία τέτοια κίνηση θα ήταν κίνηση αυτοχειρίας, καθώς στόχος είναι να αλλάξει το κόμμα, όχι να αναλάβει την εξουσία, με ό,τι κι αν αυτό συνεπάγεται. Για πιο μετά όμως, δεν το αποκλείουν. Οι συναγερμικοί πάντως παρακολουθούν από στενά.

Ο Στέφανος Στεφάνου βρίσκεται πλέον παντού. Να προσέχει μόνο, μήπως πάνω στην ανομβρία υποψηφίων για την Προεδρία, αναγκαστεί να πιει κι αυτό το πικρό ποτήρι.

• • • •

Ο συνωστισμός

Συνωστισμός φαίνεται να υπάρχει στο Προεδρικό, με τους συμβούλους και τους συνεργάτες, οι οποίοι πλέον εργάζονται και στα λυόμενα για να χωρέσουν. Η νέα εξέλιξη βεβαίως είναι πως κάποιοι εκ των συνεργατών μετατρέπονται σε δημοσίους υπαλλήλους αορίστου χρόνου. Είναι που ο ΔΗΣΥ και η κυβέρνηση Αναστασιάδη θα πολεμούσε την κομματοκρατία. Όμως γι' αυτό ρόλο και ευθύνη έχει και η αντιπολίτευση που όπως όλα δείχνουν δεν έχει κάνει κάτι για να αποτρέψει αυτό το σκάνδαλο.

• • • •

Η τυπολατρία...

Μιλώντας για το περί δικαίου αίσθημα καλό είναι να ρίξουμε και μια ματιά στην περιβόητη μεταρρύθμιση της Δικαιοσύνης. Πρέπει να ξεκινήσει από εκπαίδευση δικαστών στο τι συμβαίνει στην κοινωνία. Η αλήθεια είναι πικρή. Η ουσία είναι ότι η κοινωνία στο σύνολό της πάλι μένει απροστάτευτη. Από τη στιγμή που έξι δικαστές του Ανωτάτου, οι πλείστοι εκ των οποίων μέχρι πρόσφατα δίκαζαν σοβαρές υποθέσεις στα Κακουργιοδικεία, αποφάσισαν ότι δεν παραβιάζεται το ατομικό δικαίωμα της ιδιωτικής ζωής, τότε επιβεβαιώνονται οι φόβοι μας ότι υπάρχει αδήριτη ανάγκη οι δικαστές να αφουγκραστούν τα προβλήματα και κινδύνους που ελλοχεύουν στη κοινωνία μας. Να αναλογίζονται τις συνέπειες των αποφάσεών τους και να μην είναι τυπολάτρες σε επικίνδυνο βαθμό.

Γράφει ο **ΙΑΝΟΣ**

ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Φώφη Γεννηματά

Η Φώφη Γεννηματά, η οποία καθ' όλη τη διάρκεια της πολιτικής της πορείας διακρίθηκε για το ήθος της και ουδέποτε χρησιμοποίησε την ασθένειά της, είτε για τη δική της πολιτική επικράτηση, είτε για την ενδυνάμωση του κόμματός της.

Η μύγα στον τοίχο

Εχει αρχίσει να με κουράζει η αναβλητικότητα και η γκρίνια που αυτή προκαλεί στο ΔΗΚΟ. Γι' αυτό και αραίωσα τις επισκέψεις μου μέχρι ν' αρχίσει κάτι να κινείται. Αμέσως μετά το εκλογικό στραπάτσο παραιτήθηκε από εκπρόσωπος Τύπου ο Παύλος Μυλωνάς (που νιώθει, μου λένε, ξένο σώμα στο κόμμα) και αποπέμφθηκαν οι Κώστας Παναγόπουλος (αν και κάποιοι πιστεύουν ότι ακόμη συμβουλεύει τον Νικόλα) και ο Γιώργος Χριστοφορίδης, ο εμπνευστής και δημιουργός του αλησμόνητου προεκλογικού Μάκη. Μέχρι σήμερα ουδείς έχει αντικατασταθεί.

Ο Νικόλας δεν παίρνει καμία απόφαση γι' αυτές τις θέσεις, πως θ' αποφασίσει τον υποψήφιο του κόμματος για ο '23, διερωτώνται, όχι η εσωκομματική αντιπολίτευση, αλλά οι δικοί του. Ο πρόεδρος δεν είναι αδρανής. Μάλλον αναποφάσιστος και αναβλητικός είναι. Οι γκρινιάρηδες των κεντρικών γραφείων ίσως δεν γνωρίζουν ότι ο πρόεδρός τους συναντήθηκε ήδη μυστικά με τον Αβέρωφ Νεοφύτου, αλλά και με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, χωρίς ωστόσο να ξεκαθαρίσει το σκηνικό. Επιπλέον ακούει με ενδιαφέρον εισηγήσεις για ανεξάρτητο υποψήφιο που θα στηριχθεί από το ΔΗΚΟ στον α΄γύρο και δεν έχει αποκλείσει το όνομα του πρώην γενικού εισαγγελέα Κώστα Κληρίδη (τον οποίο όμως καλά θα κάνουν να ρωτήσουν εάν ενδιαφέρεται, γιατί μαθαίνω ετοιμάζεται να ιδιωτεύσει ως consultant). Εάν όμως ενδιαφέρεται, τότε θα πρέπει να είναι έτοιμος να μας απαντήσει τι έκανε (ή μάλλον τι δεν έκανε) για τις καταγγελίες που είχαν γίνει κοντά του για την περίπτωση Leonid Lebedev, του πελάτη του δικηγορικού γραφείου που φέρει το όνομα, αλλά δεν σχετίζεται με τον πρόεδρο της Δημοκρατίας, όπως αποκάλυψε ο πρόεδρος του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου Χρίστος Κληρίδης. Το όνομα του τελευταίου επίσης έχει πέσει στο τραπέζι του ΔΗΚΟ, αλλά δεν άκουσα για αντιδράσεις, θετικές ή αρνητικές.

Το άλλο που ίσως πάλι δεν ξέρουν οι γκρινιάρηδες είναι ότι ο Νικόλας αποφάσισε πως φέτος θα υπερψηφίσει τον προϋπολογισμό του κράτους. Αν και δεν το έχει παραδεχθεί, φαίνεται ότι αναγνώρισε το περσινό του λάθος. Τον διευκόλυνε όμως και η κυβέρνηση που από τον περασμένο Αύγουστο έδωσε στην Ελεγκτική Υπηρεσία όλους τους φακέλους των πολιτογραφήσεων από το 2007 μέχρι σήμερα, που ήταν η αιτία ή η αφορμή για την καταψήφιση του προϋπολογισμού του 2021.

Κλωθώ

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / *Γράφει ο* **ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ**

The primaries

Ο λεκές και ο Αβέρωφ

Τα Pandora Papers, το ψήφισμα της Ευρωβουλής με ξεκάθαρη αναφορά στο όνομα του Νίκου Αναστασιάδη, ήρθαν στην πιο κατάλληλη στιγμή για την αντιπολίτευση: στις αρχές του προεκλογικού για τις προεδρικές του 2023. Το ΑΚΕΛ άρπαξε την ευκαιρία, κάποιοι λένε ότι τη δημιούργησε, και επιδόθηκε σε μια νέα φάση της εκστρατείας φθοράς κατά του Αναστασιάδη, μαζί με τον ΔΗΣΥ και τον Αβέρωφ αυτή τη φορά. Οι δηλώσεις που γίνονται σε καθημερινή βάση από τους αξιωματούχους της Εζεκία Παπαϊωάννου ανταγωνίζονται σε μαχητικότητα αυτές της προεκλογικής για τις βουλευτικές. Αν και οι βουλευτικές δεν του βγήκαν του ΑΚΕΛ, το προσπαθεί πολύ για τις προεδρικές. Ασχέτως εάν δεν έχει ακόμα καταφέρει να έρθει κοντά με τις άλλες αντιπολιτευτικές δυνάμεις, φαίνεται να υπάρχει δυστοκία επί του παρόντος για συνεργασία και με το ΔΗΚΟ και με την ΕΔΕΚ, για τους γνωστούς λόγους. Τόση είναι η απόσταση μεταξύ τους που ούτε μια κοινή πορεία αμφισβήτησης προς τον Λόφο δεν κατάφεραν να οργανώσουν.

Μπορεί ο Αναστασιάδης να μην καταφέρει ποτέ να αφαιρέσει από το όνομα και το βιογραφικό του τον λεκέ της αναφοράς από το Ευρωκοινοβούλιο, ο Φούλης όμως με τίποτα δεν θέλει να τον κληρονομήσει. Ιδιαίτερα τώρα που βρίσκεται στην έναρξη του προεκλογικού του για τις... προκριματικές. Θα πετύχουν άραγε τα μαγικά του και αυτή τη φορά; Πάντως, οι άτυπες προκριματικές έχουν πάρει φόρα, με τον μικρό Νίκο να έχει γίνει λάστιχο. Τη μια είναι στη Μόσχα, την επομένη στη Δρομολοξιά, την επομένη στη Βηρυτό και καπάκι σε φεστιβάλ βιβλίου. Ενώ τον δικό τους Γολγοθά ανεβαίνουν τα δυνατά χαρτιά των δύο υποψηφίων στα primaries. Οι δυναμικές σύζυγοι. Για πρώτη φορά μας βλέπω να ψηφίζουμε αλά Αμερικάνα. Όλο το πακέτο: Αβέρωφ – Μαρία ή Νίκος – Φιλίππα; Την επόμενη Κυριακή θα σας γράψω και ποια είναι η κατ' αρχήν προτίμηση του μεγάλου Νίκου.

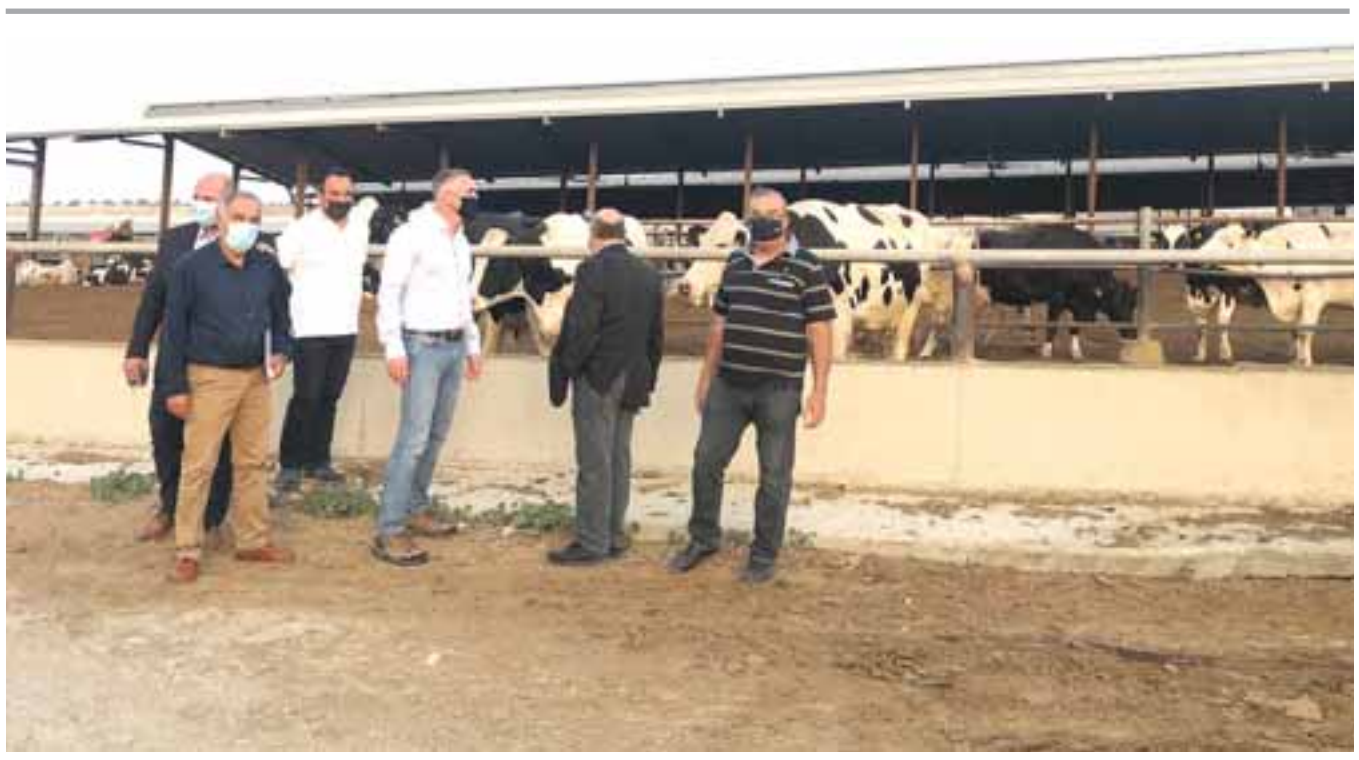

Αυτές βγαίνουν και σε άλλο χρώμα ή μόνο σε ασπρόμαυρο;

Το γιαπί, το πηλοφόρι, το μυστρί

Ο πρίγκιπας Νικόλαος βγαίνει σιγά σιγά από τον λήθαργο, ενθυμούμενος τα προβλήματα του τουρισμού, των κατοικιδίων, των αγροτών αλλά και της... Αθηαίνου. Γι' αυτό και οι επισκέψεις σε καταφύγια ζώων, στον επίτροπο Αγροτικών Πληρωμών, στον Δήμο Αθηαίνου και οι επαφές με όσους ασχολούνται με τον τουρισμό. Αυτά για αρχή. Και μάλιστα με μουσική υπόκρουση το ζεϊμπέκικο της Ευδοκίας, το οποίο ο πρίγκιπας εκτέλεσε κανονικά με την ηλεκτρική του κιθάρα. Ντέρτια μεγάλα. Απ' όσα ακούω, από αυτή την εβδομάδα θα προστεθούν πολλές νέες δράσεις. Το ενδιαφέρον του πρίγκιπα θα επεκταθεί σε όλους τους ζωτικούς τομείς της οικονομίας και της κοινωνίας στο πρότυπο των επισκέψεων που πραγματοποιεί ασταμάτητα τους τελευταίους μήνες ο Φούλης. «Χωρίς όμως τον λαϊκισμό του Αβέρωφ», όπως φρόντισε να με... διαφωτίσει η ΔΗΚΟαναθρεμμένη Φωτούλα. Και αυτό το θεωρεί πλεονέκτημα; Ρώτησα; Εκείνο που δεν έχουμε μάθει είναι με ποια μουσική υπόκρουση θα γίνουν οι νέες δράσεις του πρίγκιπα. Μήπως το «η δουλειά κάνει τους άντρες, το γιαπί, το πηλοφόρι, το μυστρί», του αγαπημένου του Μάνου Λοΐζου;

Πού χάθηκε το option list;

Τι γίνεται άραγε με εκείνη τη λίστα κυρώσεων, τη λεγόμενη λίστα επιλογών (option list) που ο Μπορέλ ζήτησε να ετοιμαστεί ώστε η Ε.Ε. να λάβει οριστικές αποφάσεις για μέτρα κατά της Τουρκίας;

Θα θυμάστε ότι πριν από ένα περίπου χρόνο η λέξη «κυρώσεις» βρισκόταν στα πρωτοσέλιδα όλων σχεδόν των εφημερίδων και των ηλεκτρονικών ΜΜΕ της Κύπρου. Αυτή τη φορά είναι όλοι προσεκτικοί να αναφέρουν τη συγκεκριμένη λέξη. Οι κυρώσεις αποδείχθηκαν κενές περιεχομένου, αλλά παραμένουν, όπως και ο Μπορέλ και η Ούρσουλα αλλά και ο Μισέλ επαναλαμβάνουν συχνά, ως επιλογή. Και υποτίθεται ότι θα είναι η απάντηση της Ε.Ε. προς την Τουρκία για τις προκλήσεις εναντίον δύο μελών της Ένωσης, της Κύπρου και της Ελλάδας.

Ποιος άραγε ετοιμάζει τη λίστα των κυρώσεων, με τις οδηγίες ποιων και πού βρίσκεται το θέμα; Ήδη ο Τσαβούσογλου έχει εξαγγείλει τις νέες γεωτρήσεις στην Ανατολική Μεσόγειο και μάλιστα σε τεμάχια της κυπριακής ΑΟΖ όπου τους έχει, λέει, αδειοδοτήσει το ψευδοκράτος. Και θα φέρει λέει όχι μόνο το ένα αλλά τα τρία τουρκικά γεωτρύπανα για να αρχίσουν δουλειά εάν η Κυπριακή Δημοκρατία τολμήσει να ασκήσει τα κυριαρχικά της δικαιώματα στην ΑΟΖ της. Την ίδια ώρα ο κυβερνήτης του Ερντογάν στα Κατεχόμενα, ντενκτασικός κλώνος Τατάρ απειλεί με άνοιγμα του Βαρωσιού για επανεγκατάσταση. Παράλληλα αρχίζει η εφαρμογή της νέας παράνομης navtex της Τουρκίας γύρω από τον Απόστολο Ανδρέα και στον κόλπο της Αμμοχώστου. Εάν αυτοί δεν είναι λόγοι για να ενεργοποιηθούν αμέσως οι κυρώσεις ή έστω οι επιλογές που συζητά χωρίς τέλος η Ε.Ε., ποιοι είναι;

Και για να μην ξεχνιόμαστε, μόλις την Πέμπτη ανακοινώθηκε η συμφωνία για στενότερη συνεργασία της Κομισιόν με την Τουρκία σε θέματα έρευνας, καινοτομίας και εκπαίδευσης για την περίοδο 2021 – 2027. Ας ευχηθούμε οι έρευνες της Τουρκίας στην Κυπριακή ΑΟΖ να μην ενταχθούν στη συγκεκριμένη συμφωνία.

ΚΟΥΙΖ: Ποιος στην ΕΔΕΚ γέρνει με υπομονή στον καναπέ του, παρακολουθώντας τις σοκαριστικές εξελίξεις στο κόμμα, ελπίζοντας ότι και τα δεδομένα αλλά και τα στελέχη θα δείξουν αυτόν ως τον τρίτο, αξιόπιστο, πόλο;

Γιατί ακόμα περιμένουμε στη στάση;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Για πρώτη φορά σε ψήφισμα της Ευρωβουλής αναφέρονται ονόματα αρχηγών κρατών της Ε.Ε. για θέματα διαπλοκής. Ένα από αυτά τα ονόματα είναι του προέδρου μας. Κι αυτό σαφώς μας εξοργίζει και μας ωθεί να απαιτήσουμε ένα τέλος στον διασυρμό και στο φαινόμενο της διαφθοράς. Και εδώ έγκειται το πρόβλημα. Πώς θα μπει αυτό το τέλος; Την απάντηση δυστυχώς δεν μας τη δίνουν τα μεγάλα μας κόμματα. Ούτε και η αντιπολίτευση στο σύνολό της. Αντιθέτως κάνουν εκείνο που πάντα έκαναν. Να αντιδικούν εις βάρος της ίδιας της χώρας και της νοημοσύνης μας και να χρησιμοποιούν τον θυμό μας για να μας εμποδίσουν να δούμε τη μεγάλη εικόνα.

Και η μεγάλη εικόνα δεν περιορίζεται στην παραίτηση του προέδρου, χωρίς βέβαια να ισχυρίζομαι ότι μια τέτοια παραίτηση δεν θα ήταν επιβεβλημένη σε μια χώρα που είχε την πολιτική ηθική και εντιμότητα στις προτεραιότητες του πολιτικού της βίου. Κάτι τέτοιο όμως δεν συμβαίνει εδώ και χρόνια και δεν συμβαίνει με τη συνενοχή, ανοχή και συμμετοχή όλων των κομμάτων. Και για να μην παρεξηγηθώ, δεν υπονοώ πως εφόσον έχουν όλοι το χέρι τους λερωμένο αυτό δίνει ελαφρυντικά στον πρόεδρο και στους κυβερνώντες. Και βέβαια δεν δίνει. Αλλά μας υποψιάζει στον βαθμό που πρέπει να παραμείνουμε υποψιασμένοι, για τις θέσεις και τις προθέσεις των υπολοίπων, αν πραγματικά εκείνο που επιδιώκουμε είναι να χτυπήσουμε στη ρίζα του το κακό.

Οι πρωτόγνωρες συνθήκες τις οποίες έχουμε βιώσει τα τελευταία χρόνια μας υποδεικνύουν πως ήρθε η στιγμή να αναλάβει ο καθένας μας τις ευθύνες του για τον περιορισμό της πολιτικής του σκέψης που οδήγησε την πολιτική αγυρτεία να θριαμβεύσει και τον φιλοτομαρισμό να αναχθεί σε ύψιστη αξία. Τα γενεσιουργά αίτια αυτού του προβλήματος είναι πιο βαθιά από ό,τι νομίζουμε και μας αφορούν πολύ πιο άμεσα από ό,τι πιστεύουμε. Και αν τα κόμματα ήθελαν να χτυπήσουν αυτό το φαινόμενο και όχι να το φέρουν στα δικά τους μέτρα προκειμένου να το προτάξουν ως λάβαρο «καθαρότητας» στις επόμενες προεδρικές εκλογές, σε αυτή την παρούσα θλιβερή φάση η αντιπολίτευση θα συνενωνόταν σε ένα σώμα, το οποίο θα έσπευδε αμέσως να προτείνει εκείνες τις διορθωτικές κινήσεις που θα ήταν η απαρχή του τέλους αυτών των φαινομένων. Αντ' αυτού εκείνο το οποίο συμβαίνει είναι μια διαμάχη για το ποιος θα αποδειχθεί ο λιγότερο «λερωμένος».

Το δε ΑΚΕΛ αρπάζει τη χρυσή ευκαιρία του ψηφίσματος της Ευρωβουλής για να πετύχει τον στόχο του να εκδιώξει τον πρόεδρο και να ηγηθεί της κούρσας των προεδρικών εκλογών, ο δε ΔΗΣΥ προσπαθεί να δικαιολογήσει τα αδικαιολόγητα, αντιπαραβάλλοντας τα «άπλυτα» του ΑΚΕΛ στη φόρα. Λες και αυτό το οποίο επιζητά ο βαθιά προβληματισμένος πολίτης είναι να παρακολουθεί μια μάχη για το ποιος θα τη βγάλει πιο καθαρή στο κυνήγι της εξουσίας. Και όσο για τα υπόλοιπα κόμματα είναι τραγικά αστείο να τους αναφέρουμε καν. Ενδεικτική η στάση του ΔΗΚΟ που προεκλογικά έβγαζε τους Μάκηδες του περίπατο και τώρα τους κλειδώνει στην ντουλάπα μέχρι να αποφασίσει με ποιον θα συνασπιστεί για να βρίσκεται πάση θυσία στην επόμενη κυβέρνηση. Και αν αυτό είναι η πολιτική ηθική εκ μέρος όλων, τότε κάτι πολύ ουσιαστικό μας διαφεύγει. Αν θέλουμε λοιπόν να αντιδράσουμε επί της ουσίας, τότε δεν πρέπει να περιμένουμε στη στάση τα λεωφορεία του κάθε κόμματος να μας μεταφέρουν στον επόμενό μας προορισμό, αλλά να περπατήσουμε μόνοι μας, δηλώνοντας ξεκάθαρα τη δυσπιστία μας εναντίον όλων. Και αναγκάζοντάς τους να εκστομίσουν ο καθένας το mea culpa που του αναλογεί προτού τολμήσουν να μας υποδείξουν τι σημαίνει πολιτική ηθική. Μόνο έτσι θα μας πείσουν ότι έχουν επίγνωση των γενεσιουργών αιτίων της κατάντιας και μόνο έτσι θα αποδείξουμε και εμείς ότι ο προβληματισμός μας αγγίζει το βάθος που οι συνθήκες υπαγορεύουν.

elenixenou11@gmail.com

EPA/FACUNDO ARRIZABALAGA

Διαδήλωση στο Σίτι του Λονδίνου, ενόψει της διάσκεψης για την κλιματική αλλαγή COP26, που θα λάβει χώρα στη Γλασκώβη.

Ο ιδεαλισμός της Δεξιάς

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Ο Μιχάλης Τσιντσίνης είχε αποτυπώσει με τον καλύτερο τρόπο στην «Καθημερινή» Ελλάδας την πάλη της Δεξιάς, όταν ξεκίνησε η συζήτηση για τη διαγραφή Μπογδάνου από τη Νέα Δημοκρατία. «Όποτε η Δεξιά φοβήθηκε τη Δεξιά της», υποστήριζε, «κατέληξε να την πριμοδοτεί, ενώ όποτε χειραφετήθηκε από την αγωνία του ακρωτηριασμού, ξεβοτάνισε τα ζιζάνια που την απειλούσαν». Το θυμήθηκα παρακολουθώντας την εξαγγελία ιδεολογικοπολιτικού συνεδρίου του ΔΗΣΥ την περασμένη βδομάδα. Το αποτέλεσμά του, όπως έλεγε ο Αβέρωφ Νεοφύτου, θα αποτελεί ένα από τα κύρια συστατικά του προγράμματος για τη διακυβέρνηση της χώρας για το 2023-2028. Πρόσθετε πως είναι έτοιμος να σπάσει τα τείχη της Πινδάρου, καθώς προτεραιότητα της παράταξης ήταν πάντα το καλό του τόπου και όχι τα μικροπολιτικά συμφέροντα.

Δεν ξέρω πόσο το ιδεολογικοπολιτικό συνέδριο αποτελεί ένα προεκλογικό αφήγημα του Αβέρωφ Νεοφύτου ότι επαναπροσδιόρισε τις αρχές του Δημοκρατικού Συναγερμού και με τον ίδιο τρόπο είναι σε θέση να αναδιαμορφώσει την χώρα. Αν όμως η κίνηση αυτή έχει έστω και ένα ψήγμα ειλικρίνειας, αν δηλαδή όντως έχει ως στόχο να πάρει τον τόπο μπροστά, θα μπορούσαν να επανασυστηθούν στην κοινωνία, αρχίζοντας με μία τολμηρή αυτοκριτική. Τολμηρή κριτική για το γεγονός ότι την τελευταία πενταετία και παρά τις βαρύγδουπες τοποθετήσεις Αβέρωφ Νεοφύτου, το κόμμα παρασύρθηκε από τα μικροπολιτικά συμφέροντα και συμπαρέσυρε μαζί της και μία κοινωνία έτοιμη να διοχετεύσει όπου μπορεί την οργή της.

Είναι, λοιπόν, ο ΔΗΣΥ ένα κόμμα φιλελεύθερο ή βαθιά συντηρητικό; Γιατί τον παρακολουθήσαμε τα τελευταία χρόνια, να υιοθετεί ρητορική και να βγάζει μπροστά πρόσωπα που έρεπαν και στον λαϊκισμό αλλά και στον ρατσισμό. Από τα περιβόητα ερωτήματα που έθεταν στις ευρωεκλογές για την υποψηφιότητα Νιαζί, στις ξενοφοβικές δηλώσεις του Μάριου Πελεκάνου, μέχρι και τον αυταρχισμό του υπουργού Εσωτερικών Νίκου Νουρή. Που τη μία έλεγε δημοσίως και με κάθε ελαφρότητα για την ύπαρξη τζιχαντιστών στην Κύπρο και την άλλη τοποθετούσε ένα συρματόπλεγμα 10 χιλιομέτρων στην Πράσινη Γραμμή για να αποτρέψει τους μετανάστες. Από το νεύμα Αβέρωφ Νεοφύτου στο ΕΛΑΜ για να ψηφίσουν την Αννίτα Δημητρίου πρόεδρο της Βουλής, μέχρι και την αλλαγή πλεύσης του Νίκου Αναστασιάδη στο Κυπριακό. Όλο αυτό δεν έχει καμία θέση σε ένα φιλελεύθερο κόμμα αλλά κυρίως δεν έχει θέση σε ένα σοβαρό κόμμα.

Είναι ένα κόμμα που επικεντρώνεται στην ενίσχυση της μεσαίας τάξης ή στην τυφλή υπακοή συγκεκριμένων οικονομικών συμφερόντων; Η πολιτική των πύργων, η μετατροπή του Κυπριακού Προγράμματος Επενδύσεων στα μέτρα συγκεκριμένης κάστας ανθρώπων, ενός προγράμματος που επωφελήθηκε το μισό Υπουργικό, το γραφείο του προέδρου αλλά και ο οικογενειακός του περίγυρος δεν ωφελούν τη μεσαία τάξη που δούλευε τόσο καιρό έντιμα και παρακολουθεί να γίνεται περίγελος διεθνώς.

Είναι ο ΔΗΣΥ το κόμμα των μεταρρυθμίσεων όπως διατυμπανίζει και της πάταξης της κομματοκρατίας; Αν ισχύει το πρώτο, για ποιο λόγο υπέσκαπτε το ΓεΣΥ; Αν επιδιώκει τον τερματισμό της κομματοκρατίας, γιατί δεν αντέδρασε στον διορισμό Γιαννάκη, γιατί δεν έκανε κριτική για τους συμβούλους που συνωστίζονται στο Προεδρικό και μετατρέπονται μαγικά σε υπαλλήλους αορίστου χρόνου; Αν επιδιώκει τη διαφάνεια τότε γιατί οι ευρωβουλευτές του καταψήφισαν ένα ψήφισμα που ζητούσε τερματισμό της φοροδιαφυγής;

Όμως το κυριότερο είναι να απαντήσει στο τι λύση βλέπει στο Κυπριακό. Στηρίζει τη διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία του Κληρίδη, το ενιαίο κράτος της Ελένης Σταύρου, ή τον νέο ρεαλισμό όπου η διχοτόμηση προκύπτει εκ των πραγμάτων του Χάρη Γεωργιάδη;

Σε αυτή τη νέα προσπάθεια, ο ΔΗΣΥ δεν πρέπει να φοβηθεί να ξεριζώσει τα δικά του ζιζάνια. Κάνοντας μία τολμηρή παραδοχή όσων πολιτικών πλήγωσαν και όσων διέσυραν το κράτος. Μόνο έτσι θα καταφέρει να κάνει μία νέα σοβαρή αρχή και μόνο έτσι θα αποφύγει να συμπαρασυρθεί με τις σκιές στο κληροδότημα Αναστασιάδη. Που για να είμαστε ειλικρινείς, συνένοχοι αυτών των σκιών είναι και οι ίδιοι. Άλλοτε με τα ζήτω με τα μπράβο, άλλοτε με τη σιωπή τους και άλλοτε με την επιτήδεια ουδετερότητά τους.

economidoum@kathimerini.com.cy

Η σκοτεινιά της προηγούμενης μέρας

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Οταν ο Αβέρωφ Νεοφύτου σχεδίαζε τη συνέντευξη Τύπου για την «επόμενη μέρα», προφανώς δεν γνώριζε ότι θα έπεφτε βαριά η σκιά των Pandora Papers επάνω στο κόμμα του. Αυτό πάντως μαρτυρούν τα συνθήματα στο γαλάζιο σκηνικό, τόσο το «Ανανεώνουμε τη Συμφωνία» όσο και το «Συνεχίζουμε για την Κύπρο του αύριο». Τα οποία δίνουν το στίγμα της ανεπίσημης υποψηφιότητας του προέδρου του ΔΗΣΥ, καθώς υπόσχονται τη συνέχεια της σημερινής διακυβέρνησης με ό,τι μπορεί να σημαίνει αυτό. Οι αποκαλύψεις των Pandora Papers και το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που ζητάει να διερευνηθεί ο Προέδρος της Δημοκρατίας από τις αρχές της χώρας μας, χάλασαν το συναγερμικό αφήγημα. Γιατί όπως όλα δείχνουν η προηγούμενη μέρα έχει να μας μάθει πολλά. Εδώ δεν στήνουμε λαϊκά δικαστήρια γι' αυτό και δεν θα υπεισέλθουμε στην ουσία των ισχυρισμών: Για τον πελάτη του δικηγορικού γραφείου που φέρει το όνομα του Προέδρου της Δημοκρατίας, τον Ρώσο ολιγάρχη Λεμπέντεφ, τις κατηγορίες για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος και την καταγγελία ότι χρησιμοποίησε τη Κύπρο για να φυγαδεύσει 115 εκατομμύρια. Εμείς θα μιλήσουμε πολιτικά. Γιατί μόνο εάν ερμηνεύσουμε πολιτικά τα γεγονότα με πρωταγωνιστή τον Νίκο Αναστασιάδη, θα μπορέσουμε να ζυγίσουμε τις προεκλογικές υποσχέσεις του Αβέρωφ Νεοφύτου.

Δεν έχει νόημα να πάμε πολύ πίσω. Το περιβόητο «δεσμεύομαι» για το μη κούρεμα καταθέσεων παραδείγματος χάριν, κρίθηκε στην κάλπη των προεδρικών εκλογών του 2018. Ούτε και η συζήτηση όμως για τους «άριστους των αρίστων» αξίζει να αναθερμανθεί. Αφενός γιατί είναι περσινά ξινά σταφύλια και αφετέρου γιατί οι κομματικές ντουλάπες είναι γεμάτες από τους σκελετούς της αναξιοκρατίας. Η χώρα μας θα απαλλαγεί από τους Ρίκκους και τους Γιαννάκηδες, όταν επιτέλους μπει τέρμα στην κομματοκρατία. Ένα νοσηρό φαινόμενο που δεν το χρεώνεται αποκλειστικά ο σημερινός Πρόεδρος. Ο Νίκος Αναστασιάδης δεν έκανε οτιδήποτε για να το αλλάξει και εδώ βάζουμε μια άνω τελεία, αφού τον βαραίνει κάτι πολύ πιο σοβαρό: το έλλειμμα πολιτικής ηθικής. Όταν έγκυρα διεθνή Μέσα φτάνουν στο σημείο να μιλούν για «Offshore President» είναι φανερό πως κάτι σάπιο υπάρχει στο βασίλειο της Δανιμαρκίας. Και αυτό το «σάπιο» εμπεριέχεται σε ένα ερώτημα που στιγματίζει τη διακυβέρνηση Νίκου Αναστασιάδη: Το νόμιμο είναι και ηθικό;

Στοιχειώδης ειλικρίνεια απαιτεί να παραδεχτούμε ότι τα Pandora Papers δεν μας προκάλεσαν καμία έκπληξη. Γιατί, αν φρεσκάρουμε λίγο τη μνήμη μας, θα θυμηθούμε πολλά και ενδιαφέροντα της «προηγούμενης μέρας» που απασχόλησαν τον εγχώριο Τύπο και τροφοδότησαν συγκρούσεις ανάμεσα στην κυβέρνηση και την αντιπολίτευση. Το όνομα του κυρίου Λεμπέντεφ για παράδειγμα το γνωρίζουμε από το 2013, όταν ο Νίκος Αναστασιάδης ταξίδεψε με το ιδιωτικό του αεροπλάνο στη Γαλλία. Κάτι που επαναλήφθηκε και μερικά χρόνια αργότερα, όταν ο Πρόεδρος ταξίδεψε οικογενειακώς στις Σεϋχέλλες με ιδιωτικό αεροπλάνο άλλου πολυεκατομμυριούχου φίλου του. Δέχτηκε τα δώρα αυτά, χωρίς να υπολογίζει ότι εκθέτει τον εαυτό του και τη χώρα σε περιπέτειες. Γιατί όταν οι πλούσιοι φίλοι σου είναι πελάτες στο δικηγορικό γραφείο που φέρει το όνομά σου, όταν εμπλέκονται σε ποινικές υποθέσεις που διερευνώνται ή όταν έλαβαν χρυσό διαβατήριο, είναι φανερό πως υφίσταται μια κραυγαλέα σύγκρουση συμφέροντος.

Το νόμιμο είναι και ηθικό; Αυτό το ερώτημα πρέπει να επαναλαμβάνουμε ώσπου να το εμπεδώσουμε επιτέλους. Γιατί όταν στήνεις μια βιομηχανία έκδοσης διαβατηρίων, όταν το δικηγορικό γραφείο με το όνομά σου, που ανήκει στις θυγατέρες σου, υποβάλλει αιτήσεις τις οποίες εγκρίνει το υπουργικό σου συμβούλιο, κάτι πάρα πολύ σάπιο υπάρχει στο βασίλειο της Δανιμαρκίας. Αυτή τη διάσταση ανέδειξαν τα διεθνή Μέσα Ενημέρωσης. Και γι' αυτό το θέμα έκρουε τον κώδωνα η Κομισιόν χρόνια πριν φτάσουμε στο ντροπιαστικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Τα Pandora Papers και οι 600 δημοσιογράφοι που τα υπογράφουν απλώς επισημοποίησαν το χειρότερα κρυμμένο μυστικό του κυπριακού πολιτικού μας μικρόκοσμου. Γι' αυτό παραμένουμε τόσο επιφυλακτικοί απέναντι στις εξαγγελίες του Αβέρωφ Νεοφύτου και την επόμενη μέρα που θα ανανεώσει τη «Συμφωνία». Η σκοτεινιά της προηγούμενης μέρας λέει πολλά για την αξιοπιστία των προθέσεών του.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο Ερντογάν και οι 10 κομπάρσοι...

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η εξαγγελία Ερντογάν να κηρύξει ανεπιθύμητους τους πρέσβεις δέκα χωρών, γιατί απλώς τόλμησαν να ζητήσουν την απελευθέρωση του αντιπολιτευόμενου Οσμάν Καβαλά, θεωρείται εκ του αποτελέσματος και όχι μόνο, ως μια «μεθοδευμένη μίνι τρικυμία». Μια «κρίση» από αυτές που χαρακτηρίζονται ως «ελεγχόμενες» και που μέχρι στιγμής έχει αποδώσει καρπούς για το καθεστώς της Άγκυρας, καθώς έχει φρενάρει οποιαδήποτε διεθνή παρέμβαση για την συνεχιζόμενη εδώ και χρόνια κατάλυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Τουρκία. Όχι μόνο για τον Οσμάν Καβαλά, αλλά και για όσους βρίσκονται στα τουρκικά μπουντρούμια, έχουν στερηθεί κάθε θεμελιώδους δικαιώματος και βιώνουν συνθήκες που έχουν περιγραφεί με τα μελανότερα των χρωμάτων από διεθνείς οργανώσεις που σε κάποιες περιπτώσεις παρέπεμψαν σε ένα σύγχρονο «εξπρές του μεσονυχτίου».

Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Οι πρέσβεις δέκα κρατών, των ΗΠΑ, Γερμανίας, Γαλλίας, Ολλανδίας, Δανίας, Φινλανδίας, Σουηδίας Καναδά, Νορβηγίας και Νέας Ζηλανδίας, επεχείρησαν να ενώσουν τη φωνή τους, ζητώντας την απελευθέρωση του Οσμάν Καβαλά, που βρίσκεται στις τουρκικές φυλακές εδώ και τέσσερα περίπου χρόνια, λόγω της αντιπολιτευτικής του δράσης. Ο Ερντογάν πήρε το ριμπάουντ της δήλωσης των «10» και τους κάρφωσε κυριολεκτικά, προειδοποιώντας ότι θα κηρύξει ανεπιθύμητους (personae non gratae) τους πρέσβεις των εν λόγω δέκα κρατών. Έδωσε μάλιστα εντολές στο ΥΠΕΞ, οι οποίες ωστόσο δεν υλοποιήθηκαν μετά από «παρεμβάσεις τρίτων», όπως πληροφορούμαστε, αλλά και από δηλώσεις οκτώ εκ των δέκα χωρών, ότι συμμορφώνονται με το άρθρο 41 της Σύμβασης της Βιέννης, το οποίο προβλέπει ότι οι διπλωμάτες δεν αναμειγνύονται στα εσωτερικά μιας χώρας. Το πλέον σημαντικό είναι ότι τον χορό της αναδίπλωσης των κρατών που επεχείρησαν να θέσουν ζήτημα απελευθέρωσης του Οσμάν Καβαλά άνοιξαν οι ΗΠΑ, οι οποίες για ακόμη μία φορά φάνηκαν κατώτερες των περιστάσεων, καταδεικνύοντας ότι στον βωμό της διασφάλισης των σχέσεών τους με το καθεστώς της Άγκυρας, είναι έτοιμες να προβούν σε εκπτώσεις και στο πεδίο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι ΗΠΑ ήταν οι πρώτες που δήλωσαν ότι συμμορφώνονται με το άρθρο 41 της Σύμβασης της Βιέννης για τις διπλωματικές σχέσεις, το οποίο στην παράγραφο 1, επισημαίνει ότι οι διπλωμάτες «έχουν επίσης καθήκον να μην εμπλέκονται στις εσωτερικές υποθέσεις εκείνης της χώρας» στην οποία έχουν διαπιστευθεί.

Με άλλα λόγια, οι οκτώ από τις δέκα χώρες των διπλωματών που ζήτησαν την απελευθέρωση του Οσμάν Καβαλά, όχι μόνο δεν τόλμησαν να τα βάλουν με τον Ερντογάν, σηκώνοντας το γάντι που τους έριξε, αλλά αντίθετα έδειξαν τέτοια αδυναμία που εκ των πραγμάτων ισχυροποιεί ακόμη περισσότερο την δικτατορική συμπεριφορά του Τούρκου προέδρου, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για οποιονδήποτε αντιπολιτευόμενο στην Τουρκία και για το επίπεδο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη χώρα. Οι άλλες δύο από τις δέκα χώρες, η Γερμανία και η Γαλλία, αρκέστηκαν να δηλώσουν ότι δεν αντιλήφθηκαν ότι ο Τούρκος πρόεδρος είχε αποφασίσει την απέλαση των διπλωματών των «10». Κάτι βεβαίως που συνιστά υποτίμηση της νοημοσύνης του υπόλοιπου πλανήτη που διάβασε, άκουσε και αντιλήφθηκε αυτά που δεν ήθελαν να αντιληφθούν το Βερολίνο και το Παρίσι...

Αν τα ανθρώπινα δικαιώματα έχουν τέτοιους υποστηρικτές όπως οι ΗΠΑ, η Γερμανία, η Γαλλία και οι λοιποί επτά που υποχώρησαν ατάκτως στην απειλή-πυροτέχνημα που εκτόξευσε ο Ερντογάν να κηρύξει ανεπιθύμητους τους πρέσβεις τους, τότε προφανώς ελπίδα δεν υπάρχει. Ούτε για τον Οσμάν Καβαλά, ούτε για τον Σελαχατίν Ντεμιρτάς, αλλά ούτε και για κανέναν άλλο που έχει καταστεί θύμα της ανυπαρξίας κράτους δικαίου στην Τουρκία. Ανυπαρξία, την οποία διαπιστώνει όλη η Ευρώπη με εκθέσεις της Κομισιόν, ψηφίσματα της Ευρωβουλής και Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, αλλά δεν κουνάει το δαχτυλάκι της, γιατί η Μέρκελ, ο όποιος διάδοχός της στην Καγκελαρία και ο επίσης όποιος «ακόλουθός» της, κάτοικος του Ελιζέ, έχουν άλλες προτεραιότητες. Γιατί επιμένουν να εμπιστεύονται τα κλειδιά της Ευρώπης στον Ερντογάν για να τους «σώσει» από τους πρόσφυγες και μετανάστες, όπως εύγλωττα είχε αναφέρει ο Γκι Φέρχοφσταντ από το βήμα της Ευρωβουλής, κατηγορώντας δικαίως τα ισχυρά κράτη-μέλη για την ευρωτουρκική συμφωνία (σ.σ. Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκίας) του 2016. Τους εταίρους μας δηλαδή από τους οποίους κατά τα λοιπά αναμένουμε να στηρίξουν λύση του Κυπριακού με διασφάλιση του κοινοτικού κεκτημένου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων...

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Μπόλιασμα θετικής ενέργειας

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Το πιο αισιόδοξο πράγμα που έχω ακούσει τελευταία είναι πως νέοι άνθρωποι γυρνάνε στην Ελλάδα έπειτα από κάποια χρόνια στο εξωτερικό. Μιλάμε για τη γενιά του brain drain που ξενιτεύθηκε όταν η χώρα βυθίστηκε στη μεγάλη οικονομική και κοινωνική κρίση. Εχω ψάξει να βρω συγκεκριμένες στατιστικές αλλά είναι ακόμη νωρίς για να υπάρξουν αξιόπιστες μελέτες. Εμπειρικά όμως ακούω πολύ συχνά πια για τέτοιες περιπτώσεις: ένας προγραμματιστής που γύρισε από τη Γερμανία, μία γιατρός από τη Μεγάλη Βρετανία, ένας μηχανικός από τον Κόλπο. Ολοι τους βρήκαν καλές δουλειές, με καλές αμοιβές.

Εχουμε απίστευτο ανθρώπινο κεφάλαιο που μένει εκτός Ελλάδος. Ενα σημαντικό τμήμα των αποφοίτων ορισμένων πανεπιστημιακών σχολών μπορεί να σταθεί οπουδήποτε.

Ισως να πρόκειται για μεμονωμένα περιστατικά που μοιάζουν με κάτι πιο μόνιμο στο μυαλό όποιου αναζητεί αισιόδοξα νέα. Γεγονός πάντως είναι ότι ο κορωνοϊός άλλαξε τα δεδομένα. Η χώρα είχε ξεπεράσει την κρίση και έχει μια κυβέρνηση που πιστεύει στην επιχειρηματικότητα. Η οποία κάνει ό,τι μπορεί για να μειώσει φόρους και εισφορές που ήταν βασικά αντικίνητρα για κάποιον που ήθελε να επιστρέψει στην Ελλάδα. Ταυτόχρονα μια γενιά Ελλήνων κατάλαβε, με αφορμή τον κορωνοϊό, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της πατρίδας της. Μερικά δεν τα φανταζόταν. Δεν μπορούσε, για παράδειγμα, να διανοηθεί ότι η Ελλάδα θα είχε καλύτερη οργάνωση στους εμβολιασμούς από τη Γερμανία ή την Αμερική. Ο κορωνοϊός άλλαξε όμως και κάτι ακόμη. Ενας Ελληνας προγραμματιστής ή και λογιστής μπορεί να κάνει τη δουλειά του από το σπίτι του ή από ένα καφέ στα Γιάννενα για λογαριασμό μιας πολυεθνικής. Και μάλλον το προτιμάει από το να την κάνει σε ένα μελαγχολικό, βροχερό τοπίο στην Κεντρική ή Βόρεια Ευρώπη.

Ολα αυτά μαζί έχουν ανακόψει το brain drain και έχουν ένα brain gain που ξεκινάει δειλά δειλά.

Εχουμε πολύ, πάρα πολύ «ταλέντο», απίστευτο ανθρώπινο κεφάλαιο που μένει εκτός Ελλάδος. Ενα σημαντικό τμήμα των αποφοίτων ορισμένων πανεπιστημιακών σχολών μπορεί να σταθεί οπουδήποτε. Νιώθω πολύ υπερήφανος σαν Ελληνας όταν ακούω τον επικεφαλής μιας πολυεθνικής να διηγείται πόση αμφισβήτηση συνάντησε από τα στελέχη του όταν θέλησε να φτιάξει ένα κέντρο της εταιρείας στην Ελλάδα. Και πως οι αμφισβητίες άρχισαν να εντυπωσιάζονται με τα βιογραφικά που έφταναν, αλλά ακόμη περισσότερο με τους ανθρώπους που συναντούσαν στις συνεντεύξεις που έκαναν με τους υποψηφίους. Η ποιότητα των ανθρώπων και των βιογραφικών οδήγησε τελικά στην απόφαση να δημιουργηθούν πολύ περισσότερες θέσεις εργασίας. Εχουμε γίνει η Δανία του Νότου; Οχι, σίγουρα όχι. Αν όμως καταφέρουμε να έλθει πίσω μια «μαγιά» νέων Ελλήνων, έχουμε πολλά να κερδίσουμε. Εχουμε ανάγκη την αισιοδοξία τους, τον επαγγελματισμό τους, αυτά που ενστερνίσθηκαν όσο ζούσαν και δούλευαν έξω. Χρειαζόμαστε ένα γερό μπόλιασμα από θετική ενέργεια...

Αποχαιρετισμός στην κ. Μέρκελ

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ**

Η Αγκελα Μέρκελ υπήρξε η αδιαμφισβήτητη ηγέτις της Ευρωπαϊκής Ενώσεως και η δεύτερη ισχυρότερη πολιτική προσωπικότητα σε επίπεδο παγκόσμιο μετά τον Ρώσο πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν, κατά το περιοδικό Forbes. Για την πλειοψηφία των Ελλήνων πολιτών ήταν η αντιπαθέστερη Ευρωπαία πρωθυπουργός μετά τον πρώην τσάρο της γερμανικής και ευρωπαϊκής οικονομίας Βόλφγκανγκ Σόιμπλε. Ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης προσκάλεσε την κ. Μέρκελ στην Αθήνα –αν και η ημερομηνία της επισκέψεως υπήρξε ατυχής– και ουσιαστικά στο πρόσωπο της απερχόμενης καγκελαρίου τίμησε τη Γερμανία.

Διότι ανεξαρτήτως καγκελαρίου, υπάρχουν ορισμένες σταθερές στην πολιτική του Βερολίνου, οι οποίες εφαρμόζονται απαρεγκλίτως. Και οι σταθερές αυτές θα εξακολουθήσουν να ισχύουν και με τον νέο σοσιαλδημοκράτη καγκελάριο. Τίμησε επίσης ο κ. Μητσοτάκης την ηγέτιδα του Χριστιανοδημοκρατικού Κόμματος, με το οποίο οι σχέσεις των κυβερνήσεων της Ν.Δ. δεν ήσαν οι αρμονικότερες παρά την προβαλλόμενη ιδεολογική τους ταύτιση. Η άνοδος του Κωνσταντίνου Μητσοτάκη στην εξουσία θεωρήθηκε λυτρωτική μετά την πρώτη οκταετία του ΠΑΣΟΚ. Αλλά η στάση του στην κρίση της Γιουγκοσλαβίας και οι στενές του σχέσεις με τον τότε πρόεδρο της Σερβίας, Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς, τον αποξένωσαν από τον καγκελάριο Χέλμουτ Κολ και τον υπουργό Εξωτερικών της Γερμανίας, Χανς Ντίτριχ Γκένσερ.

Η άρνηση του πρωθυπουργού Κώστα Καραμανλή να συναινέσει στη ένταξη της Βορείου Μακεδονίας –πλέον– στο ΝΑΤΟ, κατά τη σύνοδο κορυφής του Βουκουρεστίου, τον Απρίλιο του 2008 –όταν επισπεύδουσα την εποχή εκείνη ήταν η κ. Μέρκελ– δεν προώθησε την εμβάθυνση των σχέσεων Αθηνών και Βερολίνου.

Η εκλογή του Αντώνη Σαμαρά σε πρόεδρο της Ν.Δ. και η ανάδειξή του σε πρωθυπουργό της Ελλάδος δεν ενθουσίασε τη Γερμανία, λόγω της στάσεώς του κατά το παρελθόν στο Μακεδονικό, αλλά και της εντονότατης αντιδράσεώς του στα μνημόνια. Ο κίνδυνος που επικαλείτο ως πρωθυπουργός από μια άνοδο του ΣΥΡΙΖΑ στην εξουσία για την Ευρώπη και τη χώρα μας δεν πτόησε τους Γερμανούς.

Η διαχείριση του κ. Αλέξη Τσίπρα ήταν το μεγαλύτερο επίτευγμα της κ. Μέρκελ, που επέτυχε τον πλήρη προσηλυτισμό του, αφού επί ένα εξάμηνο είχε προηγηθεί βίαιη σύγκρουση με το ευρωπαϊκό κατεστημένο, με τραγικές συνέπειες για την ελληνική οικονομία. Ο κ. Τσίπρας τήρησε το μνημόνιο, το «Μακεδονικό» επελύθη, και η Γερμανία τον εβράβευσε.

Στα δύο χρόνια της πρωθυπουργίας του κ. Μητσοτάκη, το θέμα που κυριάρχησε ήταν η «ευμενής ουδετερότητα» της κ. Μέρκελ προς την Τουρκία στην κρίση μεταξύ Αγκύρας και Λευκωσίας - Αθηνών. Η διαμεσολάβηση της κ. Μέρκελ στην ελληνοτουρκική διένεξη απέτυχε. Στην κοινή συνέντευξη Τύπου διαφάνηκαν οι διαφορές. Οπως σαφέστατη –αν και έμμεση– ήταν η άποψη της κ. Μέρκελ ότι η απροθυμία των ελληνικών κυβερνήσεων να κάνουν τις επιβαλλόμενες μεταρρυθμίσεις οδήγησε στις βίαιες προσαρμογές. Η ηγεμονία της κ. Μέρκελ αποτελεί παρελθόν. Το θέμα είναι εάν τα πράγματα αλλάξουν με τη νέα κυβέρνηση. Δύσκολο, εάν λάβει κανείς υπ' όψιν ότι η Γερμανία κινείται σταθερά σε σιδηροδρομικές γραμμές, και η Ελλάς ακολουθεί απλώς την ατμομηχανή της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

Να αγαπήσουμε την Ελλάδα

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Η ομολογία της πτώχευσης το 2010 μας οδήγησε σε μια περίοδο ασφυκτικής εσωστρέφειας. Λες και ο κόσμος είχε σταματήσει να γυρίζει έξω από εμάς και το μόνο που μας ενδιέφερε ήταν «η σήμερον». Αναμενόμενο και λογικό. Η Ευρώπη έπαψε να είναι σύμμαχος και εταίρος. Εγινε πιστωτής μας. Και όταν έχεις πτωχεύσει, ο πιστωτής δεν είναι ό,τι καλύτερο περιμένεις να συναντήσεις μπροστά σου. Κινδυνεύσαμε να μείνουμε μόνοι; Η κ. Σακελλαροπούλου το διατύπωσε με ακρίβεια: «Πολλές φορές αισθανθήκαμε δικαιολογημένα μόνοι». «Πολλές φορές» κοιμόμασταν με τις φήμες ότι θα βγούμε από την Ευρώπη και όταν ξυπνούσαμε ακούγαμε τις ειδήσεις με τον φόβο ότι οι φήμες έχουν γίνει πραγματικότητα. Οι τράπεζες έκλεισαν, όμως ακόμη ήμασταν στην Ευρώπη. Πολλοί από εμάς είχαν ξεχάσει ότι η ευρωπαϊκή μας πορεία ήταν το αζιμούθιο της ύπαρξής μας από την εποχή που διεκδικούσαμε την ανεξαρτησία μας. Πολλοί από εμάς, οι περισσότεροι όπως απέδειξε το δημοψήφισμα του 2015. Κάλπικο ευτυχώς, όπως το παραδέχθηκαν ακόμη και όσοι το είχαν προκαλέσει.

Η κ. Μέρκελ στα χρόνια της εσωστρέφειας επισκέφθηκε αρκετές φορές την Ελλάδα. Ηθελε να πιστοποιήσει την ευρωπαϊκή μας ένταξη. Τότε το κυρίαρχο «αφήγημα» ήταν ότι η Ευρώπη δεν μπορούσε να αντέξει ένα Grexit. Θα σήμαινε τη διάλυσή της. Αντεξε όμως ένα Brexit χωρίς να διαλυθεί. Οφείλουμε να της αναγνωρίσουμε ότι πάντα έψαχνε συνομιλητές στην Ελλάδα και μέσα σ' όλα αυτά τα χρόνια κατάφερε να την κρατήσει στην Ευρώπη. Ως Ελληνες, ναι. Ομως ως Ευρωπαίοι Ελληνες έχουμε το δικαίωμα να αμφιβάλλουμε. Δεν εννοώ μόνον τις αποφάσεις για τη λιτότητα, τις οποίες η ίδια κρίνει ως υπερβολικές. Σ' αυτές θεωρώ ότι ευθύνονται εξίσου οι δικοί μας πολιτικοί που δεν είχαν την ικανότητα, ή το θάρρος, να προτείνουν εναλλακτικές. Αυτοί υπέγραψαν τα «μνημόνια».

Η Ευρωπαϊκή Ενωση, στα χρόνια της Μέρκελ, υπήρξε μια παθητική δύναμη, δέσμια των θεσμών της και των αρχών της. Το 2015 η ίδια άνοιξε τα σύνορα της Ευρώπης στους προσφυγικούς και μεταναστευτικούς πληθυσμούς, καταχειροκροτούμενη από την προοδευτική Ευρώπη. Η Ελλάδα έζησε την πολιτική της με τον οδυνηρότερο τρόπο. Η υπόλοιπη Ευρώπη έκλεισε τα σύνορά της απέναντι στα δικά της που παρέμεναν ανοιχτά.

Και τώρα επί της ουσίας. Τα χρόνια της κρίσης, της εσωστρέφειας, της Ευρώπης της Μέρκελ, έχουν παρέλθει. Κατά σύμπτωση συμπίπτουν με τους εορτασμούς των 200 χρόνων από τον ξεσηκωμό της Παλιγγενεσίας. Ευτυχής συγκυρία από μιαν άποψη. Συγκλίνουν οι στόχοι. Η Ελλάδα βγαίνει από την εσωστρέφεια και την κατάθλιψη των τελευταίων δέκα ετών και συγχρόνως γιορτάζει τα διακόσια χρόνια της σύγχρονης ύπαρξής της. Κοινώς η Ελλάδα βρίσκει την αξιοπρέπειά της, όχι μόνον στο παρόν, αλλά και στην Ιστορία της. Αυτό που μας λείπει είναι η αγάπη γι' αυτή τη χώρα. Η αναγνώριση της αξιοπρέπειας του «βράχου» που «μιλάει την αρχαία γλώσσα» –παραφράζω τον Σεφέρη– και είναι η πατρίδα μας. Η γενιά του Σεφέρη κατέβαλε μεγάλο τίμημα για να την αγαπήσει. Ο ίδιος έζησε τον ξεριζωμό από τη Μικρά Ασία και τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Εζησε την ποταπότητα των συγκαιρινών του, τη μικρότητα της πολιτικής ηγεσίας, όμως αυτό δεν τον εμπόδισε να κρατήσει μέσα του ζωντανό το αίσθημά του. Στο Γιοχάνεσμπουργκ, αν δεν κάνω λάθος, ξαναδιαβάζει έπειτα από καιρό τους πρώτους στίχους απ' την «Ορέστεια» του Αισχύλου –ή μήπως τον «Προμηθέα»;– και του έρχονται δάκρυα στα μάτια.

Η Ελλάδα του Σεφέρη είναι η Ελλάδα της εξωστρέφειας. Ανοιχτή στην Ευρώπη του καιρού του, ανοιχτή όμως και στη μεγάλη μπούκα του σπηλαίου που φιλοξενεί τις λέξεις του. Είναι η Ελλάδα που κατάφερε να διακριθεί με το Νομπέλ. Του ανήκει, όμως για εμάς τους επιγόνους δημιουργεί κάποιες υποχρεώσεις.

Ανήκω σε μια γενιά που αγάπησε την Ελλάδα μέσα από τον Σεφέρη, και άλλους πολλούς. Και αναρωτιέμαι με ποιον τρόπο θα περάσουμε αυτό το αίσθημα στους νεότερους. Πώς θα διαμορφώσουμε μια παιδεία που θα μεταδώσει το αίσθημα της αξιοπρέπειας που εμπνέει η ομολογία «Είμαι Ελληνας». Και προς αποφυγήν παρεξηγήσεων. Δεν λέω υπεροχής. Λέω αξιοπρέπειας. Είναι η διαφορά ανάμεσα στον εθνικισμό και στον πατριωτισμό.

ttheodoropoulos@kathimerini.gr

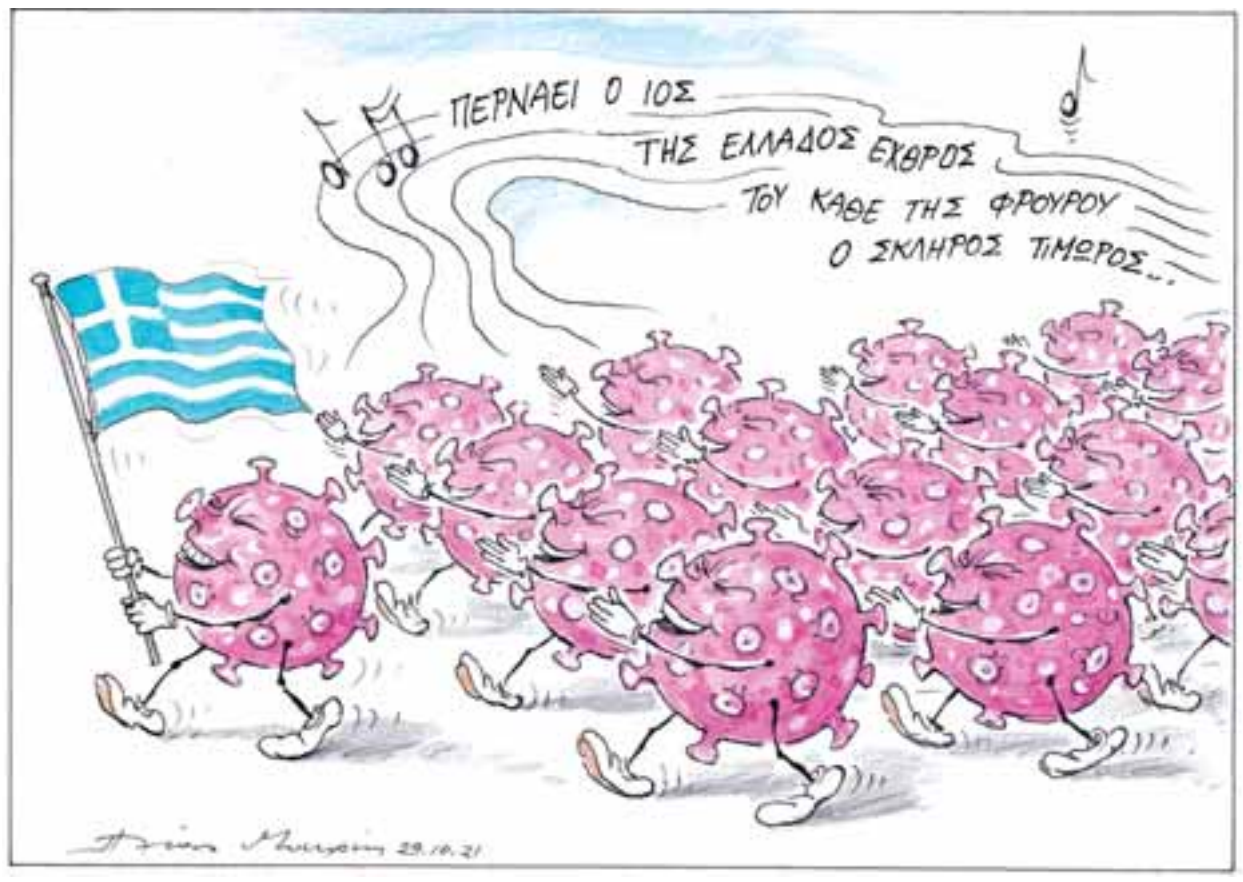

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ, imakris@kathimerini.gr

Αυτοκτονική αρχηγοθηρία

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Σε δύο μήνες λήγει η επετειακή χρονιά – διακόσια χρόνια από την επανάσταση του 1821. Θριαμβολογήσαμε για τον τότε ξεσηκωμό, μέτρια ευτυχώς αλλά και σαφώς δίχως επίγνωση ότι απλώς «μεταλλάξαμεν τυράννους» (Παπαδιαμάντης). Κανένας θρήνος για τη χαμένη - ξεχασμένη αυτοκρατορία του κοσμοπολίτικου Ελληνισμού, τον καημό της Ρωμιοσύνης. Στα τετρακόσια χρόνια της σκλαβιάς είχαμε επιβιώσει με ενεργό τη συνείδηση του νικημένου άρχοντα κοσμοπολίτη, ενώ στα διακόσια τής δήθεν «ανεξαρτησίας» αφεθήκαμε στον εξευτελισμό του μίμου και μεταπράτη – «νάνου ανορθουμένου επ' άκρων ονύχων και τανυομένου να φθάσει εις ύψος και φανή γίγας».

Μαγαζάκια αρχηγών αντί για πολιτικά προγράμματα.

Υπέκυψαν και οι Τούρκοι στον πειρασμό του εκσυγχρονισμού - εκδυτικισμού. Ομως μοιάζει να μην έχασαν ποτέ τον αυτοσεβασμό, τη συλλογική τους περηφάνια. Χάρη στον Μουσταφά Κεμάλ κάποτε, και σήμερα χάρη στον Ταγίπ Ερντογάν, σώζουν τον «αέρα» (αυτοπεποίθηση και αγερωχία) αυτοκρατορίας σε νεωτερική μετάλλαξη. Δεν εξουσίασε την Τουρκία ούτε η ευήθεια της βενιζελικής αγγλοφιλίας ούτε η καραμανλική ξιπασιά («να γίνουμε Ευρωπαίοι για να γίνουμε επιτέλους άνθρωποι»)!

Παραμένουμε δυσερμήνευτη περίπτωση οι Νεοέλληνες. Κάτω από τον ζυγό των Τούρκων σώζαμε τη μεγαλοσύνη και την τόλμη της αρχοντικής, αυτοκρατορικής μας καταγωγής, ενώ «απελεύθεροι» (με αλλοτριωμένο ριζικά τον πανάρχαιο «τρόπο» του Ελληνισμού) διολισθαίνουμε «ανεπαισθήτως» στον ακατάσχετο μιμητισμό και στην αλλοτρίωση – χαμένη πια η γεύση - εμπειρία της ελληνικής διαφοράς.

Και για να μην εγκλωβιζόμαστε σε αφηρημένες γενικότητες, ας επιστρατεύσουμε την τόλμη για τα χειροπιαστά δεδομένα: Με ποια κριτήρια, ποια λογική, ποιον αυτοσεβασμό επανεμφανίζονται στο ελλαδικό πολιτικό παλκοσένικο φιγούρες καταισχύνης από το παρελθόν και ζητάνε να ξαναπαίξουν, με την ψήφο μας, το ηδονοθηρικό τους παιχνίδι; Χάρη στη μεθοδευμένη ακρισία των μαζών, ακόμα και πολιτευτής με καταφανώς χαμηλό δείκτη νοημοσύνης, αλλά με οικογενειακό όνομα πολυακουσμένο, μπορεί να βρεθεί, απρόσμενα, ίσως και στην πρωθυπουργία.

Φυσικά, τέτοιες θλιβερές περιπτώσεις μετριοτήτων με φημισμένο όνομα είναι ό,τι ακριβώς εξυπηρετεί τους ανταγωνιστές μας στη διεθνή σκακιέρα. Οι σημερινοί Ελλαδικοί εύκολα θα λησμονήσουμε το πώς ο υπερόπτης Γάλλος πρόεδρος, το 2011, εξευτέλισε κυριολεκτικά τον τότε θλιβερό Ελλαδίτη πρωθυπουργό απλώς με ένα μονοσύλλαβο ατιμωτικό χαρακτηρισμό - ισόβιο στίγμα. Το ότι δέκα χρόνια μετά, ο ίδιος Ελλαδίτης πολιτευτής διεκδικεί και πάλι αρχηγία κόμματος και πρωθυπουργία, αυτό πια δεν συνιστά παρά μόνο πρόβλημα συλλογικής (εθνικής) αξιοπρέπειας.

Πάντως, σε έναν διεθνή διασυρμό δεν αντιτάσσεις σιωπή, μάχεσαι – και οπωσδήποτε η μάχη για την αξιοπρέπεια δεν κερδίζεται με πανικόβλητα διαγγέλματα μέσα από γραφικές βαρκούλες στο Καστελλόριζο. Το μόνιμο και σταθερό πολιτικό μας πρόβλημα στην Ελλάδα σήμερα είναι η ελάχιστη ή καθόλου χρήση της κριτικής σκέψης, η ταύτιση της πολιτικής βούλησης με αξιολογήσεις αρέσκειας ή απαρέσκειας, ψυχολογικών εντυπώσεων, ορμέμφυτων (άλογων) παρορμήσεων. Μια τίμια διάγνωση θα αναγνώριζε ως θεμελιώδες γνώρισμα της ελλαδικής κοινωνίας σήμερα την αχρήστευση και ανυπαρξία της κριτικής σκέψης και, κατά συνέπεια, της ελεύθερης βούλησης. Η πολιτική (θεσμοί και προσωπικό) έχει ακέραια την ευθύνη αυτής της κυριολεκτικής γενοκτονίας: Ενας ιστορικός λαός αυτοκτονεί, όχι όταν αυτοχειριάζονται τα άτομα που τον συνιστούν, αλλά όταν αλλοιώνεται - αχρηστεύεται - χάνει τον εκφραστικό της πλούτο η γλώσσα του, αλλοτριώνεται ή αμβλύνεται η ιστορική του συνείδηση, αμβλύνεται, τυποποιείται ή εκλείπει η έκφραση Τέχνης των μεταφυσικών του ψηλαφήσεων.

Στα πρώτα εκατό χρόνια από την ίδρυση του συμβατικού ελλαδικού κρατιδίου ο κίνδυνος ιστορικής εξαφάνισης του είδους των Ελλήνων (της εμπειρικής αυτοσυνειδησίας και παράδοσης, της γλώσσας και της Τέχνης) μάλλον δεν ήταν ορατός, το κοινωνικό «κλίμα» άφηνε περιθώρια για την έκπληξη της Γενιάς του '30. Στην αρχή σήμερα της τρίτης εκατονταετίας και παρά τη μεσολαβούσα έκπληξη της Γενιάς του '60, τα δεδομένα έχουν αλλάξει δραματικά. Το στανικά επιβεβλημένο μονοτονικό απέδειξε ότι είναι ευκολότατο να κόψεις στα δυο την Ιστορία, να αποκόψεις έναν λαό, ριζικά και θριαμβικά, από τη μήτρα που τον συντηρούσε με ενιαία ταυτότητα τρεις, τουλάχιστον, χιλιετίες.

Το μονοτονικό ήταν ο κρίσιμος καταλύτης. Αμεσες επιπτώσεις του ήταν η υποκατάσταση των εννοιών από την εικόνα, της γνώσης από την πληροφορία, της πιστοποίησης από την εντύπωση, της συγγένειας από τη σύμβαση, της ζωής από την προτίμηση - επιθυμία. Περίπου.

Μπροστά σε τέτοιου βεληνεκούς ιστορικά εγκλήματα, ακόμα και η κρίση - κατάκριση αχρηστεύεται.

Η κουλτούρα συνεργασίας

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Στο κυπριακό πολιτικό σύστημα απουσιάζει, για σειρά λόγων, η στρατηγική κουλτούρα συνεργασίας. Τα πολιτικά κόμματα εκτός από φορείς και συντηρητές πολύπλοκων πελατειακών δικτύων αλλά και προσωποπαγείς-αρχηγικοί θεσμοί ποτέ δεν λειτούργησαν, ακόμη και στην περίπτωση του μαρξιστικού-λενινιστικού ΑΚΕΛ, στην αρχή της συνεργασίας και της συναίνεσης. Στην Κύπρο σπάνια βίωσε κανείς κυβερνήσεις όπως την οικουμενική κυβέρνηση Ζολώτα (1989) ή την κυβέρνηση Παπαδήμου (2011) που προέκυψαν ως αδήριτη ανάγκη υπό το βάρος φοβερών κρίσεων, εσωτερικών ή εξωτερικών. Η απουσία της εν λόγω κουλτούρας στην Κύπρο δεν επισυμβαίνει στη βάση της βαθιάς ιδεολογικής πόλωσης ή διαφοροποίησης, αλλά σε σχέση με την εξουσία και τον τρόπο που τα κόμματα επιδιώκουν να την αποκτήσουν.

Επί του τελευταίου στην Κύπρο πλέον έχει τυποποιηθεί με όρους πολιτικής επιστήμης ότι η συνεργασία των κομμάτων στην εξουσία, κατά τη διάρκεια των προεδρικών εκλογών, συμβαίνει στη βάση μιας συναλλακτικής νοοτροπίας και αντίληψης. Ο λεγόμενος «ενδιάμεσος χώρος», το ΔΗΚΟ, ακόμη και το νεοφανές ΕΛΑΜ, επιδιώκουν να έχουν πρόσβαση στους μηχανισμούς εξουσίας, στις λίστες των πελατειακών τους δικτύων και στα υπουργικά οφίτσια. Η πρακτική είναι πάντα η ίδια: στήριξη έναντι ανταλλαγμάτων μεταξύ του πρώτου και του δεύτερου γύρου ή βραχύβια παραμονή στην εξουσία (το παράδειγμα του ΔΗΚΟ είναι χαρακτηριστικό). Κάθε φορά που πλησιάζει η περίοδος των προεκλογικών τόσο η αισθητική όσο και τα μηνύματα των κομμάτων κινούνται στη λογική του «θα αναζητήσουμε υποψήφιο» ή, αντίστροφα, στη λογική της ύπαρξης κάποιου υποψηφίου που αναζητεί τη στήριξη των κομμάτων. Θυμίζει κάπως το ανέκδοτο εκείνου που ψάχνει τα κακόφημα δρομάκια, ενώ βρίσκεται σε μια τουριστική πόλη, αλλά καταλήγει σε κάποιο άσχετο σημείο για να συνειδητοποιήσει πως ένοχες απολαύσεις είχε, τελικά, και δίπλα από το ξενοδοχείο του.

Στις προεδρικές εκλογές του 2023 ό,τι περιγράφουμε παραπάνω εξελίσσεται σε πλήρη ισχύ: όλοι αναλύουν προς την κατεύθυνση της ύπαρξης υποψηφίου «που θα συνένωνε ΔΗΚΟ και ΑΚΕΛ» ή όλοι δείχνουν προς το σενάριο της ανάκαμψης του φλερτ ΔΗΣΥ-ΔΗΚΟ. Την ίδια στιγμή οι όποιοι ανεξάρτητοι υποψήφιοι πρόεδροι που έχουν προκύψει, έχουν βγει στην παγανιά της αναζήτησης στήριξης από κάποιο κόμμα (σ.σ. βλέποντας κυρίως προς την κατεύθυνση του ΑΚΕΛ). Χωρίς πολλές εκπλήξεις, ένας έμπειρος παρατηρητής θα έλεγε πως, όπως διαμορφώνονται τα πράγματα, οι πιθανότητες εκλογής ενός υποψηφίου του ΔΗΣΥ το 2023 θα συγκέντρωνε τις μεγαλύτερες πιθανότητες επαλήθευσης. Ακριβώς γιατί τα υπόλοιπα κόμματα και δη αυτά της αντιπολίτευσης (ΑΚΕΛ, ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ) αδυνατούν να συνεργαστούν στη βάση μιας στρατηγικής κουλτούρας που θα άλλαζε το παράδειγμα και θα απέτρεπε τον ΔΗΣΥ από μια τρίτη, προεδρική, θητεία.

Το ερώτημα που προκύπτει, για το πολιτικό σύστημα στην Κύπρο (αλλά και για την ίδια την ποιότητα της Δημοκρατίας) είναι αν η περίοδος 2023-2028 θα οδηγήσει στον επανακαθορισμό του τελευταίου, έτσι ώστε ή να προκύψει πραγματική κουλτούρα συνεργασίας και οικουμενικότητας ή ακόμη και η κάλυψη των κενών που υπάρχουν στο ισχύον πολιτικό σύστημα με την εμφάνιση νέων πολιτικών δρώντων (ένα αριστερό κόμμα πλην του ΑΚΕΛ, ένας κεντροαριστερός φιλελεύθερος χώρος ή ένας πραγματικά κεντρώος προοδευτικός σχηματισμός). Ένας εξωγήινος που θα παρατηρούσε την Κύπρο πάνω από μια πολυκατοικία θα έλεγε πως πραγματικά εδώ που έχουμε φτάσει (σκάνδαλα, αποτυχία Κυπριακού, αστοχίες στο σύστημα απονομής Δικαιοσύνης, απώλεια διεθνούς αξιοπιστίας, οικονομικές πιέσεις στους μικρομεσαίους) η ανάγκη για κουλτούρα συναίνεσης και η δημιουργία μιας οικουμενικής κυβέρνησης με σκοπό την αλλαγή πλεύσης και την επιβίωση, στο εθνικό θέμα, είναι πιο επείγουσα από ποτέ. Το ζήτημα ωστόσο παραμένει ποιος θα την υλοποιήσει, πότε και γιατί. Εξάλλου, στον αντίποδα της έλλειψης στρατηγικής κουλτούρας συνεργασίας από τα πολιτικά κόμματα στην Κύπρο, έρχεται να κολλήσει και η νοοτροπία όσων κατά καιρούς επιθυμούν να ευαγγελιστούν το διαφορετικό ή εκείνο που θα συγκρουστεί με την ισχύουσα νόρμα, αγνοώντας ωστόσο κάτι βασικό, πως ο μέσος ψηφοφόρος στην Κύπρο αν δεν ψηφίσει στην βάση της κομματικής του ταυτότητας θα ψηφίσει με γνώμονα την προσωπική του εξυπηρέτηση. Και για το τελευταίο θα προτιμήσει, αναπόφευκτα, τον διάβολο που γνωρίζει –για να παραφράσουμε και τους Αγγλοσάξονες.

Η κουλτούρα συνεργασίας στη βάση του να αναζητείς το καλύτερο για τη χώρα σου και την αναζήτηση λύσεων ή βελτίωσης των προβλημάτων που την ταλανίζουν αποτελεί στοιχείο πολιτικής ωρίμανσης, ποιοτικής Δημοκρατίας και υπεύθυνης, εθνικά και πατριωτικά, στάσης. Μιας στάσης που δεν τηρήθηκε π.χ. στο ζήτημα του Κυπριακού με τα κόμματα να έχουν, διαχρονικά, φιλολυσική ή απορριπτική στάση π.χ. στο ζήτημα της ΔΔΟ. Εδώ που φτάσαμε, οι προεδρικές εκλογές του 2023 δεν θα προσθέσουν κάτι –ποιοτικά σημαντικό– στο πολιτικό σύστημα, όπως το ορίσαμε και όπως αυτό αυτορυθμίζεται και δουλεύει τα τελευταία χρόνια. Και για να βγούμε από το τέλμα στο οποίο έχουμε οδηγηθεί, πολιτικά, θεσμικά αλλά και σε ηθικό επίπεδο, οφείλουμε, χθες, να αποκτήσουμε κουλτούρα συνεργασίας.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

EPA/ RICCARDO ANTIMIANI

Φοιτητές και μαθητές διαδηλώνουν ενάντια στη Σύνοδο Κορυφής της G20, μπροστά από το Υπουργείο Παιδείας στη Ρώμη. Η Σύνοδος των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της Ομάδας των Είκοσι (G20) πραγματοποιείται στη Ρώμη στις 30 και 31 Οκτωβρίου 2021.

Το Ευρωκοινοβούλιο ανοίγει το «Κουτί της Πανδώρας»

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Περισσότερο καταπέλτης δεν γινόταν. Με 578 ψήφους υπέρ, 28 κατά και 79 αποχές, οι ευρωβουλευτές (Σοσιαλιστές, Φιλελεύθεροι, Πράσινοι και Αριστερά) συγκρότησαν την πλειοψηφική λύση, παρά τα τεχνάσματα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος. Ψήφισαν ως εξής:

Α. «Εκφράζουν τη λύπη τους για το γεγονός ότι πρώην και νυν πολιτικοί της Ε.Ε. κατονομάζονται στα Pandora Papers - Α. Μπάμπις, πρωθυπουργός της Τσεχίας, Ν. Αναστασιάδης, πρόεδρος της Κύπρου, Β. Χόκστρα, υπουργός Οικονομικών της Ολλανδίας, Τ. Μπλερ, πρώην πρωθυπουργός της Μ. Βρετανίας, και Τ. Ντάλλι, πρώην υπουργός της Μάλτας και Ευρωπαίος Επίτροπος.

Β. Καλούν τις αρχές των κρατών μελών να ξεκινήσουν ενδελεχείς έρευνες στην επικράτειά τους για τυχόν παρατυπίες που αποκαλύφθηκαν και να προχωρήσουν σε έλεγχο όλων των προσωπικοτήτων που αναφέρονται στα Pandora Papers.

Γ. Ζητούν από την Επιτροπή να εξετάσει κατά πόσον απαιτείται η θέσπιση νέας νομοθεσίας.

Δ. Η Επιτροπή να διαπιστώσει αν δικαιολογείται η ανάληψη νομικής δράσης κατά ορισμένων κρατών μελών.

Ε. Η Επιτροπή να κινηθεί νομικά κατά των κρατών- μελών που δεν εφαρμόζουν ορθά την ισχύουσα νομοθεσία.

ΣΤ. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία θα πρέπει να αξιολογήσει κατά πόσον απαιτούνται εξειδικευμένες έρευνες με βάση τις αποκαλύψεις.

Ζ. Η Επιτροπή να υποβάλει προτάσεις για τη ρύθμιση των προγραμμάτων «χρυσών διαβατηρίων» και χορήγησης ιθαγένειας ή άδειας διαμονής».

Σε μια κανονική χώρα, ο πολιτικός κόσμος, συμπολίτευση και αντιπολίτευση, θα ζητούσε από τον Ν. Αναστασιάδη να υποβάλει την παραίτησή του. Ο ίδιος οργανώνει ταξίδια για να δείξει ότι όλα «κυλούν» κανονικά. Αυτή τη φορά, όμως, τα πράγματα δεν εξαρτώνται από τους σχεδιασμούς του εσωτερικού παιγνίου στη Λευκωσία. Αυτή τη φορά είναι μέσα στις διαδικασίες η Επιτροπή, το Ευρωκοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία. Είναι μέσα η δυνατότητα για θέσπιση νέας νομοθεσίας. Επίσης: η δυνατότητα η ίδια η Επιτροπή να κινηθεί νομικά κατά των κρατών-μελών. Μπορεί ο Ν. Αναστασιάδης να είναι βέβαιος ότι «οι αρχές των κρατών μελών (δεν) θα ξεκινήσουν ενδελεχείς έρευνες στην (κυπριακή) επικράτειά (του)», αλλά τώρα ισχύουν όλα τα άλλα, αυτά που καθόρισε το Ευρωκοινοβούλιο με τις 578 ψήφους υπέρ.

Σειρά από δημοσιεύσεις στον διεθνή Τύπο αποκαλύπτουν πως η Κύπρος είναι παρούσα σε κάθε σκοτεινή υπόθεση. Πάρα ταύτα, η Βουλή των Αντιπροσώπων δεν έκανε ούτε μία συζήτηση επί του θέματος σε επίπεδο Ολομέλειας. Κανένας πολιτικός αρχηγός μαζί με την κοινοβουλευτική του ομάδα, δεν οδήγησε το θέμα για συζήτηση εκεί, στο υψηλότερο, κοινοβουλευτικά, επίπεδο. Στη συζήτηση στην Επιτροπή Θεσμών της Βουλής (27/10) παρέστησαν εκπρόσωποι των υπουργείων Οικονομικών, Εμπορίου και Δικαιοσύνης, του Τμήματος Φορολογίας, της Αστυνομίας, της ΜΟΚΑΣ, του Έφορου Εταιρειών, της Νομικής Υπηρεσίας, της Κεντρικής Τράπεζας, του Συνδέσμου Εγκεκριμένων Λογιστών και του Παγκύπριου Δικηγορικού Συλλόγου. Κανένας κρατικός φορέας δεν είχε να πει τίποτε, μόνο ο Παγκύπριος Δικηγορικός Σύλλογος μίλησε –εποπτικός έλεγχος για το δικηγορικό γραφείο «Νίκος Αναστασιάδης ΔΕΠΕ», που «ξεκίνησε προχθές». Το δεύτερο δικηγορικό γραφείο, σύμφωνα με τα δημοσιεύματα, είναι το «Δημήτριος Α. Δημητριάδης ΔΕΠΕ» (πηγή: Ο Φιλελεύθερος 28/10). Η συζήτηση στην Επιτροπή Θεσμών (27/10), με τη σιωπή των αρμόδιων κρατικών φορέων, οδηγεί στον εκτροχιασμό της συζήτησης με διαδικαστικά τεχνάσματα και παραπομπή στον απροσδιόριστο χρόνο. Μόνη πραγματική πίεση προκύπτει από την ολοένα και εντονότερη συμμετοχή των εργαλείων που διαθέτει η Ε.Ε. για να παρέμβει σε τμήμα της ευρωπαϊκής επικράτειας.

Πραγματικά είναι κυριολεκτικά απίστευτο πως ένας ηγέτης κράτους είναι μέσα σε όλα τα γνωστά δημοσιεύματα και παρ' όλα αυτά σφυρίζει αδιάφορα: Paradise Papers, Pandora Papers, Transparency International, Al Jazzera, Παρατηρητήριο για το Οργανωμένο Έγκλημα και τη Διαφθορά (OCCRP), 51% παράνομα διαβατήρια, 57 χρυσά διαβατήρια, κατά δήλωσή του, από το δικό του δικηγορικό γραφείο με δύο υποθέσεις επί παραβάσει από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά της Κύπρου. Η έρευνα της Επιτροπής βρίσκεται υπό εξέλιξη ακόμα και για την χρέωση μειωμένου ΦΠΑ 5% (αντί 19%) στις αγορές ακινήτων, που γίνονταν στο πλαίσιο του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος. Τόσο το Δημόσιο όσο και η Ε.Ε.«απώλεσαν εκατομμύρια ευρώ επειδή χρέωσαν μειωμένο ΦΠΑ, κατά παράβαση του κεκτημένου»(πηγή, «Ο Φιλελεύθερος», 16/7/21).

Ο Ν. Αναστασιάδης, γνωρίζοντας το τι ακριβώς έκανε, φρόντισε από καιρό να σκορπίσει «συμπαίκτες» σε διάφορα επίπεδα. Τώρα εισπράττει στήριξη από αυτούς. Ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ Α. Νεοφύτου ήταν ομιλητής στο 2th Global Residence and Citizenship Conference, το οποίο πραγματοποιήθηκε από τη Henley & Partners στο Ντουμπάι, 4-6 Νοεμβρίου 2018. Επίσης, γνωρίζοντας ότι μπορεί να του ξεφύγει κάτι, διορίζει έμπιστα πρόσωπα (άσχετα με το αντικείμενο) για να ελέγξουν τον τομέα της πληροφόρησης με χαρακτηριστική την περίπτωση Μ. Μιχαήλ, τέως στελέχους της PWC, που ανέλαβε την προεδρία του Δ.Σ. του PIK.

Δύο κόμματα ζήτησαν ήδη την παραίτησή Αναστασιάδη-ΑΚΕΛ, Οικολόγοι. Είναι πέρα από πασιφανές ότι η κάθε μέρα παραμονής του Αναστασιάδη στην προεδρία του κράτους προκαλεί τεράστια ζημιά στην Κύπρο. Διεθνώς δεν είναι σε θέση να πείσει για οτιδήποτε. Στα Συμβούλια συμμετέχει τύποις και ως συνήθως ανακοινώνει τι λέει ο ίδιος και ποτέ τι είπαν οι άλλοι. Αλλά οι ηγέτες στην Ε.Ε. τον γνωρίζουν πολύ καλά, άλλωστε είναι ευρωβουλευτές των ίδιων χωρών που ψήφισαν στις 21 Οκτωβρίου. Το Ευρωκοινοβούλιο, σχεδόν ομόφωνα, τον κατέγραψε στη λίστα των ατόμων που δικαιολογούν «ενδελεχείς έρευνες». Είναι απορίας άξιον τι τον κρατά ακίνητο στην καρέκλα...

www.larkoslarkou.org.cy

Καλή και βασανιστική η γραφειοκρατία

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Ο ιστορικός κανόνας λέει ότι το ισχυρότερο όπλο κάθε εξουσίας είναι η γραφειοκρατία, αλλά όταν η εξουσία αδυνατεί να θρέψει τη γραφειοκρατία, τότε καταρρέει τόσο η ίδια, όσο και το κράτος της. Η «ισχυρότερη» μορφή γραφειοκρατίας λειτουργεί στο Βατικανό, σύμφωνα με αυτούς που ξέρουν τα πράγματα από μέσα. Ακολουθούν τα «αυστηρά» συστήματα γραφειοκρατίας της Γερμανίας και άλλων λαών της βόρειας Ευρώπης. Αλλά και στη «χαώδη» Ευρωπαϊκή Ένωση, η γραφειοκρατία είναι ισχυρότατη και αδιατάρακτη. Ειδικότερα στις Βρυξέλλες θεσμοθετήθηκε ιεραρχία στη βάση προσόντων, διπλωμάτων και ικανοτήτων και διεξάγονται συνεχείς αξιολογήσεις για το έργο το οποίο παράγεται. Έφθασαν μάλιστα στο σημείο, οποιοσδήποτε συναλλάσσεται με την Ευρωπαϊκή Ένωση να χρειάζεται ειδικούς για να συμπληρώσει μια αίτηση, η οποία συνοδεύεται από ένα ατέλειωτο «χαρτομάνι». Παρόλα αυτά, την ίδια ώρα πίσω από το άτεγκτο σύστημα κρύβονται σκάνδαλα, κρύβονται παρανομίες, κρύβονται ακόμη και εγκλήματα, τα οποία συχνά πυκνά εντοπίζει το πανίσχυρο Ελεγκτικό Συνέδριο.

Στην Ευρώπη, το κατά άλλα «βάρβαρο» γραφειοκρατικό σύστημα, συντηρεί εδώ και αιώνες τις εξουσίες και τις τάξεις των πολιτών. Γεννήθηκες πλούσιος θα πεθάνεις πλούσιος, γεννήθηκες φτωχός θα πεθάνεις φτωχός, γεννήθηκες σε μορφωμένη οικογένεια, θα έχεις την ευκαιρία να σπουδάσεις. Αντιθέτως στις Ηνωμένες Πολιτείες και στις μεσογειακές χώρες, το γραφειοκρατικό σύστημα είναι πολύ πιο φιλελεύθερο, οι άνθρωποι μπορούν να αλλάξουν πολύ εύκολα τάξη, από φτωχοί να γίνουν πλούσιοι, από ασήμαντοι να γίνουν λεγόμενοι «επώνυμοι» και γενικά το σύστημα δίνει την ευκαιρία σε όλους να αναπτύξουν τις αρετές, αλλά και τα πάθη τους και να προσφέρουν στην Πολιτεία. Μόνο που στις Ηνωμένες Πολιτείες, ο Φόρος Εισοδήματος είναι πιο ισχυρός από την ίδια την εκλεγμένη εξουσία, κάτι το οποίο οι μεσογειακές χώρες, δεν κατάφεραν ποτέ να εφαρμόσουν. Πίσω από όλα αυτά κρύβονται βεβαίως οι θρησκείες, οι οποίες καθορίζουν σε τεράστιο βαθμό τη συμπεριφορά ολόκληρων κοινωνιών. Οι Ρωμαιοκαθολικοί με το νομικίστικο πνεύμα, το οποίο κληρονόμησαν από τη Ρώμη. Οι προτεστάντες, οι οποίοι ανέτρεψαν τους νομικισμούς και έφθασαν στο άλλο άκρο, θεωρώντας ότι η επιτυχία είναι συνώνυμη της ευλογίας, έστω και αν αυτή εδραιώνεται πάνω σε «πτώματα». Και οι Ορθόδοξοι οι οποίοι έχουν μόνο τον κανόνα της αγάπης, μέσα στον οποίο χωρούν και οι άγιοι και οι διάβολοι. Έτσι, πότε οι κοινωνίες ευημερούν και πότε καταστρέφονται και ξανά απ' την αρχή. Το κόστος της γραφειοκρατίας, σε καθυστερήσεις στην εξυπηρέτηση των πολιτών και την προώθηση έργων δημοσίου συμφέροντος, μπορεί και καταμετράται από τους ειδικούς. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπολογίζεται ότι ανέρχεται σε δισεκατομμύρια ευρώ και ξεπερνά το 3% του ΑΕΠ. Αν γίνει απλή αναγωγή για τα δεδομένα της Κύπρου, τότε το νούμερο φτάνει γύρω στα 400 εκατ. ευρώ, ποσό εξωφρενικά ψηλό, στις δύσκολες εποχές που ζούμε. Ωστόσο, οι τεχνοκράτες των Βρυξελλών εκτιμούν ότι αυτό το ποσοστό είναι απαραίτητο, ώστε να ελαχιστοποιούνται τα σκάνδαλα. Παράλληλα θεωρούν ότι το σύστημα της γραφειοκρατίας προσφέρει και εκατοντάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας, σε όλη την Ευρώπη, κάτι το οποίο εδραιώνει και την «πίστη» των ανθρώπων στο υπερεθνικό αυτό σώμα. Το γραφειοκρατικό σύστημα εδραιώνει και το πελατειακό σύστημα, κυρίως σε μικρότερες κοινωνίες, όπως της Κύπρου, όπου οι εκλεγμένοι αξιωματούχοι εξαρτούνται σε μεγάλο βαθμό, από τη φυσική τους σχέση με τους ψηφοφόρους.

Μεγάλη παγίδα της γραφειοκρατίας είναι ο παραλογισμός της ισοπέδωσης των εργαζομένων. Καταργείται ο διαχωρισμός μεταξύ των άριστων και «άχρηστων», δηλαδή των λιγότερο ικανών. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα το σύστημα αξιολόγησης στη Δημόσια Υπηρεσία, όπου το 99% των υπαλλήλων είναι άριστοι. Στην πράξη, οι πραγματικά άριστοι δυσανασχετούν και δεν προσφέρουν το 100% των δυνατοτήτων τους και οι λιγότεροι ικανοί την αράζουν, για να μην κάνουν λάθη και να μην κινδυνεύουν να χάσουν το πιστοποιητικό του άριστου, έστω και αν αυτό είναι ψεύτικο.

Το ιδανικό σύστημα διακυβέρνησης καθορίζεται από την έννοια του μέτρου και της απλής λογικής.Για να γίνει το άλμα και επιτέλους η δημόσια υπηρεσία να καταστεί φιλική προς τους πολίτες –προς τους πελάτες της– χρειάζεται να εισέλθουν στον χώρο της διοίκησης νέα και «δυνατά μυαλά» ικανά να ανατρέψουν κατεστημένα δεκαετιών. Καλό είναι να αρχίσει η συζήτηση για εισαγωγή της τεχνητής νοημοσύνης. Η Κύπρος είναι ήδη στον πάτο της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης στον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γιατί όχι, είναι ευκαιρία να κάνει άλματα και να προχωρήσει στον χώρο της τεχνητής νοημοσύνης. Μόνο που σε αυτή την περίπτωση, θα πρέπει να τεθούν στην συνταξιοδότηση πολλοί «καρεκλοκένταυροι». Και δεν πρέπει να ξεχνά κανείς ότι πάντα γίνονται θαύματα.

kaparispan@yahoo.gr

Σπασμωδικές κινήσεις ενός στριμωγμένου Ερντογάν

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΖΑΡΟΥΝΑ**

Η αρχική εξαγγελία της πρόθεσης για απέλαση των 10 πρέσβεων αποσκοπούσε σύμφωνα και με την τουρκική αντιπολίτευση σε απόσπαση της προσοχής της τουρκικής κοινής γνώμης από την αρνητική πορεία της τουρκικής οικονομίας. Παράλληλα ήταν, όπως τούρκοι αναλυτές σημειώνουν, και αντίδραση στην ισχυρή πίεση που ο κ. Ερντογάν και η Τουρκία δέχονται από το εξωτερικό και ειδικότερα από τις ΗΠΑ. Η τουρκική οικονομία ευρίσκεται σε σοβαρή ύφεση, ο πληθωρισμός πλησίασε το 20% και η τουρκική λίρα έπεσε στο ένα προς δέκα έναντι του δολαρίου. Σε αυτό ήρθε να προστεθεί η απόφαση αμερικανικού δικαστηρίου που άνοιξε τον δρόμο για επιβολή σημαντικού διοικητικού προστίμου στη μεγάλη τουρκική τράπεζα Halk Bank, γιατί διευκόλυνε το ξέπλυμα δισεκατομμυρίων προς όφελος του Ιράν. Κάτι τέτοιο αναμένεται να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην τουρκική οικονομία και στον τουρκικό λαό. Η κακή οικονομική κατάσταση οδηγεί με τη σειρά της σε μείωση της δημοτικότητας του κ. Ερντογάν και του ΑΚΡ. Με βάση όλες τις πρόσφατες δημοσκοπήσεις, αν διεξάγονταν προεδρικές εκλογές (θα γίνουν το 2023) ο κ. Ερντογάν θα έχανε από οποιονδήποτε από τους τέσσερις πιθανούς ανθυποψηφίους του.

Την ίδια στιγμή οι σχέσεις ΗΠΑ - Τουρκίας είναι στα χειρότερά τους. Πέραν της υπόθεσης Καβαλά έχουμε τις αμερικανικές κυρώσεις λόγω των S-400 και τον αποκλεισμό της Τουρκίας από το πρόγραμμα των F-35. Η αμερικανική στήριξη στους Κούρδους της Συρίας ενοχλεί ιδιαίτερα τον Ερντογάν. Πρόσφατα είχαμε την υπογραφή της ελληνοαμερικανικής και της ισχυρότερης ελληνογαλλικής αμυντικής συμφωνίας μαζί με σχετικές παραγγελίες πολεμικού υλικού. Αυτά δημιούργησαν ένα πρόσθετο εκνευρισμό και ανασφάλεια στην Τουρκία. Τούρκοι ειδικοί μιλούν για ελληνική αεροπορική υπεροχή, ζητούν άμεση ενεργοποίηση των S-400 και φοβούνται πως η ενδυναμωμένη Ελλάδα θα προχωρήσει σε επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια.

Επιπλέον η αμερικανική Exxon Mobil αναμένεται να διενεργήσει τον Νοέμβριο νέα γεώτρηση στην αμφισβητούμενη από την Τουρκία κυπριακή ΑΟΖ. Και ενώ ο Αμερικανός πρόεδρος Μπάιντεν αρνήθηκε να δει τον Ερντογάν στην πρόσφατη επίσκεψή του στις ΗΠΑ, διέθεσε μία ολόκληρη ώρα για να συνομιλήσει στο Οβάλ Γραφείο με τον Πατριάρχη Βαρθολομαίο. Να σημειωθεί ότι μέχρι τη στιγμή που γράφεται το κείμενο αυτό δεν έχει επιβεβαιωθεί η όποια συνάντηση Μπάιντεν - Ερντογάν στο περιθώριο της διάσκεψης των G20 στη Ρώμη. Ανάλογη σιωπή υπάρχει από πλευράς αμερικανικής διοίκησης στο αίτημα των Τούρκων για αγορά 40 μαχητικών F-16 Block 70, καθώς και τον εκσυγχρονισμό άλλων 80 στο ίδιο επίπεδο. Αντίθετα, δυναμώνουν οι φωνές εντός του Κογκρέσου για απόρριψη του συγκεκριμένου τουρκικού αιτήματος. Πέραν όλων αυτών, έχουν παγώσει οι ευρωτουρκικές σχέσεις και δεν αναμένεται στο επόμενο διάστημα καμία κίνηση προς την κατεύθυνση υλοποίησης της θετικής ατζέντας. Η κρίση που προκλήθηκε με το θέμα των 10 πρέσβεων φαίνεται πως δεν λέει να τελειώσει. Με νέα δήλωση του εκπροσώπου του Στέιτ Ντιπάρτμεντ οι ΗΠΑ επιμένουν στο αρχικό κοινό διάβημα για απελευθέρωση του Καβαλά που θεωρούν ότι συνάδει και με το άρθρο 41 της συνθήκης της Βιέννης.

Από τα πιο πάνω είναι εμφανές ότι ο Ερντογάν είναι σοβαρά στριμωγμένος τόσο στο εσωτερικό όσο και το εξωτερικό. Αυτό τον οδηγεί σε σπασμωδικές κινήσεις, όπως η περίπτωση της απέλασης των πρέσβεων που ξεφεύγουν του ορθολογικού τρόπου διαχείρισης της εξωτερικής πολιτικής που εφάρμοζε για χρόνια.

Παρ όλα αυτά η ισχυρή παρέμβαση του Τσαβούσογλου και η ευλυγισία των ΗΠΑ απέτρεψαν μία απροσδιόριστων διαστάσεων και συνεπειών κρίση στις σχέσεις της Τουρκίας με τους σημαντικότερους των εταίρων της.

Ο κ. Πέτρος Ζαρούνας είναι διεθνολόγος.

Ο αντίκτυπος της πανδημίας στις τοπικές αρχές

Του **ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ**

Κενό 180 δισ. ευρώ στα οικονομικά των ευρωπαϊκών τοπικών αρχών έχει δημιουργήσει η πανδημία του κορωνοϊού με βάση στοιχεία που δημοσιεύτηκαν στο περιφερειακό και τοπικό βαρόμετρο του 2021. Στην ομιλία του ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Περιφερειών Απόστολος Τζιτζικώστας, στην έναρξη της συνόδου της Ολομέλειας της Επιτροπής στις Βρυξέλλες στις 11 Οκτωβρίου 2021, κάλεσε τις τοπικές αρχές να αναλάβουν συγκεκριμένες δράσεις για κάλυψη των αναγκών των πολιτών, ζητώντας παράλληλα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να βελτιώσει τις συνθήκες ζωής των πολιτών.

Τα βασικά ευρήματα του βαρομέτρου της Ε.Ε. 2021 αποδεικνύουν ότι η μείωση των εσόδων των τοπικών αρχών κατά 180 δισ. ευρώ θέτει σε κίνδυνο την οικονομική αυτοτέλειά τους. Οι γερμανικοί οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης είναι αυτοί που επλήγησαν περισσότερο ακολουθούμενοι από τους ιταλικούς και τους ισπανικούς. Σοβαρές απώλειες είχαν και οι τοπικές αρχές της Κύπρου, οι οποίες απώλεσαν το 25% των εσόδων, ενώ στη Βουλγαρία και στο Λουξεμβούργο οι απώλειες κυμάνθηκαν γύρω στο 15%.

Ένα άλλο σημαντικό αίτημα των ευρωπαϊκών οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης είναι η συμμετοχή τους σε εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Οι τοπικές αρχές γνωρίζουν καλύτερα τις ανάγκες των τοπικών κοινωνιών όσον αφορά τα εθνικά σχέδια που αφορούν τις οικολογικές πολιτικές, τις δημόσιες συμβάσεις, τις μεταφορές και τις δράσεις για προστασία του περιβάλλοντος και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, την υγεία και την εκπαίδευση.

> *Αρκετοί νέοι άνθρωποι στερήθηκαν τη μόρφωση, βίωσαν την ενδοοικογενειακή βία, τον κοινωνικό αποκλεισμό, την ανασφάλεια, τις συνεχείς απειλές, τις ανισότητες μεταξύ των φύλων και τους επαγγελματικούς κινδύνους.*

Η πανδημία ανέδειξε επίσης το ψηφιακό χάσμα μεταξύ αστικών και αγροτικών περιοχών, θέτοντας έτσι σε άμεσο κίνδυνο την ανάκαμψη. Οι τοπικές αρχές ζητούν όπως στηριχθεί η «ψηφιακή συνοχή» και ο ψηφιακός μετασχηματισμός για την υποστήριξη της ανάπτυξης και της καινοτομίας των επιχειρήσεων, την άμεση εξυπηρέτηση των πολιτών, ακόμη και εκείνων που δεν έχουν εύκολη πρόσβαση στο διαδίκτυο ή δεν έχουν ψηφιοποιηθεί πλήρως. Πρώτες χώρες στη χρήση του διαδικτύου σε καθημερινή βάση είναι η Σουηδία, η Φιλανδία και η Δανία, ενώ η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Ελλάδα και η Πορτογαλία βρίσκονται στις τελευταίες θέσεις.

Η φτωχοποίηση λόγω πανδημίας άρχισε να γίνεται αισθητή κυρίως στους νέους, δημιουργώντας μια «χαμένη» γενιά. Αρκετοί νέοι άνθρωποι στερήθηκαν τη μόρφωση, βίωσαν την ενδοοικογενειακή βία, τον κοινωνικό αποκλεισμό, την ανασφάλεια, τις συνεχείς απειλές, τις ανισότητες μεταξύ των φύλων και τους επαγγελματικούς κινδύνους. Αυτή η νέα γενιά νέων και εργαζομένων χαμηλής εξειδίκευσης, η λεγόμενη «μετά covid» γενιά, χρειάζεται άμεσα πρόσβαση σε ειδικά προγράμματα επιμόρφωσης, κατάρτισης και ψυχολογικής στήριξης.

Η μεγαλύτερη μάζα των Ευρωπαίων πολιτών δείχνουν να εμπιστεύονται τις τοπικές αρχές, λόγω της εγγύτητας και της άμεσης ανταπόκρισης στα αιτήματά τους, όμως διαπιστώνεται ότι το 65% των Ευρωπαίων πολιτών θεωρεί ότι οι τοπικές κοινωνίες και αρχές δεν έχουν την αναγκαία επιρροή στη χάραξη και στη διαμόρφωση ενός κοινού ευρωπαϊκού μέλλοντος. Η Ε.Ε. αποτελείται από 300 περιφέρειες, 90.000 Δήμους και περισσότερους από 1 εκατ. αιρετούς, οι οποίοι εκπροσωπούν σχεδόν μισό εκατ. πολίτες. Δεν είναι καθόλου τυχαίο που το 75% των Ευρωπαίων πολιτών ζητούν περισσότερη συμμετοχική δημοκρατία, ενώ το 90% απαιτεί καλύτερη ενημέρωση για τα δημοκρατικά συστήματα σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ευκολότερη πρόσβαση σε ευρωπαϊκά κονδύλια και μεγαλύτερη επιρροή στις πολιτικές της Ε.Ε.

Η πανδημία του κορωνοϊού έχει πλήξει τα οικονομικά αποθέματα των ευρωπαϊκών τοπικών αρχών, έχει επιταχύνει τις κοινωνικές ανισότητες, έχει αυξήσει τον αριθμό θανάτων και διευρύνει το χάσμα μεταξύ πλουσίων και φτωχών, εξειδικευμένων και ανειδίκευτων πολιτών. Τα ανησυχητικά στοιχεία του βαρομέτρου 2021 της Ε.Ε. έδειξαν ότι οι τοπικές αρχές θα πρέπει να αναλάβουν άμεσες δράσεις για κάλυψη των αναγκών των πολιτών και ανοικοδόμηση ενός κοινού μέλλοντος για όλους τους Ευρωπαίους πολίτες.

Ο κ. Άντρος Γ. Καραγιάννης είναι δήμαρχος Δερύνειας.

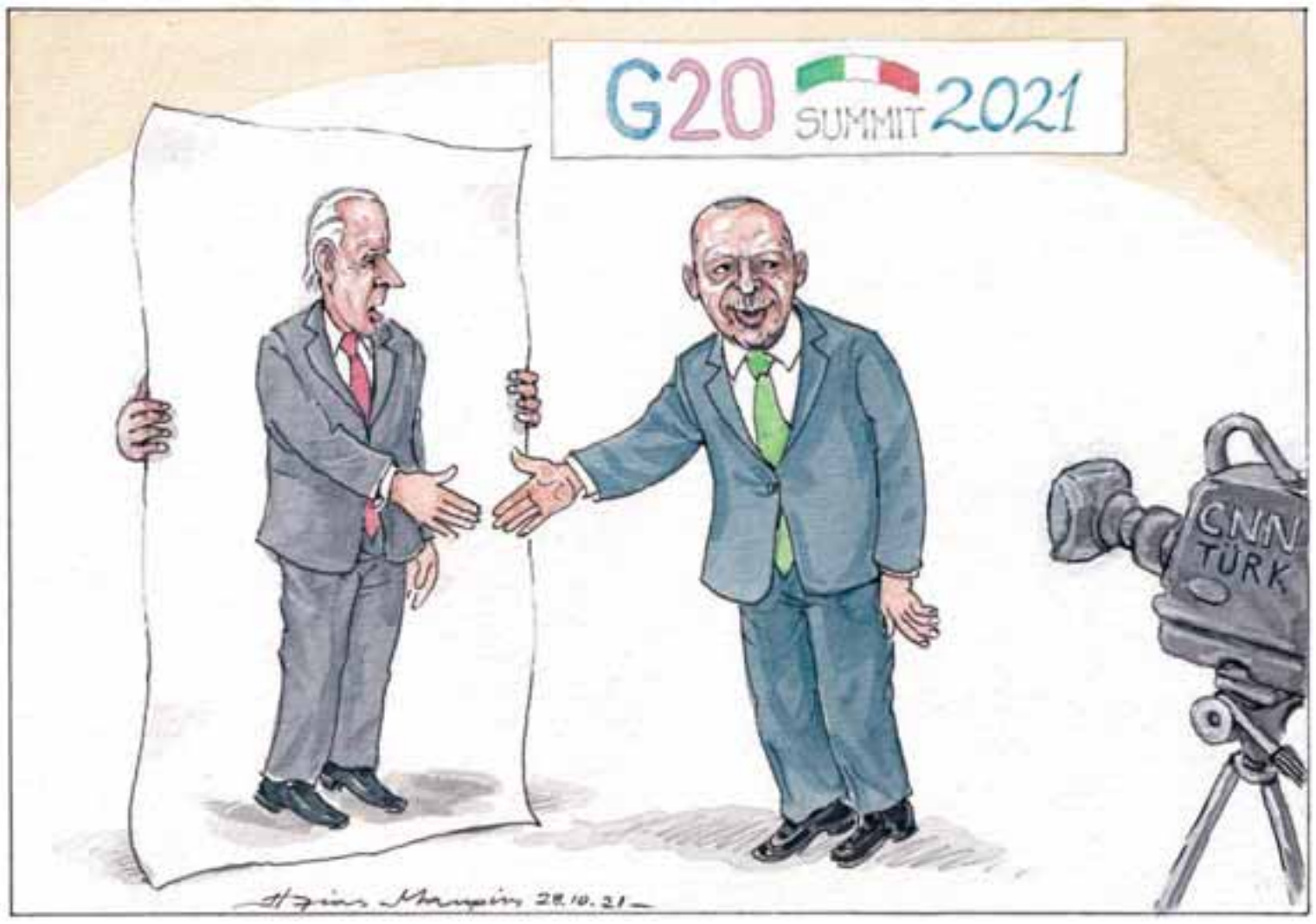

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

«Η πραγματική Ελλάς»

Στις 30 Οκτωβρίου του 1940, δύο μέρες μετά την κήρυξη του ελληνο-ιταλικού πολέμου, ο πρωθυπουργός Ιωάννης Μεταξάς κάλεσε στο Γενικό Στρατηγείο, στο ξενοδοχείο Μεγάλη Βρετανία, τους εκδότες και αρχισυντάκτες των εφημερίδων. Κεκλεισμένων των θυρών, προχώρησε σε μια εκ βαθέων εξομολόγηση όσων οδήγησαν στη σύρραξη με τον πανίσχυρο εχθρό, ενώ στο βάθος διαφαινόταν ήδη η χιτλερική απειλή («Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον Δεύτερον Παγκόσμιον Πόλεμον – Ο Ελληνοϊταλικός Πόλεμος 1940-41 - Η Ιταλική εισβολή 28/10/1940 μέχρι 13/11/1940», έκδοσις ΓΕΣ/ Διεύθυνσις Ιστορίας Στρατού, Αθήνα, 1960). Ο δικτάτορας, διαισθανόμενος ίσως και το τέλος να έρχεται, ζητεί την εθελούσια συνδρομή του δημοσιογραφικού κόσμου στον μεγάλο αγώνα: «Μη χάνετε το θάρρος σας, οτιδήποτε και αν γίνη. Διότι άλλως αδύνατον να φανήτε άξιοι του λαού σας και του καθήκοντός σας, το οποίον είναι να συντηρήσητε την ιερή φλόγα του ελληνικού λαού, να βοηθήσητε τον μαχόμενον Στρατόν, να υπάρξητε συνεργάται της Κυβερνήσεως, ότι και αν αισθάνεσθε δι' αυτήν. Πρέπει να πιστεύσητε σεις διά να μπορέσετε να μεταδώσητε την πίστιν εις το κοινόν σας, μολονότι αυτήν την φοράν έχομεν όλοι μας να πάρωμεν από τον Ελληνικόν λαόν, και από το απερίγραπτον θάρρος του και όχι να του δώσωμεν».

Η σύντομη ομιλία του Μεταξά είναι συγκλονιστική. Δεν συνοψίζει απλώς την εικόνα και τη θέση της Ελλάδος στη συγκεκριμένη συγκυρία. Παράλληλα, ο «μικρός Moltke», όπως αποκαλούσαν τον Μεταξά οι συμμαθητές του στην Ευελπίδων, συγκρίνοντάς τον με τον μεγαλύτερο ίσως Πρώσο στρατηγό του 19ου αιώνα, σκιαγραφεί τις γενικές δομικές γεωστρατηγικές και πολιτικοστρατιωτικές συντεταγμένες της Ελλάδος στη σύγχρονη εποχή. Αυτές συνοψίζονται σε τρεις βασικούς άξονες.

Ο πρώτος περιγράφει την Ελλάδα ως μόνιμα αντιμέτωπη με ισχυρότερες στρατιωτικές δυνάμεις, οπότε παντού και πάντοτε επιβάλλεται η μεγαλύτερη δυνατή σύνεση. Ο Μεταξάς γνώριζε το πλήθος των ιταλικών προκλήσεων, γνώριζε επίσης και τις ιταλικές προθέσεις για την κήρυξη πολέμου. Παρόλα αυτά, δεν προκάλεσε την Ιταλία με αντίποινα ή με επιστράτευση. Απόλυτα ενημερωμένος για τις προθέσεις του Χίτλερ, γνώριζε ότι, αν η Ρώμη ξεκινούσε τον πόλεμο, θα τον τελείωνε το Βερολίνο.

Ο δεύτερος άξονας θεμελιώνει τη βασική αρχή της εξωτερικής πολιτικής, ότι δηλαδή η Ελλάδα δεν μπορεί να αποδεχθεί την παραμικρή απώλεια στην κυριαρχία της. Σε περίπτωση απειλής, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε, η στάση ουδετερότητας του Κωνσταντίνου πρέπει να δώσει τη θέση της στην επιθετική στάση του Βενιζέλου. Ο τρίτος άξονας ορίζει τον φυσικό πολιτικό χώρο στον οποίο ανήκει η Ελλάδα. Η πρόσκληση του Χίτλερ να ενταχθεί η Ελλάδα στη χιτλερική Νέα Τάξη για την Ευρώπη ήταν αντίθετη με τις αρχές και τις αξίες των Ελλήνων.

Η θέση των Αθηνών βρισκόταν δίπλα στις ελεύθερες δυνάμεις με πρώτη την Αγγλία. Όπως χαρακτηριστικά λέει ο Μεταξάς, δεν είναι αποδεκτό η χώρα «διά να αποφύγη τον πόλεμον να δεχθή να γίνη εθελοντής δούλος».

Αυτοί οι άξονες δεν ήταν απλώς η εμπεριστατωμένη άποψη ενός ιδιοφυούς στρατηγού. Ήταν επίσης η έκφραση «της Εθνικής δημοσίας γνώμης εν τη παμψηφία της». Οτιδήποτε άλλο θα οδηγούσε όχι μόνο σε ατίμωση αλλά και σε διχοτόμηση ή τριχοτόμηση του Έθνους. Η εμπειρία του Διχασμού είχε διδάξει στον Μεταξά ότι το πολυτιμότερο αγαθό είναι η διαφύλαξη της ενότητας του έθνους, η ηθική και ψυχολογική ετοιμότητά του να αντιμετωπίσει ενωμένο τον μέγιστο κίνδυνο. Δεν θα μπορούσε επομένως να διασπάσει την ενότητα του έθνους κράτους ο οποιοσδήποτε κρατικός μηχανισμός χωρίς να πληρώσει ένα τεράστιο τίμημα, τον εμφύλιο πόλεμο. Συνεπώς, ακόμη και αν η πρώτη Ελλάς αποδεχόταν τη Νέα Τάξη, θα έβρισκε απέναντί της τη δεύτερη, την πραγματική Ελλάδα: «Δευτέρα θα ήτο η πραγματική Ελλάς. Δηλαδή η παμψηφία της κοινής γνώμης του Έθνους, το οποίον ποτέ δεν θα απεδέχετο την εκουσίαν του υποδούλωσιν πληρωνομένην μάλιστα με εθνικόν ακρωτηριασμόν αφόρητον και ισοδυναμούσαν με οριστικήν ατίμωσιν και μελλοντικήν βεβαίαν εκμηδένισιν του Ελληνισμού ως εννοίας και οντότητος, εκμηδένισιν πρώτον ηθικήν και δεύτερον εν συνεχεία της ηθικής και υλικήν». Ως εκ τούτου, η απόφαση για το «όχι» δεν ήταν αποτέλεσμα ψυχολογικής φόρτισης ή εξωτερικής επιρροής αλλά, διά στόματος Μεταξά, στρατηγική επιλογή των Ελλήνων για το μέλλον της Ελλάδος. Η επιλογή αυτή ήταν θεμελιωμένη στη βαθιά γνώση της ιστορίας και του έθνους, στην απόλυση συναίσθηση του καθήκοντος και στην ευθυκρισία ενός Moltke.

Δύο μήνες μετά τον θάνατό του Μεταξά, ο στρατηγός Βασίλειος Βραχνός, διοικητής της 1ης Μεραρχίας Λαρίσης, συνέτριψε τη φημισμένη Ιταλική μεραρχία αλπινιστών «Τζούλια» και απέκρουσε στα βουνά της Αλβανίας την ιταλική εαρινή αντεπίθεση (Πίνδος –1940, Ύψωμα 731, Τρεμπεσίνα, Μούμπεσι – 1941). Οι μάχες ήταν σφοδρότατες και αιματηρές με χιλιάδες νεκρούς και από τις δύο πλευρές. Τέλη Μαρτίου 1941, η Ελλάς επικράτησε ενός πανίσχυρου εχθρού, ενώ τον Απρίλιο του ίδιου έτους έμελλε να υποκύψει στη χιτλερική πολεμική μηχανή. Όποιο όμως και αν ήταν το προσωρινό αποτέλεσμα του αγώνα, ο λόγος του δικτάτορα, που στο τέλος της ζωής του η ιστορία τον ανέδειξε σε ηγέτη, υπήρξε προφητικός: «Και θέλω φεύγοντες από την αίθουσαν αυτήν να πάρετε μαζί σας όλην την δική μου απόλυτη βεβαιότητα, ότι θα νικήσωμεν. Εν τούτοις πρέπει να σας επαναλάβω ό,τι επισημότερον διεκήρυξα από την πρώτην στιγμήν. Η Ελλάς δεν πολεμά διά την νίκην. Πολεμά διά την Δόξαν. Και διά την τιμήν της. Έχει υποχρέωσιν προς τον εαυτόν της να μείνη αξία της ιστορίας της».

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου και εταίρος του ερευνητικού κέντρου «Ευρωπαϊκές Δυναμικές» του Πανεπιστημίου του Στρασβούργου.

Σε τροχιά συγκρότησης δύο εξεταστικών στη Βουλή

Η κυβέρνηση δεν θα δεχθεί την πρόταση ΣΥΡΙΖΑ για ΜΜΕ, δημοσκοπήσεις

Του **Κ.Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Σε ρυθμούς σκληρού ροκ αναμένεται να επανέλθει από την τρέχουσα εβδομάδα η πολιτική ζωή, μετά το κλίμα ενότητας και την πανελλήνια συγκίνηση που προκάλεσε η απώλεια της Φώφης Γεννηματά. Στο προσκήνιο θα έλθει η πρόταση ΣΥΡΙΖΑ για τη διερεύνηση από τη Βουλή της χρηματοδότησης των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης κατά την περίοδο της πανδημίας, καθώς και της διενέργειας δημοσκοπήσεων, που σύμφωνα με όλες τις πληροφορίες και ενδείξεις θα οδηγήσει, εάν η Κουμουνδούρου δεν μεταβάλει στάση, στη σύσταση δύο διαφορετικών εξεταστικών επιτροπών.

Οπως λέγεται, η κυβέρνηση δεν πρόκειται να δεχθεί να ψηφίσει την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ που προβλέπει η έρευνα να αφορά την περίοδο από το 2019 και εντεύθεν. Σύμφωνα με κυβερνητικά στελέχη, η πρόταση που έχει διαμορφώσει η Κουμουνδούρου ουσιαστικά προεξοφλεί κυβερνητικές ευθύνες και ως εκ τούτου δεν είναι δυνατόν να ψηφιστεί από τους βουλευτές της Ν.Δ. Κατά τις ίδιες πηγές, η πλειοψηφία θα μπορούσε να συναινέσει σε μια ευρύτερη διατύπωση περί «έρευνας για τυχόν φαινόμενα διαφθοράς αναφορικά με τη χρηματοδότηση Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης και κατά τη διενέργεια δημοσκοπήσεων». Αυτό εξάλλου θα είναι σε γενικές γραμμές και το περιεχόμενο της πρότασης για σύσταση δεύτερης εξεταστικής επιτροπής που θα καταθέσει η Ν.Δ. ως απάντηση στην πρωτοβουλία του ΣΥΡΙΖΑ, καθώς με βάση το αναθεωρημένο Σύνταγμα η εξεταστική που προτείνει η Κουμουνδούρου θα προχωρήσει ούτως ή άλλως.

Πάντως, επιλογή του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη είναι η κυβέρνηση να μην παραμείνει εγκλωβισμένη στην τοξικότητα, που εκ των πραγμάτων συνεπάγεται η σύσταση εξεταστικών επιτροπών. Προτεραιότητα αποτελεί για το Μέγαρο Μαξίμου η αξιοποίηση του νέου τοπίου που διαμορφώνεται στην Ευρώπη μετά και την αποχώρηση της καγκελαρίου Μέρκελ και, βεβαίως, η προώθηση του νομοθετικού έργου.

SOOC / ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΜΥΡΙΛΛΑΣ

Επιλογή του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη είναι η αξιοποίηση του νέου τοπίου που διαμορφώνεται στην Ευρώπη μετά και την αποχώρηση της καγκελαρίου Μέρκελ και η προώθηση του νομοθετικού έργου.

Προς έγκριση από το υπουργικό συμβούλιο οδεύουν ο νέος περιβαλλοντικός νόμος και το νομοσχέδιο για την Εθνική Σχολή Δικαστών.

Σε σχέση με τις διεργασίες εντός της Ε.Ε., για την Αθήνα αποτελεί στρατηγική επιλογή η σύμπλευση με τους Μακρόν και Ντράγκι, με βασική επιδίωξη την αναθεώρηση των προβλέψεων του Συμφώνου Σταθερότητας, που θα ανοίξει τον δρόμο ώστε να απεγκλωβιστεί η χώρα από τα υψηλά πρωτογενή πλεονάσματα.

Στο εσωτερικό μέτωπο ο χρόνος μετράει αντίστροφα για μια σειρά από νομοθετικές πρωτοβουλίες, με τον νέο περιβαλλοντικό νόμο και το σχέδιο για την αναμόρφωση της Εθνικής Σχολής Δικαστών να παίρνουν τον δρόμο προς το υπουργικό συμβούλιο, αφού έχουν ήδη φτάσει για τελική έγκριση στο Μέγαρο Μαξίμου. Σε σχέση με την Εθνική Σχολή Δικαστών, σύμφωνα με πληροφορίες, προβλέπονται τα εξής:

1. Το σύστημα επιλογής σπουδαστών βελτιώνεται. Συγκεκριμένα:
- Αποκτούν δικαίωμα συμμετοχής στον εισαγωγικό διαγωνισμό όσοι έχουν την ιδιότητα του ειρηνοδίκη ή του μέλους του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ή του δικαστικού υπαλλήλου με πτυχίο Νομικής Σχολής και έχουν συμπληρώσει 3 έτη υπηρεσίας.
- Τίθεται όριο συμμετοχής στον εισαγωγικό διαγωνισμό τα 40 έτη για να υπάρχει περιθώριο εξέλιξής τους στο δικαστικό σώμα.
- Κριτήριο εισαγωγής είναι βασικά η νομική ικανότητα των υποψηφίων και δεν μοριοδοτείται η γνώση ξένης γλώσσας.
- Ο τελικός βαθμός επιτυχίας προσαυξάνεται κατά ένα δέκατο (1/10) της μονάδας για κάθε μεταπτυχιακό τίτλο Νομικής Σχολής ΑΕΙ και κατά τρία δέκατα (3/10) της μονάδας για ένα διδακτορικό Νομικής Σχολής.

2. Η εκπαίδευση αποκτά περισσότερο πρακτικό προσανατολισμό:
- Οι εκπαιδευόμενοι αξιολογούνται από τον νέο θεσμό των βασικών διδασκόντων που έχουν την ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού.
- Οι σπουδαστές καταρτίζονται πλέον στα ειδικά ανά κατεύθυνση ή τμήμα, γνωστικά αντικείμενα.
- Οι εξετάσεις αποφοίτησης περιλαμβάνουν δικογραφίες.
- Η πρακτική άσκηση διαρκεί πλέον οκτώ μήνες.

3. Αναβαθμίζεται το επίπεδο των διδασκόντων:
- Διευρύνεται το εκπαιδευτικό προσωπικό της σχολής και διαμορφώνονται νέοι συντελεστές βαρύτητας προκειμένου να καταρτιστούν οι πίνακες διδασκόντων,
- Καταργείται το ανώτατο όριο διάρκειας 9 ετών για διδασκαλία στη σχολή.
- Καθιερώνεται η εκπαίδευση των εκπαιδευτών.

4. Αξιολογείται συνολικά η προσωπικότητα των υποψηφίων δικαστών:
- Λαμβάνονται υπόψη στην αξιολόγηση και τα πορίσματα ψυχιατρικής διερεύνησης της προσωπικότητάς τους, η οποία πραγματοποιείται δύο φορές κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους στη σχολή.

Οι εκλογές στο ΚΙΝΑΛ, η Κουμουνδούρου και το Κέντρο

Ελπίδες και ανησυχίες στον ΣΥΡΙΖΑ

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ**

Η απώλεια της Φώφης Γεννηματά αφήνει ένα μεγάλο κενό στο πολιτικό σκηνικό, αλλά και μια κληρονομιά που οι επίγονοί της δεν μπορούν να μη λάβουν σοβαρά υπόψη. Ο σεβασμός στην ιστορία και την παρακαταθήκη που άφησε πίσω της είναι δεδομένος από όλες τις πλευρές. Η αυτονομία του ΚΙΝΑΛ ήταν για την πρόωρα εκλιπούσα πρόεδρο του Κινήματος μια αδιαπραγμάτευτη συνθήκη απέναντι στους δεξιούς και αριστερούς «μνηστήρες» που πολιορκούν συνεχώς τον μεσαίο χώρο.

Το σύνολο των υποψηφιοτήτων για την προεδρία προκαλεί ανακατατάξεις στον χώρο της Κεντροαριστεράς και το ενδεχόμενο το παλαιό ΠΑΣΟΚ να επανέλθει πιο δυναμικά θα αξιολογηθεί από το στενό περιβάλλον του Αλέξη Τσίπρα. Η κούρσα της διαδοχής με τη συμμετοχή και του Γιώργου Παπανδρέου δεν άφησε από την πρώτη στιγμή αδιάφορη την Κουμουνδούρου. Οσοι δηλαδή στην αξιωματική αντιπολίτευση θεώρησαν πως τη δεύτερη θέση την έχουν «στο τσεπάκι τους», θα είναι πλέον πιο προσεκτικοί.

Το περιβάλλον που διαμορφώνεται είναι άκρως εκρηκτικό. Μία ή και δύο εξεταστικές επιτροπές αναμένεται να συγκροτηθούν στη Βουλή, το κύμα ακρίβειας δεν αποκλείεται να προκαλέσει κοινωνικές αντιδράσεις που θα εκμεταλλευθούν οι αριστερές δυνάμεις πέραν του ΣΥΡΙΖΑ, οι αντιεμβολιαστές επιχειρούν να προκαλέσουν αναταράξεις και να μετρηθούν στον χώρο της άκρας Δεξιάς, η πανδημία ξαναδείχνει τα δόντια της, ενώ και το ΚΙΝΑΛ εμφανίζεται να θέλει πολλά περισσότερα από το να είναι απλώς ο τρίτος πόλος με μονοψήφια ποσοστά. Από τη στιγμή που ο ΣΥΡΙΖΑ, ενόψει συνεδρίου, είναι και πάλι «εν κινήσει», καλείται να μετρήσει όλες τις νέες παραμέτρους. Αλλωστε, στην αξιωματική αντιπολίτευση έχουν στοιχηματίσει «όλα τους τα λεφτά» στην απλή αναλογική και τις συνεργασίες που πρέπει να οικοδομήσουν, με πρώτο ζητούμενο να μεγαλώσει η «πίτα» των προοδευτικών δυνάμεων.

Ο Γιώργος Παπανδρέου έχει στρέψει όλα τα φώτα πάνω του, χωρίς όμως να μπορεί να θεωρηθεί πως η μάχη για την προεδρία θα είναι εύκολη υπόθεση. Κάθε άλλο, οι περισσότεροι στην Κουμουνδούρου πιστεύουν πως μεταξύ των βασικών διεκδικητών οι διαφορές είναι πολύ μικρές. Οι σχέσεις του με τον Αλέξη Τσίπρα δεν ήταν ποτέ κακές. Αυτό από μόνο του δεν είναι αρκετό. Τους ένωσε πιο πολύ η συμφωνία των Πρεσπών, τους χώρισε η τοποθέτηση του κ. Παπανδρέου στην Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΚΙΝΑΛ το καλοκαίρι του 2020, όταν χαρακτήρισε τον ΣΥΡΙΖΑ αναχρονιστικό και παλαιοκομματικό οργανισμό. Αν επικρατήσει στις εσωκομματικές εκλογές, ο δρόμος μέχρι οι δύο άνδρες να δώσουν μετεκλογικά τα χέρια είναι πολύ μακρύς. Ενθαρρυντικό στοιχείο για τον ΣΥΡΙΖΑ είναι πως τα δείγματα γραφής του Γιώργου Παπανδρέου έχουν περισσότερο αντιδεξιά χαρακτηριστικά και αποτελεί τον αντίπαλο πόλο απέναντι στον Ανδρέα Λοβέρδο, ο οποίος εμφανίζεται επίσης ισχυρός.

Στην Κουμουνδούρου έχουν αποφασίσει να μην εμπλακούν στα εσωκομματικά του ΚΙΝΑΛ. Κορυφαίο στέλεχος της αξιωματικής αντιπολίτευσης ρωτήθηκε από την «Κ» ποιος θεωρεί ότι έχει προβάδισμα μεταξύ των υποψηφίων. «Είναι παρακινδυνευμένη η οποιαδήποτε πρόβλεψη», ήταν η απάντηση, ενώ δύσκολη και πρόωρη εκτίμησε πως είναι η συζήτηση για τον ρόλο ενός πρώην πρωθυπουργού σε μια συγκυβέρνηση με πρώτο κόμμα τον ΣΥΡΙΖΑ. Πάντως, επειδή στην Κουμουνδούρου και την κοινοβουλευτική ομάδα φουντώνουν οι συζητήσεις για το ΚΙΝΑΛ, πολλοί αντιλαμβάνονται ότι, τόσο το ισχυρό αποτύπωμα που άφησε πίσω της η Φώφη Γεννηματά όσο και η επάνοδος του Γιώργου Παπανδρέου, μπορούν να κινητοποιήσουν τον χώρο του Κέντρου, διευρύνοντας αρκετά το εκλεκτορικό σώμα ενόψει των εσωκομματικών εκλογών.

Από τη στιγμή που ο ΣΥΡΙΖΑ, ενόψει συνεδρίου, είναι και πάλι «εν κινήσει», καλείται να μετρήσει όλες τις νέες παραμέτρους.

Αυτό που δεν φαίνεται να φοβούνται, πέρα από την πρωτοκαθεδρία του ΣΥΡΙΖΑ στον προοδευτικό χώρο, είναι ένα κύμα αποχώρησης πασοκογενών στελεχών προς τα «πάτρια εδάφη». Εκτιμούν πως το προγραμματικό σχέδιο του Αλέξη Τσίπρα είναι πλέον σαφές και έχει επέλθει ώσμωση με τον κόσμο που τον ακολουθεί από το 2012. Το ερώτημα που απασχολεί κάποια στελέχη του ΣΥΡΙΖΑ είναι αν μια πιθανή επικράτηση του κ. Παπανδρέου θα πρέπει να σημάνει και αλλαγή προσανατολισμού περισσότερο προς τα αριστερά, καθώς το Κέντρο θα είναι πιο δύσκολο να κατακτηθεί. Η εξίσωση είναι πολύπλοκη και στην περίπτωση που ο Νίκος Ανδρουλάκης επικρατήσει στον δεύτερο γύρο των εκλογών. Είχε διεκδικήσει, άλλωστε, την ηγεσία του ΚΙΝΑΛ στις επαναληπτικές του 2017. Θεωρούν, επίσης, ότι σημαντικό ρόλο θα παίξουν οι Παύλος Γερουλάνος, Χάρης Καστανίδης και Παύλος Χρηστίδης για τη διαμόρφωση των τελικών ισορροπιών.

Αυτό που δεν αποκλείουν στον ΣΥΡΙΖΑ είναι το αποτέλεσμα της κάλπης, ακόμα και ο απόηχος της διαδικασίας, να επηρεάσει τις αποφάσεις του Κυριάκου Μητσοτάκη για τον χρόνο διεξαγωγής των εθνικών εκλογών και το «κάψιμο» της απλής αναλογικής.

ΑΠΕ

Οι σχέσεις του Αλέξη Τσίπρα με τον Γιώργο Παπανδρέου δεν ήταν ποτέ κακές, όμως αυτό από μόνο του δεν είναι αρκετό.

ΑΠΟΨΗ

Ας φανταστούμε ξανά τη ζωή στο κέντρο

Του **ΑΚΗ ΣΚΕΡΤΣΟΥ***

Τα οφέλη από τη μετακίνηση εννέα υπουργείων και της προεδρίας της κυβέρνησης στο «κυβερνητικό πάρκο» που θα δημιουργηθεί στις εγκαταστάσεις της πρώην Πυρκάλ στον Δήμο Υμηττού, δεν εξαντλούνται στην εξοικονόμηση 1 δισ. ευρώ για το Δημόσιο στην επόμενη 25ετία – το οποίο, θυμίζουμε, καταβάλλει ετησίως 60 εκατ. ευρώ για τη στέγαση κρατικών υπηρεσιών σε 191 κτίρια στο λεκανοπέδιο, εκ των οποίων τα 141 είναι μισθωμένα.

Στα οφέλη, ασφαλώς, πρέπει να προσθέσουμε τη δημιουργία συνεργειών και προστιθέμενης αξίας στη λειτουργία, στον συντονισμό και στην παραγωγικότητα της κυβέρνησης, τη σημαντική ενεργειακή εξοικονόμηση από τη δημιουργία νέων βιοκλιματικών κτιρίων, την αναβάθμιση του περιβάλλοντος απασχόλησης των δημοσίων λειτουργών, τη βελτίωση της προσβασιμότητας και των παρεχόμενων υπηρεσιών στον πολίτη, και τη θεαματική αναβάθμιση της περιοχής γύρω από το κυβερνητικό πάρκο. Ολα αυτά έχουν ήδη δρομολογηθεί για να αρχίσουν να υλοποιούνται από το 2022 που θα προκηρυχθεί το νέο έργο.

Ταυτόχρονα, παρουσιάζεται μέσα στην επόμενη πενταετία η μοναδική ευκαιρία να φανταστούμε ξανά πώς θέλουμε να είναι η ζωή στο κέντρο της Αθήνας. Η απελευθέρωση 127 κτιρίων και συνολικά 350.000 τ.μ. αποτελεί μια μεγάλη ευκαιρία να δράσουμε συλλογικά, να σκεφτούμε και να σχεδιάσουμε την αναζωογόνηση του κέντρου με την αξιοποίηση και την αλλαγή χρήσης τόσο των κρατικής όσο και των ιδιωτικής ιδιοκτησίας κτιρίων που θα μείνουν κενά.

Αν ανατρέξουμε στη μεταπολεμική ιστορία της Αθήνας, θα διαπιστώσουμε ότι ο άναρχος τρόπος ανάπτυξής της στις δεκαετίες του '50 και του '60 είχε μειονεκτήματα και πλεονεκτήματα.

Η απελευθέρωση 127 κτιρίων και συνολικά 350.000 τ.μ. αποτελεί μια μεγάλη ευκαιρία να σχεδιάσουμε την αναζωογόνηση της Αθήνας.

Στα «πλην» προσμετρείται σίγουρα η έλλειψη οργανωμένου πολεοδομικού σχεδιασμού, η σοβαρή παραμέληση του δημόσιου χώρου, το μπάζωμα ποταμών και ρεμάτων με τα αποτελέσματα που ακόμη και σήμερα βιώνουμε, η κακή ρυμοτομία. Στα «συν» κυριαρχεί ο δημοκρατικός χαρακτήρας της αστικής συμβίωσης που προέκυψε –έστω και αθέλητα– από την πιεστική ανάγκη για στέγη στη μεταπολεμική Αθήνα λόγω της αστυφιλίας.

Η συνύπαρξη διαφορετικών κοινωνικών τάξεων στην «αθηναϊκή πολυκατοικία» απομάκρυνε για αρκετές δεκαετίες τον κίνδυνο της γκετοποίησης που έζησαν νωρίτερα από εμάς άλλες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Κάτι που τελικά δεν αποφύγαμε στο γύρισμα του αιώνα, όταν πολλοί Αθηναίοι εγκατέλειψαν την πόλη για να ζήσουν στα προάστια.

Τα μαθήματα από αυτή την εμπειρία σε αυτή τη νέα φάση αναδιάταξης του αστικού τοπίου, είναι δύο: πρώτον, αυτή τη φορά πρέπει να επενδύσουμε περισσότερο στον επιτελικό σχεδιασμό και λιγότερο στον αυτοσχεδιασμό τού βλέποντας και κάνοντας. Και δεύτερον, είναι επιτακτική η ανάγκη να μην αφήσουμε το κέντρο της Αθήνας έρμαιο στη μονοκαλλιέργεια συγκεκριμένων χρήσεων.

Οραμά μας είναι ένα ζωντανό, ανοιχτό, κατοικήσιμο κέντρο της πόλης, που «αναπνέει» όλες τις ώρες της ημέρας και δεν χαρακτηρίζεται από τη «μονοκαλλιέργεια» του τουρισμού ή των υπουργικών κτιρίων που νεκρώνουν μετά τις 15.00 κάθε μέρα. Διότι δημοκρατική πόλη είναι η πόλη που καταφέρνει να συγκεντρώσει και να συμφιλιώσει πολλές διαφορετικές χρήσεις ταυτόχρονα.

Στο σχέδιό μας για τη μετεγκατάσταση των υπουργείων υπάρχει ρητή πρόβλεψη για μεικτές χρήσεις στα 127 κτίρια που θα αποδεσμευτούν, με έμφαση στην επανακατοίκηση του κέντρου σε ποσοστό έως και 40% του ωφέλιμου χώρου. Προφανώς θα υπάρξουν και άλλες χρήσεις – γραφείων κατά 25%, τουρισμού κατά 20%, πολιτισμού και εμπορίου κατά 15%. Οπως και πρέπει να συζητήσουμε με θάρρος την οριστική κατεδάφιση κάποιων από αυτά ώστε να αποδοθεί περισσότερος δημόσιος χώρος στους κατοίκους.

Αυτό που ήδη απασχολεί σοβαρά την κυβέρνηση είναι η χάραξη πολιτικών για την παροχή προσιτής στέγης που θα δώσει κίνητρα επιστροφής στο κέντρο κυρίως σε νεότερους ανθρώπους. Για να καταστεί πραγματικά προσιτή η στέγη στο κέντρο της πόλης, η κυβέρνηση εκπονεί ένα στοχευμένο πρόγραμμα «Εξοικονομώ και ανακαινίζω» για νέους έως 29 ετών ώστε να αξιοποιηθεί παλαιά ιδιωτική ακίνητη περιουσία. Επιπλέον, σχεδιάζουμε συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για φοιτητική στέγη αλλά και για την αξιοποίηση οικοπέδων του κράτους ώστε να προσφέρουμε σύγχρονα ακίνητα προς ενοικίαση σε φθηνότερες τιμές από αυτές της αγοράς.

Διανοίγεται, έτσι, η προοπτική να αποκτήσει η πόλη μια νέα δυναμική, να γίνει το κέντρο πιο προσιτό στον κόσμο που θέλει να ζήσει εκεί, πρωτίστως στους νέους, που θα χαρίσουν ζωή, ρυθμό και φως στην καρδιά της πρωτεύουσας. Σε αυτόν τον ζωντανό διάλογο που τώρα ανοίγει πρωταγωνιστικό ρόλο θα πρέπει να παίξουν η δημοτική αρχή, επιστημονικοί φορείς, η κοινωνία των πολιτών αλλά και εκπρόσωποι της αγοράς. Είναι χωρίς αμφιβολία ένα φιλόδοξο και δύσκολο εγχείρημα που συνομιλεί με το μέλλον και απαιτεί σοβαρό και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό.

* Ο κ. Ακης Σκέρτσος είναι υπουργός Επικρατείας.

Κρίσιμη συνεδρίαση υπό τον φόβο της πόλωσης

Στην Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΚΙΝΑΛ

Του **ΜΑΡΙΟΥ ΔΑΝΗΛΟΠΟΥΛΟΥ**

Με το αποτύπωμα της πρόωρης απώλειας της Φώφης Γεννηματά να παραμένει ανεξίτηλο στη Χαρ. Τρικούπη, το Κίνημα Αλλαγής επιχειρεί να ανακτήσει τον προεκλογικό του βηματισμό, υπό τις ιδιαίτερες συνθήκες που πλέον έχουν διαμορφωθεί στο εσωτερικό του. Μετά το ολιγοήμερο –και αυτονόητο– «πάγωμα» κάθε προεκλογικής δραστηριότητας, τα επιτελεία των υποψηφίων έπιασαν ξανά δουλειά, έχοντας δεδομένα αναπροσαρμόσει τις στρατηγικές τους μετά τις ραγδαίες εξελίξεις των τελευταίων δύο εβδομάδων.

Πριν από όλα αυτά, όμως, θα πρέπει να διευθετηθούν και οι διαδικαστικοί «αστερίσκοι» που έφερε ο αιφνίδιος θάνατος της Φ. Γεννηματά. Από την πρώτη στιγμή που η κομματική μηχανή άρχισε να ξαναπαίρνει μπρος, στο προσκήνιο αναδύθηκαν δύο βασικά ζητήματα: πρώτον, αν θα τεθεί ζήτημα μετάθεσης των εκλογών πέραν της 5ης Δεκεμβρίου και, δεύτερον, πώς θα καλυφθούν τα θεσμικά κενά που άφησε πίσω της η πρόεδρος του ΚΙΝΑΛ.

Ως προς το πρώτο, επισήμως δεν κατεγράφη κανένα σχετικό αίτημα, παρότι, κατά πληροφορίες, υπήρξαν σχετικές σκέψεις μεταξύ κάποιων υποψηφίων. Ετσι οι κάλπες θα στηθούν κανονικά στις 5 και 12 Δεκεμβρίου.

Το «αγκάθι» στη Βουλή

Το δεύτερο ζήτημα, αυτό δηλαδή της κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης, εξελίχθηκε σε σαφώς μεγαλύτερο εσωκομματικό «σκόπελο». Η εισήγηση του γραμματέα της Κοινοβουλευτικής Ομάδας, Βασίλη Κεγκέρογλου, την Παρασκευή, ήταν να εκτελεί έως την ανάδειξη νέας ηγεσίας ο ίδιος «λειτουργικά και θεσμικά καθήκοντα προέδρου» της Κ.Ο. και τα κοινοβουλευτικά να περάσουν στους δύο εκπροσώπους, δηλαδή τους Κώστα Σκανδαλίδη και Μιχάλη Κατρίνη. Ο βουλευτής Ηρακλείου, πάντως, είχε προκαλέσει αναστάτωση με προγενέστερη τηλεοπτική του δήλωση (ANT1), στην οποία ανέφερε πως θα λειτουργεί ως «θεσμικός αρχηγός», δημιουργώντας... απορίες και αναταράξεις.

Η τελική πρόταση Κεγκέρογλου βρίσκει απήχηση στην πλευρά του Γιώργου Παπανδρέου, αλλά κάθετες διαφωνίες στο στρατόπεδο του Ανδρέα Λοβέρδου, από το οποίο εξέπεμπαν εδώ και μέρες καθαρά το μήνυμα της θεσμικής «μεταβίβασης» στους κοινοβουλευτικούς εκπροσώπους, όπως προβλέπεται από τον Κανονισμό της Βουλής σε περίπτωση απουσίας προέδρου. Η πλευρά του Νίκου Ανδρουλάκη αναδεικνύει την ανάγκη για ενωτικές διαδικασίες, ενώ δεν στηρίζει την εισήγηση του κ. Κεγκέρογλου, κινούμενη στην ίδια λογική.

> *«Αν δεν βρεθεί λύση, θα μας γυρίσει την πλάτη ο κόσμος», έλεγε χαρακτηριστικά στην «Κ» κομματικό στέλεχος για το ζήτημα της κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης.*

Το τι μέλλει γενέσθαι θα φανεί στην αυριανή συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας. Η πρόταση του γραμματέα της Κ.Ο. εκτιμάται ότι δεν πλησιάζει σε πλειοψηφία, κάτι που σημαίνει ότι, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, θα πρέπει έως τότε να έχει βρεθεί μια «χρυσή τομή». Σε διαφορετική περίπτωση, δεν θα πρέπει να αποκλειστεί ακόμη και το ενδεχόμενο ψηφοφορίας για νέο πρόεδρο της Κ.Ο., κάτι που θα μεταφραζόταν νομοτελειακά σε κλίμα πόλωσης και συγκρούσεων, σε μια ιδιαίτερα ευαίσθητη περίοδο για την παράταξη. Σενάριο που –παραδόξως– άπαντες απεύχονταν, αλλά κανένας δεν απέκλειε.

«Αν δεν βρεθεί λύση, θα μας γυρίσει την πλάτη ο κόσμος», έλεγε χαρακτηριστικά στην «Κ» κομματικό στέλεχος, αποτυπώνοντας την ανάγκη για στοιχειώδη συναίνεση, ειδικά από τη στιγμή που μιλάμε για ένα διάστημα μικρότερο των 40 ημερών. Από τη Χαρ. Τρικούπη εξέφραζαν μεν βεβαιότητα ότι ο συμβιβασμός θα έλθει, ωστόσο έως το βράδυ της Παρασκευής κανένας δεν θα στοιχημάτιζε με ασφάλεια ότι τα πράγματα θα κυλούσαν ομαλά. Το μόνο βέβαιο είναι ότι χρέη προέδρου της παράταξης θα εκτελεί έως τις κάλπες ο γραμματέας της, Μανώλης Χριστοδουλάκης.

Μετρούν δυνάμεις

Παράλληλα με τα παραπάνω, τα στρατόπεδα χαρτογραφούν από την αρχή τις δυνάμεις τους στο νέο «παζλ» των υποψηφίων. Το βασικό ερώτημα, ασφαλώς, είναι πώς επηρεάζει τις ισορροπίες η κάθοδος του Γιώργου Παπανδρέου.

Ο πρώην πρωθυπουργός εκτιμάται ότι έχει απορροφήσει ένα σημαντικό κομμάτι των «προεδρικών», κάτι που αποτυπώνεται (αν και όχι απόλυτα) μεταξύ των βουλευτών, ενώ αυτονόητα έχει αποσπάσει μεγάλο μερίδιο των «παπανδρεϊκών» από την πλευρά Καστανίδη. Η υποψηφιότητά του «ακουμπά» και στο στρατόπεδο Ανδρουλάκη, ωστόσο από το περιβάλλον του ευρωβουλευτή τονίζουν ότι δεν ανησυχούν, σημειώνοντας ότι δεν παρατηρούν «διαρροές» ακόμη και σε περιοχές-ισχυρά χαρτιά για τον πρόεδρο του ΚΙΔΗΣΟ.

Ο Ανδρέας Λοβέρδος επέδειξε γρήγορα αντανακλαστικά στην υποψηφιότητα Παπανδρέου, «πυροβολώντας» εξαρχής το πρόταγμα της «προοδευτικής διακυβέρνησης». Υπάρχουν εκτιμήσεις που θέλουν τον πρώην πρωθυπουργό να προκαλεί κάποια ρήγματα στο αφήγημά του περί ολικής επαναφοράς του ΠΑΣΟΚ, ωστόσο ο σκληρός πυρήνας των υποστηρικτών του δεν αναμένεται να επηρεαστεί, με τον ίδιο, υπό αυτό το πρίσμα, να διεκδικεί με σαφήνεια τον ρόλο του αντίθετου πόλου.

Σύνθετη ως προς τη χαρτογράφησή της είναι η υποψηφιότητα του Παύλου Γερουλάνου, που προέρχεται μεν από το περιβάλλον του κ. Παπανδρέου, ωστόσο τέμνεται με αρκετές τάσεις εντός της παράταξης, κάτι που, σύμφωνα με πληροφορίες, αποτυπώθηκε και στις υπογραφές που κατέθεσε και ίσως αποτελέσει σημαντικό στοιχείο ενόψει δεύτερου γύρου.

Από την πλευρά του, ένα κομμάτι της γεννηματικής πτέρυγας, με έμφαση στη βάση και στη νέα γενιά, έχει αποσπάσει ο Παύλος Χρηστίδης. Η επιθυμία αναβολής των εκλογών που εκφράστηκε από το περιβάλλον του μετά τον θάνατο της Φ. Γεννηματά, πάντως, μεταφράστηκε από αρκετούς εσωκομματικά ως προάγγελος απόσυρσής του από την κούρσα, κάτι που ο ίδιος εξακολουθεί να απορρίπτει κατηγορηματικά.

SOOC / ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΜΥΡΙΛΛΑΣ

Η πρόταση Κεγκέρογλου να εκτελεί έως την ανάδειξη νέας ηγεσίας «λειτουργικά και θεσμικά καθήκοντα προέδρου» της Κοινοβουλευτικής Ομάδας βρίσκει απήχηση στην πλευρά Παπανδρέου, αλλά κάθετες διαφωνίες στο στρατόπεδο Λοβέρδου. Το τι μέλλει γενέσθαι θα φανεί στην αυριανή συνεδρίαση της Κ.Ο.

Ξορκίζουν τη διαδικασία του 2007

Τα όσα διαδραματίστηκαν παρασκηνιακά τα τελευταία 24ωρα γύρω από τη συζήτηση για την επόμενη ημέρα στη Βουλή επανέφεραν τους φόβους για μια προεκλογική περίοδο «σκληρού ροκ» στη Χαρ. Τρικούπη. «Ζούμε τη νηνεμία πριν από την απόλυτη φουρτούνα», περιέγραφε γλαφυρά στην «Κ» κομματικός παράγοντας. Οι συγκρούσεις θα είναι αναπόφευκτες, ωστόσο, όπως προειδοποιούν έμπειρα στελέχη, μια ακραία πόλωση –όπως εκείνη του 2007 που άφησε πληγές για χρόνια– θα έβλαπτε ίσως ανεπανόρθωτα αυτή τη φορά. Η συσπείρωση που καλλιέργησαν τα τραγικά γεγονότα των τελευταίων ημερών, αλλά και το μεγάλο ενδιαφέρον που έχει προκαλέσει η εκλογική διαδικασία θα μπορούσε να εκτοξεύσει τη συμμετοχή, που είναι και το μεγάλο ζητούμενο, ειδικά μετά τις «πενιχρές» εκτιμήσεις στην εκκίνηση της κούρσας. «Γι' αυτό δεν πρέπει να αυτοπυροβοληθούμε και οποιαδήποτε απόφαση θα πρέπει να ληφθεί μέσα σε λίγα λεπτά», σημείωνε χαρακτηριστικά παρατηρητής των εξελίξεων, ενόψει της αυριανής συνεδρίασης της Κ.Ο.

«Καλώδιο δεδομένων» θα ενώνει Ελλάδα και Μ. Ανατολή

Το φιλόδοξο σχέδιο θα φέρει ριζική αναβάθμιση της χώρας παγκοσμίως στην αγορά των data και επιπλέον επενδύσεις

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Ενα πολύ ξεχωριστό και φιλόδοξο πρότζεκτ συζητήθηκε κατά την πρόσφατη επίσκεψη του Κυριάκου Μητσοτάκη στη Σαουδική Αραβία, στη διάρκεια της συνάντησής του με τον διάδοχο του θρόνου. Πρόκειται για τη διασύνδεση της Ελλάδας με τη Μέση Ανατολή και ενδεχομένως την ανατολική Ασία μέσω της εγκατάστασης ενός διαύλου μεταφοράς μεγάλου όγκου δεδομένων, ενός δηλαδή καλωδίου δεδομένων (data cable). Το σχέδιο, γνωστό ως EMC, προβλέπει τη σύνδεση της Ελλάδας με την Κύπρο, το Ισραήλ, την Παλαιστίνη, την Ιορδανία και τη Σαουδική Αραβία, με δυνατότητα επέκτασης των καλωδιακών υποδομών έως τη Σιγκαπούρη και τη Μαλαισία.

Η σημασία του πρότζεκτ

Εάν το σχέδιο προχωρήσει και γίνει πραγματικότητα, θα φέρει ριζική αναβάθμιση της Ελλάδας παγκοσμίως στην ιδιαίτερα σημαντική αγορά των data, καθώς αφενός θα μετατρέψει τη χώρα σε διασυνδετήριο κόμβο μεταξύ της Ευρώπης και της Ασίας και αφετέρου θα κινητοποιήσει περαιτέρω επενδύσεις σε έναν τομέα ταχύτατα αναπτυσσόμενο. Σύμφωνα με καλά γνωρίζοντες τον αντίκτυπο μιας τέτοιας επένδυσης, τα οφέλη θα είναι τόσο μεσοπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, καθώς αφενός θα υπάρξουν νέες θέσεις εργασίας –που είναι βασικό κυβερνητικό ζητούμενο– αλλά και πολύτιμη τεχνογνωσία μέσω της αύξησης ενός οικοσυστήματος υπηρεσιών και νεοφυών επιχειρήσεων που θα παράγουν άυλο πλούτο και αφετέρου στα μακροπρόθεσμα οφέλη θα είναι η προσέλκυση εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης, που θα αποτελέσει κίνητρο επαναπατρισμού και για τους Ελληνες του εξωτερικού.

Οι συζητήσεις στο Ριάντ είχαν εμμέσως και γεωστρατηγική διάσταση, καθώς μια τέτοια προοπτική σύνδεσης της Ελλάδας με τη Μέση Ανατολή ενισχύει τη χώρα και γεωστρατηγικά. Ούτως ή άλλως η κυβέρνηση τα τελευταία δύο χρόνια επιχειρεί συντονισμένα την είσοδό της στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και η επίσκεψη στο Ριάντ είναι απλώς ένα ακόμα κομμάτι του ίδιου παζλ. Δεν είναι τυχαίο πως της επίσκεψης του πρωθυπουργού είχε προηγηθεί προπαρασκευαστική τηλεδιάσκεψη, στις 4 Οκτωβρίου, μεταξύ του υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης Κυριάκου Πιερρακάκη και του Σαουδάραβα ομολόγου του, κατά την οποία συμφωνήθηκε η συνέχιση και εμβάθυνση των προπαρασκευαστικών επαφών ανάμεσα στην Αθήνα και το Ριάντ, ενδεικτικό πως υπάρχει ένα συγκεκριμένο σχέδιο. Εάν το πρότζεκτ προχωρήσει τότε θα πρόκειται για το πρώτο υποθαλάσσιο και επίγειο data cable που συνδέει τις χώρες της περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής, σε μια εποχή που η αναπτυξιακή δυναμική της παγκόσμιας οικονομίας εντοπίζεται κυρίως στην περιοχή του Ινδοειρηνικού.

> *Ανάμεσα στα μακροπρόθεσμα οφέλη θα είναι η προσέλκυση εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης, που θα αποτελέσει κίνητρο επαναπατρισμού για Ελληνες του εξωτερικού.*

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΣΟΣ

Στη συνάντηση του πρωθυπουργού με τον διάδοχο του θρόνου υπήρξε ταύτιση απόψεων σε πολιτικά, γεωστρατηγικά και οικονομικά ζητήματα.

Οι συζητήσεις στο Ριάντ δεν περιορίστηκαν στο θέμα της διασύνδεσης των δύο χωρών μέσω του καλωδίου δεδομένων, καθώς στη διμερή συνάντηση του πρωθυπουργού με τον διάδοχο του θρόνου υπήρξε ταύτιση απόψεων στα πολιτικά, γεωστρατηγικά και οικονομικά ζητήματα. Το ενδιαφέρον από τη Σαουδική Αραβία για επενδύσεις στην Ελλάδα είναι τεράστιο και θα εκφραστεί σε πολλά επίπεδα. Κατ' αρχήν από το PIF (Public Investmend Fund), ένα από τα μεγαλύτερα Sovereign Wealth Funds στον κόσμο, αλλά και από Σαουδάραβες επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται και ενδιαφέρονται για την Ελλάδα και οι οποίοι παραβρέθηκαν στο πρωινό που δόθηκε στην πρεσβευτική κατοικία. Η Σαουδική Αραβία ανακοίνωσε σχέδια για την ανάπτυξη βιομηχανίας μπλε υδρογόνου και θα εξεταστεί το ενδεχόμενο διασύνδεσης μεταξύ των δύο χωρών για τη μεταφορά του μπλε υδρογόνου και στην Ευρώπη. Παράλληλα υπήρξε μεγάλο ενδιαφέρον και για τον τουρισμό, με τη Σαουδική Αραβία να αναγνωρίζει στην Ελλάδα την επιτυχή προσπάθεια να επεκτείνει την τουριστική της σεζόν και να βάλει στην ατζέντα και τον χειμερινό τουρισμό. Οπως μεταφέρουν κυβερνητικές πηγές, υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον από πλευράς Σαουδικής Αραβίας για μεταφορά ελληνικής τεχνογνωσίας στο κομμάτι αυτό, καθώς ο διάδοχος έχει σχέδια για την ανάπτυξη του τουρισμού στη χώρα του και το ελληνικό brand θεωρείται από τα καλύτερα στη Σαουδική Αραβία.

Ενα κεφάλαιο από μόνο του πιθανής και σημαντικής συνεργασίας των δύο χωρών είναι τα κατασκευαστικά σχέδια στη Σαουδική Αραβία για τη δημιουργία μιας κολοσσιαίας πόλης, της Neom, με προϋπολογισμό 500 δισ. δολαρίων. Πρόκειται για πεδίο δόξης λαμπρό για το ελληνικό επιχειρείν και για αυτόν τον λόγο αναμένεται το επόμενο διάστημα ελληνικές επιχειρήσεις να επισκεφθούν τη Σαουδική Αραβία σε αποστολή υπό τον κ. Φραγκογιάννη, ώστε να εξεταστούν οι προοπτικές για τις ευκαιρίες που ανοίγονται τόσο στον τομέα των κατασκευών όσο και της πώλησης υλικών, όπως για παράδειγμα το μάρμαρο. Από το επόμενο έτος αναμένεται να υπάρξει επιχειρηματική αποστολή και από τη Σαουδική Αραβία προς την Ελλάδα. Μεγάλο ενδιαφέρον εντοπίστηκε επίσης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην Ελλάδα, ένας τομέας επίσης με μεγάλη προοπτική. Οπως σημειώνουν στην «Κ» κυβερνητικές πηγές, το ταξίδι στη Σαουδική Αραβία είναι από αυτά που μεσοπρόθεσμα μπορεί να φέρουν πολλαπλά οφέλη.

Στη Γλασκώβη

Τέλος, ο Κυριάκος Μητσοτάκης αύριο θα βρεθεί στη Γλασκώβη, όπου θα λάβει μέρος και θα μιλήσει στη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (COP26) παρουσία ηγετών από τις περισσότερες χώρες του κόσμου. Μεταξύ αυτών Μπάιντεν, Μέρκελ, Μακρόν, Ντράγκι, Σάντσεθ, Τριντό, Ερντογάν. Στη διάρκεια της παρέμβασής του, τη Δευτέρα το μεσημέρι, ο Κυριάκος Μητσοτάκης θα αναφερθεί στο μεγάλο πρόγραμμα της πράσινης μετάβασης που εφαρμόζει και σε αυτά που σχεδιάζει η ελληνική κυβέρνηση, ενώ θα τονίσει μεταξύ άλλων τους στόχους απολιγνιτοποίησης, τη μεγάλη αύξηση των ΑΠΕ στην παραγωγή ενέργειας και τα πράσινα νησιά.

Ανήκομεν εις το ΝΑΤΟ με S-400 και Σουχόι

Το αντιφατικό παιχνίδι της Τουρκίας

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ **ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ**

Ο Χουλουσί Ακάρ, μετά τη σύνοδο των υπουργών Αμυνας του ΝΑΤΟ διαβεβαίωσε πως η Αγκυρα παραμένει ισχυρός σύμμαχος. «Λένε πως πάμε αλλού, η Τουρκία δεν πάει πουθενά, παραμένει στο ΝΑΤΟ και είναι ισχυρό μέλος της Συμμαχίας», ανέφερε χαρακτηριστικά ο υπουργός Αμυνας της Τουρκίας, όμως η Αγκυρα με συστηματικό τρόπο προμηθεύεται ή προσπαθεί να προμηθευτεί οπλικά συστήματα από χώρες εκτός της Συμμαχίας.

Ηδη έχει προμηθευτεί το ρωσικό αντιαεροπορικό σύστημα S-400, ο υπουργός Εξωτερικών Μεβλούτ Τσαβούσογλου απείλησε πως η Αγκυρα ενδέχεται να αγοράσει και ρωσικά μαχητικά Σουχόι (Sukhoi), ενώ για το «εθνικό άρμα μάχης» Altay η εφημερίδα Cumhuriyet αποκαλύπτει πως η τουρκική κυβέρνηση καταλήγει να αγοράσει τους κινητήρες από τη Νότια Κορέα.

Πολιτικοί αναλυτές στη γειτονική χώρα εκτιμούν πως πολλές εξελίξεις θα κριθούν από την επικείμενη συνάντηση του Τζο Μπάιντεν με τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στη σύνοδο για το κλίμα, που θα πραγματοποιηθεί στη Γλασκώβη και ξεκινάει σήμερα.

Το ραντεβού των δύο ανδρών, μέχρι την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές, δεν είχε «κλειδώσει», όπως δεν πραγματοποιήθηκε συνάντηση μεταξύ τους στη σύνοδο του G-20 στη Ρώμη, παρ' όλο που ο κ. Ερντογάν είχε τονίσει πως θα έχει δύο συναντήσεις με τον Αμερικανό ομόλογό του. Την πρώτη στη Ρώμη και την επόμενη στη Γλασκώβη. Σε περίπτωση αποτυχίας των συνομιλιών, που και οι δύο πλευρές δεν επιθυμούν, η Τουρκία απειλεί πως θα αρχίσει να προμηθεύεται όπλα από τη Ρωσία, καθώς βασικό θέμα των συνομιλιών είναι τα F-35, τα οποία οι ΗΠΑ δεν παραδίδουν στην Αγκυρα λόγω της προμήθειας των S-400 και της εφαρμογής των κυρώσεων CAATSA.

Μέσα σε αυτό το κλίμα ο Μεβλούτ Τσαβούσογλου σε συνέντευξή του στο CNN Turk υποστήριξε πως «οι Ηνωμένες Πολιτείες αφαίρεσαν άδικα την Τουρκία από το πρόγραμμα των F-35. Και ο λόγος είναι ότι πήραμε μια συστοιχία S-400. Εχουμε πει τις σκέψεις μας για τους S-400 ξανά και ξανά. Ξέρουν ότι δεν πρόκειται να στείλουμε το S-400 έξω από τη χώρα μας».

Η Αγκυρα με συστηματικό τρόπο προμηθεύεται ή προσπαθεί να προμηθευτεί οπλικά συστήματα από χώρες εκτός της Συμμαχίας.

Το εντυπωσιακό στοιχείο το οποίο προέκυψε από τις δηλώσεις του υπουργού Εξωτερικών της Τουρκίας είναι πως η Αγκυρα δηλώνει και το μοντέλο του αεροσκάφους το οποίο θα προμηθευτεί από τη Ρωσία σε περίπτωση που δεν παραλάβει τα F-35 ή δεν βρεθεί λύση στην προμήθεια των F-16!

«Εγιναν 1,4 δισ. δολάρια πληρωμές για το πρόγραμμα F-35. Εάν οι ΗΠΑ δεν θέλουν να πουλήσουν, δεν θέλουν να λύσουν αυτά τα προβλήματα ή το Κογκρέσο τα μπλοκάρει, τότε άλλες επιλογές, συμπεριλαμβανομένων των Su35 και Su57 μπαίνουν στο παιχνίδι. Καλύπτουμε τις ανάγκες μας από διαφορετικές πηγές μέχρι να παράγουμε το δικό μας αεροσκάφος. Θα λάβουμε τις προσφορές. Τα κριτήρια μας είναι ξεκάθαρα. Εχουμε κάποια κριτήρια, από τη μεταφορά τεχνολογίας έως τη συμπαραγωγή, συμπεριλαμβανομένου του στοιχείου της τιμής, της συνεργασίας στο μέλλον. Καλύπτουμε τις ανάγκες μας σύμφωνα με αυτά τα κριτήρια. Αυτό είναι το πιο φυσικό δικαίωμα κάθε κυριαρχης και ανεξάρτητης χώρας. Είναι το πιο φυσικό δικαίωμα της Τουρκίας», δήλωσε ο κ. Τσαβούσογλου.

Ο υπουργός Αμυνας της Τουρκίας Χουλουσί Ακάρ (κέντρο) ετοιμάζεται για την οικογενειακή φωτογραφία στη σύνοδο των υπουργών Αμυνας του ΝΑΤΟ στις Βρυξέλλες. «Λένε πως πάμε αλλού, η Τουρκία δεν πάει πουθενά, παραμένει στο ΝΑΤΟ», διαβεβαίωσε.

EPA / STEPHANIE LECOCQ

Ελληνογαλλική συμφωνία λόγω... ζήλειας

Πάντως η Τουρκία δείχνει ιδιαίτερα ενοχλημένη από την ελληνογαλλική συμφωνία αμοιβαίας αμυντικής συνδρομής, όπως και από την απόφαση της Αθήνας να προμηθευτεί μαχητικά και φρεγάτες από το Παρίσι. Πολιτικοί αναλυτές εκτιμούν πως αυτό φάνηκε και από όσα ανέφερε ο κ. Τσαβούσογλου για τις δύο χώρες. «Ποιος κατηγορεί την Τουρκία (για τους S-400); Είναι η Ελλάδα που δεν συνεισφέρει σωστά στο ΝΑΤΟ. Τι συνεισφέρει η Ελλάδα στο ΝΑΤΟ; Η Τουρκία βρίσκεται στην πρώτη πεντάδα όσον αφορά τη συμμετοχή σε αποστολές και δραστηριότητες του ΝΑΤΟ. Οσον αφορά τη συνεισφορά στον προϋπολογισμό, είναι στους οκτώ πρώτους. Τι συνεισφέρει η Ελλάδα; Ποιος προσπαθεί να κάνει αυτή την κατηγορία; Η Γαλλία. Τι συμβαίνει με τη Γαλλία; Η ζήλεια προς την Τουρκία. Ζηλεύει και στην Αφρική. Ζηλεύει κάπου αλλού» ανέφερε ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών. Στην Αγκυρα παρατηρούν με ιδιαίτερη προσοχή και τις συνεργασίες της Ελλάδας με τη Μεγάλη Βρετανία και τη Σαουδική Αραβία.

Το εμπάργκο που εφαρμόζει η Γερμανία προς την Τουρκία, με εξαίρεση το πρόγραμμα ναυπήγησης υποβρυχίων, έχει προκαλέσει καθυστέρηση τουλάχιστον 5 ετών στην παραγωγή του «τουρκικού» άρματος μάχης Altay. Το αρχικό σχέδιο προέβλεπε τη χρήση των γερμανικών κινητήρων της MTU. Ομως, το σχέδιο αυτό ναυάγησε καθώς το Βερολίνο άρχισε την εφαρμογή κυρώσεων λόγω των στρατιωτικών επιχειρήσεων της Τουρκίας στη Συρία. Η τουρκική εταιρεία BMC εξέτασε το ενδεχόμενο προμήθειας κινητήρων από την Ουκρανία, όμως οι προσπάθειες αυτές απέτυχαν, καθώς δεν υπήρξε η αναμενόμενη απόδοση.

Την περασμένη εβδομάδα ο Μεβλούτ Τσαβούσογλου, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του στη Νότια Κορέα ανακοίνωσε πως έχει συμφωνηθεί η υπογραφή μνημονίου κατανόησης για την προμήθεια των κινητήρων από τη χώρα αυτή. Σύμφωνα με την τουρκική εφημερίδα Cumhuriyet, η Αγκυρα θα προμηθευτεί κινητήρες από την Doosan και την ST Dynamics της Νότιας Κορέας και αν πετύχουν οι δοκιμές τότε η μαζική παραγωγή του άρματος μάχης ενδέχεται να ξεκινήσει έπειτα από 18 μήνες.

Προβλήματα και καθυστερήσεις στη ναυπήγηση των γερμανικής τεχνολογίας υποβρυχίων είχε αποκαλύψει ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν λόγω άτυπων κυρώσεων από το Βερολίνο και είχε απειλήσει με προμήθεια πλοίων, μαχητικών και υποβρυχίων από τη Ρωσία.

Εύθραυστες σχέσεις

Μέσα σε αυτό το κλίμα, την προηγούμενη εβδομάδα ο πρόεδρος της Τουρκίας είχε απειλήσει να κηρύξει «ανεπιθύμητους» 10 πρεσβευτές επειδή είχαν ζητήσει την αποφυλάκιση του επιχειρηματία και ακτιβιστή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων Οσμάν Καβαλά. Επτά από τις δέκα χώρες που ο κ. Ερντογάν απείλησε να διώξει από τη χώρα, είναι μέλη του ΝΑΤΟ. Η κρίση έληξε με τη μερική υποχώρηση των πρεσβευτών, που δήλωσαν πως σέβονται το δικαίο της χώρας το οποίο υπηρετούν και την παράλληλη υποχώρηση της τουρκικής προεδρίας, που δεν τους κήρυξε «ανεπιθύμητους». Ομως, αναλυτές που συνομίλησαν με την «Κ» αναφέρουν πως η κρίση έδειξε πως οι σχέσεις της Τουρκίας με τη Δύση είναι «εύθραυστες». Στις 29 Οκτωβρίου, ημέρα εθνικής γιορτής της Τουρκίας, η τουρκική προεδρία δεν κάλεσε τους 10 πρεσβευτές στην εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στην Αγκυρα.

Εν τω μεταξύ η Αγκυρα εξακολουθεί να τηρεί σκληρή γραμμή και στις εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο. Ο κ. Τσαβούσογλου στη συνέντευξή του στο CNN Turk δήλωσε πως μόλις ξεκινήσουν οι γεωτρήσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας, τότε και η Αγκυρα θα απαντήσει άμεσα με σεισμικές έρευνες και ίσως αργότερα με γεωτρήσεις και πρόσθεσε πως «δεν θα επιτρέψουμε σε καμία δύναμη να αλλάξει τις ισορροπίες στην Ανατολική Μεσόγειο. Δεν θα επιτρέψουμε σε καμία δύναμη να παραβιάσει την υφαλοκρηπίδα μας. Πρόσφατα το ναυτικό μας, το υπουργείο Εθνικής Αμυνας το έδειξαν στο πεδίο. Οταν επιχειρούν να σφετεριστούν τα δικαιώματά μας κάνουμε ό,τι χρειάζεται στο πεδίο και στο τραπέζι. Το δείξαμε. Θα το ξαναδείξουμε. Δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα. Αρα η ισορροπία δεν θα αλλάξει».

ΑΠΟΨΗ

Αρμενίζοντας με ασφάλεια σε ταραγμένες θάλασσες

Του **ΘΑΝΟΥ Π. ΝΤΟΚΟΥ***

Σε μια χρονιά που χαρακτηρίστηκε, μεταξύ άλλων, από τη –μόνιμη, πλέον– αβεβαιότητα και αστάθεια σε διεθνές επίπεδο, τη συνεχιζόμενη προσπάθεια διαχείριση των συνεπειών της πανδημίας και τα αυξανόμενης συχνότητας ακραία καιρικά φαινόμενα και φυσικές καταστροφές, η Ελλάδα συνέχισε να επενδύει στην εθνική της ασφάλεια στη βάση ενός μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδιασμού και μιας πολιτικής «έξυπνης ισχύος», με τρεις βασικούς άξονες: (α) την αύξηση της αποτρεπτικής της ικανότητας, (β) την οικοδόμηση νέων και την ενίσχυση υφιστάμενων συμμαχιών και σχημάτων περιφερειακής συνεργασίας, (γ) την αύξηση της ανθεκτικότητας (resilience) σε εθνικό επίπεδο, με τη θωράκιση υποδομών και δικτύων.

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στη σημαντική ενίσχυση, τα δύο τελευταία χρόνια, των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων με εξελιγμένα οπλικά συστήματα, λόγω της αναθεωρητικής πολιτικής και των επιθετικών κινήσεων της εξ Ανατολών γείτονος. Ενδεικτικά αναφέρονται τα ακόλουθα προγράμματα, που υλοποιούν με επιτυχία το υπουργείο Εθνικής Αμυνας και τα Γενικά Επιτελεία: αγορά 24 μαχητικών αεροσκαφών Rafale, που θα δώσουν ένα σημαντικό ποιοτικό πλεονέκτημα στην Πολεμική Αεροπορία· προμήθεια τεσσάρων ελικοπτέρων MH-60 ROMEO (και επιπλέον τρία ελικόπτερα στο εγγύς μέλλον), του κορυφαίου ελικοπτέρου ανθυποβρυχιακού πολέμου· απόκτηση ικανού αριθμού τορπιλών για τα υποβρύχια τύπου 214· συμφωνία για κατασκευή κέντρου αεροπορικής εκπαίδευσης στην Καλαμάτα· μίσθωση UAVs τύπου Heron από το Ισραήλ (αλλά και το σημαντικότατο Πρόγραμμα ΑΙΓΙΣ για την Πολιτική Προστασία).

Προτεραιότητα θα αποτελέσει η αντιμετώπιση υβριδικών απειλών, η αύξηση της «ανθεκτικότητας» της χώρας και η θωράκιση των συνόρων για την αποτροπή εργαλειοποίησης μεταναστευτικών ροών.

Εμβληματικού χαρακτήρα ήταν η ενίσχυση του Πολεμικού Ναυτικού (Π.Ν.) με την απόκτηση τριών (+1) γαλλικών φρεγατών πολλαπλού ρόλου τύπου Belharra, με ιδιαίτερα εξελιγμένες δυνατότητες αντιαεροπορικής προστασίας και διοίκησης και ελέγχου, που, σε συνδυασμό με τα Rafale, θα ενισχύσουν την ικανότητα διεξαγωγής επιχειρήσεων στην Ανατολική Μεσόγειο. Η ενίσχυση του Π.Ν. θα συμπληρωθεί με την αγορά αριθμού κορβετών και τον εκσυγχρονισμό φρεγατών ΜΕΚΟ. Βασικά κριτήρια, πέραν των αμιγώς επιχειρησιακών, θα αποτελέσουν το κόστος, η επιδίωξη μέγιστης δυνατής ομοιοτυπίας και το εύρος της εγχώριας προστιθέμενης αξίας. Στην επιτυχή κατάληξη του προγράμματος φρεγατών, όσον αφορά το κόστος και το προσφερόμενο πακέτο δυνατοτήτων, συνετέλεσε πρωτίστως η ανάδειξη του στρατηγικού χαρακτήρα των γεωστρατηγικών συμφερόντων Ελλάδος - Γαλλίας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και η διαπραγματευτική τακτική της κυβέρνησης, η οποία με υπομονή και ενδελεχή μελέτη των προσφορών επέλεξε την πλέον συμφέρουσα για την ενίσχυση του Π.Ν., όχι μόνον για το άμεσο, αλλά και για το απώτερο μέλλον. Κάτι ανάλογο θα επιδιωχθεί και με το πρόγραμμα των κορβετών.

Οσον αφορά την περαιτέρω αύξηση της αποτρεπτικής ικανότητας, στις τρέχουσες προτεραιότητες περιλαμβάνονται: η συνέχιση της προσπάθειας αύξησης της διαθεσιμότητας οπλικών συστημάτων· η περαιτέρω εξυγίανση της αμυντικής βιομηχανίας (έχουν ήδη μπει οι βάσεις στα Ναυπηγεία Σκαραμαγκά, θα συνεχιστεί η προσπάθεια για την εύρεση βιώσιμης λύσης στα Ναυπηγεία Ελευσίνας, αναζητείται στρατηγικός επενδυτής στην ΕΑΒ και η επίλυση των προβλημάτων των ΕΑΣ)· η προώθηση σημαντικών εξοπλιστικών προγραμμάτων όπως το εθνικό τυφέκιο, τα πυραυλικά συστήματα SPIKE-NLOS, η λήψη τελικής απόφασης για τον εκσυγχρονισμό των αεροσκαφών F-16 Block-50, ενώ βεβαίως στον μελλοντικό σχεδιασμό κεντρική θέση κατέχει η λήψη απόφασης σχετικά με τα αεροσκάφη 5ης γενιάς F-35· η ταχεία επένδυση σε νέες τεχνολογίες (συμπεριλαμβανομένων UAVs & anti-drone systems, με ανάπτυξη εθνικής ικανότητας) και λύσεις χαμηλού κόστους - υψηλής αποτρεπτικής ικανότητας· η εμπέδωση σε ολόκληρο τον κρατικό μηχανισμό κοινής κουλτούρας ασφαλείας και ολιστικού τρόπου δράσης που εφαρμόστηκε με επιτυχία στην κρίση του Εβρου, ενώ γενικότερη προτεραιότητα θα αποτελέσει η αντιμετώπιση υβριδικών απειλών, η αύξηση της «ανθεκτικότητας» της χώρας (στην κατεύθυνση αυτή κινείται και η στρατηγική ασφάλειας, η οποία θα είναι έτοιμη στις αρχές του 2022) και η θωράκιση των συνόρων για την αποτροπή εργαλειοποίησης μεταναστευτικών ροών.

Ολα τα ανωτέρω εξοπλιστικά προγράμματα, και άλλα μικρότερης εμβέλειας, καθώς και ο απαραίτητος εκσυγχρονισμός των υποδομών, είναι απαραίτητα για την αντιμετώπιση των συνεπειών της δεκαετούς οικονομικής κρίσης για τις Ενοπλες Δυνάμεις, αλλά δεν αποτελούν αυτοσκοπό, ούτε και υπάρχει από ελληνικής πλευράς διάθεση εμπλοκής σε έναν ανεξέλεγκτο ανταγωνισμό εξοπλισμών, που πιθανότατα θα προκαλούσε ανήκεστο βλάβη στην ελληνική οικονομία. Η ενίσχυση της αποτρεπτικής ικανότητας μαζί με την πολυσχιδή, και ιδιαίτερα εντατική και επιτυχημένη τα τελευταία δύο χρόνια, διπλωματική δραστηριότητα, αποτελούν κεντρικά εργαλεία για την επίτευξη ενός ζωτικής σημασίας πολιτικού στόχου: την προστασία της εθνικής κυριαρχίας και των κυριαρχικών δικαιωμάτων έναντι ενεργειών αμφισβήτησής τους.

Ραγδαίες ήταν οι εξελίξεις στον τομέα της διπλωματικής δραστηριοποίησης. Κεντρικές επιδιώξεις συνεχίζουν να αποτελούν η εμβάθυνση και διεύρυνση συμμαχιών, η αύξηση του ειδικού βάρους εντός της Ε.Ε. και η ενίσχυση της διεθνούς εικόνας της χώρας ως παράγοντα σταθερότητας και παρόχου ασφαλείας μέσω της διεύρυνσης του στρατηγικού ορίζοντα και της αύξησης της εξωστρέφειας. Αδιαμφισβήτητα, πολύ μεγάλη επιτυχία για την Ελλάδα αποτελούν η υπογραφή της συμφωνίας αμυντικής συνεργασίας με τη Γαλλία, καθώς και η επέκταση της Συμφωνίας Αμοιβαίας Αμυντικής Συνεργασίας (MDCA) με τις ΗΠΑ (στο πλαίσιο αυτό, συζητείται ο εκσυγχρονισμός υποδομών σε ελληνικό έδαφος και η παραχώρηση πλεονάζοντος αμερικανικού αμυντικού υλικού). Και οι δύο συμφωνίες (όπως και η αντίστοιχη του 2020 με τα ΗΑΕ) εμπεριέχουν εγγυήσεις ασφαλείας και προβλέψεις για την παροχή υποστήριξης σε σειρά τομέων σε περίοδο κρίσης.

Τέλος, όσον αφορά τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, ως σχετικά θετικές εξελίξεις κρίνονται η πρόθεση συνέχισης των διερευνητικών επαφών και το ενδιαφέρον για οικονομική συνεργασία. Παραμένουν, ωστόσο, σοβαρά προβλήματα στις σχέσεις της Ελλάδας με έναν πολύ δύσκολο γείτονα, που χαρακτηρίζεται από σημαντικές δυνατότητες, αλλά και σοβαρές τρωτότητες και πολλαπλά ανοιχτά μέτωπα. Ελπίζει κανείς ότι στην Αγκυρα θα υπάρξει εγκαίρως κατανόηση των αρνητικών συνεπειών σε διμερές, περιφερειακό και ευρωπαϊκό επίπεδο της ακολουθούμενης πολιτικής σε μια σειρά ζητημάτων.

Η Ελλάδα αισθάνεται υποχρεωμένη να έχει πάντοτε υψωμένη μια ασπίδα προστασίας των εθνικών συμφερόντων, κυριαρχίας και κυριαρχικών δικαιωμάτων. Μια ασπίδα, αμυντική και διπλωματική, που στόχο έχει την αποτροπή για όποιον τα επιβουλεύεται. Στο άλλο της χέρι μπορεί, ανά πάσα στιγμή, να αρπάξει τη λαβή ενός ξίφους και να υπερασπιστεί τα δίκαιά της, αν το μήνυμα αποφασιστικότητας και αποτροπής δεν γίνει αντιληπτό από την άλλη πλευρά. Αν, όμως, η άλλη πλευρά δείξει την απαραίτητη καλή θέληση, μπορεί να απλωθεί χέρι συνεργασίας σε κοινά προβλήματα και προκλήσεις όπως η κλιματική αλλαγή, η πανδημία COVID-19, η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, η πράσινη ενέργεια και μια σειρά άλλων θεμάτων. Η Ελλάδα είναι έτοιμη και για τις δύο επιλογές, αν και είναι σαφής η προτίμησή της για τη δεύτερη.

* Ο κ. Θάνος Π. Ντόκος είναι σύμβουλος Εθνικής Ασφαλείας του πρωθυπουργού.

«Καμπανάκι» για το τέταρτο κύμα

Η διασπορά του κορωνοϊού στους ανεμβολίαστους και η διαθεσιμότητα 6.500 υγειονομικών δοκιμάζουν το ΕΣΥ

Του **ΤΑΣΟΥ ΤΕΛΛΟΓΛΟΥ**

«Δεν πρόκειται να υπάρξει, όπως βλέπω τα πράγματα, ένα καινούργιο lockdown, αυτό μας το λένε και οι συνταγματολόγοι. Αν γεμίσουν οι κλίνες θα πρέπει να αναβάλουμε επεμβάσεις όπως είχαμε κάνει και στο παρελθόν και να δώσουμε το προσωπικό από άλλες κλινικές για να καλυφθούν οι ανάγκες των ΜΕΘ. Οταν εξαντληθούν και αυτές οι δυνατότητες, θα πρέπει να στείλουμε τους ασθενείς σε άλλες περιοχές της χώρας. Περιμένω ένα πολύ δύσκολο τέταρτο κύμα, διότι έχουν εμβολιασθεί ακόμα σχετικά πολύ λίγοι και επειδή έχουμε χάσει νοσηλευτικό προσωπικό που εξαντλήθηκε μέσα στην πανδημία».

Η δήλωση δεν ανήκει σε εντατικολόγο του ΕΣΥ. Αλλά στον καθηγητή Κρίστιαν Καραγιαννίδη, πρόεδρο της εταιρείας εντατικολόγων της Γερμανίας. Με τον κ. Καραγιαννίδη η «Κ» μίλησε αυτή την εβδομάδα όταν ο (υπηρεσιακός) υπουργός Υγείας Γενς Σπαν κήρυξε το τέλος της πανδημίας στη χώρα παρά την αντίδραση των κρατιδίων. Από τα λεγόμενα του κ. Καραγιαννίδη φαίνεται ότι πολιτικά και νομικά δεν ήταν σε θέση να κάνει κάτι διαφορετικό αλλά η χώρα του, με το καλύτερο σύστημα υγείας στην Ευρώπη, βρίσκεται ίσως στο πιο δύσκολο από τα τέσσερα κύματα της πανδημίας. Το ποσοστό των εμβολιασμένων στη Γερμανία ήταν λίγο υψηλότερο από εκείνο της χώρας μας (στις 24/10 για τους πλήρως εμβολιασμένους ήταν 60% στην Ελλάδα, 66% στη Γερμανία). Ο κ. Καραγιαννίδης λέει ότι το νέο τέταρτο κύμα δεν παρουσιάζει διαφορετικό προφίλ συμπτωμάτων και εξέλιξης της νόσου σε σχέση με τα τρία προηγούμενα, αλλά ισχύει η αρχή ότι όσο πιο μεγάλος σε ηλικία είσαι τόσο λιγότερες πιθανότητες έχεις να βγεις από τη ΜΕΘ.

Ο,τι ισχύει στη Γερμανία, τη χώρα με 23.000 κλίνες ΜΕΘ, ισχύει και στη χώρα μας, πολύ περισσότερο που με τη διαθεσιμότητα των υγειονομικών οι οποίοι αρνούνται να εμβολιασθούν αποχώρησαν 6.500 άτομα προσωπικού από τα νοσοκομεία. Η ηγεσία του υπουργείου Υγείας θέλει να ενισχύσει τα νοσοκομεία του ΕΣΥ με ιδιώτες γιατρούς και το πρώτο ν/σ που επρόκειτο να έρθει στη Βουλή την ημέρα που έκλεισε λόγω του θανάτου της Φώφης Γεννηματά, ήταν αυτό. Αλλά πολλοί νοσοκομειακοί γιατροί θεωρούν ότι οι ιδιώτες συνάδελφοί τους τους «δημιουργούν περισσότερα προβλήματα» από εκείνα που τους λύνουν.

Ακόμα και στη Γερμανία με το καλύτερο σύστημα υγείας στην Ευρώπη, οι επιστήμονες αναμένουν ότι οι ανάγκες για κλίνες ΜΕΘ θα επηρεάσουν τη γενικότερη λειτουργία των νοσοκομείων.

Η αναπληρώτρια υπουργός Υγείας Μίνα Γκάγκα προσπάθησε να ενθαρρύνει στη Θεσσαλονίκη τους διευθυντές των μονάδων των νοσοκομείων να στείλουν συνεργάτες τους στα νοσοκομεία και της Θράκης έναντι έξτρα αμοιβής σε επιπλέον εφημερίες. Τα νοσοκομεία εξακολουθούν να δηλώνουν ότι ανταποκρίνονται και στις άλλες υποχρεώσεις τους, αλλά στο νοσοκομείο Παπανικολάου αναβάλλονται επεμβάσεις που είχαν μπει στη λίστα πριν από 7 μέρες και οι γιατροί προβλέπουν ότι θα πάνε έτσι τα πράγματα ώς τα Χριστούγεννα. Εφέτος λόγω των εμβολιασμών άνοιξαν λιγότερες κλίνες COVID από πέρυσι με την ελπίδα ότι θα μπορούσαν να καλυφθούν απρόσκοπτα και οι άλλες υποχρεώσεις του νοσοκομείου. Το «Παπανικολάου» είχε 30 κλίνες ΜΕΘ/COVID, επτά κλίνες για την αντιμετώπιση της αναπνευστικής ανεπάρκειας post-COVID, ενώ από τις 18 κλίνες που είναι δωρεά του «Ελλάδα 2021» λειτουργούν μόνο εννέα με «δανεικούς» γιατρούς από άλλες κλινικές, αντιμετωπίζοντας άλλα περιστατικά εκτός COVID «που δεν αναβάλλονται».

SOOC

Η πίεση στις ΜΕΘ είναι ήδη ασφυκτική. Στις αρχές της εβδομάδας η κατάσταση στη Θεσσαλονίκη οδηγούσε εκ νέου σε «μονοθεματικό» ΕΣΥ, με τη μετατροπή του «Αγίου Δημητρίου» σε νοσοκομείο αποκλειστικά COVID (φωτ. αρχείου).

Την τελευταία εβδομάδα άλλο νοσοκομείο τη Βόρειας Ελλάδας έστειλε περιστατικό στο νοσοκομείο της Θεσσαλονίκης για να «διασωληνωθεί ο ασθενής». Οταν ρωτήθηκαν οι αρμόδιοι στο νοσοκομείο της περιφέρειας γιατί ήταν απαραίτητη η αποστολή του στη συμπρωτεύουσα, η απάντηση ήταν ότι «είχε γένια». Αυτή η ροή από την επαρχία προς τη Θεσσαλονίκη έχει αρχίσει και θα ενταθεί την επόμενη εβδομάδα ως αποτέλεσμα του ότι τα πάντα είναι ανοιχτά... Πάντως, στις αρχές αυτής της εβδομάδας η εξέλιξη της κατάστασης στη Θεσσαλονίκη οδηγούσε εκ νέου σε ένα «μονοθεματικό» ΕΣΥ για αυτό το φθινόπωρο με τη μετατροπή του νοσοκομείου του Αγίου Δημητρίου σε νοσοκομείο αποκλειστικά COVID.

Σημειώνεται ότι ξενοδοχεία αλλά και εστιατόρια ήταν κλεισμένα από επισκέπτες για το τριήμερο και στη Θεσσαλία, στην οποία δύο τουλάχιστον νομοί έχουν ξεπεράσει τα 100 κρούσματα ημερησίως (Λάρισα και Μαγνησία). Ο περιφερειάρχης Κώστας Αγοραστός που ματαίωσε τις μαθητικές και στρατιωτικές παρελάσεις, προειδοποίησε τους επαγγελματίες πως θα πρέπει να κάνουν ελέγχους για τα μέτρα.

Ο καθηγητής Πνευμονολογίας στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Κώστας Γουργουλιάνης, είπε στην «Κ» αυτή την εβδομάδα ότι οι εμβολιασμένοι παρουσιάζουν συνήθως ελαφρύτερα συμπτώματα «και σε ορισμένες περιπτώσεις θα μπορούσαν να γυρίσουν στο σπίτι τους, παρ' όλα αυτά κάνουμε την εισαγωγή και έπειτα από μια - δυο μέρες φεύγουν, ενώ οι ανεμβολίαστοι έρχονται συνήθως αργά». Την περασμένη εβδομάδα οι δύο κλινικές του πανεπιστημιακού νοσοκομείου είχαν 36-37 ασθενείς η καθεμιά, αυτή την εβδομάδα έπεσαν στους 30.

Ιδια εικόνα υπάρχει και στο «Αχιλλοπούλειο», στο νοσοκομείο του Βόλου. Τα κρεβάτια που διατίθενται αυξήθηκαν σε οκτώ από τέσσερα, ενώ εννέα στους δέκα ασθενείς που νοσούν βαριά είναι ανεμβολίαστοι. Συνολικά από το νοσοκομείο «βγήκαν» σε διαθεσιμότητα 49 άτομα (ανάμεσά τους και δέκα γιατροί) –λείπουν κυρίως τραυματιοφορείς και νοσηλευτές–, προκηρύχθηκαν πέντε θέσεις που πληρώθηκαν, ενώ έπρεπε να προκηρυχθούν με βάση συνταξιοδοτήσεις και αποχωρήσεις 26. Και εδώ οι γιατροί με τους οποίους μίλησε η «Κ» δηλώνουν απλώς κουρασμένοι.

«Αλμα ζωής είναι πάνω απ' όλα η πρόληψη»

Οι επιστήμονες για τον καρκίνο του μαστού

Της **ΗΛΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ**

Ο φετινός Οκτώβριος θα μείνει στην Ελλάδα συνυφασμένος με τον καρκίνο του μαστού, όχι μόνο επειδή είναι παγκοσμίως ο Μήνας Πρόληψης και Ενημέρωσης για τη συγκεκριμένη μορφή του. Η Φώφη Γεννηματά που πάλεψε με γενναιότητα τη νόσο για 13 χρόνια, μίλησε πολλές φορές δημοσίως για τη συμπόρευση με την ασθένεια και τη σημασία της πρόληψης. Εφυγε από τη ζωή στις 25 Οκτωβρίου, την Παγκόσμια Ημέρα για τον Καρκίνο του Μαστού, συνοδευόμενη από πανελλαδική θλίψη και συγκίνηση. «Θα μείνει η παρακαταθήκη αυτής της απώλειας», λέει στην «Κ» η Παρασκευή Μιχαλοπούλου, πρόεδρος του Πανελλήνιου Συλλόγου Γυναικών με Καρκίνο Μαστού «Αλμα Ζωής», τονίζοντας πως κάθε γυναίκα που μιλάει δημόσια για την ασθένεια βάζει το λιθαράκι της. «Οταν όμως αυτή η γυναίκα καθορίζει πράγματα», αναφέρει σε σχέση με τη Φώφη Γεννηματά, «δεν βάζεις ένα λιθαράκι – γίνεσαι πολύ καθοριστικός πυλώνας για να σπάσει το ταμπού και να μιλήσουμε για την πρόληψη».

Την Τετάρτη ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης ανακοίνωσε την καθιέρωση ενός πιλοτικού προγράμματος για την πρόληψη του καρκίνου, που θα φέρει το όνομα Φώφη Γεννηματά, στο πλαίσιο του οποίου γυναίκες μεταξύ 50 και 69 ετών θα έχουν δωρεάν πρόσβαση σε προσυμπτωματικές εξετάσεις για τον καρκίνο του μαστού, ενώ όλες θα ειδοποιούνται με μήνυμα για το ετήσιο ραντεβού τους.

Στην περίπτωση του καρκίνου του μαστού, η πρόληψη μεταφράζεται στη διεργασία προληπτικών εξετάσεων, κατά βάση μαστογραφίας, για την οποία οι ειδικοί λένε ότι είναι απαραίτητη για τις γυναίκες ηλικίας 40 και άνω – «αυτή είναι η ηλικία που εμφανίζεται πιο συχνά ο καρκίνος», τονίζει στην «Κ» ο Ευάγγελος Φιλόπουλος, χειρουργός και διευθυντής της Κλινικής Μαστού του Αντικαρκινικού Νοσοκομείου «Αγιος Σάββας», και πρόεδρος της Ελληνικής Αντικαρκινικής Εταιρείας. Δεν είναι υπερβολικό που διεθνώς ένας ολόκληρος μήνας αφιερώνεται, συμβολικά αλλά και στην πράξη μέσω ποικίλων δράσεων, στην ενημέρωση και στην επαγρύπνηση των γυναικών σχετικά με τον καρκίνο του μαστού – είναι ο πιο διαδεδομένος στον κόσμο, και βεβαίως ο πιο συχνός ανάμεσα στις γυναίκες.

Το 2020, 2,3 εκατομμύρια γυναίκες διαγνώστηκαν παγκοσμίως με καρκίνο του μαστού, ενώ 685.000 έχασαν τη ζωή τους εξαιτίας της νόσου, σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. «Μέχρι το τέλος του 2020», σύμφωνα με τον ΠΟΥ, «υπήρχαν στον κόσμο 7,8 εκατομμύρια γυναίκες εν ζωή οι οποίες διαγνώστηκαν με καρκίνο τα τελευταία 5 χρόνια». Στην Ελλάδα, 7.772 γυναίκες διαγνώστηκαν με καρκίνο του μαστού το 2020, σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Παρατηρητηρίου Καρκίνου, δηλαδή το 12% των νέων καρκινοπαθών που διαγνώστηκαν το 2020 στη χώρα, λέει ο κ. Φιλόπουλος.

SHUTTERSTOCK

Στην Ελλάδα, 7.772 γυναίκες διαγνώστηκαν με καρκίνο του μαστού το 2020, σύμφωνα με στοιχεία του Παγκόσμιου Παρατηρητηρίου Καρκίνου, δηλαδή το 12% των νέων καρκινοπαθών που διαγνώστηκαν το 2020 στη χώρα.

Στο πλαίσιο του προγράμματος πρόληψης «Φώφη Γεννηματά», γυναίκες 50-69 ετών θα έχουν δωρεάν πρόσβαση σε προσυμπτωματικές εξετάσεις για τον καρκίνο του μαστού.

«Θα πρέπει όσο μπορούμε να ευαισθητοποιήσουμε τις γυναίκες στο θέμα του καρκίνου του μαστού», τονίζει στην «Κ» ο Χρήστος Μαρκόπουλος, καθηγητής Χειρουργικής στην Ιατρική Σχολή Αθηνών με εξειδίκευση στον μαστό και πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Τμήματος Χειρουργικής Μαστού της European Union of Medical Specialists. «Από μια ηλικία και μετά, πρέπει να κάνουν ελέγχους, χρειάζονται κάποιες καμπάνιες όπως αυτή του Οκτωβρίου για να μαθαίνουν οι γυναίκες ότι αυτός είναι ο συχνότερος καρκίνος που τις αφορά, και ότι είναι καρκίνος δυνητικά ιάσιμος», συμπληρώνει. «Το βασικότερο», τονίζει ο κ. Μαρκόπουλος, «είναι να διαγνωστεί έγκαιρα».

«Η πρόληψη», στην περίπτωση του συγκεκριμένου καρκίνου, λέει ο κ. Φιλόπουλος, «δεν είναι όπως στον καρκίνο του πνεύμονα, που αν κόψεις το τσιγάρο πέφτει το ποσοστό του», δηλώνει, «ούτε είναι πρόληψη όπως το τεστ Παπ». «Η μαστογραφία σού λέει αν έχεις ή δεν έχεις καρκίνο – όταν το βρίσκεις πολύ νωρίς, οι θεραπείες είναι πολύ αποτελεσματικές», τονίζει. «Ο στόχος είναι να πιάσουμε καρκίνους κάτω από ένα εκατοστό», σημειώνει ο κ. Μαρκόπουλος, «στα 2-3 εκατοστά, θα κάνουμε πολλά πράγματα, αλλά δεν είναι το ίδιο». Η Ελλάδα, συμπληρώνει, παραμένει μία από τις λίγες χώρες όπου μιλάμε κυρίως για το πώς μπορεί μια γυναίκα να αυτοεξεταστεί, κι αυτό είναι λάθος, είναι διαδικασία που παραπέμπει σε δεκαετίες πριν – μια γυναίκα μπορεί να αντιληφθεί πως έχει καρκίνο 2-3 εκατοστών μέσω της ψηλάφησης, ενώ στόχος είναι η πρώιμη, έγκαιρη διάγνωση.

Θα πρέπει, αναφέρει, να αλλάξουν κάποιες κοινωνικές αντιλήψεις, όπως οι εξής: ότι δεν συμβαίνει σε γυναίκες μεγαλύτερης ηλικίας –ισχύει το αντίθετο, τονίζει ο κ. Μαρκόπουλος–, το ότι δεν παθαίνεις καρκίνο αν δεν έχεις κάποιους από τους παράγοντες κινδύνου –παραδείγματος χάριν, παχυσαρκία, εγκυμοσύνες μετά τα 35, ποτό, οιστρογόνα–, ότι η ακτινοβολία της μαστογραφίας μπορεί να οδηγήσει σε καρκίνο, ότι αν δεν υπάρχει κληρονομικότητα δεν θα νοσήσεις. Η κληρονομικότητα φυσικά αυξάνει το ρίσκο – ο κ. Μαρκόπουλος λέει πως οι κληρονομικοί καρκίνοι εμφανίζονται σε πιο νεαρή ηλικία και είναι συνήθως πιο επιθετικοί, αλλά μπορεί κανείς μέσω γενετικού τεστ να ανιχνεύσει αν έχει κληρονομήσει τα γονίδια BRCA-1 και BRCA-2, όπως η Αντζελίνα Τζολί, και αν θέλει να προβεί σε προφυλακτική χειρουργική επέμβαση – μαστεκτομή ή αφαίρεση ωοθηκών.

Παρ' όλα αυτά, στην πλειονότητά τους οι καρκίνοι του μαστού είναι «σποραδικοί», αναφέρει ο κ. Μαρκόπουλος – πάρα πολλές γυναίκες που δεν έχουν κληρονομικότητα ή κάποιον επιβαρυντικό παράγοντα, νοσούν. «Να πειστούν οι γυναίκες να κάνουν μαστογραφίες», τονίζει, σε εξειδικευμένα μέρη με μεγάλη εμπειρία στον μαστό.

Τόλμη και θεραπεία

«Στην Ελλάδα, δεν έχει δοθεί όση σημασία θα έπρεπε στην πρόληψη», αναφέρει ο κ. Φιλόπουλος, ενώ ο ίδιος και ο κ. Μαρκόπουλος τονίζουν πως αποτελεί πρόβλημα το ότι στη χώρα εδώ και χρόνια δεν καταγράφονται δεδομένα σχετικά με τα νέα περιστατικά, κάτι που πρόσφατα έχει αρχίσει να αλλάζει. Σταθερή, σύμφωνα με τον κ. Μαρκόπουλο, παραμένει η θνησιμότητα τα τελευταία 30 χρόνια, παρόλο που οι ασθενείς αυξάνονται - «κάνουμε διάγνωση σε πιο πρώιμα στάδια», τονίζει. Παρ' όλα αυτά, σημειώνει πως υπάρχουν πάντα γυναίκες που δεν έχουν έγκαιρη διάγνωση εξαιτίας παραγόντων που δύσκολα αλλάζουν, όπως είναι η «ανεπάρκεια μέσων εκεί όπου ζουν» ή ο φόβος να επισκεφθούν τον γιατρό, καταλήγοντας να πηγαίνουν όταν πια είναι σε προχωρημένο στάδιο. Ωστόσο «η ορατότητα στον δημόσιο λόγο» μετράει. «Καλά κάνουν πολιτικοί και διάσημοι και το αναφέρουν», λέει ο κ. Φιλόπουλος. «Ο "καρκίνος"», επισημαίνει ο κ. Μαρκόπουλος, «τρομάζει σαν λέξη». «Το γεγονός πως βγήκαν άνθρωποι που τους ξέρει ο κόσμος και τους εμπιστεύεται να το πουν "καρκίνο", να μιλήσουν για τις εξετάσεις, οι ενέργειες της ιατρικής κοινότητας, των συλλόγων καρκινοπαθών και εθελοντών - όλα αυτά έχουν συμβάλει να μην είναι πια ταμπού, έχει περάσει η πεποίθηση ότι το να έχεις καρκίνο, ειδικά του μαστού, δεν σημαίνει ότι θα πεθάνεις».

A.P. PHOTO

Ο Τζο Μπάιντεν και ο κ.κ. Βαρθολομαίος κατά την επίσκεψη του πρώτου στο Φανάρι, ως αντιπρόεδρος των ΗΠΑ, τον Δεκέμβριο του 2011. Σχεδόν δέκα χρονιά μετά, οι δύο άνδρες ξανασυναντήθηκαν στον Λευκό Οίκο. Η επαναλειτουργία της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης ήταν ένα από τα βασικά θέματα της συζήτησης του Αμερικανού προέδρου με τον Οικουμενικό Πατριάρχη.

Ο «πράσινος Πατριάρχης»

Ο κ.κ. Βαρθολομαίος στα 30 έτη της θητείας του εστίασε στην ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ

Ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος φέτος είχε δύο σημαντικές επετείους: 60 έτη ιεροσύνης και 30 έτη πατριαρχικής θητείας. Ο κατά κόσμον Δημήτριος Αρχοντώνης από την Ίμβρο, στις 22 Οκτωβρίου του 1991, εξελέγη παμψηφεί Οικουμενικός Πατριάρχης. Είναι ο μακροβιότερος, μετά την Άλωση της Κωνσταντινούπολης. Οσοι βρίσκονται στο περιβάλλον του αναφέρουν πως είναι ακούραστος, εργατικός, παρατηρητικός και τονίζουν πως θυσιάζεται για να επιτύχει τους στόχους τους οποίους θέτει για το Οικουμενικό Πατριαρχείο και τη Ρωμιοσύνη.

Οσοι τον έχουν επισκεφθεί, παρατηρούν τους δεκάδες φακέλους που έχει συγκεντρωμένους στο γραφείο του. Ο κ.κ. Βαρθολομαίος διαβάζει και απαντάει ο ίδιος στις περισσότερες επιστολές που λαμβάνει και επιμελείται ο ίδιος τους λόγους και τις εισηγήσεις του, ενώ επιθυμεί να γνωρίζει την παραμικρή λεπτομέρεια για τα τεκταινόμενα στο Φανάρι και στις επαρχίες του Οικουμενικού Θρόνου. Στα 30 χρόνια της πατριαρχικής θητείας του θεωρείται σημαντική η προσφορά του στον διαθρησκευτικό και διαχριστιανικό διάλογο, η προσπάθειά του για τη συνάντηση της Εκκλησίας με τον σύγχρονο κόσμο, οι αγώνες του για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Η Σχολή της Χάλκης

Από την ημέρα που ανέλαβε τα καθήκοντά του, βασικό μέλημα είναι η επαναλειτουργία της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης, η οποία παραμένει κλειστή από το 1971. Για να επιτύχει τον στόχο του έχει έρθει σε επαφή με πολλούς πρωθυπουργούς και προέδρους της Τουρκίας, και στην προσπάθειά του να διεθνοποιήσει το ζήτημα που αφορά την επιβίωση του Οικουμενικού Πατριαρχείου, έχει ενημερώσει ηγέτες πολλών χωρών του κόσμου.

Σε συνεργασία με τοπικούς παράγοντες της Τουρκίας, επιδιώκει να επισκέπτεται συχνά διάφορες περιοχές της χώρας, πατρογονικές εστίες της Ορθοδοξίας, όπως την Καππαδοκία, τα Μύρα, την Πέργαμο, όπου και τελεί Θείες Λειτουργίες σε ναούς που είχαν να ακουστούν ψαλμωδίες χρόνια. Κατά τη διάρκεια της Πατριαρχίας του τελέστηκε για πρώτη φορά μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή λειτουργία στο ιστορικό μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά τον Δεκαπενταύγουστο του 2010.

Οπως και το 2019, για πρώτη φορά μετά το 1922, τελέστηκε αγιασμός των υδάτων την ημέρα των Θεοφανίων στην Τρίγλια της Προύσας. Στα δύσκολα χρόνια της δεκαετίας του '90 και στις αρχές του 2000, δεν φοβήθηκε και ούτε υποχώρησε όταν συγκεντρώνονταν εθνικιστές έξω από το Φανάρι με σκοπό να διαμαρτυρηθούν για τις τελετές του αγιασμού των υδάτων στον Κεράτιο Κόλπο, έξω από το Πατριαρχείο.

Η μεγάλη προσφορά του στον διαχριστιανικό διάλογο τόσο με τις άλλες Ορθόδοξες Εκκλησίες όσο και με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία.

Σε σχέση με τους προκατόχους του είναι ίσως ο πιο πολυταξιδεμένος Πατριάρχης. Οι επισκέψεις του στις ΗΠΑ, στην Αυστραλία, στην Κορέα, σε πολλές χώρες της Ευρώπης, στον Αμαζόνιο και σε πολλές ηπείρους έγιναν στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στην Κούβα, είχε πολύωρες συζητήσεις με τον Φιντέλ Κάστρο.

Οι σχέσεις με τον Ερντογάν

Από την ημέρα που ήρθε στην εξουσία ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν, οι δύο άνδρες κατάφεραν να έχουν αμοιβαίο σεβασμό και επικοινωνία. Ο κ. Ερντογάν μαζί με τον Οικουμενικό Πατριάρχη επισκέφθηκε το Ορφανοτροφείο της Πριγκήπου. Ήταν η περίοδος της μεγάλης προσπάθειας της τουρκικής κυβέρνησης για την προσέγγιση με την Ε.Ε. Η κυριότητα του Ορφανοτροφείου επεστράφη στο Πατριαρχείο έπειτα από δικαστικό αγώνα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και την ανοχή του τουρκικού κράτους που σεβάστηκε την απόφαση αυτή. Μέχρι και σήμερα η επικοινωνία Ερντογάν - Βαρθολομαίου συνεχίζεται στο ίδιο πλαίσιο.

Οι Ορθόδοξες συνάξεις

Από την εκλογή του, ο Πατριάρχης θέλησε να συσφίξει τις σχέσεις των Ορθοδόξων Εκκλησιών. Τον Μάρτιο του 1992 κάλεσε όλους τους Προκαθημένους στο Φανάρι απ' όπου έστειλαν μήνυμα ενότητας στον κόσμο. Οι συνάξεις αυτές επαναλήφθηκαν στην Πάτμο, στη Σόφια, στα Ιεροσόλυμα, στη Νίκαια της Βιθυνίας, στο Φανάρι. Αποκορύφωμα της μεγάλης αυτής προσπάθειας ήταν η «Αγία και Μεγάλη Σύνοδος της Ορθοδόξου Εκκλησίας», η οποία προετοιμαζόταν για σχεδόν 50 χρόνια και τελικά πραγματοποιήθηκε το 2016 στην Κρήτη. Ήταν μια ιδιαίτερα δύσκολη προσπάθεια την οποία επιχείρησαν να τορπιλίσουν κάποιες εκκλησίες, όμως ο Οικουμενικός Πατριάρχης με τη διπλωματική του ικανότητα, την πειθώ και την εργατικότητα πέτυχε έναν στόχο που λίγοι είχαν πιστέψει.

Σημαντικά βήματα στη θητεία του ήταν η επανίδρυση της Εκκλησίας της Αλβανίας το 1992, το 1998 ανυψώθηκε σε αυτοκέφαλη η έως τότε Αυτόνομη Εκκλησία Τσεχίας και Σλοβακίας. Το 1996 το Φανάρι αναγνώρισε την αυτονομία της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Εσθονίας. Το 2019 το Οικουμενικό Πατριαρχείο χορήγησε αυτοκεφαλία στην Εκκλησία της Ουκρανίας, με αποτέλεσμα το Πατριαρχείο της Μόσχας να διακόψει την επικοινωνία με το Οικουμενικό Πατριαρχείο. Για να επιτευχθεί αυτό, για πολλούς μήνες υπήρξε τιτάνια προσπάθεια και στο Φανάρι και στην ουκρανική πλευρά. Βλέπαμε Ουκρανούς διπλωμάτες να ξενυχτούν έξω από το Πατριαρχείο για να γίνει δεκτό το αίτημά τους.

Μεγάλη είναι η προσπάθεια του κ.κ. Βαρθολομαίου για την προσέγγιση με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία. Το 1995 επισκέφθηκε το Βατικανό και συναντήθηκε με τον Πάπα Ιωάννη Παύλο Β΄. Το 2006 ο Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ΄ επισκέφθηκε το Φανάρι και συνυπέγραψε Κοινή Διακήρυξη. Ανταποδίδοντας, ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος παρευρέθη ξανά στη θρονική εορτή της Εκκλησίας της Ρώμης. Ήταν παρών επίσης στην ενθρόνιση του Πάπα Φραγκίσκου το 2013 στη Ρώμη – ο κ.κ. Βαρθολομαίος ήταν ο πρώτος Οικουμενικός Πατριάρχης που παρέστη σε ενθρόνιση Πάπα μετά το Μεγάλο Σχίσμα του 1054! Το 2014, ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος και ο Πάπας Φραγκίσκος προσευχήθηκαν μαζί στον Πανάγιο Τάφο και υπέγραψαν Κοινή Διακήρυξη, στην οποία αναφέρουν ότι προσβλέπουν στην ημέρα που θα υπάρξει πλήρης κοινωνία μεταξύ Ορθόδοξης και Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.

Επισκέπτεται πατρογονικές εστίες της Ορθοδοξίας (Καππαδοκία, Μύρα, Πέργαμο) τελώντας Θείες Λειτουργίες σε ναούς όπου είχαν να ακουστούν ψαλμωδίες χρόνια.

Οι προσπάθειές του δεν περιορίζονται μόνο στο πλαίσιο του χριστιανικού κόσμου, αλλά έχει ξεκινήσει διαθρησκειακό διάλογο με τους επικεφαλής των έτερων μονοθεϊστικών θρησκειών (Ισλάμ και Ιουδαϊσμό) με κύρια θέματα την ειρήνη και το περιβάλλον, αναγνωρίζοντας την οικουμενικότητα των εν λόγω ζητημάτων. Γι' αυτές του τις προσπάθειες τον αποκαλούν «πράσινο Πατριάρχη», έχοντας αναδείξει από την ημέρα της εκλογής του την προστασία του περιβάλλοντος ως εξέχον ζήτημα, που δεν πρέπει να βρίσκεται στο περιθώριο της θρησκευτικής ατζέντας. Καθιέρωσε την 1η Σεπτεμβρίου ως Ημέρα Προστασίας του Περιβάλλοντος. Με τον στόχο αυτό διοργανώνει τακτικά συμπόσια με αυτό το θέμα σε όλο τον κόσμο.

Το έργο του δεν σταματάει εκεί, αλλά συνεχίζεται στην επάνδρωση του Πατριαρχείου με νέους και καταξιωμένους κληρικούς, μελλοντικούς συνεχιστές του οικουμενικού πνεύματος της Ορθοδοξίας. Ενδιαφέρεται προσωπικά για τις ανακαινίσεις δεκάδων Ιερών Ναών στην Κωνσταντινούπολη, και κατά τη διάρκεια της πατριαρχικής θητείας του έγινε μεγάλη και επιτυχής προσπάθεια αναγέννησης του ελληνισμού της Ίμβρου.

Μέσα σε όλα όσα κάνει ο κ.κ. Βαρθολομαίος έχει την ικανότητα να τα θυμάται όλα και να είναι απλός και ανθρώπινος! Ενα από τα δεκάδες παραδείγματα το είδαμε την ημέρα της τελετής για τα 30 χρόνια της Πατριαρχίας του – ενώ χαιρετούσε το συγκεντρωμένο πλήθος πλησίασε έναν Ρωμιό και τον ρώτησε: «Εκείνο το δώρο που σου έστειλα την περασμένη εβδομάδα για την κόρη σου, της έκανε ή θέλει αλλαγή;».

Η συνάντηση με Μπάιντεν

Το αίτημα της επαναλειτουργίας της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης ήταν ένα από τα βασικά θέματα των συναντήσεων του Οικουμενικού Πατριάρχη κ.κ. Βαρθολομαίου με τον πρόεδρο των ΗΠΑ Τζο Μπάιντεν, τον υπουργό Εξωτερικών Αντονι Μπλίνκεν και την πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων Νάνσι Πελόζι, στην Ουάσιγκτον.

Πηγές της «Κ» αναφέρουν πως οι συναντήσεις έγιναν σε εγκάρδια ατμόσφαιρα. Το ζήτημα της Θεολογικής Σχολής της Χάλκης στην κυβέρνηση των ΗΠΑ το γνώριζαν καλά και φαίνεται πως θα συνεχιστούν οι πιέσεις για την επαναλειτουργία της. Στην προεδρία αντιλαμβάνονται πλήρως την κατάσταση. Τον Οικουμενικό Πατριάρχη στις συναντήσεις του τον συνόδευαν ο Αρχιεπίσκοπος Αμερικής κ. Ελπιδοφόρος και ο Μητροπολίτης Γέρων Χαλκηδόνος κ. Εμμανουήλ.

Οι σταθμοί του

1940
Γεννήθηκε στους Αγίους Θεοδώρους Ιμβρου (κατά κόσμον Δημήτριος Αρχοντώνης) και φοίτησε στη Θεολογική Σχολή της Χάλκης.

1961-1963
Εκπλήρωσε τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις ως έφεδρος αξιωματικός στον τουρκικό στρατό.

1963-1968
Μεταπτυχιακές σπουδές, με υποτροφία του Οικουμενικού Πατριαρχείου, σε Ρώμη, Ελβετία και Μόναχο. Διδακτορικό στο Κανονικό Δίκαιο από το Γρηγοριανό Πανεπιστήμιο Ρώμης. Μιλάει επτά γλώσσες: ελληνικά, τουρκικά, αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ιταλικά, λατινικά.

1973
Χειροτονείται μητροπολίτης Φιλαδελφείας.

22/10/1991
Εκλογή του σε 270ό Αρχιεπίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως. Τάσσεται υπέρ της σύσφιγξης των σχέσεων των Ορθοδόξων Εκκλησιών.

1992
Επανιδρύεται η Εκκλησία της Αλβανίας εκλέγοντας ως Αρχιεπίσκοπο τον Αναστάσιο.

1995
Συνάντηση με Πάπα Ιωάννη Παύλο Β΄.

1997
Συνάντηση με θέμα την προστασία του περιβάλλοντος με τον αντιπρόεδρο των ΗΠΑ Αλ Γκορ. Καθιερώνει την 1η Σεπτεμβρίου ως Ημέρα Προστασίας του Περιβάλλοντος. Αποκαλείται από τα ΜΜΕ «Πράσινος Πατριάρχης».

2003
Συναντάται στην Αβάνα με τον Φιντέλ Κάστρο.

2006
Ο Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ΄ επισκέπτεται το Φανάρι.

2013
Παρών στην ενθρόνιση του Πάπα Φραγκίσκου στη Ρώμη – για πρώτη φορά από το Μεγάλο Σχίσμα του 1054.

2014
Ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος και ο Πάπας Φραγκίσκος επισκέπτονται μαζί τον Ναό της Αναστάσεως στα Ιεροσόλυμα. Προσεύχονται στον Πανάγιο Τάφο και υπογράφουν Κοινή Διακήρυξη για την ανάγκη κοινής κοινωνίας μεταξύ Ορθόδοξης και Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας.

2021
Συναντάται με τον πρόεδρο Μπάιντεν.

Αγώνας δρόμου Μπάιντεν για το πακέτο «συμφιλίωσης»

Προς συμβιβασμό οι δύο πτέρυγες των Δημοκρατικών για το σχέδιο του 1,75 τρισ.

Της **EMILY COCHRANE**
THE NEW YORK TIMES

Ο πρόεδρος των ΗΠΑ Τζο Μπάιντεν και οι ηγέτες των Δημοκρατικών στο Κογκρέσο αποδύθηκαν σε αγώνα δρόμου αυτή την εβδομάδα για να καταλήξουν σε έναν συμβιβασμό γύρω από το πακέτο ύψους 1,75 τρισ. δολαρίων για τα επόμενα δέκα χρόνια, που αφορά την εσωτερική πολιτική και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Παρά τις κρίσιμες διαφωνίες σε θέματα όπως τα επιδόματα υγείας, η πληρωμένη άδεια και ποικίλες περιβαλλοντικές διατάξεις, οι διαπραγματευτές έφτασαν κοντά στη συμφωνία για το φιλόδοξο πακέτο, το οποίο είναι πάντως μισό σε όγκο από αυτό που είχαν εγκρίνει νωρίτερα φέτος οι Δημοκρατικοί επί της αρχής. Αιτία για το ψαλίδισμα είναι οι κεντρώοι γερουσιαστές μέσα στο κόμμα, οι οποίοι διεκδικούν να μειωθεί το ύψος των δαπανών που προβλέπονται στο νομοσχέδιο.

Μεταξύ άλλων θα επεκτείνει τα μηνιαία επιδόματα σε οικογένειες με παιδιά και θα παρέχει γενναία φορολογικά κίνητρα για τη χρήση καθαρής ενέργειας από τη βιομηχανία.

Συμφώνησαν όμως σε ένα σχέδιο που θα επεκτείνει τα μηνιαία επιδόματα σε οικογένειες με παιδιά, θα παρέχει γενναία φορολογικά κίνητρα για τη χρήση καθαρής ενέργειας και ομοσπονδιακή υποστήριξη για τη φροντίδα παιδιών, ηλικιωμένων καθώς και πρόσβαση σε παιδικούς σταθμούς για όλους. Μια σειρά από αυξήσεις στη φορολογία, μεταξύ άλλων και για τους δισεκατομμυριούχους της χώρας, θα καλύψει το κόστος αυτών των πρωτοβουλιών. Σε αυτούς που αποτέλεσαν μέχρι την ύστατη στιγμή τροχοπέδη στην έγκριση του πακέτου ήταν ο γερουσιαστής Τζο Μάντσιν της Δυτικής Βιρτζίνιας, ο οποίος απαιτούσε να απαλειφθεί πρόβλεψη για την επιβολή προστίμου στις εκπομπές μεθανίου. Ο ίδιος είχε καταφέρει ήδη να αφαιρέσει από το πακέτο τις σθεναρότερες περιβαλλοντικές πολιτικές, όπως ένα προτεινόμενο πρόγραμμα 150 δισ. δολαρίων που θα αντικαθιστούσε εργοστάσια τα οποία λειτουργούν με άνθρακα και αέριο, με καθαρή ενέργεια (αιολική και ηλιακή).

Με δεδομένο ότι οι Ρεπουμπλικανοί αντιτίθενται ομόφωνα στο νομοσχέδιο, οι Δημοκρατικοί δεν είχαν τη δυνατότητα να χάσουν ούτε μία ψήφο στη Γερουσία, όπου οι έδρες είναι ακριβώς μοιρασμένες ανάμεσα στα δύο κόμματα (50-50). Αυτό περιέπλεξε την αποστολή του Μπάιντεν και των ηγετών του κόμματος να περάσουν το νομοσχέδιο από το Κογκρέσο, χρησιμοποιώντας μια ειδική διάταξη για τον προϋπολογισμό, γνωστή ως «συμφιλίωση», που θωρακίζει από το βέτο της αντιπολίτευσης, το διαβόητο πλέον filibuster.

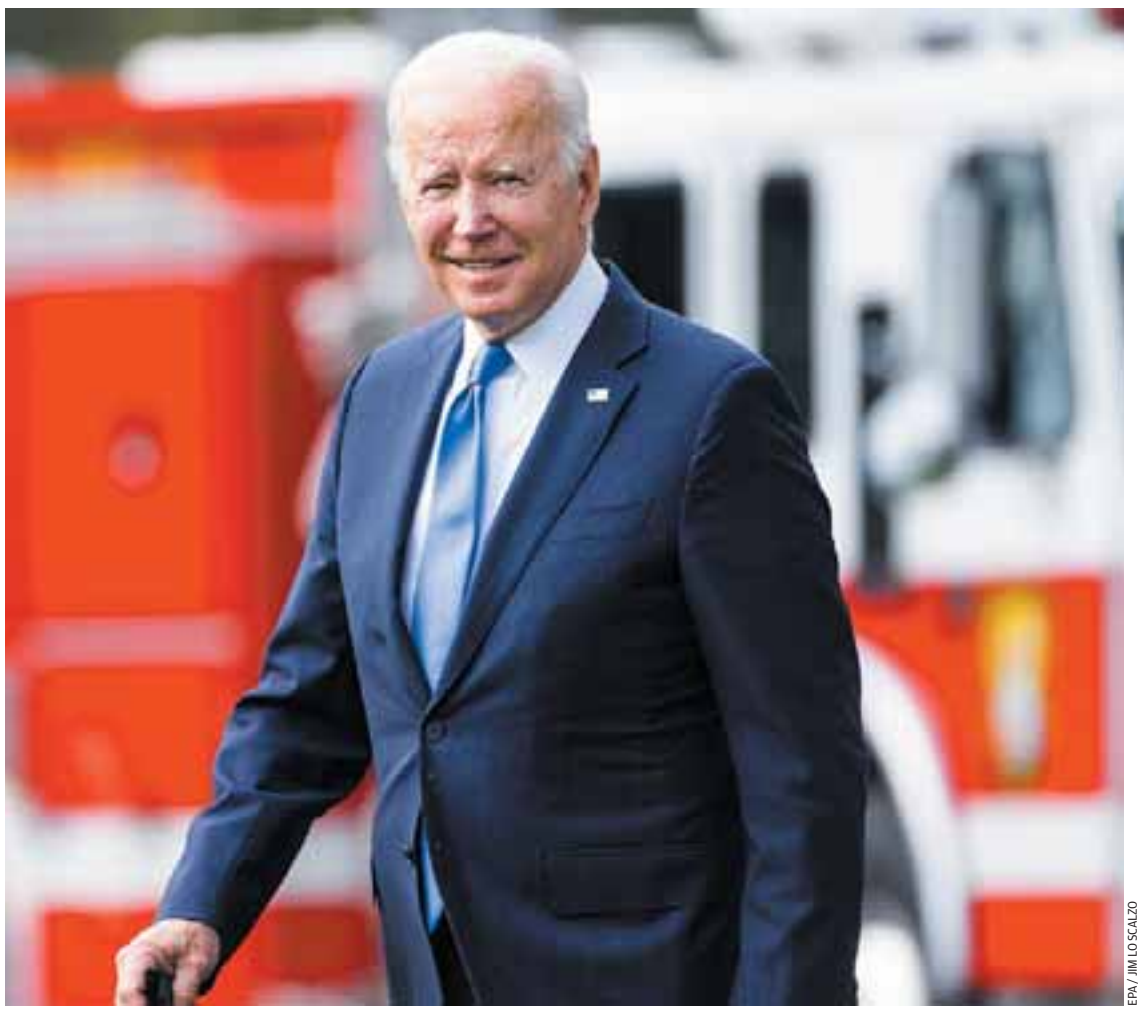

EPA / JIM LO SCALZO

Τον πυροσβέστη ανάμεσα στην κεντρώα και στην αριστερή τάση του κόμματός του κάνει από την αρχή της θητείας του ο Τζο Μπάιντεν. Οι δύο πλευρές φαίνεται ότι θα κάνουν τελικά το βήμα πίσω που απαιτείται προκειμένου να περάσει το νομοσχέδιο για την εσωτερική πολιτική και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Οι Ρεπουμπλικανοί και ο Τραμπ

Αν οι Δημοκρατικοί δοκιμάζονται από εσωτερικές συγκρούσεις μεταξύ αριστερών και κεντρώων μελών του Κογκρέσου, διχασμένο είναι και το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα. Από τη μία είναι εκείνοι που πιστεύουν ότι η επικράτηση των Δημοκρατικών στις τελευταίες εκλογές είναι αποτέλεσμα νοθείας και από την άλλη όσοι επιθυμούν να προχωρήσουν μπροστά. Η αναμέτρηση ανάμεσα στην πτέρυγα που θέλει κυρίως να κερδίσει και την ομάδα που θέλει απλώς να τελειώσει η μάχη έχει προδιαγεγραμμένο αποτέλεσμα, σύμφωνα με το περιοδικό New York. Αυτό το ταλέντο να εντοπίζει την ανθρώπινη αδυναμία διαθέτει ο τέως πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ. Ετσι κατάλαβε από νωρίς ότι, ενώ πολλοί Ρεπουμπλικανοί δεν αποδέχονταν τη συμπεριφορά του, ελάχιστοι νοιάζονταν περισσότερο από ό,τι ενδιαφέρονταν να κερδίσουν τις εκλογές. Ετσι ακόμη και σήμερα τους δίνει την επιλογή είτε να διαχωρίσουν τη θέση τους από τον ίδιο και την εκλογική του βάση και να διακινδυνεύσουν μια νέα ήττα είτε να παραμείνουν πιστοί στον Τραμπ και να εξασφαλίσουν μια ευκαιρία για να κερδίσουν. Εως τώρα έχουν συστηματικά επιλέξει το δεύτερο.

«As πάμε μπροστά!»

Κυβερνητικοί αξιωματούχοι και στελέχη των Δημοκρατικών ήλπιζαν ότι η συμφωνία θα μπορούσε να συναφθεί προτού αναχωρήσει ο Αμερικανός πρόεδρος για τη Γλασκώβη, όπου ξεκινάει σήμερα το συνέδριο του ΟΗΕ για το κλίμα. «Αλλάζει τη ζωή των Αμερικανών πολιτών», διακήρυξε κατά τη δημόσια εμφάνισή του στο Νιου Τζέρσεϊ, όπου προέβαλε το πρόγραμμα επιδομάτων σε οικογένειες με παιδιά και της προσχολικής αγωγής. «As το κάνουμε, as πάμε μπροστά!», είπε χαρακτηριστικά.

Ο πρόεδρος των ΗΠΑ ζήτησε επίσης ταχεία έγκριση του «παγωμένου» πακέτου για τις υποδομές ύψους ενός τρισ. δολαρίων, καθώς η αριστερή πτέρυγα των Δημοκρατικών αρνείται να το στηρίξει μέχρις ότου υπερψηφιστεί το νομοσχέδιο του προϋπολογισμού. «Κανείς δεν ισχυρίστηκε ότι η έγκριση του πακέτου αυτού θα είναι εύκολη, αλλά είμαστε πολύ κοντά σε μια συμφωνία», προέβλεψε ο ηγέτης της πλειοψηφίας στη Γερουσία Τσακ Σούμερ. «Εχουμε πολλές ανησυχίες. Εχουμε ένα σωρό διαφορετικά πράγματα να λύσουμε», είπε ο Μάντσιν στους δημοσιογράφους αυτή την εβδομάδα, επιμένοντας ότι το κόστος δεν πρέπει να ξεπεράσει το 1,5 τρισ. δολάρια. Ο ίδιος, ο οποίος μάχεται υπέρ της βιομηχανίας άνθρακα της πολιτείας του, είναι επίσης ο πιο γνωστός πολέμιος των περιβαλλοντικών διατάξεων. Η προσπάθεια να μεταπειστεί θεωρείτο ζωτικής σημασίας, καθώς ο Μπάιντεν ετοιμαζόταν να εμφανιστεί στη Γλασκώβη και να παρουσιάσει τους στόχους της Ουάσιγκτον για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Ανησυχία έχει εκφράσει και για την προσπάθεια με επικεφαλής τον ανεξάρτητο γερουσιαστή από το Βερμόντ, Μπέρνι Σάντερς, να επεκταθεί η ασφάλεια υγείας για να συμπεριλάβει επιδόματα οδοντιατρικών, οφθαλμιατρικών και ωτορινολαρυγγικών εργασιών. «Αν δεν είμαστε δημοσιονομικά συνετοί, αυτό είναι πραγματικά ιδιαίτερα ανησυχητικό», προειδοποίησε ο Μάντσιν.

Η δεύτερη ηχηρότερη φωνή κατά του πακέτου είναι η Κίρστεν Σινέμα, γερουσιαστής από την Αριζόνα, η οποία εμφανίζεται πολύ πιο αινιγματική στις επιφυλάξεις της, εκνευρίζοντας προοδευτικούς ακτιβιστές, πρώην υποστηρικτές και βετεράνους. Η Σινέμα θέλει να περικόψει 100 δισ. από τις περιβαλλοντικές διατάξεις του νομοσχεδίου και αντιτίθεται στην αύξηση της φορολογίας για τη χρηματοδότηση του σχεδίου.

Η χρηματοδότηση είναι ένα ζήτημα πάνω στο οποίο πρέπει να γεφυρώσουν τις διαφορές τους οι δύο πτέρυγες των Δημοκρατικών, αφού η αριστερή υποσχέθηκε στην κεντρώα ότι θα βρουν τους πόρους για την πλήρη κάλυψή του. «Οι Δημοκρατικοί συνάδελφοί μας έχουν γίνει τόσο διψασμένοι για φορολογικές αυξήσεις, ώστε πετούν μακαρόνια στον τοίχο για να δουν αν κολλάνε» (σ.σ.: δηλαδή επιβαρύνουν μια ήδη δυσχερή κατάσταση), διακήρυξε ο γερουσιαστής Μιτς Μακόνελ, ηγέτης της μειοψηφίας.

ΑΠΟΨΗ

Αεροπλάνο ή τρένο;

Του **ΤΙΜΟΘΙ ΓΚΑΡΤΟΝ ΑΣ***

Καθώς πλησιάζουμε στην έναρξη της συνόδου για το κλίμα στη Γλασκώβη, αναρωτήθηκα τι θα μπορούσαμε να κάνουμε για να καταπολεμήσουμε την κλιματική αλλαγή. Να τρώμε λιγότερο κρέας; Να στραφούμε στα ηλεκτρικά αυτοκίνητα; Νέους τρόπους θέρμανσης; Να επιλέγουμε το τρένο αντί του αεροπλάνου για σύντομες μετακινήσεις; Ολα τα παραπάνω ισχύουν. Το τελευταίο, όμως, μοιάζει πιο συνετό. Σχεδόν το σύνολο των πτήσεων στην Ευρώπη είναι μικρής απόστασης, δηλαδή μικρότερη από 1.500 χλμ. Πρόσφατα επέλεξα να ταξιδέψω από τη Βρέμη στη Βαυαρία με τρένο, παρότι συνήθιζα να πραγματοποιώ τέτοιες μετακινήσεις με αεροπλάνο. Το ταξίδι με τρένο διήρκεσε 5,5 ώρες και κόστισε μόλις 28 ευρώ. Η διαδρομή ήταν σαφώς πιο ευχάριστη από ό,τι ένα ταξίδι με το αεροπλάνο διαρκείας 45 λεπτών, χωρίς το ενοχλητικό μποτιλιάρισμα από και προς το αεροδρόμιο, χωρίς το εκνευριστικό «στριπτίζ» στον έλεγχο ασφαλείας και τον συνήθως μεγάλο χρόνο αναμονής για την επιβίβαση στην πτήση και την απογείωση.

Με το τρένο δεν χρειάζεται να στριμωχθείτε στα στενά αεροπορικά καθίσματα, στοιβαγμένοι σαν τις σαρδέλες σε έναν μεταλλικό κύλινδρο γεμάτο ανακυκλωμένο αέρα υπό πίεση. Από το κάθισμά μου στο τρένο μπορώ να δω τη σταδιακή μεταμόρφωση της γερμανικής υπαίθρου, να διαβάσω και να γράψω με άνεση, να σηκωθώ και να περπατήσω στον διάδρομο και να γευματίσω στο βαγόνι - εστιατόριο. Διαβάζοντας παλιές μου σημειώσεις από συνάντηση των βουλευτών των νέων τότε Πρασίνων της Γερμανίας το 1984, βλέπω ότι η αποφυγή χρήσης του αεροπλάνου αποτελούσε ήδη από τότε κομματική γραμμή. Σήμερα, όμως, σκέφτομαι πόσο καλύτερα θα ήταν τα πράγματα εάν οι Πράσινοι είχαν επικρατήσει πριν από 40 χρόνια. Φανταστείτε να είχαμε δώσει προτεραιότητα τις τελευταίες τέσσερις δεκαετίες στις σιδηροδρομικές μετακινήσεις έναντι των αεροπορικών. Σήμερα, καθώς οι Πράσινοι ετοιμάζονται να αναλάβουν κυβερνητικό ρόλο στη Γερμανία, πολλές αεροπορικές εταιρείες στην Ευρώπη κινούνται παρασκηνιακά για να διατηρήσουν άθικτο το ρυπογόνο πτητικό τους πρόγραμμα σύντομων εσωτερικών πτήσεων. Η Ιταλία δείχνει τι μπορεί να γίνει και πόσο θα κοστίσει αυτό. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες η χώρα δημιούργησε δίκτυο άνετων και ταχύτατων τρένων intercity. Η διαδρομή Μιλάνο - Ρώμη απαιτεί μόλις τρεις ώρες. Την ίδια ώρα, βέβαια, η Alitalia δεν υπάρχει πια, στερώντας τον ανταγωνισμό από τον σιδηρόδρομο.

Σε δημοσκόπηση που πραγματοποιήθηκε πέρυσι για την ερευνητική μου ομάδα στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, πολίτες από την Ε.Ε. των 27 και τη Βρετανία ερωτήθηκαν: «Για να καταπολεμήσουμε την κλιματική αλλαγή, θα ήσασταν έτοιμοι να στηρίξετε σχέδιο απαγόρευσης των αεροπορικών πτήσεων, που μπορούν να αντικατασταθούν με ταξίδι τρένου διάρκειας μέχρι 12 ωρών;». Σχεδόν 65% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι συμφωνούν με την πρόταση. Η ταχεία μετάβαση από τις σύντομες αεροπορικές πτήσεις στις σιδηροδρομικές μετακινήσεις εξαρτάται από εμάς τους καταναλωτές, την αεροπορική βιομηχανία και τους ρυθμιστικούς κανόνες. Η Ε.Ε. φιλοδοξεί να παίξει καθοριστικό ρόλο σε αυτό. Στοιχηματίζω ωστόσο ότι δεν γνωρίζατε ότι το 2021 είναι «Έτος ευρωπαϊκών σιδηροδρόμων». Οι Βρυξέλλες απέστειλαν πρόσφατα τον συρμό Connecting Europe Express σε γύρο της Ενωσης. Η περιοδεία του ευρωτρένου αντιμετώπισε από την αρχή δυσκολίες, καθώς η Ευρώπη, η Ιβηρική χερσόνησος και η Βαλτική χρησιμοποιούν διαφορετική διάμετρο στις γραμμές τους, καθιστώντας το ταξίδι δυσχερές και αναγκάζοντας τους διοργανωτές να χρησιμοποιήσουν τρεις διαφορετικούς συρμούς. Εξίσου σημαντικοί παίκτες θα είναι οι σιδηροδρομικές εταιρείες. Μια άλλη καλή ιδέα είναι η αναβίωση των ολονύχτιων δρομολογίων μεταξύ ευρωπαϊκών πόλεων. Το νυχτερινό τρένο και το βαγόνι - ξενοδοχείο αποτελούν άλλωστε την πεμπτουσία του ευρωπαϊκού ταξιδιωτικού ρομαντισμού. «Αφήστε το τρένο να σας ξεκουράσει», έλεγε το σλόγκαν της δεκαετίας του 1980 στη Βρετανία. Σαράντα χρόνια αργότερα, ο πλανήτης απαιτεί επειγόντως να κάνουμε ακριβώς αυτό.

Φανταστείτε να είχαμε δώσει προτεραιότητα τις τελευταίες δεκαετίες στις σιδηροδρομικές μετακινήσεις έναντι των αεροπορικών.

Σκέφτομαι πόσο καλύτερα θα ήταν τα πράγματα εάν οι Πράσινοι είχαν επικρατήσει πριν από 40 χρόνια.

* Ο κ. Τίμοθι Γκάρτον Ας είναι καθηγητής Ευρωπαϊκών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, συνεργάτης του Ιδρύματος Χούβερ του Πανεπιστημίου Στάνφορντ.

GOODYEAR
MADE TO FEEL GOOD.
NEO Eagle F1 Asymmetric 3
Ελαστικό υπερ υψηλών επιδόσεων
Με τη μικρότερη απόσταση φρεναρίσματος
σύμφωνα με δοκιμές του TÜV
KAPODISTRIAS AUTOMOTIVE PARTS
ΧΡ. ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ & ΥΙΟΙ ΛΤΔ
Καντάρας 54, Καϊμακλί,
1037 Λευκωσία - Κύπρος

Επικίνδυνες ακροβασίες από τον Ταγίπ Ερντογάν

Το ψυχόδραμα με τους δέκα πρεσβευτές

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Κρίσιμη για το μέλλον των τεταμένων σχέσεων μεταξύ Τουρκίας και Δύσης διαγραφόταν η συνάντηση Ερντογάν - Μπάιντεν, η οποία αρχικά είχε προγραμματιστεί να πραγματοποιηθεί στη σύνοδο κορυφής της ομάδας G20, που φιλοξενείται στη Ρώμη, αυτό το Σαββατοκύριακο. Ο Τούρκος πρόεδρος έστειλε εγκαίρως μηνύματα συνδιαλλαγής προς την Ουάσιγκτον με συνέντευξη του κεντρικού συμβούλου του σε θέματα Εξωτερικής Πολιτικής, Ιμπραχίμ Καλίν, η οποία δημοσιεύθηκε στην εφημερίδα Milliyet, στις 12 Οκτωβρίου.

Μεταξύ άλλων, ο Καλίν πρότεινε να ξεπεραστεί ένα από τα βασικά σημεία τριβής, ο αποκλεισμός της Τουρκίας από την αγορά F-35 λόγω της εγκατάστασης ρωσικών πυραύλων S-400, με την παράδοση, από αμερικανικής πλευράς, 40 μαχητικών αεροσκαφών F-16 ώστε να καλυφθεί το ποσό του 1,4 δισ. δολαρίων που έχει δαπανήσει η Αγκυρα συμμετέχοντας στη συμπαραγωγή των F-35. Μια συμβιβαστική λύση, η οποία θα άφηνε άλυτα άλλα, σοβαρά προβλήματα που δηλητηριάζουν τις σχέσεις μεταξύ των δύο κυβερνήσεων (αίτημα έκδοσης του Φετουλάχ Γκιουλέν στην Τουρκία, υποστήριξη της συροκουρδικής πολιτοφυλακής YPG από τις ΗΠΑ κ.ά.), αλλά θα σηματοδοτούσε την επιστροφή των δύο ατλαντικών συμμάχων σε κάποιου είδους ομαλότητα.

Μέχρι την ώρα που έκλειναν αυτές οι στήλες, όμως, παρέμενε αμφίβολο αν οι δύο ηγέτες θα κάθονταν γύρω από το ίδιο τραπέζι, αυτό το Σαββατοκύριακο. Την Τετάρτη, ο Ερντογάν ανακοίνωσε ότι η συνάντηση με τον Μπάιντεν δεν θα γίνει στη Ρώμη, αλλά στη Γλασκώβη, όπου συγκαλείται την Κυριακή η Σύνοδος του ΟΗΕ για το Κλίμα. Εκείνο που απειλούσε να τινάξει στον αέρα τη συνάντηση ήταν το ψυχόδραμα που ακολούθησε την κοινή έκκληση των πρεσβευτών δέκα δυτικών χωρών για άμεση απελευθέρωση του επί τέσσερα χρόνια φυλακισμένου Τούρκου επιχειρηματία και ακτιβιστή Οσμάν Καβαλά.

Μιλώντας στο Εσκί Σεχίρ το περασμένο Σαββατοκύριακο, ένας μαινόμενος Ερντογάν κάλεσε το υπουργείο Εξωτερικών να κηρύξει personae non gratae τους εν λόγω πρεσβευτές. Δηλαδή, να εκκινήσει την αντίστροφη μέτρηση για την ομαδική απέλαση των εκπροσώπων δέκα συμμαχικών χωρών, συμπεριλαμβανομένων των ΗΠΑ, του υπ' αριθμόν 1 προμηθευτή αμυντικών συστημάτων της Τουρκίας, όπως και της Γερμανίας, της Γαλλίας και της Ολλανδίας, από τους κυριότερους οικονομικούς εταίρους της. Μια πρωτοφανής στα διπλωματικά χρονικά κίνηση, η οποία, αν υλοποιούνταν, είναι βέβαιο ότι θα προκαλούσε απαντητικές απελάσεις των Τούρκων πρεσβευτών από τις δέκα χώρες, οδηγώντας τις σχέσεις Τουρκίας - Δύσης πέρα από το σημείο μη επιστροφής.

> *Κρίσιμη συνάντηση με Μπάιντεν στη Γλασκώβη ενώ η τουρκική οικονομία περιδινίζεται στην κρίση.*

Για να πούμε και του Ερντογάν το δίκιο, ούτε η ομαδική, μέσω Twitter, παρέμβαση δέκα πρεσβευτών εναντίον της κυβέρνησης μιας συμμαχικής χώρας έχει προηγούμενο στα διπλωματικά χρονικά. Γεγονός είναι ότι, αντιδρώντας σαν ταύρος εν υαλοπωλείω, ο Τούρκος πρόεδρος θορύβησε ακόμη και αρκετούς από τους πιο στενούς συνεργάτες του. Η Deutsche Welle ανέφερε ότι ο Μεβλούτ Τσαβούσογλου προειδοποίησε τον πρόεδρο πως θα αναγκαστεί να παραιτηθεί εάν εκείνος επιμείνει στις απελάσεις. Ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών διέψευσε, μάλλον «στεγνά», τη συγκεκριμένη πληροφορία, όχι όμως και τα ρεπορτάζ πολλών διεθνών και τουρκικών για τις εντατικές προσπάθειες συμβούλων του Ερντογάν να τον μεταπείσουν.

Τελικά, η ομάδα των δέκα έριξε στον Ερντογάν το σχοινί που χρειαζόταν για να βγει από τον λάκκο με τα φίδια, όπου είχε, με δική του ευθύνη, εγκλωβιστεί. Την ώρα που ο Ερντογάν ετοιμαζόταν να προεδρεύσει συνεδρίασης του υπουργικού συμβουλίου όπου θα συζητούσαν το θέμα των απελάσεων, η αμερικανική πρεσβεία (προφανώς, ύστερα από παρασκηνιακές συνεννοήσεις με πιο ψύχραιμες φωνές της Αγκυρας) εξέδωσε ανακοίνωση όπου σημείωνε ότι η κυβέρνηση Μπάιντεν «συνεχίζει να τηρεί τη συνθήκη της Βιέννης» για τις διπλωματικές σχέσεις, ιδιαίτερα δε το άρθρο 41 που κάνει λόγο για μη επέμβαση στις υποθέσεις της φιλοξενούσας χώρας. Στην τουρκική παραλλαγή της δήλωσης, η φρασεολογία ήταν λίγο διαφορετική, επιτρέποντας στον αναγνώστη να συμπεράνει ότι οι ΗΠΑ «θα τηρούν στο μέλλον» την αρχή της μη επέμβασης και στον Ερντογάν να δηλώσει ότι οι πρεσβευτές των δέκα «θα είναι πιο προσεκτικοί από εδώ και εμπρός». Με αυτά και με αυτά, ο Τούρκος πρόεδρος έκανε πίσω στις απελάσεις, διατηρώντας κάτι από την υπερηφάνεια του.

EPA / TURKISH PRESIDNET PRESS OFFICE

Ο Τούρκος πρόεδρος στην έναρξη των εργασιών του Κοινοβουλίου της χώρας την 1η Οκτωβρίου. Η σύνθεσή του, μετά τις κάλπες του 2023, όλα δείχνουν ότι θα αλλάξει εις βάρος του. Η επίδειξη αντιδυτικού εθνικισμού για προεκλογικούς λόγους γίνεται δίκοπο μαχαίρι για τον Ταγίπ Ερντογάν.

Εκθετος σε πολλά μέτωπα

Το ραντεβού του Ερντογάν με τον Μπάιντεν δεν βρήκε τον Τούρκο πρόεδρο στην ισχυρότερη διπλωματική θέση. Δικαστήριο της Νέας Υόρκης έκρινε ότι είναι νομικά δικαιολογημένη η δίωξη κατά της τουρκικής τράπεζας Halkbank για παραβίαση των κυρώσεων κατά του Ιράν (υπόθεση στην οποία εμπλέκεται και ο γαμπρός του Ερντογάν, Μπεράτ Αλμπαϊράκ). Νωρίτερα, ο διεθνής οργανισμός FATF έβαλε την Τουρκία στην «γκρίζα ζώνη», δηλαδή σε αυστηρή επιτήρηση για ξέπλυμα «μαύρου» χρήματος. Στο ανατολικό μέτωπο, η πρόσφατη συνάντηση Πούτιν - Ερντογάν στο Σότσι ήταν η συντομότερη από τις πολλές που έχουν γίνει, ενώ δεν υπήρξε κοινή συνέντευξη Τύπου – σιωπή που λέει πολλά. Οσο για τον ίδιο τον Μπάιντεν, είναι πασίγνωστο ότι χωρίζει τον κόσμο σε δημοκρατίες και αυταρχικά καθεστώτα και ότι προεκλογικά είχε εκμυστηρευθεί στη σύνταξη των New York Times ότι θα επιδιώξει να ανατρέψει τον Ερντογάν στηρίζοντας τη δημοκρατική αντιπολίτευση. Επομένως, το μέγιστο που θα μπορούσε να προσδοκά από τη Γλασκώβη ο Τούρκος ηγέτης είναι μια ανακωχή, όχι μια συμφιλίωση.

Οι δημοσκοπήσεις

Οι σπασμωδικές μεταπτώσεις του Ερντογάν ερμηνεύονται εύκολα από τον κοινό παρονομαστή τους: την αγωνία του για τη διευρυνόμενη κοινωνική δυσφορία εναντίον της κυβέρνησής του – οι τελευταίες δημοσκοπήσεις δίνουν στο κόμμα του, το ΑΚΡ, ποσοστά 25-32%, πολύ κάτω από το 43% του 2018. Η κόπωση των πολιτών από δύο δεκαετίες μονοπώλησης της εξουσίας από τους ισλαμιστές, ο αυταρχισμός και η διαφθορά παίζουν τους ρόλους τους, αλλά ο βασικός παράγοντας υπονόμευσης του ΑΚΡ είναι η οικονομία: ο πληθωρισμός αγγίζει το 20%, η λίρα έχει χάσει το ένα τέταρτο της αξίας της από τον Ιανουάριο, το κόστος της φοιτητικής και της λαϊκής στέγης εκτοξεύεται στα ουράνια και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατρακύλησε από 12.500 δολάρια το 2013 σε 8.500 (στην Ελλάδα είναι περίπου 18.000).

Σε αυτό το φόντο, ο Ερντογάν δελεάζεται να καταφύγει στον αντιδυτικό εθνικισμό για να στήσει, ενόψει των βουλευτικών και προεδρικών εκλογών του 2023 (εκατό χρόνια μετά την ίδρυση του νέου τουρκικού κράτους από τον Ατατούρκ), ένα σκηνικό σε στυλ «οι νεοαποικιοκράτες της νέας Αντάντ σε μια νέα εκστρατεία εναντίον μας, για να εμποδίσουν την ανάδυση μιας μεγάλης και ισχυρής Τουρκίας». Εδώ εντάσσονται η παρ' ολίγον απέλαση των δέκα, η σύλληψη 15 πρακτόρων της ισραηλινής Μοσάντ και η συζήτηση για πιθανή νέα εισβολή στη Συρία εναντίον των Κούρδων. Την ίδια στιγμή ο Ερντογάν χρειάζεται απελπισμένα μια εξομάλυνση με τη Δύση ώστε να ενισχυθούν οι επενδύσεις και να ορθοποδήσει η τουρκική οικονομία. Δυστυχώς γι' αυτόν, δεν μπορεί να τα έχει και τα δύο.

Πρόωρες εκλογές επιδιώκει η τουρκική αντιπολίτευση

Της **CARLOTTA GALL**
THE NEW YORK TIMES

Ατυπο αλλά ολοένα και πιο οργανωμένο μέτωπο δημιούργησε η τουρκική αντιπολίτευση, με στόχο τη διενέργεια πρόωρων εκλογών και την αποκαθήλωση του Ερντογάν ύστερα από 19 χρόνια στην εξουσία. Καθώς τα κόμματα διαπραγματεύονται την ευρεία αυτή συμμαχία, οι ηγέτες των έξι πολιτικών σχηματισμών έχουν συμφωνήσει να μετατρέψουν τις επόμενες εκλογές σε δημοψήφισμα για την προεδρική δημοκρατία που εισήγαγε ο Ερντογάν πριν από τέσσερα χρόνια. Οι επικριτές του καταγγέλλουν ότι η συνταγματική μεταρρύθμιση έθεσε τις βάσεις αυταρχικού πολιτεύματος, ενίσχυσε τη διαφθορά, έπληξε τη νομισματική πολιτική και τη νομοθετική εξουσία, οδηγώντας δεκάδες χιλιάδες αντιφρονούντες στις φυλακές.

Θέτοντας την επάνοδο της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας στο επίκεντρο των δεσμεύσεών της, η αντιπολίτευση ελπίζει να μετατοπίσει τη συζήτηση προς το κρίσιμο ζήτημα της αποσάθρωσης της δημοκρατικών θεσμών στην Τουρκία. Ο σχηματισμός ευρέος αντιπολιτευτικού συνασπισμού αποτελεί δοκιμασμένη τακτική σε πολλές χώρες με αυταρχικούς ηγέτες, από τη Ρωσία του Πούτιν μέχρι και την Ουγγαρία του Ορμπαν. Τελευταίο παράδειγμα τέτοιας στρατηγικής αποτελεί η συμμαχία κεντροδεξιών κομμάτων που επικράτησε επί του εθνικιστή πρωθυπουργού Αντρέι Μπάμπις στην Τσεχία.

«Σήμερα, η Τουρκία αντιμετωπίζει συστημικό πρόβλημα, το οποίο δεν μπορεί να επιλυθεί από έναν άνθρωπο. Το σημαντικό ερώτημα είναι πώς θα αντιμετωπίσουμε τον σεισμό αυτό και πώς θα αποκαταστήσουμε τον σεβασμό στις αρχές της δημοκρατίας και των ανθρώπινων δικαιωμάτων», λέει ο Αχμέτ Νταβούτογλου, πρώην πρωθυπουργός του Ερντογάν και σημερινό μέλος του συνασπισμού της αντιπολίτευσης. Ο Ερντογάν θα γιορτάσει το 2023 τα εκατό χρόνια από την ανακήρυξη της τουρκικής δημοκρατίας, ενώ πολιτικοί αναλυτές εκτιμούν ότι είναι αποφασισμένος να επανεκλεγεί στην προεδρία στις εκλογές εκείνης της χρονιάς, εδραιώνοντας τη θέση του ως μακροβιότερου ηγέτη στη σύγχρονη ιστορία της χώρας, έχοντας ξεπεράσει τον Κεμάλ Ατατούρκ. Ο πρόεδρος, όμως, παρότι δεν έχει ηττηθεί ποτέ στην κάλπη, αντιμετωπίζει σταθερή διολίσθηση των ποσοστών δημοτικότητάς του, εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, των αποκαλύψεων σκανδάλων διαφθοράς και των απαιτήσεων της νέας γενιάς για αλλαγή. Για πρώτη φορά, σφυγμομετρήσεις τον εμφανίζουν να ηττάται στις προεδρικές εκλογές. «Η αντιπολίτευση μοιάζει να έχει το πλεονέκτημα. Επεισαν μεγάλη μερίδα της κοινωνίας ότι ο Ερντογάν δεν είναι ισόβιος ηγέτης και μπορεί να εξαφανισθεί το 2023. Το γεγονός ότι οι Τούρκοι συζητούν την προοπτική της χώρας τους χωρίς τον Ερντογάν είναι εντυπωσιακό», λέει η Ασλί Αϊτιντασμπάς, στέλεχος του ινστιτούτου European Council on Foreign Relations. Ουδείς θεωρεί, ωστόσο, τον Ερντογάν ξεγραμμένο. Παραμένει δημοφιλής και συνεχίζει να διοικεί μεγάλο και αποτελεσματικό κρατικό μηχανισμό. Ενδεχόμενη βελτίωση της οικονομίας και κάποιος πολιτικός ελιγμός, ικανός να διχάσει την αντιπολίτευση, θα μπορούσαν να τον διατηρήσουν στην εξουσία. Ο Ερντογάν απορρίπτει τις δημοσκοπήσεις ως πλαστές και συνεχίζει να κάνει αυτό που γνωρίζει καλύτερα και τον διατηρεί στα πρωτοσέλιδα του Τύπου: συνεχείς επισκέψεις στο εξωτερικό και επιθετική ρητορική. Πριν από λίγο καιρό, ο πρόεδρος εθεάθη να σπρώχνει καροτσάκι του σούπερ μάρκετ σε φθηνή αλυσίδα πολυκαταστημάτων, για να υποσχεθεί ότι το άνοιγμα και άλλων τέτοιων επιχειρήσεων θα διατηρήσει χαμηλά τις τιμές για τους καταναλωτές.

> *Εξι κόμματα επεξεργάζονται σχέδιο κοινής καθόδου και έχουν συμπήξει μέτωπο για να ρίξουν τον Ερντογάν από την εξουσία.*

EPA / STR

Οπαδοί του Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου (διακρίνεται στο κέντρο του λεωφορείου) τον υποδέχονται σε παλαιότερη περιοδεία του. Ο επικεφαλής του κεμαλικού Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος (CHP) είναι για την ώρα ο επικρατέστερος για τη θέση του κοινού υποψηφίου της αντιπολίτευσης στις εκλογές του 2023.

Την περασμένη εβδομάδα πραγματοποίησε περιοδεία σε τέσσερις χώρες της Δυτικής Αφρικής, αφού δεξιώθηκε την απερχόμενη καγκελάριο της Γερμανίας, Αγκελα Μέρκελ. Την ίδια ώρα, έχει πετύχει να εμφανίσει την Τουρκία ως αναγκαίο διαπραγματευτή στο Αφγανιστάν, με τον Τούρκο υπουργό Εξωτερικών να υποδέχεται αντιπροσωπεία των Ταλιμπάν την περασμένη εβδομάδα στην Αγκυρα. Καλού κακού, ο Ερντογάν απείλησε και με μία ακόμη στρατιωτική επιχείρηση εναντίον των Κούρδων μαχητών στη Συρία.

Ο Νταβούτογλου

Στο εσωτερικό μέτωπο, όμως, οι αντίπαλοι του προέδρου οργανώνονται. Μεταξύ των μελών του άτυπου συνασπισμού ξεχωρίζουν ο Νταβούτογλου και ο πρώην υπουργός Οικονομικών Αλί Μπαμπατσάν – και οι δύο πρώην μέλη του κόμματος του Ερντογάν. Ο Νταβούτογλου, ο οποίος διέσχισε για πέντε χρόνια την προσωπική του «πολιτική έρημο», αφού υπέβαλε την παραίτησή του από την πρωθυπουργία και την ηγεσία του κυβερνώντος κόμματος, ελπίζει να αντλήσει ψήφους από απογοητευμένους ψηφοφόρους του ΑΚΡ. Στο πλευρό του, οι ισχυρότεροι εταίροι τού κατά πλειοψηφία συντηρητικού εξακομματικού συνασπισμού είναι το κεντροαριστερό Ρεπουμπλικανικό Λαϊκό Κόμμα CHP και το εθνικιστικό Καλό Κόμμα της Μεράλ Ακσενέρ. Το μεγαλύτερο φιλοκουρδικό κόμμα HDP, ο χαρισματικός ηγέτης του οποίου βρίσκεται στη φυλακή, δεν θα συμμετέχει στη συμμαχία, όπως και άλλα μικρά αριστερά κόμματα.

Παρά τις μεγάλες ιδεολογικές και πολιτικές διαφορές τους, τα κόμματα της αντιπολίτευσης ελπίζουν να επαναλάβουν τις επιτυχίες τους στις τοπικές εκλογές του 2019, όταν στέρησαν από το ΑΚΡ τις πολιτικά κρίσιμες δημαρχίες της Κωνσταντινούπολης, της Αγκυρας και άλλων πόλεων. «Ο σχεδιαζόμενος συνασπισμός αποτελεί ευχάριστη είδηση για την αντιπολίτευση. Το σημαντικό είναι η δημιουργία πλουραλιστικής, γενναίας και αλληλέγγυας αντίληψης της πολιτικής, η οποία θα εδραιώσει δημοκρατική κουλτούρα στη χώρα μας», είπε ο ηγέτης του HDP, Σελαχατίν Ντεμιρτάς, σε συνέντευξή του από τις φυλακές.

Ο Ερντογάν έχει δαπανήσει τους τελευταίους έξι μήνες σε προσπάθειες διχασμού της άτυπης συμμαχίας, χωρίς όμως επιτυχία, λέει ο Οζγκούρ Ουλουχιρατσικλί, διευθυντής του γραφείου του ινστιτούτου German Marshall Fund of the United States στην Αγκυρα. Οι ηγέτες της αντιπολίτευσης φέρεται μάλιστα να πλησιάζουν στην επιλογή κοινού υποψηφίου, με τον Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου, επικεφαλής του κεμαλικού Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος, να είναι για την ώρα ο επικρατέστερος. Νταβούτογλου και Μπαμπατσάν δεν θεωρούνται άλλωστε ικανοί να αμφισβητήσουν τη δημοτικότητα του Ερντογάν, με το κόμμα του Νταβούτογλου να μην ξεπερνά το 2% στην πρόθεση ψήφου. Η κυβερνητική τους εμπειρία, βέβαια, τους καθιστά σημαντικούς συμμάχους για την αντιπολίτευση. Και οι δύο διατηρούν τις επαφές τους με τα ανώτατα κρατικά γραφειοκρατικά κλιμάκια και έχουν εκφράσει φιλοδοξίες για ενεργό ρόλο στην εποχή μετά τον Ερντογάν.

Σώστε τον πλανήτη, 26ο επεισόδιο

Στη Γλασκώβη η πολλοστή συνάντηση των ηγετών για το θέμα, τη στιγμή που οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα αυξάνονται

Της **ΕΥΡΥΔΙΚΗΣ ΜΠΕΡΣΗ**

Ενας αριθμός κρέμεται ως δαμόκλειος σπάθη πάνω από τα κεφάλια των συνέδρων που συγκεντρώνονται από σήμερα και για δύο εβδομάδες στη Γλασκώβη, με στόχο να αρθρώσουν παγκόσμια απάντηση στην κλιματική κρίση: 413 ppm. Η συγκέντρωση διοξειδίου του άνθρακα στην ατμόσφαιρα ανεβαίνει σταθερά, σημάδι ότι οι πολιτικές που έχουν υιοθετηθεί έως τώρα είναι εντελώς αναποτελεσματικές.

Μόλις πριν από πέντε χρόνια, οπότε υπογράφηκε η συμφωνία του Παρισιού, η συγκέντρωση ήταν 403 ppm, ενώ το 1992, όταν η ανθρωπότητα κατάλαβε τον κίνδυνο της κλιματικής αλλαγής και υπεγράφη η Συνθήκη-Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή, ήταν 360 ppm.

Με αυτούς τους ρυθμούς, σε μία δεκαετία θα έχουμε χάσει το τρένο του 1,5 βαθμού, δηλαδή την ευκαιρία να σταματήσουμε την αποσταθεροποίηση του κλίματος σε επίπεδα καταστροφικά αλλά όχι κατακλυσμιαία. Το γεγονός ότι η κλιματική κρίση εξελίσσεται με σχετικά αργούς ρυθμούς, σε σχέση π.χ. με μια παγκόσμια οικονομική κρίση ή μια πανδημία, δεν σημαίνει ότι μπορεί να υποτιμηθεί, ούτε ότι μπορούν να γίνονται πλέον ανεκτές υπεκφυγές όπως αυτές που μας έφεραν έως εδώ.

Σκοπός της συνόδου της Γλασκώβης (της 26ης κατά σειρά με το ίδιο αντικείμενο...) είναι να παρακινήσει η μία χώρα την άλλη ώστε όλες, από κοινού, να δεσμευθούν ότι θα μειώσουν τους ρύπους όσο ζητάει η επιστήμη και όχι όσο θεωρούν πολιτικά συμφέρον.

Κάποιοι ηγέτες θα μεταβούν στη Γλασκώβη και κάποιοι όχι, στοιχείο που προδίδει τις ψυχρές διπλωματικές σχέσεις μεταξύ βασικών παικτών της παγκόσμιας οικονομίας, χωρίς ωστόσο να προδιαγράφει αρνητικό αποτέλεσμα. Θα μπορούσε, με άλλα λόγια, η Κίνα να δεσμευθεί, π.χ., ότι οι ρύποι της θα σταματήσουν να αυξάνονται από το 2025, αντί για το 2030, χωρίς να χρειάζεται να παρίσταται στη Γλασκώβη ο Κινέζος πρόεδρος Σι Τζινπίνγκ αυτοπροσώπως (δεν υπάρχουν ενδείξεις για κάτι τέτοιο, δυστυχώς για όλους, διότι η Κίνα εκπέμπει περισσότερους ρύπους από κάθε άλλη χώρα). Αντιστρόφως, ο Αυστραλός πρωθυπουργός Σκοτ Μόρισον μπορεί να βρεθεί στη Γλασκώβη παρότι δεν έχει ανακοινώσει κάποιο πρόγραμμα μείωσης ρύπων αντίστοιχο με τις τεράστιες κατά κεφαλήν εκπομπές ρύπων της χώρας του.

Το παράδειγμα των «δεσμεύσεων» που ανακοίνωσε η Αυστραλία είναι διδακτικό, αλλά πριν στραφούμε σε αυτό, μία σημείωση για το ποιοι, επιτέλους, δεν θα βρίσκονται στη σύνοδο. Εταιρείες ορυκτών καυσίμων, οι οποίες εδώ και δεκαετίες επιχειρούν να αυτοπροβληθούν ως «μέρος της λύσης», δεν έγιναν δεκτές στις διάφορες εκδηλώσεις πέριξ της συνόδου, μια καινοτομία της Γλασκώβης για την οποία πίεζαν επί χρόνια οι ακτιβιστές. Το όλο νόημα της καταπολέμησης της κλιματικής κρίσης είναι να σταματήσουν να υπάρχουν το ταχύτερο δυνατόν οι εταιρείες ορυκτών καυσίμων· είναι προφανές ότι αν τους δοθεί λόγος, θα κάνουν τα πάντα για να αποτρέψουν την εξέλιξη αυτή.

Στον τομέα της υγείας υπάρχει το προηγούμενο του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, ο οποίος, όταν αποφάσισε να πάρει σοβαρά τη μάχη κατά του καπνίσματος, έδωσε εντολή να περικοπούν στον μέγιστο δυνατό βαθμό οι επαφές με την καπνοβιομηχανία.

Η «περιστρεφόμενη πόρτα»

Το επόμενο βήμα είναι να ταταχθεί η «περιστρεφόμενη πόρτα», που έχει οδηγήσει τουλάχιστον 70 πρώην αξιωματούχους, μεταξύ αυτών και την πρώην υπουργό Ενέργειας της Βρετανίας, Αμπερ Ραντ, σε θέσεις συμβούλων κολοσσών ορυκτών καυσίμων. Οι εταιρείες εξακολουθούν να χρησιμοποιούν την οικονομική ισχύ τους για να αποτρέψουν, με στοχευμένο λόμπινγκ και πολύπλευρη άσκηση επιρροής, την υιοθέτηση πολιτικών που θα επισπεύσουν την ενεργειακή μετάβαση.

Εταιρείες ορυκτών καυσίμων, οι οποίες εδώ και δεκαετίες επιχειρούν να αυτοπροβληθούν ως «μέρος της λύσης», δεν έγιναν δεκτές στις εκδηλώσεις πέριξ της συνόδου.

Ενα παράδειγμα τέτοιων πολιτικών, οι οποίες δεν υλοποιούνται, είναι το εξής: Στη Βρετανία βρίσκονται σε εξέλιξη τις τελευταίες εβδομάδες διαμαρτυρίες της οργάνωσης Insulate Britain («Μονώστε τη Βρετανία») με αίτημα να εκπονηθεί γιγάντιο πρόγραμμα θερμικής αναβάθμισης κτιρίων, ώστε έως το 2030 να μην υπάρχουν στη χώρα κτίρια-σουρωτήρια, εξοικονομώντας καύσιμα και καταπολεμώντας την ενεργειακή φτώχεια. Πρόκειται για ένα αίτημα καίριο από όλες τις απόψεις, αλλά η βρετανική κυβέρνηση δεν ενδιαφέρεται για ευρείες παρεμβάσεις στον τομέα αυτό, όπως δεν ενδιαφέρεται να στείλει σημάδια που πραγματικά θα αποθάρρυναν τις αεροπορικές μεταφορές, προς όφελος των σιδηροδρομικών, όπως θα ήταν π.χ. η καθιέρωση φόρου συχνών πτήσεων, αντί των καθιερωμένων μπόνους προς όσους διανύουν περισσότερα μίλια.

Η αμερικανική κυβέρνηση από την άλλη πλευρά βρίσκεται σε μεταβατική φάση, καθώς ο πρόεδρος Τζο Μπάιντεν αναχώρησε από τις ΗΠΑ χωρίς το Κογκρέσο να έχει ολοκληρώσει τις διαπραγματεύσεις για το πακέτο μέτρων κλιματικής και κοινωνικής πολιτικής που είναι γνωστό ως Build Back Better.

Μια εσωτερική νίκη του Μπάιντεν στον τομέα αυτό θα ήταν σίγουρα χρήσιμη για να παρακινήσει τις διστακτικές χώρες να φανούν πιο φιλόδοξες. Ακόμη πιο σημαντικό για την οικοδόμηση εμπιστοσύνης στις συνομιλίες θα ήταν εάν οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι άλλες ανεπτυγμένες χώρες τηρούσαν τις υποσχέσεις που είχαν δώσει στο Παρίσι για χρηματοδότηση της ενεργειακής μετάβασης των χωρών που δεν έχουν τα αναγκαία μέσα.

Η παγκόσμια μάχη για τη μείωση των ρύπων

Η Κίνα, οι ΗΠΑ, η Ευρωπαϊκή Ενωση και η Ινδία εκπέμπουν το 60% των ρύπων του πλανήτη. Η Ε.Ε. και οι ΗΠΑ, που ευθύνονται ιστορικά για τους περισσότερους ρύπους, μειώνουν τώρα τις εκπομπές, ενώ η Κίνα και η Ινδία θα συνεχίσουν να ρυπαίνουν όλο και περισσότερο έως το 2030.

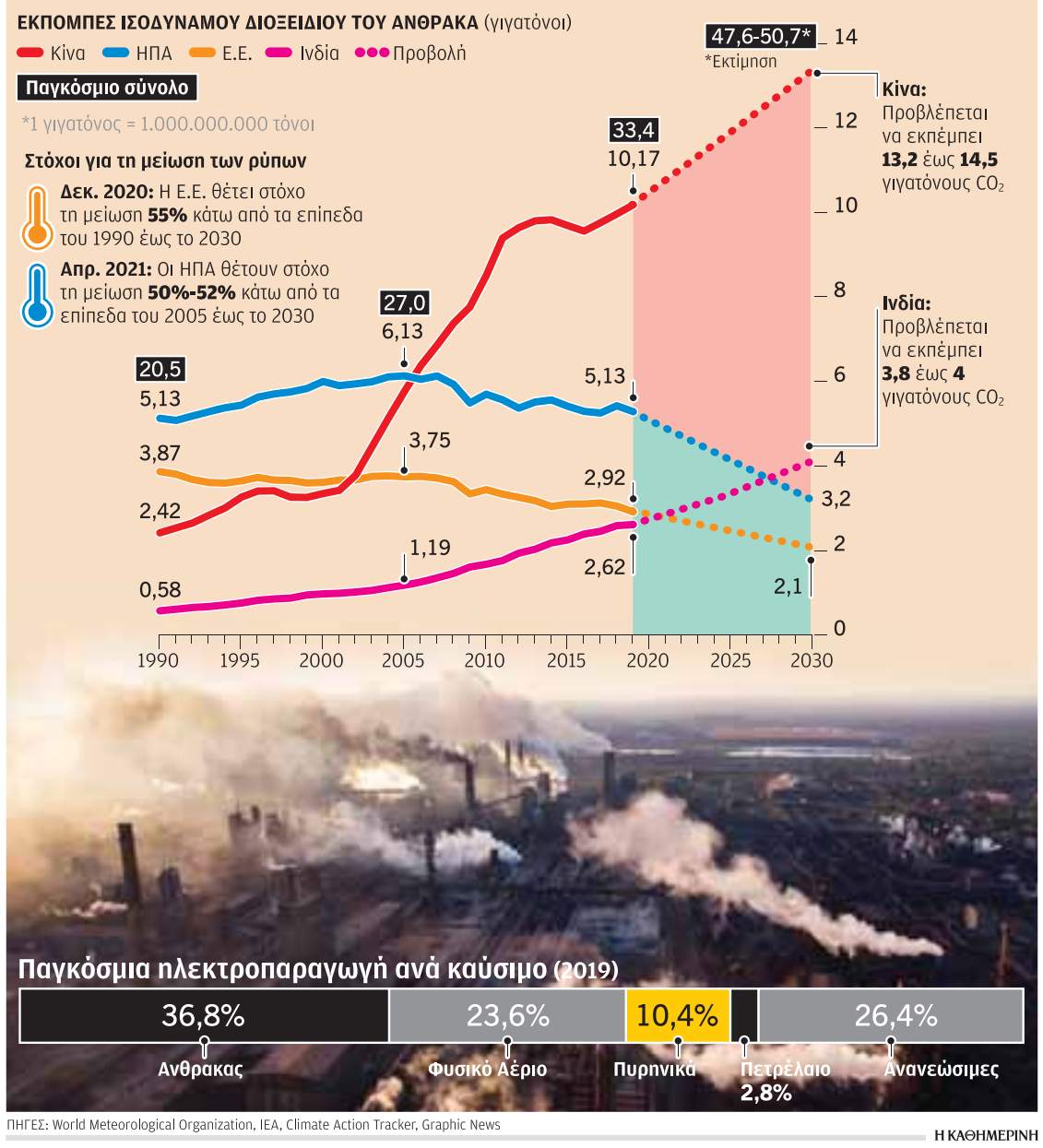

ΠΗΓΕΣ: World Meteorological Organization, IEA, Climate Action Tracker, Graphic News

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Μετάθεση ευθυνών

Επιστρέφοντας στη «λύση» που παρουσίασε ο Αυστραλός πρωθυπουργός Σκοτ Μόρισον και η οποία συνοψίζεται στη φράση «τεχνολογία όχι φόροι», παρατηρεί κανείς μια πίστη σε μαγικές λύσεις, που θα επαρκέσουν από μόνες τους, χωρίς να παρέμβει το κράτος. Είναι αλήθεια ότι, παρά την αδιαφορία της κεντρικής κυβέρνησης, αυτή τη στιγμή στην Αυστραλία περίπου ένα στα τέσσερα κτίρια έχει φωτοβολταϊκά συστήματα στη στέγη. Ομως οι κυβερνήσεις δεν μπορούν απλώς να πετάξουν το μπαλάκι στους πολίτες, όσο μεγάλη σημασία και αν έχουν οι δράσεις που αναλαμβάνονται και σε ατομικό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης. Παραδείγματος χάρη, πώς θα διαχειριστεί η Αυστραλία το γεγονός ότι το 2025 η παραγωγή ενέργειας από τον ήλιο αναμένεται να μεγαλώσει τόσο ώστε να καλύψει πλήρως τις ενεργειακές ανάγκες των μεσημεριανών ωρών; Χωρίς κίνητρα για συστήματα αποθήκευσης και σοβαρό σχεδιασμό για την υλοποίηση της ενεργειακής μετάβασης, θα χαθούν σημαντικές ευκαιρίες. Το ίδιο συμβαίνει και για τις ατομικές δράσεις. Μετρήσεις μεταξύ πολιτών στον ανεπτυγμένο κόσμο έχουν δείξει ότι η καλύτερη δράση που μπορούν να αναλάβουν προκειμένου να προστατέψουν το κλίμα (εξοικονόμηση 2,4 τόνων διοξειδίου κατ' άτομο ετησίως) είναι να μη χρησιμοποιούν Ι.Χ. Δεν νοείται, όμως, να περιμένουν οι τοπικές και εθνικές αρχές ότι μπορεί κάτι τέτοιο να συμβεί χωρίς να αναλάβουν τις ευθύνες (ενίσχυση συγκοινωνίας, υποδομών βιώσιμης κινητικότητας) που τους αναλογούν.

COP26, το τεστ της Γλασκώβης για το κλίμα

Του **ΑΝΤΟΝΙΟ ΓΚΟΥΤΕΡΕΣ***

Η κλιματική κρίση είναι ένας κόκκινος συναγερμός για την ανθρωπότητα. Οι ηγέτες του κόσμου θα δοκιμαστούν στη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Κλίμα στη Γλασκώβη – γνωστή ως COP26. Οι πράξεις τους ή η απραξία τους θα δείξει τη σοβαρότητά τους σχετικά με την αντιμετώπιση αυτής της πλανητικής κατάστασης εκτάκτου ανάγκης.

Είναι δύσκολο να χάσεις τα προειδοποιητικά σήματα. Οι θερμοκρασίες φτάνουν παντού σε νέα υψηλά επίπεδα. Η βιοποικιλότητα σε νέα χαμηλά. Οι ωκεανοί θερμαίνονται, οξύνονται και γεμίζουν πλαστικά απορρίμματα. Μέχρι το τέλος του αιώνα οι αυξανόμενες θερμοκρασίες θα επεκτείνουν κατά πολύ τις νεκρές ζώνες του πλανήτη μας. Το έγκυρο ιατρικό περιοδικό The Lancet περιέγραψε την κλιματική αλλαγή ως το «καθοριστικό ζήτημα για την ανθρώπινη υγεία τα επόμενα χρόνια, μία κρίση που θα χαρακτηρίζεται από εκτεταμένη πείνα, αναπνευστικές ασθένειες, φονικές καταστροφές και ξεσπάσματα επιδημιών που θα μπορούσαν να είναι ακόμη χειρότερες από την COVID-19». Παρά αυτά τα συνεχή σήματα συναγερμού, οι τελευταίες εκθέσεις του ΟΗΕ μας δίνουν νέα στοιχεία ότι οι ενέργειες των κυβερνήσεων μέχρι τώρα δεν προσθέτουν τίποτα σε αυτό που απεγνωσμένα χρειάζεται.

Οι πρόσφατες νέες ανακοινώσεις για κλιματική δράση είναι καλοδεχούμενες και κρίσιμης σημασίας, αλλά ακόμη και με αυτές, ο κόσμος μας βρίσκεται σε πορεία αύξησης της θερμοκρασίας πάνω από δύο βαθμούς Κελσίου. Αυτό απέχει παρασάγγας από τον στόχο του 1,5 βαθμού, της συμφωνίας του Παρισιού, ένας στόχος που η επιστήμη μάς λέει ότι είναι ο μόνος βιώσιμος δρόμος για τον κόσμο μας. Αυτός ο στόχος είναι απολύτως πραγματοποιήσιμος. Εάν μειώσουμε αυτήν τη δεκαετία τις παγκόσμιες εκπομπές κατά 45% σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2010. Αν μπορέσουμε να έχουμε παγκοσμίως ουδέτερο ισοζύγιο μέχρι το 2050. Και αν οι παγκόσμιοι ηγέτες φτάσουν στη Γλασκώβη με τολμηρούς, φιλόδοξους και επαληθεύσιμους στόχους, με νέες συγκεκριμένες πολιτικές, για να ανατρέψουμε αυτή την καταστροφή. Ειδικά οι ηγέτες του G20 πρέπει να ανταποκριθούν. Δεν υπάρχει χρόνος για διπλωματικές αβρότητες. Εάν οι κυβερνήσεις –και ιδιαίτερα οι κυβερνήσεις του G20– δεν ορθώσουν το ανάστημά τους, αν δεν ηγηθούν της προσπάθειας, κατευθυνόμαστε προς φοβερά ανθρώπινα βάσανα.

Ειδικά οι ηγέτες του G20 πρέπει να ανταποκριθούν• δεν υπάρχει χρόνος για διπλωματικές αβρότητες.

JOHN ANGELILLO / POOL PHOTO VIA AP

«Οι ωκεανοί θερμαίνονται, οξύνονται και γεμίζουν πλαστικά απορρίμματα. Μέχρι το τέλος του αιώνα οι αυξανόμενες θερμοκρασίες θα επεκτείνουν κατά πολύ τις νεκρές ζώνες του πλανήτη μας», προειδοποιεί (και) ο Α. Γκουτέρες.

Ωστόσο, όλες οι χώρες πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι το παλιό αναπτυξιακό μοντέλο καύσης άνθρακα είναι η θανατική καταδίκη των οικονομιών τους και του πλανήτη μας. Χρειαζόμαστε την απανθρακοποίηση τώρα σε κάθε τομέα, σε κάθε χώρα. Πρέπει να μεταφέρουμε τις επιδοτήσεις από το ορυκτά καύσιμα στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και να φορολογήσουμε τη ρύπανση, όχι τους ανθρώπους. Πρέπει να φορολογήσουμε τον άνθρακα για να χρηματοδοτήσουμε ανθεκτικές υποδομές και θέσεις εργασίες. Πρέπει επίσης να καταργήσουμε τον άνθρακα – μέχρι το 2030 για τις χώρες του ΟΟΣΑ και το 2040 σε όλες τις υπόλοιπες. Ενας αυξανόμενος αριθμός κυβερνήσεων έχει δεσμευθεί να σταματήσει τη χρηματοδότηση του άνθρακα, ενώ ο ιδιωτικός χρηματοδοτικός τομέας πρέπει επειγόντως να κάνει το ίδιο. Δίκαια οι λαοί περιμένουν από τις κυβερνήσεις τους να μπουν μπροστά. Ολοι βέβαια έχουμε την ευθύνη να προστατέψουμε το κοινό μας μέλλον. Οι επιχειρήσεις πρέπει να μειώσουν τις κλιματικές συνέπειες και να ευθυγραμμίσουν πλήρως και πειστικά τις δραστηριότητες και τις χρηματοδοτικές ροές τους σε ένα μέλλον ουδέτερου ισοζυγίου. Οχι άλλες δικαιολογίες, όχι άλλη δήθεν προστασία του περιβάλλοντος. Οι επενδυτές –δημόσιοι και ιδιωτικοί εξίσου– πρέπει να κάνουν το ίδιο. Πρέπει να ακολουθήσουν τους πρωτοπόρους, όπως η συμμαχία των ιδιοκτητών κεφαλαίων ουδέτερου ισοζυγίου και το συνταξιοδοτικό ταμείο του ΟΗΕ, που επέτυχε τους επενδυτικούς στόχους μείωσης του άνθρακα πριν από το χρονοδιάγραμμα και πάνω από τους στόχους, με μια μείωση φέτος της τάξης του 32%. Οι άνθρωποι σε κάθε κοινωνία πρέπει να κάνουν καλύτερες, πιο υπεύθυνες επιλογές γι' αυτά που τρώνε, για το πώς ταξιδεύουν και το τι αγοράζουν. Οι νέοι –και οι ακτιβιστές του κλίματος– πρέπει να συνεχίσουν να κάνουν αυτό που κάνουν: να απαιτούν δράση από τους ηγέτες τους και να τους ζητούν ευθύνες. Χρειαζόμαστε παγκόσμια αλληλεγγύη προκειμένου να βοηθήσουμε όλες τις χώρες να κάνουν αυτή την αλλαγή. Οι αναπτυσσόμενες χώρες παλεύουν με κρίσεις χρέους και ρευστότητας. Χρειάζονται υποστήριξη. Οι δημόσιες και διεθνείς αναπτυξιακές τράπεζες πρέπει να αυξήσουν κατά πολύ τα κλιματικά τους χαρτοφυλάκια και να εντείνουν τις προσπάθειες, προκειμένου να βοηθήσουν τις χώρες να μετακινηθούν σε ουδέτερες, ανθεκτικές οικονομίες. Ο ανεπτυγμένος κόσμος πρέπει επειγόντως να πραγματοποιήσει τη δέσμευσή του για τουλάχιστον 100 δισ. δολάρια χρηματοδότησης προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι δωρητές και οι πολυμερείς αναπτυξιακές τράπεζες πρέπει να διαθέσουν τουλάχιστον το μισό της ετήσιας κλιματικής χρηματοδότησης για την προσαρμογή και την ανθεκτικότητα.

Τα Ηνωμένα Εθνη δημιουργήθηκαν πριν από 76 χρόνια για να οικοδομήσουν συναίνεση για δράσεις κατά των μεγαλύτερων απειλών που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα. Σπάνια έχουν αντιμετωπίσει μία κρίση όπως αυτή. Μια πραγματικά υπαρξιακή κρίση που, αν δεν αντιμετωπιστεί, δεν θα απειλεί μόνον εμάς, αλλά και τις μελλοντικές γενεές. Υπάρχει μόνον ένας δρόμος μπροστά. Ενα μέλλον 1,5 βαθμού είναι το μοναδικό βιώσιμο μέλλον της ανθρωπότητας. Οι ηγέτες πρέπει να προχωρήσουν αυτή τη δουλειά στη Γλασκώβη, πριν να είναι πολύ αργά.

* Ο κ. Αντόνιο Γκουτέρες είναι γενικός γραμματέας του ΟΗΕ.

Stoiximan

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ
ΚΥΡΙΑΚΗ 31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2021

Stoiximan

Το... εργοστάσιο του Αγιαξ

Η ακαδημία με τους περισσότερους παίκτες στα ρόστερ των κυριότερων πρωταθλημάτων

Ο Αγιαξ παραμένει το κορυφαίο ποδοσφαιρικό σχολείο της Ευρώπης, όσο κι αν σπάνια καταφέρνει να βρεθεί στο επίπεδο των κορυφαίων και πλουσιότερων συλλόγων, καθώς η ακαδημία του έχει τους περισσότερους... αποφοίτους στα ρόστερ των 31 κυριότερων πρωταθλημάτων της Γηραιάς Ηπείρου από οποιαδήποτε άλλη ομάδα.

Η ολλανδική ομάδα ανέκαθεν έδινε τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά τη δική της χροιά στο ευρωπαϊκό ποδόσφαιρο, ακόμη και σήμερα που το ποδόσφαιρο της Ολλανδίας βρίσκεται σε κάμψη. Ετσι και τώρα, με βάση τα στοιχεία που συνέλεξε και δημοσίευσε το Ποδοσφαιρικό Παρατηρητήριο CIES με έδρα την Ελβετία, ο σύλλογος του Αμστερνταμ έχει με άνεση την πρωτοκαθεδρία στα... τροφεία επαγγελματιών ποδοσφαιριστών στις μεγάλες εθνικές κατηγορίες της Ευρώπης.

Ούτε λίγο ούτε πολύ, 81 ποδοσφαιριστές που προέρχονται από τον «Αίαντα» κοσμούν τα κύρια εθνικά ποδοσφαιρικά πρωταθλήματα, περιλαμβανομένου και του ελληνικού, αλλά και του κυπριακού, με δεύτερο τη τάξει φυτώριο αυτό της ουκρανικής Σαχτάρ Ντόνετσκ με 75 παίκτες.

Ακολουθούν στην τρίτη θέση τρεις σύλλογοι, ο ένας εκ των οποίων είναι επίσης ουκρανικός, η Ντινάμο Κιέβου. Οι άλλες δύο είναι η Σπόρτιγκ Λισσαβόνας και η Ντινάμο Ζάγκρεμπ, όλες με 70 παίκτες τους στα γήπεδα της χώρας τους και της υπόλοιπης Ευρώπης. Την πρώτη δεκάδα συμπληρώνουν οι Παρτιζάν Βελιγραδίου (69), Ρεάλ Μαδρίτης (62), Μπενφίκα (60), Σπάρτα Πράγας (58) και Μπαρτσελόνα (57). Πρώτη μεταξύ των αγγλικών ομάδων και 12η στη γενική κατάταξη είναι η Αρσεναλ (με 51).

Μεταξύ των ρόστερ των πέντε κορυφαίων ευρωπαϊκών πρωταθλημάτων (Αγγλίας, Ισπανίας, Ιταλίας, Γερμανίας και Γαλλίας), την κορυφαία παρουσία παικτών τους έχουν Ρεάλ Μαδρίτης και Μπαρτσελόνα με 42 παίκτες η καθεμιά. Ακολουθούν τέσσερις γαλλικές ομάδες, η Λυών (32), η Ρεν (30), η Παρί Σεν Ζερμέν (30) και η Σεντ Ετιέν (25), ενώ 25 παίκτες έχουν και οι Αρσεναλ, Βαλένθια.

Η λίστα του Παρατηρητηρίου καταρτίζεται με βάση τον ορισμό της UEFA για την προέλευση ενός ποδοσφαιριστή και το δικαίωμα απόδοσης τροφείων που θεμελιώνει ένας σύλλογος κατά τη μεταγραφή παίκτη από τα σπλάχνα του, δηλαδή την παρουσία ενός παίκτη στις τάξεις συλλόγου για τουλάχιστον τρία έτη μεταξύ των 15ων και των 21ων γενεθλίων του. Παρουσία στη λίστα των κορυφαίων 100 ομάδων έχουν και δύο ελληνικές, αλλά αρκετά χαμηλά. Ο Ολυμπιακός βρίσκεται στην 61η θέση με 27 ποδοσφαιριστές από τα σπλάχνα του στα 31 ευρωπαϊκά πρωταθλήματα, ενώ ο Παναθηναϊκός «καμαρώνει» 25 φυντάνια από το φυτώριό του, ευρισκόμενος στην 77η θέση της λίστας. Αξιοσημείωτη είναι και η παρουσία μιας ομάδας από την... Γκάνα με το εξωτικό όνομα Right To Dream, δηλαδή Δικαίωμα στο Ονειρο, που έχει 24 προϊόντα της ποδοσφαιρικής σχολής της στα ευρωπαϊκά πρωταθλήματα.

Το Παρατηρητήριο έχει και μια ακόμη λίστα, βάσει ενός δείκτη που αποδίδει περισσότερη αξία στο επίπεδο κάθε πρωταθλήματος, ενώ λαμβάνει επίσης υπόψη του την ηλικία κάθε ποδοσφαιριστή, την παρουσία του σε εγχώριους και διεθνείς αγώνες και τα αποτελέσματά τους, και άλλους παράγοντες.

Στη λίστα αυτή με γνώμονα τον δείκτη Training Index, ο Αγιαξ είναι ακόμη πιο μπροστά από τις άλλες ομάδες, με 102,3 πόντους, ακολουθούμενος από τη Σπόρτιγκ Λισσαβόνας (91,8 πόντοι) και τη Ρεάλ Μαδρίτης (81,4). Στην πρώτη δεκάδα βρίσκονται ακόμη οι Ντινάμο Ζάγκρεμπ, Μπενφίκα, Μπαρτσελόνα, Σαχτάρ, Παρτιζάν, Παρί Σεν Ζερμέν και Αντερλεχτ.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Παρότι ο Αγιαξ σπάνια καταφέρνει να βρεθεί στο επίπεδο των κορυφαίων και πλουσιότερων συλλόγων, η ακαδημία του τροφοδοτεί τους περισσότερους... αποφοίτους στα ρόστερ των 31 κυριότερων πρωταθλημάτων της Ευρώπης.

Ευρωπαϊκές Λίγκες κατά UEFA με αφορμή το νέο Τσάμπιονς Λιγκ

Το γάντι πέταξαν για μία ακόμα φορά στην UEFA τα κορυφαία πρωταθλήματα της Ευρώπης, με αφορμή το φορμάτ του νέου Τσάμπιονς Λιγκ, το οποίο θα ισχύσει από το 2024. Οι εκπρόσωποι των ευρωπαϊκών λιγκών εξέφρασαν ξανά την έντονη διαφωνία τους στο γεγονός ότι τα επιπλέον εισιτήρια για να συμπληρωθεί ο αριθμός των ομάδων που θα συμμετέχουν κάθε χρόνο στη νέα διοργάνωση θα δίνονται με βάση την ιστορική αξία των ομάδων και όχι με τη θέση που θα έχουν στο πρωτάθλημά τους.

«Ηταν ξεκάθαρο, δεν είμαστε ευχαριστημένοι για όλα τα θέματα που έχουν αποφασιστεί», τόνισε ο Τζάκο Σβαρτ, διευθύνων σύμβουλος των Ευρωπαϊκών Πρωταθλημάτων, με αφορμή τα όσα συζητήθηκαν στην ετήσια γενική συνέλευση των λιγκών πριν από μερικές μέρες, ενώ πρόσθεσε ότι οι δύο πλευρές αναμένεται σύντομα να μπουν σε μια νέα φάση διαπραγματεύσεων. Στόχος άλλωστε των ευρωπαϊκών λιγκών είναι να μη χάσουν την αξία τους τα εθνικά πρωταθλήματα, κάτι που θα γινόταν αν προχωρούσε το σχέδιο για την Ευρωπαϊκή Σούπερ Λιγκ, το οποίο προσπάθησαν να βάλουν σε εφαρμογή πριν από μερικούς μήνες 12 κορυφαίοι σύλλογοι από την Αγγλία, την Ιταλία και την Ισπανία, όπως η Ρεάλ, η Γιουβέντους, η Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ και η Μπαρτσελόνα.

> *«Πρέπει να φροντίσουμε ώστε το ποδόσφαιρο να βασίζεται στις εγχώριες διοργανώσεις», δήλωσε ο πρόεδρος των Ευρωπαϊκών Λιγκών, Κλάους Τόμσεν.*

«Πρέπει να φροντίσουμε ώστε το ποδόσφαιρο να βασίζεται στις εγχώριες διοργανώσεις, προκειμένου να υπάρχει σε αυτές συναρπαστική ανταγωνιστική ισορροπία, γιατί αυτό μας οδηγεί ως κουλτούρα στην Ευρώπη και όχι μόνο ως εμπορική επιχείρηση», δήλωσε από την πλευρά του ο πρόεδρος των Ευρωπαϊκών Λιγκών, Κλάους Τόμσεν.

Υπενθυμίζεται ότι το σχέδιο της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας για το νέο Τσάμπιονς Λιγκ από το 2024, περιλαμβάνει την αύξηση των ομάδων σε 36 από 32, καθώς και την κατάργηση των ομίλων. Ετσι, το ελάχιστο των αγώνων που θα δίνει κάθε σύλλογος θα είναι δέκα και όχι έξι όπως ισχύει τώρα. Τα τέσσερα επιπλέον εισιτήρια δεν θα δίνονται με βάση την τελική κατάταξη στο πρωτάθλημα, αλλά το 1ο στη Λίγκα που θα βρίσκεται στο Νο 5 του ranking της UEFA, το 2ο στον πρωταθλητή της χώρας με την υψηλότερη θέση στο ranking, από όσες δεν έχουν εγγυημένη θέση μέσω των πρωταθλημάτων τους, όπως για παράδειγμα η Ελλάδα, ενώ το 3ο και το 4ο σε ομάδες με την υψηλότερη θέση στο club coefficient της πενταετίας, που δεν έχουν εξασφαλίσει τη θέση τους από το πρωτάθλημα, αλλά έχουν τουλάχιστον κερδίσει θέση στο Γιουρόπα ή στο Conference League.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

Παραπομπές

Για πολλοστή φορά παρατηρείται το φαινόμενο πολλών παραπομπών ενώπιον του Αθλητικού Δικαστή, υποθέσεων σοβαρής αντιαθλητικής συμπεριφοράς, στα πρωταθλήματα νέων και παίδων. Θέμα με το οποίο θα πρέπει σοβαρά να ασχοληθούν οι αρμόδιοι στις ομάδες μας. Γιατί είναι πολύ πιο σοβαρό το πρόβλημα, όταν προκύπτει σε πρωταθλήματα τέτοιων ηλικιών. Και ειδικά όταν προκύπτουν παραπομπές, προπονητών ή παραγόντων, των ανθρώπων δηλαδή οι οποίοι είναι υπεύθυνοι και για τη σωστή καθοδήγηση των νεαρών ποδοσφαιριστών!

* * * * *

Το ιδιοκτησιακό

Καμία ουσιαστική εξέλιξη στο θέμα της πιθανής αλλαγής ιδιοκτησιακού καθεστώτος στην Ομόνοια. Προς το παρόν συνεχίζονται οι επαφές μεταξύ Σταύρου Παπασταύρου και Τζον Χριστοδούλου. Είναι αλήθεια όμως ότι αυτό που καίει άμεσα είναι η αγωνιστική κατάσταση της ομάδας. Οπότε το θέμα το ιδιοκτησιακό περνά σε δεύτερη μοίρα.

* * * * *

Διαιτησία – ανανέωση

Πρόσφατα η ΚΟΠ εξέφρασε τη στήριξη της στην επιχειρούμενη από τον πρόεδρο της Επιτροπής Διαιτησίας Μίλορατ Μάζιτς προσπάθεια για ανανέωση στο χώρο της διαιτησίας. Εύκολη προσπάθεια δεν είναι και στα μέσα περίπου μιας αγωνιστικής περιόδου δεν είναι και η καταλληλότερη στιγμή. Από την άλλη όμως, κάθε άλλο παρά διαπιστώνεται, μέχρι τώρα τουλάχιστο, μια προσπάθεια προώθησης σημαντικού αριθμού νέων διαιτητών. Αυτό που εύκολα διαπιστώνει κάποιος, είναι τα επαναλαμβανόμενα σοβαρά λάθη, των παλιών και έμπειρων διαιτητών, είτε σφυρίζοντας στο γήπεδο, είτε αξιολογώντας φάσεις στο VAR...

* * * * *

Εχει κουράσει

Έχει όντως κουράσει το φαινόμενο Τιμούρ Κετσπάγια στις συνεντεύξεις Τύπου. Η συμπεριφορά επαναλαμβάνεται με τέτοια συχνότητα - είναι ακριβώς αυτό που λέμε ξανά και ξανά- που πραγματικά καταντά ιλαροτραγικό (το φαινόμενο) και δεν έχει καμία σχέση με το λόγο διεξαγωγής της συνέντευξης Τύπου μετά από ένα αγώνα. Όπως τόνισε ο πρόεδρος της Ανόρθωσης Ευγένιος Χαμπουλλάς σε δηλώσεις του, υπάρχει η πρόθεση από μέρους τους να ζητήσουν η διενέργεια των διασκέψεων Τύπου μετά τη λήξη των παιχνιδιών της Α΄ Κατηγορίας να μην έχουν υποχρεωτική παρουσία προπονητή ή ποδοσφαιριστών και από τις δύο ομάδες. Προσπαθούν – και καλά κάνουν - να προστατεύσουν την ομάδα τους οι άνθρωποι.

* * * * *

Εκτιμάται η κίνηση

Έξτρα κίνητρο αποτελεί η ενέργεια της διοίκησης της Ομόνοιας που διέθεσε τα εισιτήρια προς €2 το κανονικό και προς €1 το παιδικό για το ματς της περασμένης Παρασκευής με την Ανόρθωση. Ενέργεια που δεν συνηθίζεται και ανεξαρτήτως timing εκτιμάται από τον κόσμο.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Στιχάκια για βόμβες...

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Με καλλιτεχνικές ανησυχίες παρουσιάζεται τούτη η φορά η στήλη καθότι φλερτάρει με την στιχουργική, προσπαθώντας να εμπνευστεί από την πραγματικότητα, έτσι όπως διαμορφώνεται στο χώρο του κυπριακού ποδοσφαίρου.

Και αν κάποτε ο μέγας Μάνος Λοΐζος μελοποιούσε τους στίχους του Αντώνη Χριστοδούλου φέρνοντας στο μουσικό προσκήνιο με την φωνή της Χαρούλας Αλεξίου το τραγούδι «Μια καλημέρα», έτσι και εμείς κάποιες δεκαετίες μετά, επιχειρούμε να συνθέσουμε στιχουργικά την σύγχρονη πραγματικότητα. Στον ερμηνευτή δεν έχουμε καταλήξει, όλο και κανένα φερέφωνο θα βρεθεί να το φέρει ενώπιον του κοινού, καμία ανησυχία επί τούτου.

Άσε που τότε υμνούσαν την στοιχειώδη ευγένεια και την ανάγκη του ενός να πει μια «καλημέρα και ας πέσει χάμω», τα δικά μας δεδομένα δεν μας επιτρέπουν να ασχολούμαστε με τέτοιες νερόβραστες έννοιες (άκουσε εκεί ευγένεια), αλλά με διάφορα είδη εγκλημάτων που εκτυλίσσονται στο χώρο του αθλητισμού (σουρεάλ μεν αλλά εντελώς δικό μας)!!

Είναι έτσι και αλλιώς το έγκλημα είναι τόσο διαδεδομένο, αναπόσπαστο μέρος της πραγματικότητάς μας που καιρός είναι ν' αρχίσουν να υμνούνται οι διαφόρων ειδών παραβατικές ενέργειες.

Όπως δηλαδή οι βόμβες σε οικίες και σπίτια διάφορων ατόμων που δεν «συνεργάστηκαν» ή λογίζονται ως εχθροί. Αφού κιόλας ποτέ δεν εξιχνιάζονται οι υποθέσεις, κάποιοι καμιά φορά πανηγυρίζουν κιόλας για το θύμα το οποίο κιόλας η κοινωνία στιγματίζει.

Εάν δηλαδή γίνεις στόχος επίθεσης, τότε δεν είσαι το θύμα της υπόθεσης αλλά ένας ακόμη «παλιάνθρωπος». Γιατί το λαϊκό δικαστήριο και το κριτήριο που αποφασίζει καταλήγει σε συμπεράσματα με πρωτόγονο τρόπο σκέψης.

«Σου επιτέθηκαν;». «Σου έβαλαν βόμβα εντός, εκτός της οικίας σου ή στο αυτοκίνητο σου;». Τότε κατά την κυπριακή κοινωνία μάλλον κάτι λάθος έχεις κάνει για να σε τιμωρήσουν με αυτό τον τρόπο.

Καμιά φορά σου δίνεται η εντύπωση ότι τον ίδιο τρόπο αντίληψης μοιράζονται οι διωκτικές αρχές. Δεν εξηγείται διαφορετικά. Ή που για δεκαετίες είναι παντελώς άσχετοι, ερασιτέχνες, άρα κακώς λαμβάνουν λεφτά από το κράτος για να πληρώνονται ή που απλά θεωρούν και αυτοί ότι όποιος είναι θύμα επίθεσης δεν αξίζει προστασίας.

Ο καθένας όποτε γουστάρει μπορεί να προκαλέσει κακό στον άλλο, χωρίς ποτέ ν' αναλάβει την ευθύνη του. Είναι πλέον τέτοια η συχνότητα που μοιάζει με πράξη ρουτίνας. Ωσάν και καλημερίζει ο ένας τον άλλο.

Θα τρελαθούμε... που άμα χρειαζόταν να προσαρμόσουμε τα τραγούδια θα ήταν αλλιώς. «Μια βόμβα είναι αυτή, βάλε και την ας πέσει χάμω», έτσι και αλλιώς κανείς δεν θα σε ενοχλήσει, ούτε και θα ενοχληθεί.

Ξένοι Βαρίστες, α λα καρτ!

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΔΗ**

Αρχές Οκτωβρίου και ψάχνοντας τότε λύσεις, στις αντιδράσεις για σοβαρά λάθη της διαιτησίας, η ηγεσία της ΚΟΠ, ανάμεσα σ' άλλα, ανακοίνωσε πως η κάθοδος ξένων διαιτητών για το VAR θα συνεχιστεί. Εκκρεμεί, εδώ και λίγες μέρες, μία ακόμη ανακοίνωση, στην οποία να δίνονται εξηγήσεις, γιατί εδώ και δύο αγωνιστικές οι διαιτητές στο VAR δεν είναι ξένοι, σε όλα τα παιγνίδια.

Ανεπίσημα, προκύπτει πως ο απαραίτητος αριθμός ξένων διαιτητών καλής ποιότητας ή εμπειρίας, δεν είναι κατορθωτό να εξασφαλίζεται για όλα τα παιγνίδια. Καλό θα ήταν όμως, με την κατάλληλη προεργασία ή προετοιμασία της όλης προσπάθειας, η διαπίστωση αυτή να είχε προκύψει πριν ανακοινωθεί η σχετική απόφαση, πριν προλάβουν να διεξαχθούν αγώνες, μόνο με ξένους στο VAR.

Όπως είναι πλέον αντιληπτό, γίνεται μια επιλογή παιγνιδιών σε συνδυασμό με τις δυνατότητες καθόδου ξένων διαιτητών, για κάθε αγωνιστική. Με ποιο όμως κριτήριο; Τα ντέρμπι σαφώς και θεωρούνται παιγνίδια προτεραιότητας, για ξένους διαιτητές, δεν είναι, ωστόσο, τα μόνα σημαντικά παιγνίδια σε κάθε αγωνιστική.

Ποιο ήταν αλήθεια το κριτήριο, βάσει του οποίου, στην αναμέτρηση Απόλλωνας – Πάφος υπήρχε ξένος στο VAR και όχι στους αγώνες Εθνικός – ΑΕΛ ή Άρης – ΑΠΟΕΛ; Γενικότερα, ένα ντέρμπι δύο διεκδικητών του τίτλου είναι σαφώς πολύ σημαντικό παιγνίδι, εξίσου σημαντική όμως είναι και μια αναμέτρηση καθοριστική για τον υποβιβασμό. Για την κάθε ομάδα, αναλόγως, οι στόχοι στης σ' ένα πρωτάθλημα είναι σημαντικοί. Αφού λοιπόν αποδεχτήκαμε πως προκύπτει (ουσιαστικά παραμένει) σοβαρό πρόβλημα με τους κύπριους διαιτητές, η όποια προσπάθεια βελτίωσης της κατάστασης θα πρέπει να αφορά όλους. Γιατί το πρωτάθλημα θα πρέπει να διεξάγεται επί ίσοις όροις. Ας ληφθεί, μάλιστα, υπόψη, πως την έκβαση της διεκδίκησης ενός τίτλου δεν κρίνουν μόνο τα ντέρμπι.

Πού καταλήγουμε; Λάθη μπορεί να γίνουν και από ξένους και από κύπριους διαιτητές. Αν όμως θεωρούμε και αυτό ισχύει και για την ΚΟΠ, πως με την κάθοδο ξένων μειώνεται η πιθανότητα σοβαρών λαθών, τότε ξένοι διαιτητές για όλα τα παιγνίδια ή για κανένα! Αν η τακτική της επιλογής κάποιων μόνο αγώνων συνεχισθεί, αργά ή γρήγορα θα υπάρξουν και οι ανάλογες (δικαιολογημένες) αντιδράσεις, πολύ περισσότερο όταν θα περάσουμε και στο επόμενο στάδιο, της καθόδου ξένων διαιτητών και για τον αγωνιστικό χώρο...

Eurobank Cyprus

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ 31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2021

Eurobank Cyprus

Μεταβολές εβδομάδας	Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	Πετρέλαιο	€/$
Χ.Α.Κ. -1,08% · Χ.Α. -0,77%	0,34%	2,44%	0,22%	1,45%	0,82%	-1,05%	0,20%

GAZPROM
Γεωπολιτικά παιγνίδια από τη Ρωσία για φυσικό αέριο
Σελ. 10

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

«Ψαλιδίζει» αισθητά προβλέψεις για ανάπτυξη

Ορατός γίνεται ο αντίκτυπος στην Ευρωζώνη από τις ελλείψεις πρώτων υλών, βασικών εξαρτημάτων, αλλά και από την ενεργειακή κρίση, με τη μεγαλύτερη οικονομία της, τη Γερμανία, να αναθεωρεί προς τα κάτω τις εκτιμήσεις για την ανάπτυξη. Εκτιμάται πως δεν θα υπερβεί το 2,6%. **Σελ. 11**

ΓΙΑ ΠΕΛΑΤΕΣ ΛΙΑΝΙΚΗΣ

Οι τράπεζες θα χρεώνουν το πάρκινγκ καταθέσεων

Ορισμένες τράπεζες θα αρχίσουν να επιβάλλουν αρνητικά επιτόκια εκτός από τους μεγάλους εταιρικούς και στους πελάτες λιανικής εντός του 2022. Τράπεζες που δεν θα προχωρήσουν σε επιβολή τέτοιων επιτοκίων αναμένεται να αυξήσουν αργά ή γρήγορα τις προμήθειες (fees). **Σελ. 6**

ΚΤΗΜΑΤΑΓΟΡΑ

Κατοικίες 150.000 ευρώ αναζητούν οι Ελληνες

Οι Ελληνες επιστρέφουν στην αγορά κατοικίας και χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Σ΄ αυτούς που μπορούν να δαπανήσουν 250.000 έως 500.000 ευρώ. Το μεγαλύτερο μέρος της ζήτησης στρέφεται σ΄ αυτούς που μπορούν να διαθέσουν έως 150.000 ευρώ για διαμερίσματα άνω των 20 ετών. **Σελ. 12**

Ανάγκη για μείωση κόστους και ΜΕΔ

Χοσέ Μανουέλ Κάμπα: Οι τράπεζες θα πρέπει να αναπτύξουν βιώσιμο επιχειρηματικό μοντέλο

Τη θέση ότι οι κυπριακές τράπεζες θα πρέπει να μειώσουν το κόστος τους διατυπώνει ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών Χοσέ Μανουέλ Κάμπα. Σε συνέντευξη στην «Κ» ο κ. Κάμπα αναφέρει ότι για να επανακτήσουν την ελκυστικότητά τους οι τράπεζες θα πρέπει να αποκτήσουν επιχειρηματικό μοντέλο, το οποίο να είναι και βιώσιμο. Αναφερόμενος στις συγχωνεύσεις τονίζει ότι δεν είναι αυτοσκοπός. Σκοπός, είπε, είναι να προκύπτει κάθε φορά καλό αποτέλεσμα από τις συγχωνεύσεις και με ένα πιο βιώσιμο επιχειρησιακό μοντέλο. Εκφράζει ικανοποίηση για την τάση μείωσης των ΜΕΔ και τονίζει ότι η προσπάθεια αυτή δεν πρέπει να σταματήσει. Αναφέρεται ακόμα στην ψηφιοποίηση τονίζοντας ότι οι κυπριακές τράπεζες έχουν αναπτύξει το τελευταίο διάστημα το επίπεδο της ψηφιοποίησης τους, δημιουργώντας δικές τους ψηφιακές πλατφόρμες. «Τολμώ να πω, πως το επίπεδό τους μπορεί να είναι καλύτερο σε αυτό τον τομέα από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο». Ο κ. Κάμπα αναφέρεται ακόμα στο ρόλο των τραπεζών στην πανδημική κρίση και το περιβάλλον των αρνητικών επιτοκίων. **Σελ. 3**

Τουρίστες και τον χειμώνα θα έχει η Ελλάδα

Στους πέντε κορυφαίους προορισμούς στους οποίους προτίθενται να ταξιδέψουν έως και τον Μάρτιο οι Ευρωπαίοι κατατάσσεται η Ελλάδα. Συγκεκριμένα, το 6,8% των Ευρωπαίων θέλει να πραγματοποιήσει ένα ταξίδι στη χώρα έως και τον Μάρτιο, γεγονός που την κατατάσσει στον τέταρτο δημοφιλέστερο προορισμό μετά την Ισπανία, την Ιταλία και τη Γαλλία και μπροστά από τη Γερμανία, την Κροατία, την Πορτογαλία, την Τουρκία, την Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο. **Σελ. 8**

Στα χαμηλά η παραγωγή ηλιακής ενέργειας

Μακριά από τους στόχους

Μακριά από τις πραγματικές δυνατότητες παραγωγής πράσινης ενέργειας κινείται η Κύπρος. Παρά τα βήματα που έχουν γίνει για κάλυψη των στόχων που έχουν τεθεί σε εθνικό επίπεδο και έχουν εγκριθεί από τις Βρυξέλλες, η παραγωγή ηλιακής ενέργειας κινείται σε χαμηλά επίπεδα. **Σελ. 4**

Ανάγκη για αυστηρή κλιματική πολιτική

Συνέντευξη Μ. Νεοφύτου

Είναι απόλυτα αναγκαίο για μια μικρή χώρα όπως η Κύπρος, να έχει αυστηρή κλιματική πολιτική, τονίζει η δρ Μαρίνα Νεοφύτου, καθηγήτρια στο Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών και Μηχανικών Περιβάλλοντος της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κύπρου. Επισημαίνει ότι οι κυπριακές πόλεις είναι ακόμα αρκετά ενεργοβόρες. **Σελ. 5**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	**0,39%**	**0,01%**
Γερμανία	-0,14%	-0,05%
Γαλλία	0,28%	0,04%
Ιταλία	1,05%	0,04%
Ισπανία	0,51%	-0,03%
Ιρλανδία	0,33%	0,06%
Ελλάδα	1,06%	0,06%
Ην. Βασίλειο	1,00%	-0,20%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Βραχυπρόθεσμο Χρέος
DBRS	BBB (low)	R-2 (middle)
Fitch	BBB-	F3
Moody's	Bal	NP
S&P	BBB-	A-3

ΑΝΑΛΥΣΗ / *Των* **PARISA KAMALI*** *και* **ALEX WANG****

Καθυστερήσεις-ρεκόρ στην παράδοση αγαθών

Οι ελλείψεις που παρατηρούνται στο παγκόσμιο σύστημα της προμηθευτικής αλυσίδας έχουν αναδειχθεί σε μείζον πρόβλημα για τη διεθνή οικονομία, από τότε που ξέσπασε η πανδημία του κορωνοϊού. Η διακοπή λειτουργίας των εργοστασίων της Κίνας στις αρχές του 2020, η επιβολή καραντίνας και μέτρων εγκλεισμού σε αρκετές χώρες σε όλον τον κόσμο, οι ελλείψεις εργατικών χεριών, η δυναμική ζήτηση για εμπορεύσιμα αγαθά, η αναστάτωση στα δίκτυα διαχείρισης συστημάτων διανομής και οι περιορισμοί στην παραγωγική ικανότητα οδήγησαν στο να εμφανιστούν μεγάλες αυξήσεις στο κόστος μεταφοράς φορτίου και σοβαρές καθυστερήσεις στην παράδοση ειδών. Σύμφωνα με την έρευνά μας της τελευταίας εβδομάδας, οι καθυστερήσεις παράδοσης αγαθών στις Ηνωμένες Πολιτείες, καθώς και στην Ευρωπαϊκή Ενωση, έχουν φθάσει σε επίπεδα ρεκόρ από τα τέλη του 2020. Ο δείκτης της IHS Markit, ο οποίος αφορά τον χρόνο παράδοσης προϊόντων από τους προμηθευτές τους, καταρτίζεται διαμέσου των ερευνών του δείκτη διευθυντών Προμηθειών. Δείχνει δε πόσο μεγάλες είναι οι καθυστερήσεις που παρατηρούνται στην προμηθευτική αλυσίδα. Ο δείκτης καταρτίζεται αφότου οι διευθυντές Προμηθειών ερωτηθούν εάν ο χρόνος παράδοσης των όσων έχουν παραγγείλει από τους προμηθευτές τους είναι κατά μέσον όρο πιο αργός, πιο γρήγορος ή αμετάβλητος σε σύγκριση με τα αντίστοιχα δεδομένα τον αμέσως προηγούμενο μήνα. Η καταγραφή υπεράνω των 50 μονάδων φανερώνει ταχύτερες παραδόσεις, τα επίπεδα των 50 μονάδων δείχνουν πως δεν έχουν υπάρξει αλλαγές και τα χαμηλότερα των 50 μονάδων αποτυπώνουν επιβράδυνση εν συγκρίσει με τα ισχύοντα τον προηγούμενο μήνα. Η πρόσφατη δραστική πτώση, η οποία σημειώθηκε στον δείκτη χρόνου παράδοσης, καταδεικνύει τη δυναμικότερη ζήτηση, το γεγονός πως υπάρχουν εκτεταμένα εμπόδια στο σύστημα προμηθειών ή ένας συνδυασμός αμφοτέρων. Σε τέτοιες περιόδους οι εταιρείες προμηθειών έχουν στα χέρια τους μεγαλύτερη δύναμη στον να καθορίσουν τις τιμές των αγαθών, κάτι το οποίο κατατείνει σε αύξηση τιμών. Πέραν τούτου, αυτές οι καθυστερήσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα μπορεί να καταστήσουν λιγότερο διαθέσιμα τα ενδιάμεσα αγαθά, οπότε σε συνδυασμό με την έλλειψη σε εργατικά χέρια ίσως το αποτέλεσμα να είναι να επιβραδυνθεί η ίδια η παραγωγή και η αύξησή της. Τέλος, αφ' ης στιγμής ο αριθμός των νέων μολύνσεων από κορωνοϊό αρχίσουν να βαίνουν μειούμενες, τότε θα υποχωρήσουν οι πιέσεις από τα εμπόδια στην παραγωγική ικανότητα και τις ελλείψεις προσωπικού, ανακουφίζοντας ώς ένα βαθμό την εφοδιαστική αλυσίδα και βελτιώνοντας τους χρόνους παράδοσης, Πάντως, ορισμένοι ειδικοί πιστεύουν πως η θεραπεία των προβλημάτων στο σύστημα εφοδιαστικής αλυσίδας δεν θα είναι γρήγορη.

Τα προβλήματα που έχουν προκύψει στην εφοδιαστική αλυσίδα αποτελούν μία από τις σημαντικότερες απειλές για την παγκόσμια οικονομία.

* Η κ. Parisa Kamali είναι οικονομολόγος του ΔΝΤ.
** Ο κ. Alex Wang είναι βοηθός ερευνητής στο τμήμα Στρατηγικής, Πολιτικής και Ανάλυσης του ΔΝΤ.
Το άρθρο δημοσιεύεται στο ιστολόγιο του ΔΝΤ.

pwc

The New Equation.
Οι άνθρωποί μας αναζητούν &
σας προσφέρουν καινοτόμες λύσεις.

Μάθετε περισσότερα στο *www.pwc.com.cy/en/the-new-equation.html*

ΑΝΑΛΥΣΗ Του **MARTIN STUERMER***

Ακριβή ενέργεια έως την άνοιξη του 2022

Ενας πρωτόγνωρος συνδυασμός παραγόντων κλονίζει τις παγκόσμιες αγορές ενέργειας, επαναφέροντας μνήμες από την ενεργειακή κρίση της δεκαετίας του 1970 και περιπλέκοντας τις ήδη αβέβαιες προοπτικές του πληθωρισμού και της οικονομικής ανάπτυξης. Οι τιμές του φυσικού αερίου στην αγορά σποτ έχουν υπερτετραπλασιαστεί στην Ευρώπη και τη ΝΑ Ασία, ενώ η παγκόσμια διάσταση που έχουν λάβει αυτές οι αυξήσεις είναι φαινόμενα πρωτοφανή. Οι τιμές στη ΝΑ Ασία, παραδείγματος χάριν, εμφάνισαν πέρυσι μία ανάλογη ανοδική πορεία, αλλά δεν επεκτάθηκαν και στην Ευρώπη. Προσδοκούμε ότι οι τιμές της ενέργειας θα επανέλθουν σε πιο κανονικά

Αυτή τη στιγμή, το μόνο που μπορεί να κάνει η Ευρώπη είναι να περιμένει το τέλος του χειμώνα, αναζητώντας παράλληλα λύσεις για την επόμενη κρίση.

επίπεδα στις αρχές του 2022. Οι αγορές γαιάνθρακα και πετρελαίου δεν είναι αλώβητες. Οι τιμές του πετρελαίου τύπου Brent προσφάτως έφθασαν σε επίπεδα ρεκόρ επταετίας πέραν των 85 δολαρίων το βαρέλι, διότι ολοένα και περισσότεροι αγοραστές ζητούν εναλλακτικές λύσεις για τη θέρμανση και το ηλεκτρικό ρεύμα, ενόσω ήδη οι προμήθειες είναι περιορισμένες. Ο γαιάνθρακας, το πλησιέστερο υποκατάστατο, έχει πολύ υψηλή ζήτηση, διότι οι σταθμοί παραγωγής ενέργειας στρέφονται σε αυτόν πιο πολύ τώρα.

Με αυτά κατά νουν, μπορούμε να κάνουμε αναδρομή στις απαρχές της πανδημίας, όταν οι περιορισμοί διέκοψαν πολλές δραστηριότητες της οικονομίας. Η κατανάλωση ενέργειας ελαττώθηκε και οι μεγάλοι όμιλοι στον κλάδο περιέκοψαν τις επενδύσεις. Παρά ταύτα, η κατανάλωση φυσικού αερίου γρήγορα ανέκαμψε χάρις στη βιομηχανική παραγωγή, η οποία αντιστοιχεί στο σχεδόν 20% της τελικής κατανάλωσης του εμπορεύματος. Η ζήτηση εκτινάχθηκε όταν οι προμήθειες ήταν σχετικά χαμηλές. Στην πραγματικότητα ο εφοδιασμός ανταποκρίθηκε αργά στις ενδείξεις της πορείας των τιμών εξαιτίας των ελλείψεων σε εργατικά χέρια, της συσσώρευσης εργασιών συντήρησης, του ότι απαιτείτο περισσότερος χρόνος παράδοσης νέων έργων και του μειωμένου ενδιαφέροντος από επενδυτές για εταιρείες ορυκτών καυσίμων. Λόγου χάριν, στις Ηνωμένες Πολιτείες η παραγωγή φυσικού αερίου παραμένει χαμηλότερη από τα προ πανδημίας επίπεδα, όταν στην Ολλανδία και τη Νορβηγία είναι επίσης περιορισμένη, ενώ η μεγαλύτερη προμηθεύτρια της Ευρώπης, η Ρωσία, έχει ανακόψει τις εξαγωγές της προς αυτήν. Εν τω μεταξύ, ενώ ο γαιάνθρακας θα μπορούσε να αντισταθμίσει τις ελλείψεις ώς έναν βαθμό, η παραγωγή του έχει διαταραχθεί λόγω προβλημάτων στα συστήματα μεταφοράς και καιρικών συνθηκών.

Παρά τα ανωτέρω προβλήματα στον εφοδιασμό και τις πιέσεις των τιμών, υπάρχει μια διαφορά σε σύγκριση με το παρελθόν για τις πολιτικές ηγεσίες, ότι δηλαδή η τωρινή κατάσταση δεν έχει αντιστοιχίες με την ενεργειακή κρίση στις αρχές της δεκαετίας του '70. Η τιμή του πετρελαίου είχε τετραπλασιαστεί, πλήττοντας απευθείας την αγοραστική δύναμη νοικοκυριών και επιχειρήσεων και οδηγώντας σε παγκόσμια ύφεση. Τέτοιους κραδασμούς θα δημιουργούσαν σήμερα οι τιμές ενέργειας, εάν αυξάνονται πολύ περισσότερο, όταν ήδη ο ρόλος του γαιάνθρακα και του φυσικού αερίου είναι λιγότερο σημαντικός πλέον. Πέραν τούτου, αναμένουμε τις τιμές φυσικού αερίου να αποκατασταθούν έως το δεύτερο τρίμηνο του 2022, όταν με το τέλος του χειμώνα σε Ευρώπη και Ασία οι πιέσεις σε αυτές εξασθενούν.

*Ο κ. Martin Stuermer είναι οικονομολόγος της Μονάδας Εμπορευμάτων στο Τμήμα Ερευνών. Το άρθρο δημοσιεύεται στο ιστολόγιο του ΔΝΤ.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Πάνε οκτώ και πλέον χρόνια απ΄ όταν αποκαλύφτηκε το πρόβλημα των ΜΕΧ στην Κύπρο και ακόμη το νομικό πλαίσιο βρίσκεται υπό διαμόρφωση.

Διακοπή

Την οριστική διακοπή του προγράμματος αγοράς ομολόγων από την ΕΚΤ στο τέλος Μαρτίου 2022, ανακοίνωσε η Κριστίν Λαγκάρντ. Το πρόγραμμα, που θα ολοκληρωθεί όπως αρχικά είχε προγραμματιστεί, αποτέλεσε την απάντηση της ΕΚΤ στην πανδημία αξιοποιώντας συνολικά €1,46 τρις από το €1,8 τρις που είχε στην διάθεσή του. Σύμφωνα με πληροφορίες, η πρόσφατη απόφαση για επιβράδυνση του ρυθμού αγορών ομολόγων πιθανόν να μην επιτρέψει την πλήρη αξιοποίηση του προγράμματος μέχρι την λήξη. Πριν από τη σημερινή ανακοίνωση, οι προσδοκίες σε σχέση με την τύχη του προγράμματος είχαν αφεθεί για να διευκρινιστούν προς το τέλος του έτους, περίοδο που με βάση τα νέα δεδομένα θα αποκαλυφθούν οι σχεδιασμοί σε σχέση με τα υπόλοιπα προγράμματα αγοράς ομολόγων που έχει στην διάθεσή της η ΕΚΤ.

Ρεκόρ

Όσον αφορά στον πληθωρισμό και την αντίδραση της ΕΚΤ, η Κριστίν Λαγκάρντ επιβεβαίωσε τις εκτιμήσεις ότι καμία σκέψη δεν υπάρχει για αύξηση των επιτοκίων. Η συγκεκριμένη δήλωση έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς γίνεται σε μια περίοδο όπου σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, ο πληθωρισμός στην ευρωζώνη είναι τουλάχιστον διπλάσιος από τον στόχο που είχε θέσει η ΕΚΤ στο 2%. Οι αναλυτές, πάντως, ακόμη και έτσι εκτιμούν ότι δεν θα γίνει οποιαδήποτε «κίνηση» στα επιτόκια πριν από το τέλος του 2024. Ξεκάθαρα, λοιπόν, προκύπτει ότι η παρούσα άνοδος των τιμών δεν θεωρείται ανησυχητική και πως σύντομα θα υποχωρήσει. Στο μεταξύ, Γερμανία και Ισπανία ανακοίνωσαν τέτοιες αυξήσεις των τιμών Οκτωβρίου που συνιστούν το υψηλότερο σημείο από τις αρχές της δεκαετίας του '90.

Κάτι καλό γίνεται

Πολλές φορές ακούμε για διάφορα success story αλλά μάθαμε να κρατάμε μικρό καλάθι. Ωστόσο, όταν τα δεδομένα μιλάνε από μόνα τους, τα πράγματα αλλάζουν. Μία τέτοια περίπτωση φαίνεται να αποτελούν οι προσπάθειες του Invest Cyprus για προσέλκυση εταιρειών τεχνολογίας. Και εξηγούμαστε. Σύμφωνα με μελέτη της Ernst & Young, το όφελος από τις διεθνείς εταιρείες τεχνολογίας που ήταν εγκατεστημένες στην Κύπρο το 2020 διαμορφώθηκε στο €1,5 δισ. Ο Invest Cyprus βραβεύτηκε πρόσφατα από το World Bank Group (το ίδιο που ετοιμάζει το Doing Business Report), για τις μεταρρυθμιστικές του δράσεις για βελτίωση του ρυθμιστικού πλαισίου για την προσέλκυση των εταιρειών αυτών. Η κυβέρνηση, αναγνωρίζοντας την προοπτική που έχει ήδη αρχίσει να δημιουργείται, εξήγγειλε πρόσφατα νέα στοχευμένα κίνητρα. Φαίνεται λοιπόν πως υπάρχουν σημαντικές προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης του λεγόμενου ICT Headquartering με πολλαπλασιαστικό όφελος και για άλλους τομείς της οικονομίας.

Επαναφορά

Την ευχή να μην επαναληφθεί η περσινή κατάσταση με τις μολύνσεις στον γενικό πληθυσμό εκφράζουν οι ειδικοί καθώς εκτιμούν ότι τα συστήματα υγείας δεν θα μπορέσουν αυτήν την φορά να ανταποκριθούν. Η κατάσταση στην Ευρώπη βρίσκεται σε έξαρση όσον αφορά στα θετικά κρούσματα με αποτέλεσμα αρκετές χώρες που είχαν χαλαρώσει τα μέτρα εντός καλοκαιριού να ετοιμάζονται να τα επαναφέρουν ενόψει χειμώνα. Μια άλλη παρατήρηση αφορά στους εμβολιασμούς που αν και δεν επιλύουν συνολικά το πρόβλημα, σίγουρα το θέτουν υπό διαχείριση. Τα στοιχεία αναφορικά με τα ποσοστά νοσηλευόμενων και θανάτων σε κοινωνίες με χαμηλά επίπεδα εμβολιασμού παραπέμπουν σε μια κατάσταση όπου το νέο κύμα της πανδημίας μετατρέπεται σε μια κρίση για τους ανεμβολίαστους.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Υποτίμηση νομίσματος

Υποτίμηση ενός νομίσματος καλείται η μείωση της αξίας του σε σχέση με κάποιο άλλο νόμισμα, αφού απαιτείται μικρότερη ποσότητα του ενός για απόκτηση μιας μονάδας του άλλου. Στην αγορά συναλλάγματος αναφέρεται ως μείωση της συναλλαγματικής ισοτιμίας, δηλαδή της τιμής σύμφωνα με την οποία ανταλλάσσονται τα νομίσματα.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Μεταρρύθμιση

Η προτίμηση των επενδυτών για πιο βιώσιμες επιλογές στο τρίπτυχο περιβάλλον, κοινωνία και διακυβέρνηση (ESG) αποτελεί τη μεγαλύτερη μεταρρύθμιση των τελευταίων χρόνων στις χρηματαγορές. Σύμφωνα με τα στοιχεία, η παγκόσμια αγορά αυτής της κατηγορίας ομολόγων παρουσιάζει εντυπωσιακή αύξηση και προσεγγίζει πλέον τα 2 τρις δολάρια. Η εξέλιξη των πραγμάτων δείχνει ξεκάθαρα ότι δεν πρόκειται απλώς για μια μόδα αλλά για μια αλλαγή που ήρθε για να μείνει. Το επόμενο βήμα από πλευράς εποπτείας είναι να δημιουργηθεί το απαραίτητο πλαίσιο για προστασία των επενδυτών αποφεύγοντας παραπλανητικές αναφορές και αυθαίρετες ταξινομήσεις. Μέχρι στιγμής τα ηνία σε παγκόσμιο επίπεδο κατέχει η Ευρώπη ενώ ενδεικτικό του αυξημένου επενδυτικού ενδιαφέροντος είναι το γεγονός ότι στην πρώτη έκδοση «πράσινου» ομολόγου που επιχείρησε η Κομισιόν για το ποσό των €12 δις το συνολικό ενδιαφέρον άγγιξε τα €135 δις.

Η κλιματική κρίση επηρεάζει ήδη το 85% του παγκόσμιου πληθυσμού

Το βιώνουμε πλέον εμπειρικά, το αποδεικνύουν περίτρανα και οι μελέτες. Από κάθε άποψη η κλιματική κρίση είναι ήδη εδώ. Νέα έρευνα που δημοσιεύθηκε στις αρχές της εβδομάδας στο περιοδικό Nature Climate Change ανέλυσε δεδομένα από 100.000 φαινόμενα παγκοσμίως που συνδέονται με την υπερθέρμανση του πλανήτη – από πλημμύρες και κύματα καύσωνα μέχρι καταστροφές στις καλλιέργειες και απότομες αλλαγές στις θερμοκρασίες. Το συμπέρασμα είναι μια απεγνωσμένη έκκληση για άμεση δράση, καθώς περίπου το 85% του παγκόσμιου πληθυσμού έχει ήδη επηρεαστεί από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, έχοντας βιώσει καιρικά φαινόμενα που επιδεινώθηκαν από τις επιπτώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας στο περιβάλλον.

«Διαθέτουμε πλέον μια τεράστια βάση τεκμηρίων που αποδεικνύει περίτρανα πώς η κλιματική αλλαγή επηρεάζει τις κοινωνίες μας και τα οικοσυστήματά μας», ανέφερε στην Washington Post ο επικεφαλής συγγραφέας της μελέτης, Max Κάλαχαν, από το Ερευνητικό Ινστιτούτο Mercator που εδρεύει στο Βερολίνο. «Η κλιματική αλλαγή είναι ορατή και αισθητή σχεδόν παντού στον κόσμο», συμπλήρωσε, τονίζοντας πως έχει ήδη επηρεάσει πάνω από το 80% της χερσαίας έκτασης του πλανήτη μας. Κύριο χαρακτηριστικό της μελέτης του Κάλαχαν και της ομάδας του ήταν η αξιοθαύμαστη έκτασή της. Οι επιστήμονες μελέτησαν εξονυχιστικά σχεδόν κάθε έρευνα που δημοσιεύθηκε από το 1951 έως το 2018 και αναφερόταν στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής – ένα επίτευγμα που έγινε δυνατό χάρη στη βοήθεια υπολογιστικών συστημάτων και των πρόσφατων αλμάτων στη μηχανική μάθηση. Η ολιστική αυτή προσέγγιση επέτρεψε στους μελετητές να προσδιορίσουν το πού επικεντρώνονται οι μέχρι σήμερα έρευνες, καθώς και τα πεδία στα οποία παραμένουν σημαντικά χάσματα στην κατανόηση των επιπτώσεων της ανθρώπινης δραστηριότητας

Οι επιστήμονες μελέτησαν εξονυχιστικά σχεδόν κάθε έρευνα που δημοσιεύθηκε από το 1951 έως το 2018 για τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.

στο κλίμα και στον πλανήτη. Ενα πρώτο, αναμενόμενο συμπέρασμα αφορά τη μεγάλη αύξηση του αριθμού των ερευνών που καταπιάστηκαν με την κλιματική αλλαγή τα τελευταία χρόνια – αποτέλεσμα των ολοένα και πιο αισθητών επιπτώσεών της. Ο Κάλαχαν και η ομάδα του ανακάλυψαν πως από το 1951 μέχρι το 1990 είχαν δημοσιευθεί μονάχα 1.500 αντίστοιχες μελέτες, ενώ μόνο την τελευταία πενταετία δημοσιεύθηκαν πάνω από 80.000. Στην ανασκόπησή τους οι συγγραφείς της μελέτης προσδιόρισαν επίσης τις τάσεις που επικρατούν όσον αφορά τη διαθεσιμότητα συγκεκριμένων δεδομένων και τη μελέτη συγκεκριμένων οικοσυστημάτων. Συμπέραναν πως η συντριπτική πλειονότητα των μελετών επικεντρώθηκαν στην έρευνα των επιπτώσεων σε χερσαία οικοσυστήματα, καθώς και σε οικοσυστήματα γλυκού νερού, πιθανώς μια συνέπεια της άρρηκτης σύνδεσης των συστημάτων αυτών με την ανθρώπινη παραγωγική δραστηριότητα. Από την άλλη, τα λιγότερα δεδομένα που διαθέτουμε αφορούν τον αντίκτυπο της κλιματικής αλλαγής στα βουνά, το χιόνι και τα επίπεδα πάγου, μια έλλειψη που εξηγείται από τη μη παρουσία ανθρώπων σε αυτές τις περιοχές· προκαλεί όμως ανησυχία, καθώς στους πόλους του πλανήτη παρατηρούνται, συνήθως, οι πιο τρομακτικές συνέπειες της αλλαγής της θερμοκρασίας.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, περίπου το ένα τέταρτο των θανάτων κάθε χρόνο οφείλεται στην ατμοσφαιρική ρύπανση και στην έκθεση σε χημικά.

Χάσμα αποτίμησης

Ισως το σημαντικότερο συμπέρασμα από τη συνολική μελέτη των ερευνών για την κλιματική αλλαγή αφορά το «χάσμα της αποτίμησής της», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Κάλαχαν. Σημειώνει πως η ανισότητα στη χρηματοδότηση των ερευνών οδηγεί στη δυσανάλογη καταγραφή των επιπτώσεων σε πλούσιες χώρες, ενώ στα φτωχότερα κράτη η μελέτη βρίσκεται σημαντικά πίσω. Ετσι, οι χώρες υψηλού εισοδήματος, και κυρίως τα κράτη της Βόρειας Αμερικής και της Ευρώπης, έχουν διπλάσιο αριθμό αποδεικτικών στοιχείων που αποδίδουν τις αλλαγές στο κλίμα στην ανθρώπινη δραστηριότητα συγκριτικά με χώρες χαμηλού εισοδήματος. Φυσικά, αυτό δεν αντανακλά την πραγματικότητα της κλιματικής κρίσης, διότι τα φτωχότερα κράτη επηρεάζονται ακόμα περισσότερο λόγω της έλλειψης σχεδίων ετοιμότητας και καταπολέμησης των φυσικών καταστροφών, που ολοένα και πληθαίνουν σε κάθε γωνιά του πλανήτη.

Οι επιπτώσεις στην υγεία

Υπό το πρίσμα της υγείας προσπάθησε να αντικρίσει το υπαρξιακό ζήτημα της κλιματικής κρίσης ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, σε έκκληση που απηύθυνε προς τους ηγέτες του πλανήτη λίγες μόλις ημέρες πριν από την παγκόσμια διάσκεψη για το κλίμα COP26. «Η καύση ορυκτών καυσίμων μάς σκοτώνει και η κλιματική αλλαγή είναι η μεγαλύτερη απειλή για την υγεία που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα», δήλωσε χαρακτηριστικά ο Οργανισμός τη Δευτέρα – μια τολμηρή αναφορά δεδομένου ότι διανύουμε ακόμα την πανδημία του κορωνοϊού. Προηγουμένως, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας είχε αναφέρει πως περίπου 13,7 εκατομμύρια θάνατοι ετησίως, δηλαδή το ένα τέταρτο του παγκόσμιου συνόλου, προκλήθηκαν από περιβαλλοντικές αιτίες, όπως είναι η ατμοσφαιρική ρύπανση και η έκθεση σε χημικά. Η Μαρία Νέιρα, διευθύντρια του τμήματος Περιβάλλοντος, Κλιματικής Αλλαγής και Υγείας του Οργανισμού, δήλωσε χαρακτηριστικά πως περίπου το 80% των θανάτων από ατμοσφαιρική ρύπανση ενδέχεται να αποφευχθεί μέσω της συμμόρφωσης με τις οδηγίες του ΟΗΕ.

ΝΙΚΟΣ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ «Κ»

Οι κυπριακές τράπεζες να μειώσουν το κόστος

Χοσέ Μανουέλ Κάμπα: Θα πρέπει να έχουν βιώσιμο επιχειρηματικό μοντέλο, οι συγχωνεύσεις δεν είναι αυτοσκοπός

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ) γιόρτασε τα 10 χρόνια της, διοργανώνοντας διάσκεψη την 26η Οκτωβρίου στο Παρίσι. Στη διάσκεψη σημειώθηκε η πρόοδος των τελευταίων 10 χρόνων όσον αφορά την τραπεζική και χρηματοπιστωτική ολοκλήρωση της ΕΕ και εξέτασε το μέλλον των προκλήσεων και τις ευκαιρίες που διανοίγονται. Στην ομιλία του ο πρόεδρος της ΕΑΤ Χοσέ Μανουέλ Κάμπα σημείωσε πως, πριν από μια δεκαετία, ο τραπεζικός τομέας και το εποπτικό τοπίο έμοιαζαν διαφορετικά, δηλαδή λιγότερο ευρωπαϊκά και λιγότερο συντονισμένα. Η ΕΑΤ, πρόσθεσε, υπήρξε βασικός παράγοντας σε αυτήν την πρόοδο που επιτεύχθηκε, τονίζοντας πως ο χρηματοπιστωτικός κλάδος θέτει νέες προκλήσεις για να διασφαλίσει ότι η σωστή χρηματοοικονομική ρύθμιση και εποπτεία επιτρέπει στην ΕΕ να αποκομίσει τα οφέλη που επιφυλάσσει το μέλλον.

Σε συνέντευξή του στην «Κ» ο Χοσέ Μανουέλ Κάμπα σχολιάζει το ευρωπαϊκό και το κυπριακό τραπεζικό περιβάλλον, τις προκλήσεις, το ρόλο των τραπεζών στην πανδημική κρίση, το περιβάλλον των αρνητικών επιτοκίων και τη στροφή των τραπεζών στην τεχνολογία.

- Πως μπορούν οι τράπεζες να γίνουν ελκυστικές σε επενδυτές όταν το εποπτικό και κανονιστικό περιβάλλον είναι τόσο αυστηρό; Επίσης το τραπεζικό περιβάλλον μπορεί να επανακτήσει την ελκυστικότητά του;

- Η κερδοφορία των τραπεζών είναι πολύ σημαντική και είναι μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που θεωρούμε ότι υπάρχει ως Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών. Πριν από την πανδημική κρίση του Covid-19 η κερδοφορία της απόδοσης στα ίδια κεφάλαια των ευρωπαϊκών τραπεζών ήταν μικρότερη από το κόστος των ιδίων κεφαλαίων. Ήταν μια μεγάλη πρόκληση και μπορώ να πω πως ήταν οι λεγόμενες «πληγές» που προκλήθηκαν από την προηγούμενη κρίση. Με την έλευση της πανδημικής κρίσης η κερδοφορία αυτή μειώθηκε περαιτέρω κατά την προηγούμενη χρονιά και έφτασε στο 0,5% τον Ιούνιο του 2020 στις τράπεζες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εντούτοις, στους πρώτους 6 μήνες του παρόντος έτους η απόδοση ιδίων κεφαλαίων (ROE) έχει ανακάμψει και έχει φτάσει στο 7,4%. Υπάρχουν τράπεζες που η απόδοση των ιδίων κεφαλαίων τους είναι πάνω από το κόστος των ιδίων κεφαλαίων, αλλά κατά πλειοψηφία είναι χαμηλότερες οι αποδόσεις, πρόκληση που πρέπει να αντιμετωπιστεί. Αναφορικά με το τι μπορούν να κάνουν οι τράπεζες για να επανακτήσουν την ελκυστικότητά τους, θεωρώ πως πρέπει να αποκτήσουν επιχειρηματικό μοντέλο, το οποίο να είναι και βιώσιμο. Ένα βιώσιμο τραπεζικό μοντέλο θα πρέπει να έχει τρία χαρακτηριστικά. Το πρώτο περιλαμβάνει το κόστος της δομής της τράπεζας που ενδεχομένως να πρέπει να προχωρήσει σε μειώσεις του κόστους της σε συγκεκριμένους υποτομείς. Δεύτερο να επενδύσει σε τεχνολογία ώστε να δώσει υπεραξία στους πελάτες της. Τρίτο, η τράπεζα θα πρέπει να είναι έτοιμη να χρηματοδοτήσει νέες περιοχές ανάπτυξης που διανοίγονται στην Ευρωπαϊκή οικονομία στο πλαίσιο μίας βιώσιμης οικονομικής δραστηριότητας. Θα πρέπει να έχουν προτάσεις για να χρηματοδοτήσουν τις επενδυτικές ευκαιρίες.

- Το Ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα είναι υπερπλήρες. Στην Κύπρο επίσης. Εκτιμάτε πως οι συγχωνεύσεις τραπεζών είναι επιβεβλημένες; Τι ισχύει για την Κύπρο;

- Εκτιμάμε πως πράγματι το Ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα είναι πλήρες (overbanking) . Λαμβάνοντας «πάσα» από την προηγούμενη ερώτηση, μία εναλλακτική λύση για βελτίωση της δομής του κόστους, είναι και οι συγχωνεύσεις. Έχουμε δει μερικές συγχωνεύσεις να λαμβάνουν χώρα στην εγχώρια αγορά. Για την ΕΒΑ οι συγχωνεύσεις δεν είναι αυτοσκοπός. Σκοπός είναι να προκύπτει κάθε φορά καλό αποτέλεσμα από τις συγχωνεύσεις και με ένα πιο βιώσιμο επιχειρησιακό μοντέλο. Εξαρτάται από το «πρότζεκτ» που υπάρχει πίσω από κάθε συγχώνευση, άρα, αυτό που θέλω να πω είναι πως είναι πολύ σημαντική η ποιότητα της επικείμενης πράξης. Αν το προϊόν της πράξης που θα προκύψει είναι καλό, τότε την ενθαρρύνουμε ως Αρχή. Αν όχι, τότε η συγχώνευση δεν θα έχει τις «ευλογίες» μας. Μέχρι στιγμής έχουμε δει κυρίως συγχωνεύσεις σε εγχώριο επίπεδο και όχι σε ευρωπαϊκό μεταξύ τραπεζών από διαφορετικές χώρες. Αναφορικά με την Κύπρο το τραπεζικό σύστημα είναι ήδη αρκετά συγκεντρωμένο, λόγω των αναδιαρθρώσεων και των συγχωνεύσεων που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια. Ως εκ τούτου, παρά την παρουσία αρκετών μικρών τραπεζών, το τραπεζικό σύστημα έχει από τα μεγαλύτερα ποσοστά συγκέντρωσης σε σύγκριση με άλλες χώρες εντός της Ε.Ε. Αυτό σημαίνει ότι οι Κυπριακές τράπεζες ενδεχομένως να πρέπει να αναζητήσουν διαφορετικούς τρόπους για να αντιμετωπίσουν προβλήματα όπως ψηλά κόστη, αποδοτικότητας και των χαμηλών καθαρών εσόδων από τους τόκους (net interest income). Σε ένα περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων γίνεται ακόμα δυσκολότερη η κατάσταση σε σχέση με τα καθαρά έσοδα από τόκους και την κερδοφορία. Θεωρώ ότι οι κυπριακές τράπεζες «πρέπει να δουλέψουν» τη μείωση του κόστους τους. Η μείωση του κόστους είναι κύριο σημείο (key component), την ώρα που έχουν κάνει τεράστια προσπάθεια για μείωση των ΜΕΔ τους. Αυτή η προσπάθεια πρέπει να συνεχιστεί και θέλω να τονίσω πως είμαστε ιδιαίτερα χαρούμενοι που αυτή η προσπάθεια μείωσης των ΜΕΔ των κυπριακών τραπεζών συνεχίστηκε και μέσα στην πανδημία.

> «Το περιβάλλον αρνητικών επιτοκίων είναι πραγματικότητα, και οι τράπεζες μετακυλούν το κόστος φύλαξης των καταθέσεων στους πελάτες τους».

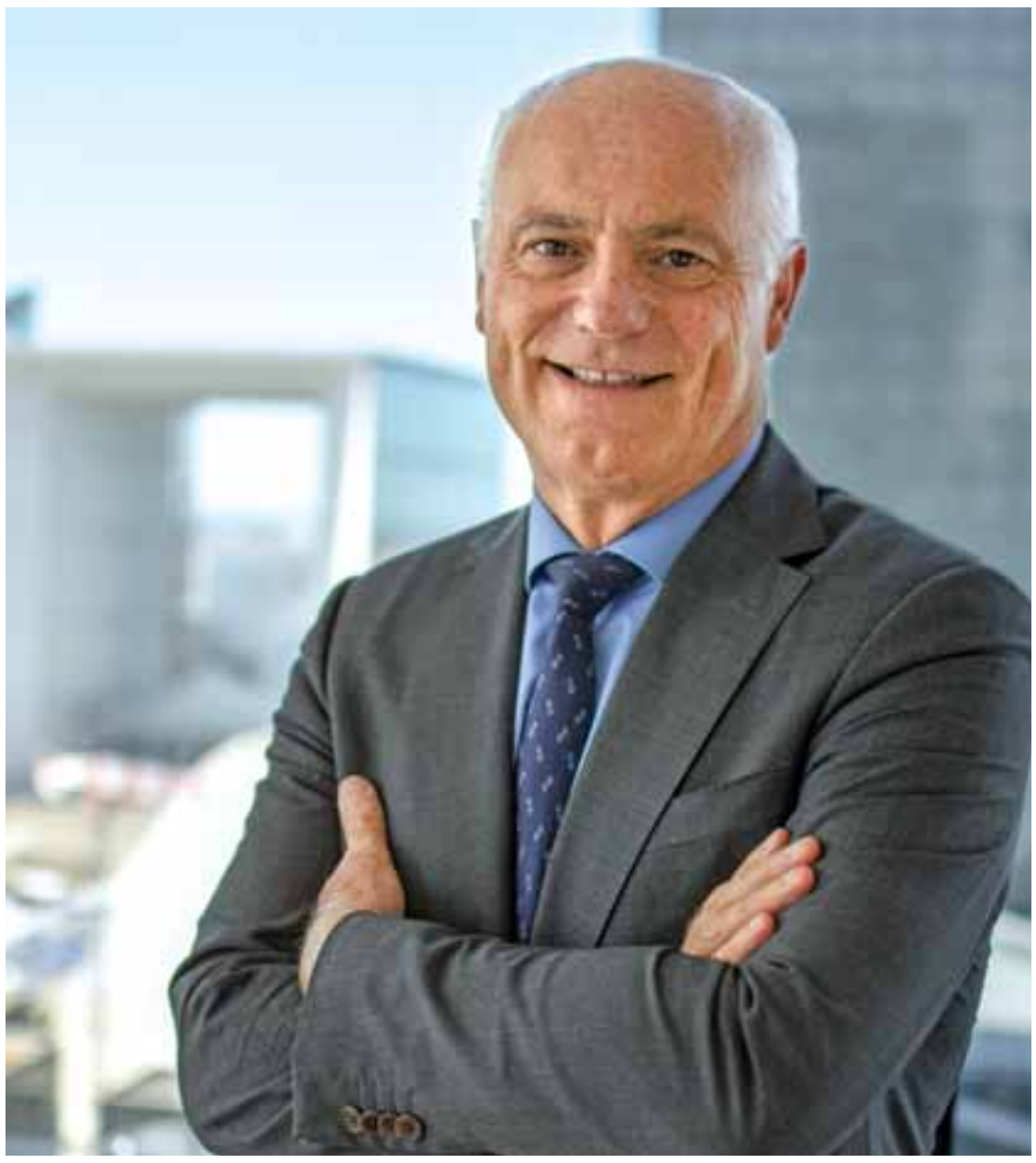

Ως αποτέλεσμα της πανδημικής κρίσης επιταχύνθηκε και θα έλεγα όχι μόνο σε τραπεζικό επίπεδο, αλλά όλη η κοινωνία στράφηκε στην ψηφιοποίηση, τονίζει ο κ. Χοσέ Μανουέλ Κάμπα.

Οι προκλήσεις των τραπεζών

- Πώς βλέπετε το μέλλον των τραπεζών στην Ευρώπη και της Κύπρου ειδικότερα; Ποιες οι προκλήσεις;

- Οι τράπεζες βρίσκονται σε πολύ καλύτερο επίπεδο από ότι βρίσκονταν πριν πέντε χρόνια και αυτό αποδείχτηκε και εντός της κρίσης. Τα κεφαλαιακά αποθέματα είναι σε πολύ καλό επίπεδο, η ρευστότητά τους επίσης και το επίπεδο των ΜΕΔ βρίσκεται σε πτωτική τάση. Πολύ καλές εξελίξεις, ωστόσο οι προκλήσεις είναι ενώπιόν τους. Η ψηφιοποίηση φέρνει κερδοφορία και ανταγωνιστικότητα. Εκτιμάμε πως η δυναμική αυτή θα συνεχίσει και θα πρέπει οι τράπεζες να έχουν μια καλή πρόταση – προσφορά για το μέλλον. Αυτό ισχύει για όλες τις ευρωπαϊκές τράπεζες, άρα και της Κύπρου που δεν διαφέρουν σε τίποτα. Οι τράπεζες απέδειξαν την ανθεκτικότητά τους μέσα στην πανδημία, την ικανότητά τους να προσαρμόζονται σε δύσκολες καταστάσεις και να είναι υποστηρικτικές στις οικονομίες με μέτρα όπως τα προγράμματα αναστολής δόσεων (moratoria). Είναι χρέος των τραπεζών και των φορέων χάραξης πολιτικής να απορροφούν τα «σοκ» που προκαλούνται από κρίσεις, όπως αυτή της πανδημίας, στην κοινωνία και την οικονομία.

Να συνεχιστεί η προσπάθεια

- Οι κυπριακές τράπεζες έχουν κάνει πρόοδο στη μείωση των ΜΕΔ τους. Ωστόσο, ακόμα έχουν αρκετά. Ποια η γνώμη σας για περαιτέρω μείωσή τους;

- Όπως είπα ήδη, τα ΜΕΔ στις κυπριακές τράπεζες ήταν πολύ υψηλά για πολλά χρόνια, αλλά η τάση μείωσής τους είναι καλή και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να σταματήσει. Παρά την πρόοδο, τα ΜΕΔ των κυπριακών τραπεζών παραμένουν σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό από το μέσο ευρωπαϊκό όρο. Τα ψηλά ποσοστά ΜΕΔ είναι επιζήμια για τις τράπεζες καθώς η διαχείριση τους απορροφά πόρους από τις τράπεζες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν αλλού, ανεβάζοντας κατακόρυφα το κόστος προς τα έσοδα (cost to income) και μειώνοντας την κερδοφορία. Επαναλαμβάνω όμως πως, είμαστε ευχαριστημένοι που είδαμε ενέργειες μείωσής τους ακόμα και μέσα στην περίοδο της πανδημίας. Ως Αρχή έχουμε συμβάλει αποτελεσματικά στην μείωση των ΜΕΔ πανευρωπαϊκά. Ως αποτέλεσμα του σχεδίου δράσης για τα ΜΕΔ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2017, η ΕΑΤ έχει εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές για την διαχείριση μη εξυπηρετούμενων ανοιγμάτων και υπό ρύθμιση ανοιγμάτων (Guidelines on management of non-performing and for borne exposures), το οποίο οι τράπεζες με ψηλά προβληματικά δάνεια πρέπει να ακολουθούν. Επίσης έχουμε φτιάξει ένα πρότυπο ανταλλαγής δεδομένων (EBANPL Template) το οποίο ενθαρρύνουμε τις τράπεζες να χρησιμοποιούν. Το πρότυπο έχει ως στόχο την βελτίωση της ποιότητας ανταλλαγής δεδομένων και περιλαμβάνει τα απαιτούμενα στοιχεία για τους εν δυνάμει επενδυτές, για τιτλοποιήσεις δανείων (securitization) αλλά και την ενεργητική διαχείρισή των προβληματικών δανείων (active management). Συγχρόνως, ως Αρχή έχουμε ενθαρρύνει πρακτικές που μπορούν να αποφορτώσουν τα ΜΕΔ από τους ισολογισμούς των τραπεζών, όπως για παράδειγμα το κυπριακό πλάνο, το «Σχέδιο Εστία». Πρόσθετα, ως Αρχή έχουμε κάνει προσπάθειες να εδραιωθούν πανευρωπαϊκά οχήματα (Pan-European vehicles), δημιουργώντας ένα δίκτυο κακών τραπεζών (bad banks) που σκοπός τους είναι η μείωση των ΜΕΔ. Την τελευταία πενταετία οι τράπεζες στην Ευρώπη έχουν μειώσει περισσότερο από τα μισά τους ΜΕΔ και συνέχισαν την πτωτική τους τάση ακόμα και εν μέσω πανδημίας. Στην Κύπρο έχουν μειωθεί ακόμα περισσότερο και τονίζω πάλι πως η προσπάθεια μείωσή τους πρέπει να συνεχιστεί.

- Οι κυπριακές τράπεζες έχουν χρησιμοποιήσει κατά κόρον τη μέθοδο debt to asset. Πλέον τους ασκείται κριτική πως έχουν μετατραπεί σε εταιρείες «real estate». Πώς μπορούν να αποφορτώσουν αυτά τα ακίνητα;

- Αυτό είναι μέγαλο πρόβλημα, το οποίο χρησιμοποιεί πολλούς πόρους και πρέπει να αντιμετωπιστεί. Υπάρχουν δύο οδοί που μπορούν να ακολουθήσουν οι τράπεζες. Η πρώτη είναι η μεταφορά των ακινήτων αυτών σε εταιρείες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων (asset management companies) και να γίνει η διαχείρισή τους είτε σε κρατικό επίπεδο, είτε σε ιδιωτικό. Το ζήτημα είναι πάντως να βγουν εκτός από τραπεζικούς ισολογισμούς. Η δεύτερη οδός, είναι να διατεθούν μέσω τιτλοποιήσεων (securitisation).

Η ψηφιοποίηση επιταχύνθηκε ως αποτέλεσμα της πανδημίας

- Ένας μεγάλος τομέας πλέον είναι η ψηφιοποίηση. Τι θα πρέπει να κάνουν οι τράπεζες ώστε να ανταγωνιστούν τις ψηφιακές τράπεζες - εταιρείες Fintechs; Σε τι στάδιο ψηφιοποίησης βρίσκονται οι κυπριακές τράπεζες;

- Η ψηφιοποίηση είναι μια μεγάλη πρόκληση για τις ευρωπαϊκές τράπεζες. Ως αποτέλεσμα της πανδημίας επιταχύνθηκε και θα έλεγα όχι μόνο σε τραπεζικό επίπεδο, αλλά όλη η κοινωνία στράφηκε στην ψηφιοποίηση. Οι τράπεζες έγιναν περισσότερο ενεργές σε θέμα ψηφιοποίησης εντός της πανδημίας, επένδυσαν και έστρεψαν την προσοχή τους σε αυτό τον τομέα, καθώς ήταν η μόνη λύση για να συνεχίσουν να λειτουργούν απρόσκοπτα. Το παραπάνω έχει εφαρμογή και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και σε επίπεδο κυπριακών τραπεζών. Οι κυπριακές τράπεζες έχουν αναπτύξει το τελευταίο διάστημα το επίπεδο της ψηφιοποίησης τους, δημιουργώντας δικές τους ψηφιακές πλατφόρμες και τολμώ να πω πως το επίπεδό τους μπορεί να είναι καλύτερο σε αυτό τον τομέα από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο. Η ψηφιοποίηση δεν έχει όμως μόνο σχέση με διαφοροποίηση του μοντέλου, δημιουργεί και καινούργιους κινδύνους. Υπάρχουν τρεις κύριοι κίνδυνοι που δημιουργεί η ψηφιοποίηση στις τράπεζες. Πρώτον, η επιχειρησιακή ανθεκτικότητα (operational resilience), με την έννοια ότι θα πρέπει το σύστημα να παραμείνει στιβαρό, κάτι που ήταν πολύ σημαντικό ιδιαίτερα κατά την πανδημία. Δεύτερον, η κυβερνοασφάλεια (cyber security) σχετικά με κυβερνοεπιθέσεις και τα τρωτά σημεία των τραπεζών. Τρίτον, ο αντίκτυπος της ψηφιοποίησης στην εμπειρία του πελάτη (customer experience). Θα πρέπει να προσέξουμε την εμπειρία που θα έχει ένας πελάτης που δεν είναι τόσο ψηφιακά εγγράμματος, κυρίως μεγαλύτερων σε ηλικία ανθρώπων. Υπάρχουν όμως και άλλοι κίνδυνοι. Οι τράπεζες αναθέτουν αρκετές υπηρεσίες ψηφιοποίησης σε μεγάλες εταιρείες τεχνολογίας, άρα και δημιουργείται ο κίνδυνος της συγκέντρωσης ρίσκου (concentration of risk) που φεύγει πλέον από τις τράπεζες και μετακυλίεται αλλού. Εκτιμάμε πως πρέπει κάπως να ρυθμιστεί (regulated) και θα πρέπει να συζητηθεί περαιτέρω. Επίσης, ο τομέας της καταπολέμησης του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος (Anti-money laundering) θα πρέπει να έχει ασφαλιστικές δικλείδες και στο επίπεδο ψηφιοποίησης.

> «Τολμώ να πω πως το επίπεδό των κυπριακών τραπεζών στον τομέα της ψηφιοποίησης μπορεί να είναι καλύτερο από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο».

- Εκτιμάτε πως οι ευρωπαϊκές τράπεζες έχουν κάτι να φοβούνται από εταιρείες πληρωμών (payment companies) και fintechs;

- Είναι περιττό πλέον να λέμε πως οι νέες εταιρείες τεχνολογίας εντείνουν τον ανταγωνισμό και αυτή είναι πολύ καλή εξέλιξη. Στον τομέα υπηρεσιών πληρωμών (payment services) έχουμε δει πολλές νέες εισδοχές και είναι πολύ καλό για τους καταναλωτές, αφού λαμβάνουν καλύτερες και φθηνότερες υπηρεσίες. Η δυναμική της ανταγωνιστικότητας ανεβαίνει με τέτοιες εταιρείες στο προσκήνιο και εμείς ως ρυθμιστές (regulators) ναι μεν δρούμε ουδέτερα, αλλά παρακολουθούμε να μην δημιουργούνται νέοι κίνδυνοι στο σύστημα.

Αρνητικά επιτόκια

- Θεωρείτε πως οι ευρωπαϊκές τράπεζες μπορούν να αποφύγουν την τάση επιβολής αρνητικών επιτοκίων πάνω σε καταθέσεις; Ήδη επιβλήθηκαν σε μεγάλους εταιρικούς πελάτες και αναμένεται να μπουν και σε μεγάλους πελάτες λιανικής στην Κύπρο.

- Ολοένα και περισσότερο βλέπουμε από τις Ευρωπαϊκές Τράπεζες να επιβάλλουν αρνητικά επιτόκια στις καταθέσεις πελατών. Σε ένα περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων οι τράπεζες πράγματι η μία μετά την άλλη χρεώνουν τους πελάτες για τις καταθέσεις που κρατούν στις τράπεζες και η ΕΒΑ παρακολουθεί στενά αυτή την τάση. Σύμφωνα με τα δεδομένα μας, το 60% των τραπεζών, επιβάλλουν αρνητικά επιτόκια στους εταιρικούς καταθέτες. Από την άλλη, το 15% των τραπεζών επιβάλλουν αρνητικά επιτόκια στους καταθέτες λιανικής (households). Μερικές χώρες της Ε.Ε. όπως η Δανία χρεώνουν αρνητικά επιτόκια για αρκετά χρόνια. Είναι μία τάση. Μερικές χώρες την ακολουθούν, μερικές όχι. Όσες δεν ακολουθούν αυτή την τάση, ενδεχομένως να πρέπει κάποια στιγμή να επιβάλλουν χρεώσεις (fees) σε κάποιες υπηρεσίες. Το περιβάλλον αρνητικών επιτοκίων είναι πραγματικότητα, και οι τράπεζες μετακυλούν το κόστος φύλαξης των καταθέσεων στους πελάτες.

Χάσμα δυνατοτήτων και παραγωγής ηλιακής ενέργειας

Εντός εθνικών στόχων οι Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας δείχνουν τα νούμερα, ωστόσο υπολείπονται πολλά

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Τα βήματα που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια στον περιορισμό χρήσης ρυπογόνων καυσίμων προς κάλυψη των ενεργειακών αναγκών του πληθυσμού, δεν είναι σε θέση να σμικρύνουν το χάσμα που εξακολουθεί να υπάρχει μεταξύ της εκμετάλλευσης των πράσινων πηγών ενέργειας της Κύπρου και της εικόνας παραγωγής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ). Ένα ζήτημα που απασχόλησε το πρόσφατο συνέδριο του Digital Agenda. Μια πραγματικότητα που προσλαμβάνει διαστάσεις ιδιαίτερα την παρούσα περίοδο, που ο εφιάλτης της ενεργειακής κρίσης έχει εισέλθει στα νοικοκυριά. Στην Κύπρο το πλεονέκτημα του ετήσιου ποσοστού ηλιοφάνειας παραμένει ανεκμετάλλευτο, μιας και, όπως δείχνουν τα επίσημα στοιχεία, επί συνόλου παραγόμενης ηλεκτρικής ενέργειας για το 2019, η συνεισφορά των ΑΠΕ ανήλθε στο 16% από το οποίο το 38% προήλθε από αιολικά πάρκα, το 52% από φωτοβολταϊκά συστήματα και 10% από βιομάζα. Πίσω από τις χαμηλές σε σχέση με τις πραγματικές δυνατότητες επιδόσεις της Κύπρου για εκμετάλλευση της ηλιακής ενέργειας, εντοπίζονται χρόνιες παθογένειες που έχουν να κάνουν περισσότερο με την πρακτική που ακολουθείται στην αδειοδότηση μονάδων παραγωγής ηλιακής ενέργειας αλλά και των σημαντικών καθυστερήσεων στο άνοιγμα της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Ένα θέμα το οποίο έχει βαλτώσει, επηρεάζοντας σημαντικά υφιστάμενες επενδύσεις αλλά και μελλοντικές. Στο χώρο των παραγωγών ενέργειας από ΑΠΕ, το άνοιγμα της ενέργειας παρομοιάζεται με τη συνεχή αναθεώρηση, προ τα πάνω, των χρονοδιαγραμμάτων εκμετάλλευσης των κοιτασμάτων υδρογονανθράκων. Με βάση τα όσα ακούστηκαν στο Digital Agenda, αν η Κύπρο είχε κινηθεί με γρηγορότερους ρυθμούς, σήμερα θα μπορούσε να κάλυπτε το μεγαλύτερο ποσοστό των ετήσιων αναγκών σε ενέργεια από φωτοβολταϊκά πάρκα. Τουτέστιν θα μείωνε σημαντικά τις κοστοβόρες εκπομπές ρύπων και την εξάρτησή της, από το πετρέλαιο και τις κατά καιρούς κρίσεις στην τιμή του διεθνώς.

Οι στόχοι Ε.Ε.

Η Κύπρος απέναντι στις ΑΠΕ κινείται στη γραμμή που χαράσσεται από τις Βρυξέλλες. Η συμφωνία Παρισίου αποτελεί τον στρατηγικό δείκτη πολιτικής μιας και απώτερος σκοπός είναι η συγκράτηση της αύξησης της θερμοκρασίας του πλανήτη κάτω από τους 2°C, σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα. Ο οδικός χάρτης που έχει εκπονηθεί σε πανευρωπαϊκό επίπεδο υπό τον τίτλο Εθνικά Σχέδια για την Ενέργεια και το Κλίμα 2021-2030 (ΕΣΕΚ) θέτει τέσσερις στόχους : 40% μείωση εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, 32,5% βελτίωση ενεργειακής απόδοσης, 32% ενέργεια από ΑΠΕ και 15% ηλεκτρική διασύνδεση. Υπό το βάρος της ραγδαίας επιδείνωσης των κλιματικών αλλαγών, η Ε.Ε. προχώρησε σε αύξηση του ποσοστού μείωσης εκπομπών αερίων από 40% σε 55% μέχρι το 2030. Επίσης καθόρισε το 2050 ως το έτος μηδενικών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου.

Σε αναπροσαρμογή του ποσοστού μείωσης εκπομπών αερίων από 40% σε 55% μέχρι το 2030 προχώρησε η Ε.Ε. Επίσης, καθόρισε το 2050 ως το έτος μηδενικών εκπομπών αερίων θερμοκηπίου.

Οι εθνικοί στόχοι

Υπό την αυξανόμενη πίεση για δραστικά μέτρα περιορισμού των ρύπων, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια επιτάχυνση των βημάτων που γίνονται προκειμένου να καλυφθούν οι στόχοι που τίθενται στα εθνικά σχέδια στρατηγικής για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και έχουν εγκριθεί από τις Βρυξέλλες. Ενδεικτικό των προσπαθειών που καταβάλλονται είναι τα επίσημα στοιχεία που έχουν παρουσιασθεί παρά το γεγονός ότι τα ποσοστά των ΑΠΕ παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα. Την περίοδο 2011-2020 η τελική κατανάλωση ενέργειας με συνεισφορά των ΑΠΕ διπλασιάστηκε, φθάνοντας σε ποσοστό 17% ενώ στον τομέα θέρμανσης και ψύξης το ποσοστό συνεισφοράς ανήλθε στο 38,55% αντί του ενδεικτικού στόχου 23,5% για το 2020. Για την περίοδο μέχρι το 2030, οι στόχοι που έχουν τεθεί ανεβάζουν την ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας από ΑΠΕ στο 23%, όπως φαίνεται και στον σχετικό πίνακα. Η μείωση εκπομπής ρυπογόνων αερίων είναι στο -24% ενώ ιδιαίτερη προσοχή δίνεται στην αύξηση του ποσοστού διείσδυσης των ΑΠΕ στις μεταφορές.

Η σημερινή εικόνα

Τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Ενέργειας που ακτινογραφούν τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας αν και δείχνουν μια βελτιωμένη εικόνα αποκαλύπτουν τα περιθώρια που υπάρχουν για καλύτερες επιδόσεις. Μέχρι τον περασμένο Μάιο, η εγκατεστημένη ισχύς από ΑΠΕ ανήλθε στα 430 Μεγαβάτ (MW). Συνολικά, 230 εμπορικά έργα παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ βρίσκονται στο στάδιο της υλοποίησης. Ενώπιον της ΡΑΕΚ εκκρεμούν για αδειοδότηση έργα παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ ισχύος 400 MW, όσο δηλαδή η υφιστάμενη παραγωγή. Εδώ καταγράφονται έντονες φωνές διαμαρτυρίας από ενδιαφερόμενους επενδυτές για χρονοβόρες διαδικασίες που αποθαρρύνουν ενδιαφερόμενους να επενδύσουν στον τομέα παραγωγής ή και προμήθειας ΑΠΕ. Ένα ζήτημα που φαίνεται να έχει βάθος και έντονο παρασκήνιο, κατά κάποιους επενδυτές. Ένα κομμάτι των ΑΠΕ στο οποίο φαίνεται να δίδεται ιδιαίτερη προσοχή είναι η αύξηση των επιδόσεων στις μεταφορές. Για το 2020 το ποσοστό διείσδυσης ανήλθε στο 7,3%, χαμηλότερο από το δεσμευτικό στόχο του 10% που είχε τεθεί. Στο κομμάτι των χορηγιών για εξοικονόμηση ενέργειας σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά τα στοιχεία που ανακοινώθηκαν από το Υπουργείο Ενέργειας δείχνουν ότι διατέθηκαν πέραν των 350 εκατ. ευρώ την περίοδο 2005-2020.

Παρά την τάση αύξησης των ποσοστών διείσδυσης των ΑΠΕ τα τελευταία χρόνια, τα ποσοστά συνεισφοράς στο ενεργειακό ισοζύγιο κινούνται κάτω των πραγματικών δυνατοτήτων παραγωγής πράσινης ενέργειας.

Εθνικό Σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα / Οι στόχοι μέχρι το 2030

1	2	3
ΑΠΕ στην ακαθάριστη κατανάλωση ενέργειας **23%**	Μείωση των εκπομπών θερμοκηπιακών αερίων **-24%**	Εξοιξονόμηση στην πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας σε σύγκριση με το 2007 **17%**
4	**5**	**6**
Ηλεκτρική διασύνδεση **15%**	ΑΠΕ στις μεταφορές **14%**	Ετήσια αύξηση ΑΠΕ στη θέρμανση και ψύξη **1,1%**

Πηγή: Υπ. Ενέργειας Εμπορίου και βιομηχανίας

Τα πολλαπλά οφέλη από ΑΠΕ

Στην τελευταία Ενεργειακή Στρατηγική για Ταχεία Μετάβαση σε μία Πράσινη Οικονομία για επίτευξη του ευρωπαϊκού στόχου για μια οικονομία με μηδενικούς ρύπους μέχρι το 2005, τα οφέλη που περιγράφονται είναι πολλαπλά. Μεταξύ άλλων η μείωση των ρύπων θα έχει ευεργετικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και κατ' επέκταση στην ποιότητα ζωής, απεξάρτηση από συμβατικά καύσιμα, μείωση του εμπορικού ελλείμματος, αυτάρκεια σε πράσινη ενέργεια και αναδυόμενες ευκαιρίες για πράσινες επενδύσεις, μείωση της ζήτησης ενέργειας, ενεργειακή ασφάλεια, φθηνότερο και περιβαλλοντικά πιο φιλικό ηλεκτρικό ρεύμα για νοικοκυριά και επιχειρήσεις, έξυπνη και ανταγωνιστική βιομηχανία και επιχειρήσεις, ανάπτυξη του ανταγωνισμού στην εσωτερική και εξωτερική αγορά ενέργειας, πράσινες θέσεις εργασίας.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **EDWARD CHANCELLOR / REUTERS**

Η δύσκολη μετάβαση στην πράσινη ενέργεια

Πριν από μερικές εβδομάδες ο Βρετανός πρωθυπουργός Μπόρις Τζόνσον δήλωσε στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ότι «όταν ο Κέρμιτ ο βάτραχος (στο Μάπετ Σόου) τραγουδούσε "Δεν είναι εύκολο να είσαι πράσινος", έκανε λάθος». Ίσως ουδέποτε άλλοτε στην Ιστορία μετά την επιστροφή στο Λονδίνο τού τότε Βρετανού πρωθυπουργού Νέβιλ Τσάμπερλεν, από το Μόναχο τον Σεπτέμβριο του 1938, διακηρύσσοντας την ειρήνη, να μην έχει υπάρξει τόσο άκαιρη δήλωση. Τουλάχιστον τότε χρειάστηκε ένας χρόνος για να μπει στον πόλεμο με τους ναζί το Ηνωμένο Βασίλειο. Ελάχιστες ημέρες πέρασαν από τις δηλώσεις Τζόνσον για να εμφανιστούν προβλήματα με τις προμήθειες σε ενέργεια σε όλο τον κόσμο, ξεκινώντας από τις ελλείψεις φυσικού αερίου στην Ευρώπη έως τις διακοπές ρεύματος στην Κίνα. Η παγκόσμια ενεργειακή κρίση αλλάζει τα πάντα, καθιστώντας περίπλοκη τη μετάβαση στην πράσινη εποχή. Εν τω μεταξύ, ακόμα και πριν από την πανδημία η παγκόσμια παραγωγή ενέργειας δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στη ζήτηση, ενώ η παραγωγή σχιστολιθικών στις ΗΠΑ, δηλαδή η βασική πηγή επιπλέον προσφοράς σε πετρέλαιο κατά την τελευταία δεκαετία, βρισκόταν σε κάμψη. Στη διάρκεια του εγκλεισμού λόγω πανδημίας η ζήτηση για ενέργεια μειώθηκε δραστικά. Το 2020 οι επενδύσεις των παραγωγών «μαύρου χρυσού» ελατώθηκαν 30%, ενώ κορυφαίες εταιρείες σχιστολιθικών πτώχευσαν. Στην Πέρμια λεκάνη στο Τέξας ο αριθμός των πλατφορμών πετρελαίου μειώθηκε στο μισό σε σύγκριση με το 2019. Επιπλέον, η περιστολή των κεφαλαιακών δαπανών σε πετρέλαιο και φυσικό αέριο επιταχύνθηκε χάρη στην άνοδο των επενδύσεων με κριτήρια οικολογικά, κοινωνικά και εταιρικής διακυβέρνησης. Ο ΟΠΕΚ παραπονείται διότι έχει εξαπολυθεί μια παγκόσμια εκστρατεία κατά της πετρελαϊκής βιομηχανίας, εξοβελίζοντας τους επενδυτές από τον «μαύρο χρυσό», η Shell προβλέπει μείωση στην περιστολή παραγωγή 1%-2% τον χρόνο, ενώ την ίδια ακριβώς στιγμή η ζήτηση για το πετρέλαιο ανακάμπτει ταχύτερα του αναμενομένου. Η κίνηση στους δρόμους των ΗΠΑ επανήλθε στα επίπεδα του 2019, ενώ η ζήτηση θα ενισχυθεί και από την επαναλειτουργία των αερομεταφορών. Όμως, η εκτίναξη των τιμών του πετρελαίου στα σχεδόν 200 δολάρια το βαρέλι θα μπορούσε να ανακόψει εντελώς την ανάκαμψη, όταν οι κεντρικές τράπεζες είναι ανίσχυρες ενώπιον μιας ενεργειακής κρίσης – η υψηλότερη τιμή ενέργειας θα αυξήσει το κόστος διατροφής. Ο συγγραφέας Χάουαρντ Οντουμ έχει γράψει ότι λίγοι συνειδητοποιούν πως ο φθηνός ρουχισμός, η φθηνή στέγη και τροφή στην πραγματικότητα φτιάχνονται από φθηνή ενέργεια. Κατά την εκτίμησή του, σύμπασα η οικονομική δραστηριότητα εμπεριέχει τη μεταφορά ενέργειας. Κάποια μέρα η ανανεώσιμη ενέργεια ίσως αντικαταστήσει τη φθηνή παροχή από τους υδρογονάνθρακες, αλλά δεν θα είναι εύκολο. Η παγκόσμια οικονομία πρέπει να ανασχεδιαστεί, οι προμηθευτικές αλυσίδες να συρρικνωθούν, ενώ πολλές επιχειρήσεις εδραιωμένες στη φθηνή ενέργεια δεν θα επιβιώσουν.

Κάποια μέρα οι ΑΠΕ ίσως αντικαταστήσουν τη φθηνή παροχή από τους υδρογονάνθρακες, αλλά δεν θα είναι εύκολο.

Οι κυπριακές πόλεις είναι ενεργοβόρες

Η καθηγήτρια Μαρίνα Νεοφύτου μιλάει στην «Κ» για την κλιματική αλλαγή και τις επιπτώσεις της στη χώρα μας μακροπρόθεσμα

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Οι κυπριακές πόλεις είναι ακόμα δυστυχώς αρκετά ενεργοβόρες από ό,τι θα μπορούσαν να ήταν, παρά τις αλλαγές/δράσεις προόδου που έχουν γίνει την τελευταία δεκαπενταετία. Αυτό τονίζει σε συνέντευξη στην «Κ» η δρ Μαρίνα Νεοφύτου, καθηγήτρια στο Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών και Μηχανικών Περιβάλλοντος της Πολυτεχνικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κύπρου, και η οποία ηγείται του Εργαστηρίου-Νησίδας Αριστείας Περιβαλλοντικής Ρευστομηχανικής. Η δρ Νεοφύτου λέει ότι το ερευνητικό πρόγραμμα, του οποίου προΐσταται, αναδεικνύει γιατί είναι απόλυτα αναγκαίο για μια μικρή χώρα-νησί, όπως είναι η Κύπρος, να έχει αυστηρή κλιματική πολιτική.

–Μιλήστε μου για το πρόγραμμα «Αστικό Μικρο-κλίμα και ο Σχεδιασμός ενός Βιώσιμου Δομημένου Περιβάλλοντος»...

–Το ερευνητικό πρόγραμμα «Αστικό Μικρο-κλίμα και ο Σχεδιασμός ενός Βιώσιμου Δομημένου Περιβάλλοντος» είναι κατ' ακρίβεια η κορύφωση μιας πολύχρονης ερευνητικής προσπάθειας του Εργαστηρίου, που αρχικό στόχο είχε να εξετάσει πόσο παρόμοια ή διαφορετικά συμπεριφέρονται ως προς την κλιματική δυναμική, μέρη-νησιά όπως η Κύπρος, με τις χίλιες ιδιαιτερότητές τους και κατ' επέκταση σε ποιο βαθμό μπορούμε βασίσουμε συμπεράσματα και αποφάσεις για το παρόν και μέλλον για την κλιματική προσαρμογή μας σε διαθέσιμες μελέτες της διεθνούς βιβλιογραφίας όσον αφορά την κλιματική αλλαγή και την επίδρασή της στη ζωή των πολιτών, στη ζωή μας. Η κορύφωση, λοιπόν, αυτής της προσπάθειας τα τελευταία δυόμισι χρόνια μέσα από το εν λόγω ερευνητικό πρόγραμμα έγκειται στο ότι μεταφέραμε κατ' αρχάς πώς πραγματώνεται η παγκόσμια κλιματική αλλαγή στην ανθρώπινη κλίμακα, δηλαδή πώς θα βιώσουμε την κλιματική αλλαγή, ζώντας μέσα σε μια πόλη. Γιατί, ακριβώς, για παράδειγμα, η διαφορά θερμοκρασίας που αναμένεται και αναφέρεται στην παγκόσμια κλίμακα μεταφράζεται σε κάτι διαφορετικό στην κλίμακα των πόλεων, των δρόμων, των πεζών. Εστιάζουμε στις πόλεις, όπου πλέον εκεί θα βρούμε πάνω από το μισό του παγκόσμιου πληθυσμού. Η έρευνα αυτή με την εκπόνηση μετρήσεων πεδίου και εργαστηρίου για να κατανοήσουμε το κλιματικό πεδίο μιας πόλης όπως είναι η Λευκωσία, με τις κλιματολογικές της ιδιομορφίες. Σήμερα έχουμε καταφέρει να δημιουργήσουμε ένα αξιόπιστο υπολογιστικό εργαλείο του οποίου έχουμε αξιολογήσει την επίδοση τόσο στα δεδομένα πεδίου της Λευκωσίας όσο και του εργαστηρίου. Ως εκ τούτου, μπορούμε να βασίσουμε μελέτες όπως. π.χ. αν χρησιμοποιούσαμε ένα άλλο υλικό για την άσφαλτο στους δρόμους αντί αυτό το γνωστό σκουρόχρωμο. Αυτό προϋποθέτει βαθύτερη κατανόηση της κλιματικής δυναμικής και αλληλεπίδρασης πολλαπλών κλιμάκων που επηρεάζουν τις πόλεις, καθώς και να ερευνήσει την αποτελεσματικότητα των στρατηγικών σχεδιασμού για μετριασμό και προσαρμογή μιας πόλης σε ένα μεταβαλλόμενο κλίμα, με ειδική αναφορά στη Λευκωσία. Παράλληλα το ερευνητικό πρόγραμμα αναδεικνύει γιατί είναι απόλυτα αναγκαίο για μια μικρή χώρα-νησί, όπως είναι η Κύπρος, να έχει αυστηρή κλιματική πολιτική, τη στιγμή που θα μπορούσε κανείς να επιχειρηματολογήσει, ότι η συνεισφορά της ως χώρας στο παγκόσμιο ισοζύγιο των αερίων του θερμοκηπίου είναι στα όρια του στατιστικού λάθους

«Το ερευνητικό πρόγραμμα αναδεικνύει ότι είναι απόλυτα αναγκαίο για μια μικρή χώρα-νησί, όπως είναι η Κύπρος, να έχει αυστηρή κλιματική πολιτική», λέει η δρ Νεοφύτου.

«Μέσα από το ερευνητικό πρόγραμμα έχουμε δει ακριβώς ότι αν μιλούμε για μια μέση αύξηση στη θερμοκρασία σε παγκόσμια κλίμακα κατά 1,5 βαθμό Κελσίου, αυτό μεταφράζεται για την πόλη π.χ. της Λευκωσίας σε αύξηση κατά 2,5 βαθμούς Κελσίου».

«Οι κυπριακές πόλεις είναι ακόμα δυστυχώς αρκετά ενεργοβόρες, παρά τις κάποιες αλλαγές που έχουν γίνει».

–Πόσο ενεργοβόρες είναι οι κυπριακές πόλεις και πώς μπορούν τα αστικά μας κέντρα να γίνουν περισσότερο φιλικά προς το περιβάλλον;

–Οι κυπριακές πόλεις είναι ακόμα δυστυχώς αρκετά ενεργοβόρες. Παρά τις κάποιες αλλαγές/δράσεις προόδου που έχουν γίνει την τελευταία δεκαπενταετία, παραμένουν να είναι πολύ ενεργοβόρες μιας που δεν υπάρχει τόσο δραστική / έντονη κλιματική και ενεργειακή πολιτική, η οποία να μειώνει ως ένα σημείο, την κατανάλωση και την επιβάρυνση στο περιβάλλον. Τα αστικά μας κέντρα μπορούν να γίνουν περισσότερο φιλικά προς το περιβάλλον εξοικονομώντας ενέργεια με διάφορα «έξυπνα» μέτρα, όπως δενδροφύτευση ειδικών δέντρων που βοηθούν στο μικροκλίμα της Κύπρου, μεγαλύτερη χρήση ΑΠΕ (Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας), ειδικές τέντες σκίασης, θεσμοθετημένη χρήση «αυτοκινήτου, χρήση κατάλληλων υλικών στο αστικό ανάγλυφο, εκμετάλλευση των όμβριων υδάτων, άλλα καινοτομικά εργαλεία με αισθητήρες παρακολούθησης σε πραγματικό χρόνο και ενημέρωση των πολιτών για ανάλογη ανταπόκριση κ.λπ.

–Ποιες σχετικές υποδομές κατασκευάστηκαν ή/και δημιουργήθηκαν στην Κύπρο;

–Πιστεύω αυτό θα πρέπει να το ρωτήσετε σε κρατικούς φορείς λήψης αποφάσεων. Εξ όσων γνωρίζω και βλέπω, λίγα έχουν εφαρμοστεί από πολλά που συζητιούνται…

–Τι στοιχεία έχουμε για το αστικό μικροκλίμα των κυπριακών πόλεων;

–Μέσα από το ερευνητικό πρόγραμμα έχουμε δει ακριβώς ότι αν μιλούμε για μια μέση αύξηση στη θερμοκρασία σε παγκόσμια κλίμακα κατά 1,5 βαθμό Κελσίου (όπως προνοεί η συμφωνία του Παρισιού), αυτό μεταφράζεται για την πόλη π.χ. της Λευκωσίας σε μια μέση αύξηση κατά 2,5 βαθμούς Κελσίου. Προσέξετε τον όρο «μέση» αύξηση. Αυτό σημαίνει ότι οι πολίτες θα είναι εκτεθειμένοι σε όλο και μεγαλύτερο χρονικό διάστημα της μέρας, σε όλο και ψηλότερες θερμοκρασίας, όλο και πιο συχνά μέσα στο χρόνο. Αυτό έχει τεράστιες επιπτώσεις στα οικοσυστήματα και στην ποιότητα ζωής των ανθρώπων. Για παράδειγμα βρήκαμε ότι η θνησιμότητα στην πόλη της Λευκωσίας θα αυξηθεί κατά δυόμισι φορές λόγω του αυξημένου θερμικού στρες που θα βιώνουν οι πολίτες.

–Έχει η Κύπρος αυστηρή κλιματική πολιτική;

–Η Κύπρος, δυστυχώς, όπως και κάποιες άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και του υπόλοιπου κόσμου δεν έχει ακόμα αυστηρή κλιματική πολιτική. Το ερευνητικό πρόγραμμα αναδεικνύει ότι είναι απόλυτα αναγκαίο για μια μικρή χώρα-νησί, όπως είναι η Κύπρος, να έχει αυστηρή κλιματική πολιτική, τη στιγμή που θα μπορούσε κανείς να επιχειρηματολογήσει, ότι η συνεισφορά της ως χώρας στο παγκόσμιο ισοζύγιο των αερίων του θερμοκηπίου είναι στα όρια του στατιστικού λάθους. Η καινοτομία στα θέματα κλιματικής αλλαγής είναι κρίσιμης σημασίας. Δεν υπάρχει καθόλου χρόνος. Έχουμε αργήσει πολύ και σαν Κύπρος αλλά και σαν ανθρωπότητα γενικότερα. Η έρευνά μας και τα αποτελέσματά της έχουν ξεπεράσει αρκετές από τις αβεβαιότητες που είχαμε να αντιμετωπίσουμε πριν 10 χρόνια και σήμερα είμαστε σε θέση να έχει δώσουμε κάποιες λύσεις μέσω τεκμηριωμένων προτάσεων σε αρκετά θέματα εφαρμογής. Η Κύπρος μπορεί να αλλάξει (προς το καλύτερο) την κλιματική πολιτική της, χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα των ερευνών μας, χρειάζεται απλώς πολιτική βούληση για οποιαδήποτε αξιοποίησή τους στον σχεδιασμό τοπικών πολιτικών. Λόγω της ιδιαιτερότητας του ζητήματος της κλιματικής αλλαγής, η κάθε χώρα πρέπει να λάβει υπόψη και τα δικά της χαρακτηριστικά, τις δικές της ιδιαιτερότητες, και σε αυτή τη βάση η Κύπρος πρέπει να πρωτοπορεί και να αρχίσει εμπράκτως να δημιουργεί μια αυστηρότερη κλιματική πολιτική.

Οι στόχοι της Νησίδας Αριστείας

–Ποιοι είναι οι στόχοι της Νησίδας Αριστείας Περιβαλλοντικής Ρευστομηχανικής;

–Γενικότερα οι Νησίδες Αριστείας στοχεύουν στην προώθηση της επιστημονικής αριστείας, η οποία αποτελεί θεμελιώδη βάση για την καινοτομία και τον αντίκτυπό της στην κοινωνία, τόσο στην Κύπρο όσο και σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ειδικότερα όμως, ο κυριότερος στόχος της Νησίδας Αριστείας Περιβαλλοντικής Ρευστομηχανικής είναι να δημιουργήσει ένα πυρήνα βασικής και εφαρμοσμένης έρευνας στην Κύπρο με στόχο την ανάδειξη του ρόλου και της συμβολής της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής στην αίσθηση του κλίματος στην ανθρώπινη κλίμακα. Ειδικά στις πόλεις και τους πολίτες, καθώς επίσης και στους νέους τρόπους σχεδιασμού ή/και προσαρμογής των πόλεών μας σε ένα μεταβαλλόμενο κλίμα, δημιουργώντας έναν τεκμηριωμένο κόμβο ολιστικής τεχνογνωσίας αιχμής στην Κύπρο για το θέμα που θα εξυπηρετήσει τόσο τις ανάγκες της χώρας όσο και να γίνει ένα διεθνώς αναγνωρισμένο Κέντρο Αριστείας, λαμβάνοντας υπόψη τη σχέση κλίματος-ενέργειας-οικονομίας-υγείας, έναν θεμελιώδη πυλώνα για τη μετάβαση προς αειφόρες κοινωνίες. Ταυτόχρονα, να δημιουργηθεί και να προωθηθεί μια πρότυπη κουλτούρα ερευνητικής αριστείας στον τομέα σε φοιτητές/ριες, νέους/ες επιστήμονες/ισσες και ερευνητές/ριες, μετατρέποντας τις νέες ερευνητικές γνώσεις που δημιουργούνται στο πλαίσιο του έργου σε ενημερωμένες δράσεις στην πρακτική, αλλά και της δημιουργικής μάθησης τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο μέσω στρατηγικά σχεδιασμένων δραστηριοτήτων. Τέλος, να φέρει περαιτέρω προστιθέμενη αξία στην χώρα μας, καθώς και να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητες των υποδομών αιχμής που κατασκευάστηκαν ή/και δημιουργήθηκαν πρόσφατα στην Κύπρο στο Πανεπιστήμιο Κύπρου ως Συντονιστή του Έργου.

Οι Δήμοι έχουν κατανοήσει το πρόβλημα της κλιματικής κρίσης

–Πόση δύναμη έχουν οι Δήμοι στη χάραξη πολιτικών της Ε.Ε.;

–Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες έχουν πολύ μεγαλύτερη δύναμη στη χάραξη πολιτικών της Ε.Ε. από ό,τι νομίζουμε ή από ό,τι γνωρίζουμε. Οι Δήμοι είναι μια ανθρώπινη κλίμακα, στην οποία εξισορροπείται η συλλογικότητα με την αποτελεσματικότητα τόσο στη διαδικασία λήψης, αλλά και εφαρμογής αποφάσεων και συνεπώς αποτελεσματικότητας. Αρκεί μόνο να σας ενημερώσω ότι η ενωσιακή πολιτική συνοχής είναι στην πρώτη γραμμή της ανάκαμψης για το 2021, αφού σε μόλις τέσσερις μήνες εγκρίθηκαν 34 δισ. ευρώ για τους δήμους και τις περιφέρειες. Επίσης, στο πλαίσιο της 19ης Ευρωπαϊκής Εβδομάδας των Δήμων και των Περιφερειών 2021, δηλαδή την περασμένη εβδομάδα, η Επιτροπή έκανε απολογισμό της υλοποίησης της Συνδρομής στην Ανάκαμψη για τη Συνοχή στις πόλεις και περιφέρειες της Ευρώπης, στην οποία δεν είναι μόνο τα μέτρα εναντίον της πανδημίας αλλά και σημαντικά μέτρα στην ψηφιακή και την πράσινη μετάβαση ολόκληρης της Ε.Ε. όπου πράσινη μετάβαση εστί και το μικροκλίμα και οι κλιματικές αλλαγές. Οπότε, απαντώ θετικά στο ερώτημά σας.

–Η Πολιτεία και δη οι δήμοι έχουν κατανοήσει το πρόβλημα της κλιματικής κρίσης, ώστε να προχωρήσουν σε αειφόρες περιβαλλοντικές στρατηγικές;

–Η απάντησή μου είναι καθαρά προσωπική και μάλλον και υποκειμενική, θεωρώ ότι η Πολιτεία και δη οι Δήμοι έχουν κατανοήσει το πρόβλημα της κλιματικής κρίσης, αλλά όχι σε τέτοιο βαθμό ώστε να προχωρήσουν με γοργούς ρυθμούς στις κατάλληλες περιβαλλοντικές στρατηγικές και ακόμα σημαντικότερα στις δράσεις. Άρα, κατά την άποψή μου, ναι, το έχουν αντιληφθεί, αλλά οι ενέργειες που γίνονται θα έπρεπε να γίνονται σε πολύ πιο γρήγορους ρυθμούς… έχουμε αργήσει πολύ.

«Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες έχουν πολύ μεγαλύτερη δύναμη στη χάραξη πολιτικών της Ε.Ε. από ό,τι νομίζουμε ή από ό,τι γνωρίζουμε».

«Ως γνωστό σήμερα 50% σχεδόν του πληθυσμού ζει στις πόλεις και τα αστικά κέντρα της Κύπρου, σε συνδυασμό με τη μαζική εισροή τουριστών, και αυτό συντελεί στην αστικοποίηση των παράλιων περιοχών, έχει δε ως αποτέλεσμα την αύξηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων».

–Εξηγήστε μας την έννοια της αστικής θερμονησίδας. Διαθέτουμε στοιχεία για τα κυπριακά αστικά κέντρα;

–Είναι το φαινόμενο κατά το οποίο παρατηρούνται ψηλότερες θερμοκρασίες μέσα στα αστικά κέντρα σε σχέση με την αντίστοιχη θερμοκρασία την ίδια στιγμή στις πλησιέστερες μη-αστικές/αγροτικές περιοχές. Η αύξηση αυτή οφείλεται λόγω της δόμησης των πόλεων, όχι μόνο των κτηρίων, αλλά στο σύνολο, αλλά και της ανθρώπινης δραστηριότητας, π.χ. χρήση μέσων μεταφοράς κ.λπ. Μέχρι το 2030 το παγκόσμιο ποσοστό του αστικού πληθυσμού αναμένεται να φτάσει το 60%, η συνδυασμένη επίδραση της παγκόσμιας αλλαγής του κλίματος και της γρήγορης αστικοποίησης αναμένεται να καταστήσει τους κατοίκους των αστικών περιοχών πιο ευάλωτους σε μια σειρά αστικών περιβαλλοντικών προβλημάτων, συμπεριλαμβανομένων των υψηλών επιπέδων ρύπανσης της ατμόσφαιρας, της ανικανότητας διαχείρισης της ψηλής κατανάλωσης ενέργειας, της υπερβολικής θερμικής βιοκλιμάτωσης και των θανάτων που οφείλονται στο θερμικό στρες. Το φαινόμενο αυτό επιδεινώνει περαιτέρω στην ανθρώπινη κλίμακα το πώς θα βιώσουμε την παγκόσμια κλιματική αλλαγή. Προφανώς, αυτό ισχύει σε όλο τον κόσμο, εννοείται όπως και στα κυπριακά αστικά κέντρα, αφού ως γνωστό σήμερα 50% σχεδόν του πληθυσμού ζει στις πόλεις και τα αστικά κέντρα της Κύπρου, σε συνδυασμό με τη μαζική εισροή τουριστών (τουλάχιστον 6 μήνες τον χρόνο), συντελεί στην αστικοποίηση των παράλιων περιοχών, έχει δε ως αποτέλεσμα την αύξηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων, που σχετίζονται με τα απόβλητα, το νερό, τον αέρα και τη χρήση της γης, με αρνητικές επίσης επιπτώσεις στη βιοποικιλότητα και στο θαλάσσιο περιβάλλον.

«Διώχνουν» καταθέσεις οι κυπριακές τράπεζες

Θα επιβάλλουν αρνητικά επιτόκια και στους πελάτες λιανικής τραπεζικής

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Αρχές του 2020 επιβλήθηκαν αρνητικά επιτόκια σε εταιρικούς πελάτες που διατηρούν καταθέσεις πάνω από 100 χιλιάδες ευρώ από αρκετές κυπριακές τράπεζες, με την τάση να διαφαίνεται ότι θα επεκταθεί και σε πελάτες λιανικής εντός του 2022. Το περιβάλλον των αρνητικών επιτοκίων επηρεάζει τις τράπεζες και ψάχνουν τρόπους να μετακυλήσουν το κόστος φύλαξης των καταθέσεων στους πελάτες τους είτε με τη μορφή αρνητικών επιτοκίων, είτε υπό τη μορφή προμηθειών. Οι κυπριακές τράπεζες λοιπόν μετά την μετακύλιση χρεώσεων σε μεγάλους εταιρικούς πελάτες, όπως πληροφορείται η «Κ» από το κυπριακό τραπεζικό περιβάλλον, θα επιβληθούν χρεώσεις και σε πελάτες πιθανόν που διατηρούν καταθέσεις άνω των 100 χιλιάδων ευρώ. Η τάση επιβολής χρεώσεων για καταθέσεις είτε εταιρικές, είτε λιανικής τραπεζικής είναι μία πραγματικότητα, ενώ όσες τράπεζες δεν προχωρήσουν σε επιβολή τέτοιων επιτοκίων αναμένεται να αυξήσουν τις προμήθειες (fees), αφού η ανάγκη ύπαρξης των εσόδων παραμένει όπως και να έχει. Εν ολίγοις, οι τράπεζες «διώχνουν» τις μεγάλες καταθέσεις δίνοντας το μήνυμα με «ωμό» τρόπο πως πλέον όχι απλώς δεν έχουν να κερδίσουν κάτι από το «παρκάρισμα» μιας κατάθεσης, αντιθέτως. Η τάση της επιβολής αρνητικών επιτοκίων πάνω σε μεγάλες καταθέσεις εντός ολίγου και σε πελάτες λιανικής τραπεζικής και στην Κύπρο, είναι γνωστή τα τελευταία χρόνια σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη. Όπως δηλώνει ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών στο πλαίσιο συνέντευξής του στην «Κ», το 60% των ευρωπαϊκών τραπεζών επιβάλλουν αρνητικά επιτόκια στους εταιρικούς τους πελάτες και ένα 15% επιβάλλει σε πελάτες λιανικής (households).

Την ίδια ώρα, το όριο των 100 χιλιάδων ευρώ σε τράπεζες άλλων χωρών όπου και αρχίζει η χρέωση, δεν είναι κανόνας. Συγκεκριμένα, η ABN AMRO στην Ολλανδία χρεώνει με -0,5% αρνητικό επιτόκιο τους πελάτες της που έχουν πάνω από 150 χιλιάδες ευρώ στους λογαριασμούς τους τόσο για εταιρικούς όσο και για λιανικής τραπεζικής. Η ING, εντός του καλοκαιριού του 2021, μείωσε το όριο των 250 χιλιάδων ευρώ που είχε θέσει για να αρχίσει την επιβολή του αρνητικού της επιτοκίου, σε 100 χιλιάδες ευρώ. Σε άλλες τράπεζες, όπως η Rabobank και η De Volksbank, κρατείται στα 250 χιλιάδες ευρώ το όριο. Μερικές τράπεζες στη Γερμανία προχωρούν σε άλλη πρακτική. Σε καινούργιους πελάτες η Deutsche BankAG και η CommerzbankAG βάζουν τον όρο πληρωμής αρνητικού επιτοκίου ύψους -0,5% μόνο σε καινούργιους πελάτες. Η AIBGroup στην Ιρλανδία χρεώνει τους πελάτες που έχουν πάνω από 1 εκατομμύριο ευρώ καταθέσεις, ενώ πριν χρέωνε αυτούς που είχαν 3 εκατ. ευρώ καταθέσεις. Η KBG στο Βέλγιο χρεώνει εταιρικούς καταθέτες από το 2015. Ορισμένες τράπεζες στη Δανία χρεώνουν αρνητικά επιτόκια σε καταθέσεις λιανικής πάνω από 100.000 κορώνες - ή λίγο πάνω από 16.000 δολάρια. Σχεδόν όλες οι τράπεζες στη Δανία χρεώνουν αρνητικούς τόκους στις καταθέσεις λιανικής πάνω από ένα συγκεκριμένο όριο. Η Jyske Bank A/S ήταν η πρώτη που εισήγαγε το μέτρο σε καταθέσεις άνω των 750.000 κορωνών, τον Δεκέμβριο του 2019 και ακολούθησαν και άλλες. Τον Μάιο του 2020 μείωσε περαιτέρω αυτό το λεγόμενο όριο εξαίρεσης στις 250.000 κορώνες, το οποίο έκτοτε έγινε το πρότυπο της αγοράς, με άλλες μεγάλες τράπεζες όπως η Danske Bank A/S και η Nordea Bank Abp να υιοθετούν το ίδιο όριο από την 1η Ιανουαρίου 2021.

Τα παραδείγματα των χωρών πολλά, η κάθε τράπεζα προχωρά με δική της στρατηγική και επιλέγει αν θα απορροφήσει τη ζημιά των αρνητικών επιτοκίων ή όχι. Το σίγουρο είναι πως οι τράπεζες επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν τον αντίκτυπο ενός παρατεταμένου περιβάλλοντος αρνητικών επιτοκίων και λαμβάνουν «σκληρές» αποφάσεις που θα έχουν αντίκτυπο στους πελάτες τους, είτε στις ίδιες. Το ζήτημα είναι πλέον αν τα αρνητικά επιτόκια είναι η νέα κανονικότητα και οι κυπριακές τράπεζες δεν θα μπορέσουν να την αποφύγουν. Υπενθυμίζεται πως, τον Ιανουάριο του 2020, η Τράπεζα Κύπρου έβαλε αρνητικά επιτόκια -0,5% για μεγάλες καταθέσεις, πλην μερικών εξαιρέσεων. Η Ελληνική Τράπεζα το Μάρτιο του 2020 προχώρησε σε επιβολή αρνητικών επιτοκίων -0,6% σε μεγάλες εταιρικές καταθέσεις άνω των 100 χιλ. ευρώ. Επιβολή αρνητικών επιτοκίων έχει εφαρμόσει και η Εθνική Τράπεζα.

Το όριο των 100 χιλιάδων ευρώ σε τράπεζες άλλων χωρών όπου και αρχίζει να χρεώνει η τράπεζα, δεν είναι κανόνας.

Το υπόλοιπο των καταθέσεων στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα τον Σεπτέμβριο 2021 έφθασε στα 50,3 δισ. ευρώ.

Εναλλακτικά προϊόντα

Οι τράπεζες ναι μεν είναι έτοιμες να εισαγάγουν αρνητικά επιτόκια και στις καταθέσεις λιανικής, ωστόσο ετοιμάζουν και εναλλακτικά προϊόντα. Τοποθετήσεις καταθέσεων σε real estate, σε αμοιβαία κεφάλαια, σε προϊόντα εγγυημένου κεφαλαίου, σε επενδυτικά και ασφαλιστικά προϊόντα μακροπρόθεσμου ορίζοντα είναι μερικές από τις εναλλακτικές μεθόδους που μπορεί να ακολουθήσει ένας καταθέτης. Τέτοια προγράμματα έχουν δημιουργήσει οι τράπεζες, εντούτοις ακόμα και αυτά μπορούν να δημιουργήσουν νέους «πονοκεφάλους» στους καταθέτες που σχετίζονται με τη διασπορά του κεφαλαίου τους και να μπει στη καθημερινότητά τους η σχέση του ρίσκου και της απόδοσης. Όσον αφορά στον πονοκέφαλο των τραπεζών, οι συνολικές καταθέσεις τον Σεπτέμβριο 2021 κατέγραψαν καθαρή αύξηση 8 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με καθαρή αύξηση 495,6 εκατ. ευρώ τον Αύγουστο 2021 σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου. Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής έφτασε στο 4,4%, σε σύγκριση με 4,5% τον Αύγουστο 2021 και το υπόλοιπο των καταθέσεων τον Σεπτέμβριο 2021 έφθασε στα 50,3 δισ. ευρώ.

Πρώτη μείωση των καταθέσεων από την αρχή της πανδημίας στην Ελλάδα

Περιορίστηκαν κατά 1,5-2 δισ. τον Σεπτέμβριο, για να πληρωθούν φόροι

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Αναχαίτιση της τάσης αύξησης των καταθέσεων στις τράπεζες παρατηρήθηκε τον Σεπτέμβριο, καθώς η επιστροφή στην «κανονικότητα» και η εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων οδήγησαν σε μείωση στα υπόλοιπα που διατηρούν επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Η μείωση, σύμφωνα με στοιχεία από τις τράπεζες, εκτιμάται σε 1,5 έως 2 δισ. ευρώ και συμβαδίζει με το ύψος των φορολογικών υποχρεώσεων που πλήρωσαν τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα τον Σεπτέμβριο, αφαιρώντας ισόποση σχεδόν ρευστότητα από τα υπόλοιπα των καταθέσεων στις τράπεζες.

Συγκεκριμένα, οι φορολογικές υποχρεώσεις του Σεπτεμβρίου ήταν:

- 1,05 δισ. ευρώ φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων.
- 550 εκατ. ευρώ φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και
- 400 εκατ. ευρώ ΕΝΦΙΑ.

Πρόκειται για την πρώτη φορά τους τελευταίους μήνες από το ξέσπασμα της πανδημίας που καταγράφεται μείωση των καταθέσεων. Το ξέσπασμα της πανδημίας τον Μάρτιο του 2020 βρήκε τις καταθέσεις στα 145,1 δισ. ευρώ, από τα οποία τα 117,6 δισ. ευρώ ήταν οι καταθέσεις των νοικοκυριών και άλλα 27,5 δισ. ευρώ ήταν η ρευστότητα που είχαν στις τράπεζες οι επιχειρήσεις. Στο τέλος Αυγούστου του τρέχοντος έτους, η ρευστότητα των επιχειρήσεων είχε ανέλθει στα 41,7 δισ. ευρώ και οι καταθέσεις των νοικοκυριών στα 131,4 δισ. ευρώ, καταγράφοντας άνοδο κατά 14,2 δισ. ευρώ 13,8 δισ. ευρώ αντίστοιχα.

Η πτώση που παρατηρήθηκε τον Σεπτέμβριο, σύμφωνα με εκτιμήσεις των τραπεζών, ήταν αναμενόμενη και πιθανότατα να συνεχιστεί και τον Οκτώβριο. Πρόκειται όπως εξηγούν για μια υγιή αντίδραση της οικονομίας, καθώς τα μέτρα στήριξης θα αποσύρονται σταδιακά και οι επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά θα κληθούν να διαχειριστούν τις συσσωρευμένες υποχρεώσεις που αφήνει πίσω της η πανδημία και οι οποίες είχαν μπει για μακρύ χρονικό διάστημα στον «πάγο».

Σε καθεστώς ομαλής αποπληρωμής των δανειακών τους υποχρεώσεων θα αρχίσουν να μπαίνουν, άλλωστε, από τις αρχές του χρόνου τόσο οι οφειλές με υποθήκη την πρώτη κατοικία, που σήμερα επιδοτούνται από το πρόγραμμα «Γέφυρα 1», όσο και οι οφειλές επιχειρηματικών δανείων που επιδοτούνται από το πρόγραμμα «Γέφυρα 2». Η επιδότηση και για τις δύο κατηγορίες δανειακών υποχρεώσεων θα λήξει στα τέλη του χρόνου, ενώ τότε εκτιμάται πως θα έχουν αποσυρθεί και τα μέτρα στήριξης που έχουν εφαρμόσει οι τράπεζες μέσα από ευνοϊκά προγράμματα αποπληρωμών.

Κρίσιμο θέμα είναι η αύξηση των καταθέσεων να τροφοδοτείται από την ανάκαμψη της οικονομίας και όχι από τα μέτρα στήριξης. Στο μέτωπο των επιχειρήσεων ζητούμενο είναι η ρευστότητα, που έχει αγγίξει επίσης ιστορικό ρεκόρ, να μεταφραστεί σε επενδύσεις.

Ετσι, ζητούμενο στη μετά COVID εποχή αποτελεί η μείωση που παρατηρείται να είναι συγκυριακή λόγω συσσώρευσης υποχρεώσεων. Κρίσιμο θέμα είναι επίσης η αύξηση των καταθέσεων να τροφοδοτείται από την ανάκαμψη της οικονομίας και τη διεύρυνση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και όχι από τα μέτρα στήριξης. Στο μέτωπο των επιχειρήσεων η ρευστότητα, που έχει αγγίξει επίσης ιστορικό ρεκόρ, είναι να μεταφραστεί σε επενδύσεις.

Υπενθυμίζεται πως οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα άγγιξαν τον Αύγουστο –μήνα για τον οποίο υπάρχουν τα τελευταία επίσημα στοιχεία– υψηλό 10ετίας, φθάνοντας τα 173,4 δισ. ευρώ, επίπεδο που είχε να καταγραφεί από το 2011, δηλαδή από την ένταξη της χώρας στα μνημόνια. Εκτοτε και για μακρύ χρονικό διάστημα η πορεία των καταθέσεων υπήρξε πτωτική με τάσεις σταθεροποίησης ανάλογα και με τις πολιτικές εξελίξεις, ενώ σε σταθερή τροχιά αύξησης άρχισαν να μπαίνουν από το 2018.

Η πλεονάζουσα ρευστότητα που δημιουργήθηκε στην οικονομία δεν είναι ελληνικό φαινόμενο. Συνδέεται με τα μέτρα στήριξης που εφάρμοσαν όλες οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις. Στη χώρα μας, τα μέτρα στήριξης ανήλθαν στα 42 δισ. ευρώ, από τα οποία 9 δισ. ευρώ είναι η επιστρεπτέα προκαταβολή και η οποία τελικώς δεν θα επιστραφεί.

Οι αστοχίες στη σύναψη των συμβάσεων κοστίζουν ακριβά στις επιχειρήσεις

Απώλεια εσόδων και ευκαιριών προκαλούν στις επιχειρήσεις οι αστοχίες στη σύναψη των συμβάσεων, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του παγκόσμιου νομικού δικτύου της EY, EY Law, και του Center on the Legal Profession της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Harvard. Η έρευνα καταγράφει τις απόψεις χιλίων επαγγελματιών που ειδικεύονται στις συμβάσεις, καθώς και επικεφαλής νομικών διευθύνσεων και διευθύνσεων προμηθειών, εμπορικών συμβάσεων και επιχειρηματικής ανάπτυξης (business development), από όλο τον κόσμο, με τους περισσότερους να αναφέρουν ότι οι επιχειρήσεις τους κατέγραψαν απώλεια εσόδων εξαιτίας αναποτελεσματικότητας στη διαδικασία σύναψης συμβάσεων.

Η έρευνα αποκαλύπτει ένα εντυπωσιακό κενό στις διαδικασίες διαχείρισης συμβάσεων (contract management). Το 60% των επιχειρήσεων ούτε απαιτεί από το προσωπικό του να χρησιμοποιεί ένα συγκεκριμένο πρότυπο κατά τη σύνταξη σχεδίων συμβάσεων, ούτε ζητάει την τήρηση κανόνων ή οδηγιών.

Σχεδόν οι μισοί από τους ερωτηθέντες δηλώνουν ότι δεν διαθέτουν μια προκαθορισμένη διαδικασία αρχειοθέτησης συμβάσεων μετά την εκτέλεσή τους, ενώ σχεδόν οκτώ στους δέκα αναφέρουν ότι δεν παρακολουθούν συστηματικά τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Επιπλέον, σχεδόν τα τρία τέταρτα (71%) των συμβάσεων δεν ελέγχονται ως προς τυχόν αποκλίσεις από τους τυπικούς όρους τους. Εννέα στις δέκα επιχειρήσεις του δείγματος προσπαθούν να μεταβάλουν τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζονται τις συμβάσεις τους, η πλειονότητα όμως αντιμετωπίζει σημαντικά εμπόδια.

«Η ανάπτυξη μιας επιχείρησης, αλλά και οι κίνδυνοι που εκείνη αναλαμβάνει, επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από τη διαδικασία σύναψης συμβάσεων. Από τη διαπραγμάτευση και την εκτέλεσή τους μέχρι την ανανέωση ή τη λήξη τους, η διαχείριση των συμβάσεων απαιτεί αυστηρές και τυποποιημένες διαδικασίες και σαφή καθορισμό αρμοδιοτήτων. Η έρευνα δείχνει ότι αυτές οι προϋποθέσεις συχνά δεν πληρούνται. Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να προχωρήσουν στον μετασχηματισμό των αντίστοιχων λειτουργιών, δίνοντας έμφαση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, στις διαδικασίες και στην τεχνολογία, ώστε να έχουν καθαρή εικόνα των ωφελειών, των υποχρεώσεων και των κινδύνων που αναλαμβάνουν», δήλωσε, σχολιάζοντας τα ευρήματα της έρευνας, ο Ειρηνικός Πλατής, εταίρος της συνεργαζόμενης με την EY Ελλάδος δικηγορικής εταιρείας «Πλατής-Αναστασιάδης και Συνεργάτες».

Τι αναφέρει έρευνα του παγκόσμιου νομικού δικτύου της EY.

The Economist EVENTS

#EconCyprusSummit

hazlis & rivas
The Economist Events for Greece, Cyprus, Malta and southeast Europe

17TH CYPRUS SUMMIT

Working towards a secure environment for sustainable recovery

November 15th-16th 2021 • Hilton Nicosia, Cyprus

Nikos Anastasiades
President
Republic of Cyprus

John Sarbanes
Member of the U.S. House of Representatives
Member, House Committee on Energy and Commerce
(via connection)

Amos Hochstein
Senior advisor for energy security
US Department of State

Lord Jonathan Hill
Former commissioner for financial stability, financial services and capital markets union
Former leader, House of Lords

Nikos Christodoulides
Minister of foreign affairs
Republic of Cyprus

Constantinos Petrides
Minister of finance
Republic of Cyprus

Yiannis Karousos
Minister of transport, communications and works
Republic of Cyprus

Natasa Pilides
Minister of energy, commerce and industry
Republic of Cyprus

Elizabeth Spehar
Special representative of the secretary-general and head, United Nations Peacekeeping Force in Cyprus

Klaus Regling
Managing director
European Stability Mechanism

Myrto Zambarta
Head
European Commission Representation in Cyprus

Evgenios Evgeniou
CEO
PwC Cyprus

John Ardill
Vice-president, exploration and new ventures frontier
ExxonMobil Upstream Business Development

Oliver Gatzke
Chief executive officer
Hellenic Bank

Michael Charalambides
CEO and managing director
EcommBX

Christoforos Hadjikyprianou
CEO and president of the council
European University Cyprus

© Hazlis & Rivas Advertising

Hilton Nicosia (physical presence as per covid-19 health protocols)
All speakers and participants attending in person **should be fully vaccinated or have proof that they have tested positive** with covid-19 during **the last six (6) months.**

www.hazliseconomist.com (livestreaming) | **17thcyprussummit.economist.com**

The Economist Events for Greece, Cyprus, Malta and southeast Europe
@Economist_SEUR
The Economist SE Europe Events
The Economist SE Europe Events

In collaboration with:
European Commission Representation in Cyprus

Premium gold sponsor: pwc
Premium energy sponsor: ExxonMobil
Gold sponsor: ecommbx Fintech e-accounts platform
Silver sponsor: European University Cyprus
Bronze sponsors: the human energy company; HELLENIC BANK
Communication sponsor: KATHIMERINI

Airline carrier: AEGEAN
IT sponsor: POBUCA
Logistics supplier: DHL
Contributors: NESPRESSO; Proclima
Supported by: Cyprus Chamber of Commerce and Industry
Supporters: AOA; ARTECNIKO

Μείωση του ενεργειακού κόστους επιχειρήσεων εξετάζει η κυβέρνηση

Με «ψαλίδι» στις χρεώσεις για ΥΚΩ λόγω της εκτίναξης της τιμής ρεύματος

Της **ΧΡΥΣΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ**

Στοχευμένα μέτρα για τη στήριξη των επιχειρήσεων μέσης τάσης αναζητάει η κυβέρνηση, προκειμένου να περιορίσει τις επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα του κλάδου από τις πρωτοφανείς αυξήσεις του ενεργειακού κόστους, την ίδια στιγμή που εμπεδώνεται όλο και περισσότερο η ανάγκη για πρόσθετα κονδύλια στήριξης των οικιακών καταναλωτών για το πρώτο τρίμηνο του 2022 καθώς δεν διαφαίνεται αποκλιμάκωση των τιμών ρεύματος στη χονδρεμπορική αγορά, η οποία το τελευταίο τρίμηνο αυξήθηκε κατά 167%.

Η πολιτική ηγεσία του υπουργείου Ενέργειας, μετά και τις κραυγές αγωνίας των επιχειρήσεων μέσω των Συνδέσμων τους,

Επιχειρήσεις με ετήσια κατανάλωση άνω των 13.000 μεγαβατωρών πληρώνουν για ΥΚΩ 4,14 ευρώ/μεγαβατώρα.

έχει αρχίσει να εξετάζει τη δυνατότητα μείωσης των ΥΚΩ (Υπηρεσιών Κοινής Ωφελείας) αξιοποιώντας το πλεόνασμα του 2022, που σύμφωνα με τις πρώτες εκτιμήσεις διαμορφώνεται σε ένα ποσό της τάξης των 130 εκατ. ευρώ. Μια πιο σαφή εκτίμηση αναμένεται να παρουσιάσει μέσα στις επόμενες ημέρες ο ΔΕΔΔΗΕ στο υπουργείο και στη ΡΑΕ, για να αξιολογηθούν στη συνέχεια τα περιθώρια μείωσης σε επιχειρήσεις μέσης τάσης. Σήμερα, επιχειρήσεις με ετήσια κατανάλωση άνω των 13.000 μεγαβατωρών πληρώνουν για ΥΚΩ 4,14 ευρώ/μεγαβατώρα και οι λοιπές της μέσης τάσης 8,78 ευρώ/μεγαβατώρα. Μια μείωση της τάξης του 50% και στις δύο κατηγορίες θα έφερνε κάποια ελάφρυνση στις επιχειρήσεις μέσης τάσης, όχι όμως τέτοια που να αντιμετωπίζει τις υπέρογκες αυξήσεις στο ρεύμα που επηρεάζουν αντίστοιχα και το κόστος πρώτων υλών με πολλαπλές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητά τους.

Το ζήτημα, μετά την Ελληνική Παραγωγή, την ΕΒΙΚΕΝ και το ΣΒΕ ανέδειξε και ο Σύνδεσμος Ελληνικών Χημικών Βιομηχανιών (ΣΕΧΒ). Το θέμα της απουσίας διμερών συμβολαίων επισημαίνει και η ΕΒΙΚΕΝ, η οποία στην τελευταία γενική της συνέλευση αποφάσισε να το θέσει στη Γενική Διεύθυνση Ενέργειας της Ε.Ε.

Τα συναρμόδια κυβερνητικά επιτελεία αναγνωρίζουν την ανάγκη στήριξης των επιχειρήσεων, παλεύουν ωστόσο ακόμη να κλείσουν τον λογαριασμό για την επιδότηση των νοικοκυριών. Προκειμένου να αυξηθούν οι διαθέσιμοι πόροι, το ΥΠΕΝ αποφάσισε να βάλει βαθιά το «ψαλίδι» στα έσοδα από τις δημοπρασίες ρύπων που προορίζονται για τον ΕΛΑΠΕ. Η υπουργική απόφαση, που υπέγραψε την περασμένη Παρασκευή ο υπουργός Κώστας Σκρέκας, περιορίζει τελικά το ποσοστό του ΕΛΑΠΕ στο 30% από το 60% σήμερα για να εξοικονομήσει συνολικά έσοδα 470 εκατ. ευρώ για το Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης. Από αυτά τα 339 εκατ. θα πάνε στην επιδότηση της οικιακής κατανάλωσης ρεύματος, τα 84 για το επίδομα θέρμανσης, τα 7 εκατ. για την επιδότηση της τηλεθέρμανσης στο Αμύνταιο, στην Πτολεμαΐδα και στη Μεγαλόπολη, και τα 40 εκατ. στις επανασυνδέσεις ρεύματος ευάλωτων νοικοκυριών για να μη μείνουν χωρίς θέρμανση τη χειμερινή περίοδο.

Με την αγωνία των τιμών και της ελάφρυνσης των νοικοκυριών μετά τον Δεκέμβριο, η πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΝ εξέτασε και τη δυνατότητα περιορισμού των εσόδων του ΕΛΑΠΕ κάτω από το 30%.

Το ποσοστό αυτό, ωστόσο, τέθηκε ως ελάχιστο όριο από το υπουργείο Οικονομικών γιατί οποιαδήποτε περαιτέρω μείωση θα μπορούσε να γυρίσει σε έλλειμμα τον ΕΛΑΠΕ, το οποίο προσμετρείται από την ΕΛΣΤΑΤ και θα είχε αρνητικό δημοσιοοικονομικό αντίκτυπο.

Η εκτόξευση του ενεργειακού κόστους προκαλεί τεράστια επιβάρυνση στις επιχειρήσεις, την οποία δεν μπορούν να απορροφήσουν χωρίς να υποστεί καίριο πλήγμα η ανταγωνιστικότητά τους. Καθώς δεν διαφαίνεται αποκλιμάκωση των τιμών ρεύματος στη χονδρεμπορική αγορά, η οποία το τελευταίο τρίμηνο αυξήθηκε κατά 167%, η κυβέρνηση αναζητεί μέτρα ελάφρυνσης.

SOS από τη βιομηχανία χημικών

Απειλή για τις εξαγωγές και για το σύνολο της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής χημικής βιομηχανίας αποδεικνύεται η αύξηση του ενεργειακού κόστους, με τον Σύνδεσμο Ελληνικών Χημικών Βιομηχανιών να κρίνει «αναπόφευκτη» τη μετακύλιση του κόστους στους καταναλωτές και στα τελικά προϊόντα. Σύμφωνα με τον ΣΕΧΒ, οι ανταγωνιστές από άλλες ευρωπαϊκές χώρες προμηθεύονται ενέργεια μέσω διμερών συμβάσεων σε «κλειδωμένες» τιμές, ωστόσο στην περίπτωση της Ελλάδας δεν υπάρχει αντιστάθμιση έναντι της απότομης αύξησης των τιμών, με αποτέλεσμα οι παραγωγοί ενέργειας να μετακυλίουν άμεσα τις αυξήσεις στη βιομηχανία. Μάλιστα τονίζει πως ο συνδυασμός ακριβής ενέργειας με τη δυσκολία εύρεσης πρώτων υλών, την ανατίμησή τους, την αύξηση του μεταφορικού κόστους και τις καθυστερήσεις στην εφοδιαστική αλυσίδα είναι «εκρηκτικός», οδηγώντας σε «πρωτοφανή» αύξηση του κόστους παραγωγής. Αυτό το κόστος, σύμφωνα με τον ΣΕΧΒ, δεν μπορεί να απορροφηθεί από τις ίδιες τις επιχειρήσεις. Τέλος, κρίνει «επιβεβλημένη» την έγκαιρη αντιμετώπιση του προβλήματος με μείωση του φόρου κατανάλωσης και αξιοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027.

Καλή η ποιότητα ζωής στην Ελλάδα για ξένους στελέχη επιχειρήσεων

Σε έναν ιδανικό προορισμό για στελέχη ξένων επιχειρήσεων που ζουν και εργάζονται μακριά από την πατρίδα τους εξελίσσεται η Ελλάδα, με τη θέση της στη λίστα με τους κορυφαίους προορισμούς να βελτιώνεται φέτος σε σύγκριση με πέρυσι. Έτσι, στη συνολική παγκόσμια κατάταξη και μεταξύ 46 χωρών και περιοχών, η Ελλάδα καταλαμβάνει την 34η θέση από την 37η θέση το 2020, ενώ όσον αφορά την αξιολόγηση για την ποιότητα ζωής ανεβαίνει σε υψηλότερη θέση, καταλαμβάνοντας τη 19η. Μάλιστα, 7 στους 10 εργαζομένους από το εξωτερικό παραδέχονται ότι στην Ελλάδα έχουν καλύτερη ποιότητα ζωής σε σχέση με τη χώρα τους, ενώ η πλειονότητα, ήτοι το 59%, δείχνει να μην έχει μεγάλη ανησυχία για την οικονομική του ευημερία. Ακόμη πιο ενδιαφέρον στοιχείο είναι και το γεγονός ότι το 62% των ερωτηθέντων που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα κατέχει ήδη ακίνητο στη χώρα μας, ποσοστό σημαντικά υψηλότερο σε σχέση με τον μέσο όρο των εκπατρισμένων (48%), ενώ πάνω από 3 στους 10 στην Ελλάδα δήλωσαν πως το διαθέσιμο εισόδημά τους έχει αυξηθεί από τότε που εγκαταστάθηκαν στη χώρα μας. Ως οι τρεις κορυφαίοι προορισμοί για να ζει και να εργάζεται κανείς το 2021 αναδείχθηκαν η Ελβετία, η Αυστραλία και η Ν. Ζηλανδία.

Αυτά είναι μερικά από τα ευρήματα της 14ης ετήσιας παγκόσμιας έρευνας HSBC Expat Explorer 2021, στην οποία συμμετείχαν πάνω από 20.000 άνθρωποι που ζουν και εργάζονται μακριά από την πατρίδα τους. Βάσει της έρευνας, περίπου 6 στους 10 ερωτηθέντες στην Ελλάδα διαπιστώνουν ότι η ισορροπία μεταξύ της προσωπικής και της επαγγελματικής τους ζωής έχει βελτιωθεί σε σχέση με αυτό που βίωναν στην πατρίδα τους, με την Ισπανία και την Κύπρο να συγκεντρώνουν μεγαλύτερο ποσοστό (73%). Η Νέα Ζηλανδία (77%) αλλά και η Αυστραλία (74%) αποτελούν τους προορισμούς που καταλαμβάνουν τις πρώτες θέσεις όσον αφορά την επίτευξη αυτής της ισορροπίας. Οι μεσογειακές χώρες βρίσκονται ανάμεσα στους κορυφαίους προορισμούς για να μετακομίσει κάποιος με σκοπό να βελτιώσει την ποιότητα ζωής του, με την Ελλάδα να βρίσκεται πίσω από την Ισπανία, την Κύπρο και την Πορτογαλία, αλλά να συγκεντρώνει στη συγκεκριμένη ερώτηση υψηλό ποσοστό (40%) σε σύγκριση με τον παγκόσμιο μέσο όρο (35%).

Την ίδια στιγμή, παρά την αβεβαιότητα που προκάλεσε η πανδημία, 67% των στελεχών από το εξωτερικό που ζουν και εργάζονται στη χώρα μας είναι αισιόδοξοι για το επόμενο έτος, ποσοστό ελαφρώς υψηλότερο από τον παγκόσμιο μέσο όρο (65%), ενώ, παρά τη γεωγραφική κινητικότητα, το 37% των ερωτηθέντων στην Ελλάδα, σχεδόν αμέσως μετά την εγκατάστασή του, ένιωσε «σαν στο σπίτι του». Πρόκειται για ποσοστό σημαντικά υψηλότερο από τον παγκόσμιο μέσο όρο (23%). Εξίσου καλές είναι οι επιδόσεις της χώρας μας ως προς το αίσθημα ασφάλειας (57% σε σύγκριση με 49% παγκοσμίως) αλλά και το περιβάλλον που προσφέρει (57% έναντι 41%). Στο μεταξύ, οι περισσότεροι (59%) δεν έχουν ανησυχία για την οικονομική τους ευημερία, ενώ το 35% στην Ελλάδα δήλωσε ότι το διαθέσιμο εισόδημά του έχει αυξηθεί και το 38% πως παραμένει το ίδιο από τότε που μετακόμισε στη χώρα μας. Η αποταμίευση με στόχο τη συνταξιοδότηση (35%), η αποταμίευση για περίπτωση ανάγκης (29%), η αποταμίευση για την εκπαίδευση των παιδιών τους (17%) και η αποταμίευση χρημάτων τα οποία θα κληροδοτήσουν στα παιδιά τους (17%) συνιστούν τους κορυφαίους οικονομικούς στόχους για τα στελέχη από το εξωτερικό που ζουν και εργάζονται στη χώρα μας.

Δ. ΚΟΝΤΗ

SHUTTERSTOCK

Οι τρεις κορυφαίοι προορισμοί για να ζει και να εργάζεται κανείς το 2021 είναι η Ελβετία, η Αυστραλία και η Ν. Ζηλανδία.

Το 70% δηλώνει ότι ζει καλύτερα σε σχέση με το πώς ζούσε στη χώρα του, ενώ το 62% έχει ήδη αγοράσει ακίνητο στην Ελλάδα.

Ισχυρό τουριστικό ρεύμα από την Ευρώπη και τον χειμώνα

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Στους πέντε κορυφαίους προορισμούς στους οποίους προτίθενται να ταξιδέψουν έως και τον Μάρτιο οι Ευρωπαίοι κατατάσσεται η Ελλάδα. Συγκεκριμένα, το 6,8% των Ευρωπαίων θέλει να πραγματοποιήσει ένα ταξίδι στη χώρα έως και τον Μάρτιο, γεγονός που την κατατάσσει στον τέταρτο δημοφιλέστερο προορισμό μετά την Ισπανία, την Ιταλία και τη Γαλλία και μπροστά από τη Γερμανία, την Κροατία, την Πορτογαλία, την Τουρκία, την Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Οι βασικές αγορές από τις οποίες αναμένεται να προέλθουν οι ταξιδιωτικές ροές στην Ευρώπη έως και τον Μάρτιο είναι η Πολωνία, η Ολλανδία, η Γερμανία, η Ισπανία και η Ιταλία, χώρες όπου ποσοστό άνω του 68% των ερωτηθέντων, στο πλαίσιο μεγάλης έρευνας της European Travel Commission, δηλαδή της ευρωπαϊκής ένωσης των Οργανισμών Τουρισμού που διενήργησε η Mindhaus, δήλωσε πως προτίθεται να πραγματοποιήσει τουλάχιστον ένα ταξίδι.

Η έρευνα καταγράφει το συναίσθημα και τις βραχυπρόθεσμες προθέσεις για εγχώρια και ενδοπεριφερειακά ταξίδια εντός της Ευρώπης και είναι το 9ο κύμα έρευνας αγοράς που ξεκίνησε τον Σεπτέμβριο του 2020. Οι απαντήσεις συλλέγονται από Ευρωπαίους σε 10 αγορές πηγών μεγάλου όγκου, υπό το πρίσμα της πανδημίας και στο συγκεκριμένο κύμα δόθηκαν από 5.769 άτομα.

Στην τέταρτη θέση των δημοφιλέστερων προορισμών στην Ευρώπη η Ελλάδα.

Με βάση τα ευρήματά της, τα δύο τρίτα των Ευρωπαίων σχεδιάζουν να ταξιδέψουν μέχρι τον Μάρτιο του 2022. Ο εμβολιασμός κατά της COVID-19 διατηρεί τον βασικό του ρόλο στα ταξίδια: το 58% των Ευρωπαίων είναι υπέρ του ψηφιακού πιστοποιητικού COVID-19 της Ε.Ε., το 55% δηλώνει ότι η διαθεσιμότητα ενός εμβολίου ενισχύει την αυτοπεποίθησή του για ταξίδια και το 48% σκοπεύει να προγραμματίσει ένα ταξίδι μόλις εμβολιαστεί.

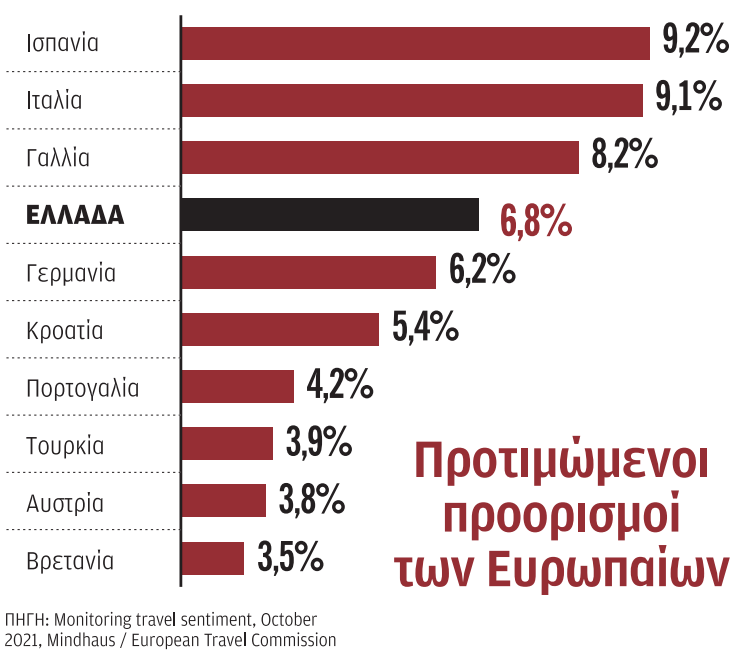

ΠΗΓΗ: Monitoring travel sentiment, October 2021, Mindhaus / European Travel Commission

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οσον αφορά τα ταξίδια, οι Ευρωπαίοι δηλώνουν πως τους λείπει «να απολαμβάνουν τη ζωή σε ένα χαλαρωτικό περιβάλλον» (16%), «να ξεφεύγουν από τη ρουτίνα» (16%) και «να περνούν ποιοτικό χρόνο με την οικογένεια ή τους φίλους» (14%). Δύο στους πέντε θα ταξιδέψουν με την οικογένειά τους, ιδιαίτερα για διακοπές στον ήλιο και στη θάλασσα (45%), ενώ τα διαλείμματα στην πόλη (city breaks) παραμένουν ισχυρή επιλογή για όσους ταξιδεύουν με τον σύντροφό τους (34%).

Το 26% των «έτοιμων για ταξίδι» (early birds) Ευρωπαίων σκοπεύει να ταξιδέψει έως και τον Νοέμβριο του 2021, το 28% τον Δεκέμβριο και τον Ιανουάριο, του 2021 και 2022 αντίστοιχα, και το 25% τον Φεβρουάριο και τον Μάρτιο του 2022, παρουσιάζοντας σχετικά ομοιόμορφη κατανομή. Το 55% από αυτούς στοχεύουν να επισκεφθούν μια άλλη ευρωπαϊκή χώρα, ποσοστό που είναι το υψηλότερο από τον Σεπτέμβριο του 2020 και ένας ακόμη δείκτης σταδιακής επιστροφής στην κανονικότητα, σχολιάζουν οι συντάκτες της έρευνας.

Καθώς προχωράει όμως ο χρόνος το ενδιαφέρον των ταξιδιωτών αυξάνεται για διακοπές στην πόλη (18%). Οι μισοί από τους «πρώιμους ταξιδιώτες» προτιμούν να χρησιμοποιήσουν αεροπλάνο για να φτάσουν στον επόμενο ταξιδιωτικό προορισμό τους αντί να πάρουν χερσαία μεταφορά.

Καθώς ο χειμώνας πλησιάζει τα σχέδια για ταξίδια άνω των 10 διανυκτερεύσεων μειώνονται και τα μικρότερα ταξίδια 1-3 διανυκτερεύσεων αυξάνονται και μάλιστα δυναμικά (+63%) σε σχέση με την προηγουμένη έρευνα που έγινε τον Ιούλιο. Τα πιο σύντομα ταξίδια μειώνουν επίσης τους προϋπολογισμούς των ταξιδιωτών: το μερίδιο των Ευρωπαίων που σχεδιάζουν να ξοδέψουν μόνο έως και 500 ευρώ έχει αυξηθεί κατά 20%. Οι δύο στους πέντε ταξιδιώτες έχουν επιλέξει τον προορισμό τους αλλά δεν έχουν κλείσει ακόμη το ταξίδι τους (+23%), ενώ το ποσοστό των Ευρωπαίων που αναμένουν ότι η COVID-19 δεν θα επηρεάσει τα προσεχή ταξίδια τους έφτασε το 20%, το υψηλότερο από τον Σεπτέμβριο του 2020.

Τα εμβόλια

Ο εμβολιασμός για την COVID-19, οι ευέλικτες πολιτικές ακύρωσης και η πλήρης άρση των ταξιδιωτικών περιορισμών είναι οι τρεις κύριοι παράγοντες που βελτιώνουν την εμπιστοσύνη των ταξιδιωτών. Αλλα ζητήματα που δημιουργούν ανησυχία κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού είναι τα αεροπορικά ταξίδια (18%) και οι μεταφορές στον προορισμό (15%).

Η προτίμηση για αυστηρότερα πρωτόκολλα για την υγεία και την ασφάλεια στους προορισμούς παραμένει μεταξύ του 63% των Ευρωπαίων που δηλώνουν πως θα ταξιδέψουν έως τον Μάρτιο.

Νέο άλμα ηλεκτρονικών πωλήσεων από σούπερ μάρκετ

Αυξήθηκαν κατά 117%, το 34% του τζίρου αφορά αγορές λαχανικών και φρούτων

Παγιωμένη συνήθεια φαίνεται ότι είναι πλέον για ολοένα και περισσότερα νοικοκυριά οι αγορές από τα ηλεκτρονικά σούπερ μάρκετ, καθώς όχι μόνο αυξάνεται συνεχώς ο τζίρος τους, αλλά πλέον οι καταναλωτές προμηθεύονται από εκεί ευρεία ποικιλία προϊόντων και κυρίως νωπά τρόφιμα, κάτι που μέχρι πριν από μία διετία κάθε άλλο παρά ίσχυε.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Convert Group, ο τζίρος των ηλεκτρονικών σούπερ μάρκετ αυξήθηκε στο εννεάμηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2021 κατά 117% σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2020, ενώ ειδικά το τρίτο τρίμηνο οι πωλήσεις ενισχύθηκαν κατά 60% σε σύγκριση με το τρίμηνο Ιουλίου - Σεπτεμβρίου 2020. Υπενθυμίζεται ότι στο α΄ εξάμηνο του 2021 ο τζίρος των ηλεκτρονικών σούπερ μάρκετ, σύμφωνα με την Convert Group, είχε διαμορφωθεί σε περίπου 140,6 εκατ. ευρώ, όταν όλο το 2020 ο τζίρος υπολογίζεται σε 163,8 εκατ. ευρώ.

Η μέση αξία του ηλεκτρονικού «καλαθιού» κατά το τρίτο τρίμηνο του 2021 διαμορφώθηκε σε επίπεδα λίγο χαμηλότερα από τον μέσο όρο του δωδεκαμήνου (78,5 ευρώ), αλλά παραμένει σε υψηλά επίπεδα (76,3 ευρώ).

Το ενδιαφέρον είναι ότι τα περισσότερα προϊόντα που αγοράζει πλέον ο καταναλωτής ηλεκτρονικά είναι νωπά προϊόντα, κάτι που σημαίνει ότι δείχνει ολοένα και μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στα ηλεκτρονικά σούπερ μάρκετ.

Τι περιλαμβάνει το ηλεκτρονικό «καλάθι» του καταναλωτή

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Το πρώτο εξάμηνο του 2021 ο ηλεκτρονικός τζίρος είχε διαμορφωθεί σε περίπου 140,6 εκατ.

Συγκεκριμένα, από τα 76,3 ευρώ, τα 25,8 ευρώ δαπανώνται για νωπά τρόφιμα, 14,6 ευρώ για συσκευασμένα τρόφιμα, 9 ευρώ για είδη καθαρισμού σπιτιού και χαρτικά, 8,6 ευρώ για ποτά και αναψυκτικά και 18,3 ευρώ για όλες τις υπόλοιπες κατηγορίες. Το «καλάθι» κατά μέσον όρο περιλαμβάνει 36,4 προϊόντα, εκ των οποίων τα 14 είναι φρέσκα τρόφιμα. Οι πωλήσεις (αξία) νωπών προϊόντων αποτελούν το 34% του συνολικού τζίρου των ηλεκτρονικών σούπερ μάρκετ κατά το γ΄ τρίμηνο του 2021, αξία η οποία έχει αυξηθεί κατά 58% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2020.

Ακολουθούν σε μερίδιο τα συσκευασμένα τρόφιμα (19% του συνολικού τζίρου), των οποίων οι πωλήσεις ενισχύθηκαν κατά 57% φέτος σε σύγκριση με πέρυσι. Τρίτη μεγαλύτερη κατηγορία που μέχρι πριν από δύο χρόνια κατείχε τη μερίδα του λέοντος είναι τα προϊόντα καθαρισμού του σπιτιού και χαρτικά, με μερίδιο στον συνολικό τζίρο του γ΄ τριμήνου 12% και ανάπτυξη 61%.

Οι κατηγορίες προϊόντων των οποίων αυξήθηκε περισσότερο η αξία των ηλεκτρονικών πωλήσεων κατά το τρίτο τρίμηνο του 2021 σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2020 είναι οι ακόλουθες: προϊόντα για κατοικίδια (108%), προϊόντα αρτοποιίας (70%), καλλυντικά και είδη περιποίησης (69%), ποτά και αναψυκτικά (65%).

Στο δείγμα του eRetail Audit, του εργαλείου μέτρησης των πωλήσεων σε πραγματικό χρόνο που έχει αναπτύξει η Convert Group, περιλαμβάνονται συνολικά 7 (AB, Σκλαβενίτης, Bazaar, My Market, Κρητικός, Μασούτης και Θανόπουλος) από τους 9 βασικούς παίκτες και όλες οι πλατφόρμες delivery που συνεργάζονται με τα online σούπερ μάρκετ (efood, BOX και delivery.gr), αντιπροσωπεύοντας το 87% της αγοράς. Οι δύο άλλοι μεγάλοι παίκτες είναι το e-fresh.gr, που αποτελεί αμιγώς ηλεκτρονικό σούπερ μάρκετ, και το Market In.

Επίσης, σε τοπικό επίπεδο δραστηριοποιούνται και άλλες επιχειρήσεις, όπως η «Χαλκιαδάκης» (θυγατρική κατά 60% της «Σκλαβενίτης» στην Κρήτη), η insupermarket.gr και pamesupermarket.gr (στη Θεσσαλονίκη) κ.ά.

ΔΗΜΗΤΡΑ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Υψηλές επιδόσεις για το «Ελ. Βενιζέλος» στις απευθείας πτήσεις

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ**

Τη 13 θέση στην κατάταξη των 20 ευρωπαϊκών αεροδρομίων με τη μεγαλύτερη άμεση συνδεσιμότητα καταλαμβάνει ο αερολιμένας «Ελευθέριος Βενιζέλος» το 2021, σύμφωνα με την έκθεση του Διεθνούς Συμβουλίου Αεροδρομίων Ευρώπης (ACI Europe) που δημοσιοποιήθηκε στο πλαίσιο του 31ου ετήσιου συνεδρίου του φορέα που πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη. Η άμεση συνδεσιμότητα υπολογίζεται βάσει του αριθμού των πτήσεων, ενώ λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο ο προορισμός τους αλλά και η συχνότητά τους. Με βάση τον αριθμό των απευθείας συνδέσεων για τον Σεπτέμβριο, ο Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών καταγράφει χαμηλότερες επιδόσεις κατά 23% σε σχέση με το 2019. Πρόκειται για απώλειες που είναι από τις μικρότερες συγκριτικά με τα υπόλοιπα δεκαεννέα αεροδρόμια της κατάταξης, βάσει της έκθεσης. Στο «Ελ. Βενιζέλος», που έχει επωφεληθεί από τα διεθνή ταξίδια αναψυχής και τις πτήσεις εσωτερικού, ο μέσος όρος των τακτικών εβδομαδιαίων πτήσεων προς μία κατεύθυνση (one-way) κατά τον περασμένο μήνα ανήλθε σε 1.830, σύμφωνα με όσα αναφέρει το ACI Europe. Στην πρώτη θέση από πλευράς απευθείας συνδεσιμότητας βρίσκεται το αεροδρόμιο του Αμστερνταμ με μέσο όρο 3.243 τακτικών εβδομαδιαίων πτήσεων προς μία κατεύθυνση (one-way) και ακολουθεί αυτό της Κωνσταντινούπολης με 3.158 πτήσεις.

«Τα ταξίδια αναψυχής και η στροφή των τουριστών σε απευθείας συνδέσεις για λόγους υγειονομικής ασφάλειας είχαν θετική επίδραση σε αεροδρόμια όπως αυτό της Αθήνας. Σε αντίθεση δηλαδή με αερολιμένες όπως το Χίθροου, που επιλέγουν σε μεγαλύτερο βαθμό όσοι μετακινούνται για επαγγελματικούς σκοπούς», αναφέρει στην «Κ» ο δρ Ανδρέας Παπαγεωργίου, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου και μέλος του εκτελεστικού συμβουλίου της Αρχής Πολιτικής Αεροπορίας. Σύμφωνα με τον γενικό διευθυντή του ACI Europe Ολιβιέ Γιάνκοβεκ, η συμβολή στην οικονομία από την αύξηση της απευθείας συνδεσιμότητας είναι σημαντική, καθώς έχει υπολογιστεί ότι άνοδος 10% των άμεσων πτήσεων ενισχύει κατά 0,5% το κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Στην ίδια έκθεση το ACI Europe αναφέρει ότι τα αεροδρόμια στην Ευρώπη, από την αρχή του έτους μέχρι και τις 18 Οκτωβρίου, έχουν απολέσει 1,26 δισ. επιβάτες, μέγεθος που είναι μειωμένο κατά 62% σε σχέση με το 2019. Κατά τις προβλέψεις του ACI Europe, ο ρυθμός ανάκαμψης της επιβατικής κίνησης ενισχύεται τους ερχόμενους μήνες και το 2022 λόγω του «ανοίγματος» των διατλαντικών αγορών στους Ευρωπαίους ταξιδιώτες, αλλά και της σταδιακής χαλάρωσης των ταξιδιωτικών περιορισμών σε μακρινούς προορισμούς, όπως η Ασία. Ως εκ τούτου, ο φορέας εκτιμά ότι η επιβατική κίνηση στα ευρωπαϊκά αεροδρόμια θα ανακάμψει πλήρως το 2025, ενώ το 2022 θα είναι χαμηλότερη κατά 32% σε σχέση με το 2019.

Κατέλαβε τη 13η θέση ανάμεσα στα ευρωπαϊκά αεροδρόμια με τη μεγαλύτερη άμεση συνδεσιμότητα.

Μωρά-θαύματα

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΣΕ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΗΜΕΡΙΔΑ

Με αφορμή την **Παγκόσμια Ημέρα Προωρότητας** στις 17 Νοεμβρίου 2021, ο Σύνδεσμος **«Μωρά Θαύματα»** διοργανώνει σειρά εκδηλώσεων τον Νοέμβριο, για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού σε θέματα προωρότητας. Μέσα στα πλαίσια αυτά, **ο Σύνδεσμος διοργανώνει Επιμορφωτική Ημερίδα με θέμα:**

ΠΡΟΩΡΟΤΗΤΑ: ΑΣΦΑΛΕΣ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΥΓΕΙΑ

Σάββατο, 6 Νοεμβρίου 2021 | Ώρα: 16:00 – 18:00

Πρόγραμμα

16:00 - 16:10
Έναρξη - Καλωσόρισμα
Έλενα Μεγαλέμου
Πρόεδρος Συνδέσμου «Μωρά Θαύματα»

Συντονισμός: Δρ. Χριστίνα Καραολή

16:10 - 16:40
Προωρότητα: Μύθοι και αλήθειες. Κυπριακή πραγματικότητα
Δρ. Χριστίνα Καραολή
Καθ. Νεογνολογίας, Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου Λευκωσίας, Τ. Διευθύντρια ΜΕΝΝ-Παιδιατρικής, Νοσοκομείο Αρχ. Μακάριος ΙΙΙ, Πρόεδρος Εταιρείας Περιγεννητικής Ιατρικής Κύπρου

16:40 - 17:05
Ευρωπαϊκά Πρότυπα Φροντίδας για τη Νεογνική Υγεία - η προσέγγιση των γονέων / European Standards of Care of Newborn Health - the parent perspective
Silke Mader
Πρόεδρος του Εκτελεστικού Συμβουλίου του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Φροντίδας Νεογνών (EFCNI)

17:05 - 17:30
Μονάδα Εντατικής Νοσηλείας Νεογνών-ΝΑΜ ΙΙΙ, Παρεχόμενες Υπηρεσίες Υγείας στα νεογνά της Κύπρου
Δρ. Θάλεια Παπαδούρη
Παιδίατρος-Εντατικολόγος Νεογνών, Βοηθός Διευθύντρια Παιδιατρικής, Επιστημονικά Υπεύθυνη ΜΕΝΝ-ΝΑΜ ΙΙΙ

17:30 - 18:00
Ερωτήσεις και Απαντήσεις, Συμπεράσματα / Τέλος Ημερίδας

Συμμετέχοντες: Η ημερίδα απευθύνεται σε γονείς, μέλλοντες γονείς, γιατρούς, νοσηλευτικό-μαιευτικό προσωπικό και επαγγελματίες υγείας.

Γλώσσα: Η ημερίδα θα διεξαχθεί στην ελληνική γλώσσα εκτός από την ομιλία της κας Silke Mader. Θα υπάρχει ταυτόχρονη μετάφραση.

Η διαδικτυακή παρουσίαση θα γίνει μέσω της πλατφόρμας ZOOM. Οι συμμετέχοντες θα μπορούν να θέτουν τα ερωτήματά τους γραπτώς καθ' όλη τη διάρκεια της ημερίδας.

Η συμμετοχή είναι δωρεάν με απαραίτητη προϋπόθεση την εγγραφή.

Για πληροφορίες
Τμήμα Συνεδρίων & Εκδηλώσεων Top Kinisis, Τηλ.: 22 713 780, E-mail: synedrio@topkinisis.com, **www.morathavmata.com**

Υπό την Αιγίδα της Εταιρείας Περιγεννητικής Κύπρου ΕΠΙΚ

Χορηγοί Επικοινωνίας Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ LOVE 100.7 FM

ΤΜΗΜΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
TAX DEPARTMENT

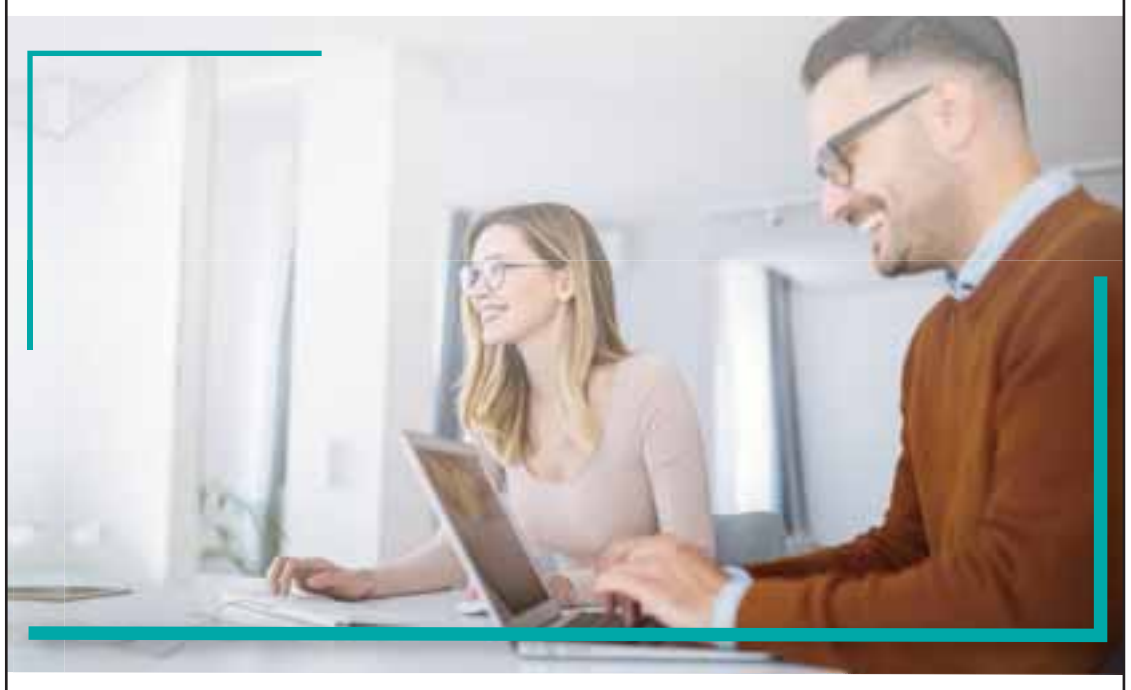

ΣΕ ΑΦΟΡΑ!

Είστε Μισθωτός, Συνταξιούχος ή Αυτοεργοδοτούμενος και το Μεικτό σας Εισόδημα για το 2020 είναι ίσο ή μεγαλύτερο των €19500;

Τότε έχετε υποχρέωση να υποβάλετε Φορολογική Δήλωση Εισοδήματος Ατόμου 2020

Η Δήλωση είναι διαθέσιμη για υποβολή μέσω TAXISnet
www.taxisnet.mof.gov.cy

Τελευταία ημερομηνία υποβολής η 30η **Νοεμβρίου 2021**

Περισσότερες πληροφορίες στην ιστοσελίδα του Τμήματος Φορολογίας, www.mof.gov.cy/tax

ΠΛΗΡΩΝΩ ΤΟΥΣ ΦΟΡΟΥΣ ΠΟΥ ΜΟΥ ΑΝΑΛΟΓΟΥΝ ΣΥΝΕΙΣΦΕΡΩ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΗΜΕΡΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Νέα γεωπολιτικά παιχνίδια της Gazprom με το φυσικό αέριο

Επιχειρεί να επηρεάσει τις οικονομικές σχέσεις της Μολδαβίας με την Ε.Ε.

Σε νέους ελιγμούς επιδίδεται η Ρωσία, δίνοντας λαβή για να κατηγορηθεί εκ νέου από τη Δύση ότι χρησιμοποιεί τον ενεργειακό της πλούτο ως γεωπολιτικό όπλο. Ο ρωσικός κολοσσός του φυσικού αερίου, η Gazprom, επιχειρεί να επηρεάσει τις οικονομικές σχέσεις της Μολδαβίας με την Ε.Ε., εκμεταλλευόμενος την ενεργειακή εξάρτηση της γειτονικής της χώρας, την ώρα που η κυβέρνηση έχει κηρύξει τη χώρα σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης εξαιτίας της ανεπάρκειας ενέργειας.

Αφού πρώτα μείωσε κατά το 1/3 τις ροές φυσικού αερίου προς τη Μολδαβία τον περασμένο μήνα και ζήτησε διπλάσιες αμοιβές, οπότε έληξε το συμβόλαιο που είχε συνάψει με την πρώην σοβιετική Δημοκρατία, τώρα της προτείνει νέα συμφωνία υπό καλύτερους όρους. Της ζητάει, όμως, να τροποποιήσει τους όρους της συμφωνίας ελεύθερου εμπορίου με την Ε.Ε. και να αναβάλει την απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας. Οπως αναφέρει σχετικό ρεπορτάζ των Financial Times, επικαλούμενο πηγές προσκείμενες στις σχετικές συνομιλίες που μίλησαν στη βρετανική εφημερίδα σε καθεστώς ανωνυμίας, η ελεγχόμενη από το Κρεμλίνο Gazprom, όχι μόνον μείωσε δραστικά τις ροές φυσικού αερίου τον περασμένο μήνα αλλά ζήτησε από τη Μολδαβία διπλάσιες χρεώσεις προκειμένου να τις αποκαταστήσει. Και τώρα προσφέρει φθηνότερο αέριο στη χειμαζόμενη χώρα, που αγωνίζεται να διασφαλίσει προμήθεια ενέργειας, καθώς αρχίζει ένας δύσκολος χειμώνας, αλλά μόνον αν υπακούσει στους όρους της. Εν ολίγοις, της ζητάει να καθυστερήσει την προσαρμογή της στους κανόνες που διέπουν την αγορά ενέργειας της Ε.Ε. και υπαγορεύουν διαχωρισμό της εμπορίας ενέργειας από τη διανομή της. Οι πηγές που μίλησαν στη βρετανική εφημερίδα υποστηρίζουν μάλιστα πως το Κρεμλίνο αντιμετωπίζει το θέμα του φυσικού αερίου ως τμήμα μιας ευρύτερης διαπραγμάτευσης με τη Μολδαβία, που έχει κάνει σαφή στροφή προς τη Δύση υπό την πρόεδρο Μάια Σάντου και το φιλοευρωπαϊκό κόμμα της.

Στο μεταξύ, η συνεχιζόμενη άνοδος των τιμών της ενέργειας προβληματίζει όλο και περισσότερο την Ουάσιγκτον, καθώς οι τιμές του πετρελαίου κίνησης στις ΗΠΑ παραμένουν μεν σε επίπεδα χαμηλότερα από τα ιστορικά ρεκόρ της, αλλά έχουν αυξηθεί κατά σχεδόν 60% μέσα στους τελευταίους 12 μήνες. Προ ημερών η Αμερικανίδα υπουργός Ενέργειας, Τζένιφερ Γκράνχολμ, αποκάλυψε στους Financial Times πως μεταξύ άλλων η Ουάσιγκτον έχει εξετάσει και το ενδεχόμενο να καταφύγει στα στρατηγικά αποθέματα πετρελαίου της χώρας για να αντιμετωπίσει την ενεργειακή κρίση και να ανακόψει τη συνεχιζόμενη άνοδο των τιμών της ενέργειας. Οικονομικοί αναλυτές επισημαίνουν, πάντως, πως η αγορά έχει προεξοφλήσει αυτή την αμυντική κίνηση και οι τιμές του πετρελαίου παραμένουν σε ανησυχητικά υψηλά επίπεδα γύρω στα 84 δολάρια το βαρέλι.

Η Gazprom, όχι μόνον μείωσε δραστικά τις ροές φυσικού αερίου τον περασμένο μήνα, αλλά ζήτησε από τη Μολδαβία διπλάσιες χρεώσεις προκειμένου να τις αποκαταστήσει.

Προβληματισμός στις ΗΠΑ για την άνοδο των τιμών ενέργειας, εξετάζουν να καταφύγουν στα στρατηγικά αποθέματα πετρελαίου.

Οπως τονίζουν οι FT, η πετρελαϊκή βιομηχανία των ΗΠΑ σχολιάζει μάλιστα με ειρωνεία τις εκκλήσεις της κυβέρνησης Μπάιντεν για φτηνότερο πετρέλαιο και φτηνότερη βενζίνη επειδή την ίδια στιγμή απορρίπτει τις προτάσεις για υποδομές που θα αυξήσουν την προσφορά όπως, για παράδειγμα, τον αγωγό Keystone XL από τον Καναδά και επιβάλλει περιορισμούς στην άντληση πετρελαίου σε περιοχές που ανήκουν στην επικράτεια των ΗΠΑ.

Στο δυσοίωνο κλίμα που έχει καλλιεργήσει η ενεργειακή κρίση προστίθεται και η απαισιόδοξη εκτίμηση του Στίβεν Σβάρτσμαν, διευθύνοντος συμβούλου του κολοσσού της Blackstone, που μιλώντας στο CNN προέβλεψε πως η εκτόξευση των τιμών της ενέργειας θα προκαλέσει κοινωνικές ταραχές σε όλον τον κόσμο. «Θα αντιμετωπίσουμε έλλειψη ενέργειας και όταν υπάρχει έλλειψη κοστίζει περισσότερο και θα κοστίσει πολύ περισσότερο και έτσι θα έχουμε πολλούς δυσαρεστημένους ανθρώπους τόσο στις αναδυόμενες οικονομίες όσο και στον αναπτυγμένο κόσμο» τόνισε, καταλήγοντας πως «αυτό που συμβαίνει σε τέτοιες περιπτώσεις είναι οι κοινωνικές ταραχές, καθώς η κατάσταση αποτελεί πρόκληση για το πολιτικό σύστημα».

ΑΝΑΛΥΣΗ

Εντείνονται οι φόβοι για στασιμοπληθωρισμό

Του **DAVID RANDALL / REUTERS**

Ο Φιλ Ορλάντο δεν είχε ακούσει τόσο πολλούς ανθρώπους να αναφέρονται στον στασιμοπληθωρισμό από τότε που εργαζόταν ως δημοσιογράφος οικονομικού ρεπορτάζ στα τέλη της δεκαετίας του 1970, όταν εκτινάσσονταν οι τιμές του πετρελαίου και ο πληθωρισμός είχε υπερδιπλασιαστεί, συγκρινόμενος με τα σημερινά του επίπεδα. Σήμερα, όντας διευθυντής στρατηγικής αγορών στη Federated Hermes, διατείνεται πως ο στασιμοπληθωρισμός επανέρχεται και διαχέεται στις μετοχές επιχειρήσεων, οι οποίες ακμάζουν υπό τέτοιες συνθήκες και όταν η οικονομική ανάπτυξη βραδύνεται. «Η άνοδος του πληθωρισμού δεν αποδεικνύεται παροδική, όπως μας διαμηνύουν η Ομοσπονδιακή Τράπεζα και η κυβέρνηση του προέδρου Μπάιντεν», υποστηρίζει. «Οταν έχει φθάσει στο αποκορύφωμά της η ανάπτυξη, στη συνέχεια ο πληθωρισμός εμμένει για μεγάλο διάστημα – τότε έχουμε τον λεγόμενο στασιμοπληθωρισμό». Ο δείκτης τιμών καταναλωτή στις ΗΠΑ ενισχύθηκε τον Σεπτέμβριο 5,4% σε ετήσια βάση, οδεύοντας προς τη μεγαλύτερή του ετήσια άνοδο από το 1990, την οποία οι αναλυτές αποδίδουν σε καθετί, από την εκτίναξη των τιμών στα εμπορεύματα μέχρι το μεγάλο – λόγω πανδημίας– πακέτο δημοσιονομικών μέτρων του Αμερικανού προέδρου Τζο Μπάιντεν, ύψους σχεδόν 5,3 τρισ. δολαρίων συνολικά. Εν τω μεταξύ, η ανάπτυξη της αμερικανικής οικονομίας το τρίτο τρίμηνο αναμένεται να εξασθενήσει στο 2,7%, όταν το προηγούμενο τρίμηνο είχε αναρριχηθεί στο 6,7%.

Στην πλειονότητά τους οι οικονομολόγοι πιστεύουν στο αναπόφευκτο του στασιμοπληθωρισμού και η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ δηλώνει ότι οι αυξήσεις στις τιμές έχουν εφήμερο χαρακτήρα. Ο δε δείκτης του S&P 500 αυτή τη χρονιά έχει σημειώσει άνοδο της τάξεως του 22,1% και πλησιάζει ιστορικά υψηλά επίπεδα. Παρά ταύτα, πολλοί επενδυτές βρίσκονται σε εγρήγορση, ανήσυχοι για τις διαβρωτικές συνέπειες του στασιμοπληθωρισμού στις τιμές των περιουσιακών στοιχείων, όπως ήταν φανερό και στο παρελθόν. Μέσα στον Οκτώβριο οι αναζητήσεις του όρου «πληθωρισμός» στο Google τείνουν να φθάσουν στα υψηλότερα επίπεδα από το 2008, όταν η Goldman Sachs είχε αναφέρει ότι ο όρος αυτός ήταν και ο συνηθέστερος στις συνομιλίες των πελατών της. Ο δε αριθμός των διαχειριστών κεφαλαίων οι οποίοι αναμένουν στασιμοπληθωρισμό αυξήθηκε κατά 14 ποσοστιαίες μονάδες τον Οκτώβριο, αγγίζοντας τα υψηλότερα επίπεδα από το 2012, όπως αποτυπώνεται σε έκθεση της Bank of America Global Research. «Είναι σαφές ότι η επιβράδυνση της οικονομίας μας είναι ανησυχητική και υποδηλώνει στασιμοπληθωρισμό»», επισημαίνει ο Λούις Ναβέλιερ, διευθυντής επενδύσεων στη Navellier & Associates. Στο παρελθόν, όταν είχε εμφανιστεί στασιμοπληθωρισμός, είχε επιβαρύνει τις τιμές των μετοχών. Στα τελευταία 60 χρόνια και σε τρίμηνα με στασιμοπληθωρισμό ο δείκτης S&P 500 είχε κατά μέσον όρο υποχωρήσει 2,1%, ενώ σε όλα τα άλλα τρίμηνα παρουσίαζε 2,5% άνοδο, σύμφωνα με τους υπολογισμούς της Goldman Sachs. Επιπλέον, αντίξοη είναι η περίοδος του στασιμοπληθωρισμού και για τα ομόλογα, όπως εκείνη η οποία ξεκίνησε στα τέλη της δεκαετίας του 1960. Η εκτίναξη των τιμών του «μαύρου χρυσού», η άνοδος της ανεργίας και η χαλαρή νομισματική πολιτική ώθησαν τον δομικό πληθωρισμό στα υψηλά του 13,5% το 1980, εξαναγκάζοντας την Ομοσπονδιακή Τράπεζα να αυξήσει τα επιτόκια τότε σχεδόν στο 20%. Πάντως, πολλοί στη Γουόλ Στριτ αρνούνται τις συγκρίσεις με τη δεκαετία του 1970, υποστηρίζοντας ότι οι γενεσιουργές αιτίες του πληθωρισμού σήμερα είτε έχουν λάβει υπερβολικές διαστάσεις είτε ενδέχεται σταδιακά να αποδυναμωθούν. «Είμαστε στην κλιμάκωση των φόβων του στασιμοπληθωρισμού», παρατηρεί, τέλος, ο Σκοτ Κίμπαλ, συνδιευθυντής παγίου εισοδήματος ΗΠΑ στην BMO Asset Management, ο οποίος πιστεύει πως οι πιο πολλές από τις δαπάνες στο σχεδιαζόμενο νομοσχέδιο υποδομών είναι μακρόπνοοες και δεν θα έχουν άμεσο αντίκτυπο.

Πολλοί επενδυτές στις ΗΠΑ βρίσκονται σε εγρήγορση, ανήσυχοι για τις διαβρωτικές συνέπειές του.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΣ

Τη Δευτέρα 15 Νοεμβρίου και ώρα 9πμ στη Δημοσιογραφική Εστία (δίπλα από το Αρχηγείο Αστυνομίας) στη Λευκωσία, θα διεξαχθεί Πλειστηριασμός που θα περιλαμβάνει 101 οχήματα όπως BMW 760Li, LANDROVER DEFENDER & DISCOVERY, BMW 730i, 728i, 525i & 523i, AUDI A8L, A8 & A6, ΜΕΡΣΕΝΤΕΣ S320 & S280, Διπλοκάμπινα NISSAN, MITSUBISHI & MAZDA, TOYOTA LANDCRUIZER, Βαν OPEL & FIAT, ISUZU TROOPER, Φορτηγά HINO & FORD TRANSIT, Οδοστρωτήρας CASE VIBROMAX, Υδραυλικές Πλατφόρμες PRONTO SKYLIFT και διάφορα άλλα.

Οι ενδιαφερόμενοι αγοραστές μπορούν να εξετάσουν τα οχήματα που βρίσκονται στις αποθήκες των Κρατικών Αγορών & Προμηθειών, δίπλα από ΣΟΠΑΖ στη Βιομηχανική περιοχή Παλλουριώτισσας, Λευκωσία, από τη Δευτέρα 8/11/21 μέχρι και την Παρασκευή 12/11/21 μεταξύ 8πμ-1μμ καθώς και το πρωί του πλειστηριασμού μεταξύ 7.30-8.30πμ.

Για περισσότερες πληροφορίες και καταλόγους απευθύνεστε στους Δημοπράτες:

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΛΤΔ
Τ. Παπαδόπουλου 6, Άγιος Δομέτιος, Λευκωσία
(Απέναντι από ξενοδοχείο "ΑΣΤΥ")
Τηλ. 99639733, 22778751

Κατώτερη των προσδοκιών η ανάκαμψη της αγοράς εργασίας

Οι ώρες εργασίας που χάθηκαν στη διάρκεια του 2021 εξαιτίας της πανδημίας ισοδυναμούν με 125 εκατ. θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης. Αυτή είναι η εκτίμηση της Παγκόσμιας Οργάνωσης Εργασίας (ILO) που σε σχετική έκθεσή της καθιστά σαφές ότι η ανάκαμψη στην παγκόσμια αγορά εργασίας είναι κατώτερη των προσδοκιών. Εν ολίγοις, ο αριθμός των χαμένων θέσεων εργασίας είναι κατά 25 εκατομμύρια μεγαλύτερος από την προηγούμενη εκτίμηση της ILO τον Ιούνιο και η κακή εικόνα οφείλεται στους εξαιρετικά αργούς ρυθμούς με τους οποίους κινείται η εμβολιαστική διαδικασία στις φτωχότερες χώρες και επομένως στη μεγάλη απόκλισή τους από τις ανεπτυγμένες οικονομίες, που εμφανίζουν υψηλά επίπεδα εμβολιασμού κατά του κορωνοϊού. Οπως τόνισε η ILO, ο αριθμός των ωρών εργασίας που έχουν καταγραφεί το τρέχον έτος παραμένει κατά 4,3% μικρότερος από τα προ της πανδημίας επίπεδα. Οταν, όμως, υπολογιστεί με βάση το εισόδημα της εκάστοτε χώρας, τότε προκύπτει μια απόκλιση 2,1 εκατοστιαίων μονάδων ανάμεσα στις ανεπτυγμένες και στις φτωχές χώρες. Οι πλούσιες χώρες εμφανίζουν ώρες εργασίας μειωμένες μόνο κατά 3,6% σε σύγκριση με τα προ της πανδημίας επίπεδα, ενώ στις φτωχότερες χώρες το ποσοστό φτάνει το 5,7%. Ενας άλλος παράγοντας που ευθύνεται για τις μεγάλες διαφορές ανάμεσα σε ανεπτυγμένες και φτωχές χώρες είναι και το ύψος των πακέτων στήριξης των οικονομιών που διέθεσαν οι κυβερνήσεις εν τω μέσω της πανδημίας. Σύμφωνα με την ILO, οι χώρες χαμηλού εισοδήματος θα μπορούσαν να καλύψουν αυτό το κενό σε μόλις ένα τρίμηνο αλλά υπό την προϋπόθεση ότι θα αποκτούσαν μεγαλύτερη πρόσβαση σε περισσότερα εμβόλια. Δεν παραλείπει, πάντως, να τονίσει ότι η έναρξη της εμβολιαστικής διαδικασίας σε πολλές χώρες στις αρχές του 2021 άμβλυνε κάπως τον αντίκτυπο από τις χαμένες ώρες εργασίας το δεύτερο τρίμηνο του έτους. Η ILO πάντως είχε αρχικά προβλέψει πως θα χανόταν το 6% των ωρών εργασίας παγκοσμίως, δηλαδή ποσοστό μεγαλύτερο κατά 1,2 εκατοστιαία μονάδα σε σύγκριση με το 4,8%. Σημειωτέον ότι η ILO επιλέγει να χρησιμοποιεί τη μέτρηση των χαμένων ωρών εργασίας, αντί του καθιερωμένου ποσοστού της ανεργίας, για παράδειγμα, σε μια προσπάθεια να καταδείξει πώς έπληξε την παγκόσμια αγορά εργασίας η πανδημία, δεδομένου ότι ο τρόπος που υπολογίζεται η ανεργία παρουσιάζει μεγάλες διαφορές από χώρα σε χώρα.

REUTERS

Η κακή εικόνα στην απασχόληση οφείλεται στους εξαιρετικά αργούς ρυθμούς με τους οποίους κινείται η εμβολιαστική διαδικασία στις φτωχότερες χώρες, εκτιμάει η Παγκόσμια Οργάνωση Εργασίας (ILO).

Με 125 εκατ. θέσεις εργασίας πλήρους απασχόλησης ισοδυναμούν οι ώρες εργασίας που χάθηκαν το 2021 λόγω πανδημίας.

«Ψαλιδίζει» τις προβλέψεις για ανάπτυξη η Γερμανία

Αιτία η έλλειψη βασικών πρώτων υλών και η εκτόξευση των τιμών ενέργειας

Το Βερολίνο προεξοφλεί «δυναμική ανάπτυξη» για το επόμενο έτος και αναβαθμίζει την πρόβλεψή του για αύξηση του ΑΕΠ το 2022 σε πάνω από 4%. Η προηγούμενη πρόβλεψη της γερμανικής κυβέρνησης για το 2022 μιλούσε για ανάπτυξη 3,6%.

Ορατός γίνεται πλέον ο αντίκτυπος στην Ευρωζώνη από τις ελλείψεις πρώτων υλών, βασικών εξαρτημάτων, αλλά και από την ενεργειακή κρίση, με τη μεγαλύτερη οικονομία της, τη Γερμανία, να αναθεωρεί προς τα κάτω τις εκτιμήσεις για την ανάπτυξή της. Στην προς τα κάτω αναθεώρηση των εκτιμήσεων του Βερολίνου αναφέρθηκε ο Γερμανός υπουργός Οικονομίας, Πέτερ Αλτμάιερ, σε συνέντευξή του στον τηλεοπτικό σταθμό ARD. Οπως ανέφερε, η κυβέρνηση εκτιμάει πως η ανάπτυξη δεν θα υπερβεί φέτος το 2,6%, όταν η προηγούμενη πρόβλεψή της τον Απρίλιο μιλούσε για αύξηση του γερμανικού ΑΕΠ κατά 3,5%. Επικαλέστηκε, άλλωστε, την έλλειψη βασικών πρώτων υλών και εξαρτημάτων, όπως εκείνη των μικροεπεξεργαστών, που έχει πλήξει τη βιομηχανία, αλλά και την εκτόξευση των τιμών της ενέργειας και προπαντός του φυσικού αερίου. Οπως όμως υπογράμμισε και στο πλαίσιο συνέντευξης Τύπου που παραχώρησε αργότερα, το Βερολίνο προεξοφλεί «δυναμική ανάπτυξη» για το επόμενο έτος και αναβαθμίζει την πρόβλεψή του για αύξηση του ΑΕΠ το 2022 σε πάνω από 4%. Η προηγούμενη πρόβλεψη της γερμανικής κυβέρνησης για το επόμενο έτος μιλούσε για ανάπτυξη 3,6%. Σημειωτέον ότι οι εκτιμήσεις της γερμανικής κυβέρνησης παραμένουν πιο αισιόδοξες από τις κοινές προβλέψεις που έδωσαν προ ημερών στη δημοσιότητα τα μεγαλύτερα οικονομικά ινστιτούτα της χώρας, όταν υποβάθμισαν την εκτίμησή τους για ανάπτυξη μόλις στο 2,4% φέτος από την προηγούμενη για 3,7%. Αναθεώρησαν, πάντως, προς τα πάνω την πρόβλεψή τους για ανάπτυξη 4,8% το 2022 από την προηγούμενη για ανάπτυξη 3,9%.

Είναι άλλωστε ενδεικτικό της επιφυλακτικότητας που επικρατεί στους οικονομικούς και πολιτικούς κύκλους της Γερμανίας το γεγονός ότι ο κ. Αλτμάιερ δεν παρέλειψε να τονίσει πως «προϋπόθεση για μια τέτοια ανάπτυξη είναι να σταθεροποιήσουμε τις διεθνείς εφοδιαστικές αλυσίδες». Αναφέρθηκε ειδικότερα στην ανάγκη «να εξασφαλίσουμε ότι θα παράγονται εφεξής περισσότεροι μικροεπεξεργαστές, καθώς χρειάζονται σχεδόν για όλες τις συσκευές και ειδικότερα για τα αυτοκίνητα».

Είναι σαφές πως τα προβλήματα της εφοδιαστικής αλυσίδας και ειδικότερα οι ελλείψεις μικροεπεξεργαστών έχουν επηρεάσει περισσότερο τη Γερμανία, η οικονομία της οποίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εξαγωγές της και τη βαριά βιομηχανία. Ως εκ τούτου αγωνίζεται τους τελευταίους μήνες να διατηρήσει ικανοποιητικούς ρυθμούς ανάπτυξης, ενώ είναι ευάλωτη σε κάθε πρόβλημα της εφοδιαστικής αλυσίδας. Οι δημοσκοπήσεις φέρουν τελευταία την επιχειρηματική και επενδυτική εμπιστοσύνη σε διαρκή υποχώρηση και το πρόβλημα να μεταδίδεται σταδιακά στον τομέα των υπηρεσιών.

Η αύξηση του γερμανικού ΑΕΠ δεν θα υπερβεί φέτος το 2,6%, όταν η προηγούμενη πρόβλεψη τον Απρίλιο μιλούσε για 3,5%.

Το πρόβλημα δεν περιορίζεται, βέβαια, στη Γερμανία αλλά επεκτείνεται σε όλη την Ευρωζώνη, μολονότι τα μακροοικονομικά μεγέθη που θα δοθούν αύριο στη δημοσιότητα και αφορούν το τρίτο τρίμηνο του έτους αναμένεται να είναι ενθαρρυντικά και να κατατείνουν σε συνεχή ανάκαμψη. Αναμένεται πως από τις τέσσερις μεγάλες οικονομίες της Ευρωζώνης, μόνον η Ιταλία θα εμφανιστεί να επιβραδύνει, με ανάπτυξη μόνον 2%, ενώ οι εκτιμήσεις για το σύνολο της Ευρωζώνης συγκλίνουν σε συνολική ανάπτυξη 2,1%. Η αρνητική συγκυρία που έπληξε την ατμομηχανή της Ευρώπης υπονομεύει, πάντως, την ανάκαμψη όλης της ευρωπαϊκής οικονομίας, που δεν αναμένεται να ανακάμψει περαιτέρω από την πανδημία. Η δημοσίευση των στοιχείων για το ΑΕΠ της Ευρωζώνης θα συμπέσει, άλλωστε, με τα στοιχεία για τον πληθωρισμό που θα σκιαγραφούν τις πιέσεις στην αγοραστική δύναμη και το βιοτικό επίπεδο των Ευρωπαίων καταναλωτών. Από την πλευρά της, βέβαια, η ΕΚΤ επιμένει πως οι πληθωριστικές πιέσεις θα αποκλιμακωθούν μέσα στο επόμενο έτος, αλλά μετά τη σημερινή συνεδρίασή της θα καταστεί σαφές αν έχουν αλλάξει οι σχετικές εκτιμήσεις των στελεχών της τόσο για τον πληθωρισμό όσο και για την εικόνα της οικονομίας. Η πρόεδρος της ΕΚΤ, Κριστίν Λαγκάρντ, εξέφρασε πάντως μεγάλη ανησυχία προ ημερών όταν τόνισε πως «η παγκόσμια οικονομία μπορεί εφεξής να αποτελεί όλο και περισσότερο μια πηγή πληγμάτων για την Ευρώπη, παρά έναν σταθεροποιητικό παράγοντα». Μιλώντας στο Bloomberg, ο Νικ Κούνις, οικονομολόγος της ABN Amro, προέβλεψε πως «θα βλέπουμε συνέχεια επιβράδυνση των θεαματικών ρυθμών ανάπτυξης που κατεγράφησαν όταν άρχισαν να ανοίγουν και πάλι οι οικονομίες». Οπως διευκρίνισε όμως, «αιτία είναι ότι έχουν προστεθεί και νέα προβλήματα που επιβραδύνουν την πορεία προς την πλήρη ανάκαμψη».

Ανάλογες είναι οι εκτιμήσεις οικονομολόγων του Bloomberg, όπως της Μαέβα Κουζέν και του Τζέιμι Ρας, που υπογραμμίζουν πως «η Ευρωζώνη μπορεί μεν να ανέκαμψε το τρίτο τρίμηνο, όπως αναμένεται να δείξουν τα στοιχεία, αλλά η ανάπτυξη θα επιβραδυνθεί το τελευταίο τρίμηνο του έτους, καθώς ο υψηλός πληθωρισμός έχει κάμψει τις καταναλωτικές δαπάνες και τα προβλήματα της εφοδιαστικής αλυσίδας πλήττουν την παραγωγή, ειδικότερα στη Γερμανία».

BLOOMBERG

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
Real Estate
ΚΥΡΙΑΚΗ 31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2021

Κατοικίες έως 150.000 ευρώ ζητά η πλειοψηφία των Ελλήνων

Σε βόρεια, νότια προάστια το ενδιαφέρον εστιάζεται σε αισθητά ακριβότερα ακίνητα

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Σε ένα νέο κύκλο ανάπτυξης έχει εισέλθει η αγορά κατοικίας, χωρίς μάλιστα να εμφανιστούν ιδιαίτεροι «κραδασμοί» λόγω της πανδημίας. Στελέχη της αγοράς ακινήτων αναφέρουν ότι η ζήτηση είναι πολλαπλών ταχυτήτων και αφορά τόσο νεόδμητες κατασκευές, όσο και παλιότερα ακίνητα. Το σίγουρο είναι ότι έπειτα από 10 και πλέον χρόνια χαμηλού όγκου συναλλαγών και κυριαρχίας των ξένων επενδυτών, σήμερα «στο παιχνίδι» των αγοραπωλησιών εισέρχονται όλο και δυναμικότερα και Ελληνες.

Ωστόσο, το αγοραστικό ενδιαφέρον δεν είναι ομοιόμορφο και σίγουρα δεν αφορά μεγάλο όγκο νοικοκυριών. Στελέχη της κτηματαγοράς αναφέρουν ότι τα νεόδμητα και τα νεότερης ηλικίας ακίνητα (π.χ. με έτος κατασκευής από το 2005 και μετά) απορροφούνται με μεγάλη ευκολία, με το αγοραστικό ενδιαφέρον να κινείται περισσότερο προς τα βόρεια και τα νότια προάστια. Πρόκειται για ακίνητα που κοστίζουν από 250.000 μέχρι και 500.000 ευρώ. Οπως όμως γίνεται εύκολα αντιληπτό, αυτά δεν απευθύνονται σε μισθωτούς (τουλάχιστον όχι στη μεγάλη μάζα αυτών), αλλά σε ελεύθερους επαγγελματίες, όπως γιατρούς, δικηγόρους και αυτοαπασχολουμένους και ασφαλώς και σε επιχειρηματίες. Το γεγονός ότι ο αριθμός των ανθρώπων αυτών που εμφανίζονται να διαθέτουν τα απαιτούμενα κεφάλαια για απόκτηση κατοικίας, δεν συμβαδίζει απαραίτητα με την εικόνα που προκύπτει από τα φορολογικά έσοδα, ενδεχομένως να πρέπει να προβληματίσει το υπ. Οικονομικών, ώστε να αποφευχθεί η τροφοδότηση μιας νέας «φούσκας» τιμών, με αδήλωτα έσοδα.

Στον αντίποδα, ο μεγάλος όγκος των ενδιαφερόμενων αγοραστών κινείται σε πιο προσιτές επιλογές, μεγαλύτερης ηλικίας, μικρότερης επιφάνειας και σε λιγότερο προνομιακά σημεία. Οσοι επιλέγουν την αγορά ακινήτου, διαθέτουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν ακίνητα αξίας μέχρι 100.000 ή 150.000 ευρώ, με δεδομένο ότι απαιτείται και προσωπικό κεφάλαιο της τάξεως του 30% (οι τράπεζες θα συμπληρώσουν το υπόλοιπο ποσό). Αυτό σημαίνει ότι οι επιλογές θα πρέπει να αφορούν ακίνητα τουλάχιστον 20 ετών, σε πιο κεντρικά σημεία, αλλά με την προοπτική της ανακαίνισης και της ενεργειακής αναβάθμισης να προβάλλουν ως ανάγκη για βελτίωση της ποιότητας ζωής των νέων ιδιοκτητών.

Επειτα από δέκα και πλέον χρόνια χαμηλού όγκου συναλλαγών και κυριαρχίας των ξένων επενδυτών, σήμερα «στο παιχνίδι» των αγοραπωλησιών εισέρχονται δυναμικά και Ελληνες.

Ο μεγάλος όγκος των ενδιαφερόμενων αγοραστών κινείται σε πιο προσιτές επιλογές, μεγαλύτερης ηλικίας, μικρότερης επιφάνειας και σε λιγότερο προνομιακά σημεία.

Οπως ανέφερε ο κ. Γιάννης Ξυλάς, επικεφαλής της εταιρείας πιστοποιημένων εκτιμητών Geoaxis, στο πλαίσιο του συνεδρίου ακινήτων Prodexpo που διε-ξήχθη τις προηγούμενες ημέρες, σήμερα απαιτούνται 24 χρόνια αποταμίευσης για την απόκτηση ενός μέσου διαμερίσματος στην Ελλάδα, κόστους της τάξεως των 2.000 ευρώ/τ.μ. Ο υπολογισμός γίνεται με βάση την παραδοχή ενός ετήσιου μισθού 16.000 ευρώ, από τον οποίο αποταμιεύεται το 30%, ή 5.300 ετησίως. «Το όνειρο της ιδιόκτητης κατοικίας όλο και απομακρύνεται. Η εξέλιξη αυτή θα φέρει μεγάλες αλλαγές στον τρόπο που αναπτύσσονται οι κατοικίες, στον ίδιο τον τρόπο ζωής μας». Κατά τον κ. Ξυλά, απαιτούνται πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη προσιτών κατοικιών, που να μπορούν δηλαδή να αποκτηθούν με την καταβολή του 1/3 ενός μέσου μισθού. Πάντως, ήδη έχει ξεκινήσει να εισέρχεται και η κατοικία στα επενδυτικά χαρτοφυλάκια μεγάλων ομίλων ακινήτων και κατασκευών. Οπως σημειώνει ο κ. Ξυλάς, «θα δούμε πολλές επενδύσεις στην αγορά κατοικίας από θεσμικούς επενδυτές, μιας και τα πλεονεκτήματα είναι πολλαπλά. Το κόστος εισόδου στην αγορά είναι χαμηλό, υπάρχει ευκολία ρευστοποίησης της επένδυσης, το εισόδημα είναι σταθερό και προσφέρονται υπεραξίες, είτε μέσω μεταπώλησης είτε μέσω της αλλαγής χρήσης ενός οικιστικού κτιρίου στο μέλλον, για να εξυπηρετήσει μια διαφορετική ανάγκη». Για παράδειγμα, ένα συγκρότημα κατοικιών μπορεί να μετατραπεί σχετικά εύκολα σε μικρό ξενοδοχείο, σε κτίριο γραφείων, ή ακόμα και σε αποθήκες.

Προσιτές οι τιμές των ακινήτων, εκτιμά η Alpha Bank

Παρά το γεγονός ότι η απόκτηση κατοικίας είναι δύσκολη «άσκηση» για μεγάλη μερίδα του πληθυσμού, η Alpha Bank επισημαίνει ότι οι τιμές δεν είναι υπερτιμημένες, σημειώνοντας στην εβδομαδιαία ανάλυσή της ότι «η αγορά κατοικίας, το τρέχον διάστημα, είναι σχετικώς προσιτή, καθώς ο ρυθμός αύξησης των τιμών των κατοικιών υπολείπεται του ρυθμού αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος». Συνολικά δε, ο λόγος των τιμών των κατοικιών, ως προς το διαθέσιμο εισόδημα, κινείται οριακά χαμηλότερα του διαχρονικού μέσου όρου.

Οπως αναφέρεται χαρακτηριστικά, ο ρυθμός αύξησης του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος διαμορφώθηκε σε 5,1% κατά το πρώτο τρίμηνο του 2021 και σε 7% κατά το δεύτερο τρίμηνο, έναντι αύξηση 3,5% και 4,6% αντίστοιχα στις τιμές των κατοικιών. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η εν λόγω εξέλιξη ενδεχομένως να έχει έκτακτο και προσωρινό χαρακτήρα, καθώς η σύγκριση γίνεται με μια περίοδο κατά την οποία τα εισοδήματα πιέστηκαν λόγω του ξεσπάσματος της πανδημίας. Την ίδια περίοδο (α΄ εξάμηνο του 2020), οι τιμές των κατοικιών συνέχισαν να αυξάνονται και μάλιστα ιδιαίτερα έντονα (6,7% το πρώτο τρίμηνο του 2020 και 4,3% το δεύτερο τρίμηνο του ίδιου έτους).

Ο λόγος των τιμών των κατοικιών ως προς το διαθέσιμο εισόδημα κινείται οριακά χαμηλότερα του διαχρονικού μέσου όρου.

Σύμφωνα με την ανάλυση της Alpha Bank, οι τιμές των κατοικιών αυξάνονται τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς, λόγω του περιβάλλοντος χαμηλών επιτοκίων που επικρατεί, της αύξησης του κατασκευαστικού κόστους εξαιτίας των διαταραχών της παγκόσμιας αλυσίδας εφοδιασμού, αλλά και λόγω της υψηλότερης ζήτησης για κατοικίες μεγαλύτερης επιφάνειας, ως αποτέλεσμα της υιοθέτησης ευέλικτων μορφών εργασίας. Επίσης, η ζήτηση και η ρευστότητα των νοικοκυριών στηρίχθηκαν επαρκώς χάρις στις πολιτικές που εφαρμόστηκαν κατά την περίοδο της πανδημικής κρίσης.

Ωστόσο, στελέχη της κτηματαγοράς, όπως ο κ. Δημήτρης Ανδρίτσος, διευθύνων σύμβουλος της Cerved Property Services, επισημαίνουν ότι ναι μεν η αγορά κατοικίας έχει ολοκληρώσει την πτώση της και εισέρχεται σε νέο κύκλο ανόδου, θα πρέπει όμως να λαμβάνονται υπόψη και άλλοι παράγοντες, ώστε να αποφευχθούν υπερβολές. «Το δημόσιο χρέος είναι σήμερα διπλάσιο σε σχέση με την περίοδο εκκίνησης της κρίσης, η οικονομία στηρίζεται πολύ στα χρηματοδοτικά πακέτα που έρχονται από την Ε.Ε. και επίσης υπάρχουν έντονες πληθωριστικές πιέσεις». Ταυτόχρονα, μόνο το 60% των νοικοκυριών έχει πρόσβαση σε στεγαστικό δάνειο, γεγονός που εξηγεί και τον χαμηλό όγκο των αγοραπωλησιών, που θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη τη στιγμή που οι τιμές κινούνται ανοδικά.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Τα αιώνια ημιτελή κτήρια στις πόλεις μας

Οδηγώντας σε κάποιες περιοχές της Κύπρου μπορεί να πέσει το μάτι μας πάνω σε κάτι σκελετωμένα κτήρια τα οποία «στέκουν» εκεί εγκαταλειμμένα για πολλά χρόνια και που μας κάνουν να διερωτόμαστε γιατί έμειναν εκεί στα αζήτητα. Φυσικά, η εγκατάλειψη είναι ίσως το μοναδικό κοινό τους χαρακτηριστικό αφού το κάθε κτήριο κουβαλά τη δική του ιστορία ή πιθανότατα μέρος της ιστορίας του τελευταίου ή προτελευταίου ιδιοκτήτη του.

Μια συνηθισμένη ιστορία εγκατάλειψης είναι η χρεοκοπία του επιχειρηματία ανάπτυξης με άμεσο συνεπακόλουθο την μη ολοκλήρωση του έργου. Η χρεοκοπία μπορεί να οδήγησε σε αναδιάρθρωση με κάποιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα και αυτό με τη σειρά του είτε το προσφέρει για πώληση ή το κρατά πίσω για μελλοντική πώληση όταν ενδεχομένως οι συνθήκες της αγοράς είναι ευνοϊκότερες. Αν το προσφέρει ήδη για πώληση και αυτό μένει στα αζήτητα για παρατεταμένο χρονικό διάστημα, τότε μάλλον η αποτίμηση της αξίας του είναι λανθασμένη (ψηλή) σε σχέση με την φυσική κατάσταση και τις πραγματικές δυνατότητες του ακινήτου.

Μια λιγότερο συνηθισμένη ιστορία εγκατάλειψης είναι ο φόβος ότι αν το κτήριο κατεδαφιστεί τότε δεν θα μπορέσει να εξασφαλιστεί από τη νέα ανάπτυξη ο (ψηλότερος) συντελεστής δόμησης που είχε το παλιό – εγκαταλειμμένο κτήριο. Πόσο ρεαλιστικός είναι αυτός ο φόβος;

Αποτελούν κίνδυνο για τη δημόσια ασφάλεια και υγεία, καθώς δεν υπάρχει ο απόλυτος τρόπος να τα ασφαλίσεις από παράνομους επισκέπτες, είναι εστία τρωκτικών και άλλων ακαθαρσιών.

Η απάντηση είναι… «πολύ ρεαλιστικός». Βλέπετε, είναι σύνηθες φαινόμενο στην πορεία του χρόνου να έχουν επιβληθεί ή αναθεωρηθεί πολεοδομικές ζώνες με τέτοιο τρόπο που ο επιτρεπόμενος συντελεστής δόμησης να έχει μειωθεί σε σχέση με το παρελθόν. Αυτό είναι ιδιαίτερα «χτυπητό» στις παραθαλάσσιες περιοχές των πόλεων όπου πριν την εφαρμογή των Τοπικών Σχεδίων και των τουριστικών ζωνών, η ανάπτυξη ήταν πιο άναρχη και με ψηλότερο συντελεστή δόμησης. Η πιο μεθοδική και καθοδηγούμενη ανάπτυξη που επέβαλαν τα Τοπικά Σχέδια ή οι πολεοδομικές ζώνες γενικότερα, μείωσαν και τους συντελεστές δόμησης και τον επιτρεπόμενο αριθμό ορόφων.

Μια συνηθισμένη ιστορία εγκατάλειψης είναι η χρεοκοπία του επιχειρηματία ανάπτυξης με άμεσο συνεπακόλουθο την μη ολοκλήρωση του έργου.

Συνεπώς ένα παλιό πολυώροφο κτήριο, για παράδειγμα, της δεκαετίας του 1960, του 1970 και του 1980 δεν μπορεί να αναπαραχθεί σήμερα αν κατεδαφιστεί. Οπότε ο ιδιοκτήτης το κρατά με… «νύχια και με δόντια» μπας και καταφέρει να του δοθεί νέα ζωή με τα παλιά δεδομένα.

Αυτή η εμμονή φυσικά έχει να κάνει μόνο με κάποια δεδομένα συντελεστών ανάπτυξης, όπως είναι ο συντελεστής δόμησης και ο αριθμός ορόφων. Όλα τα άλλα δεν έχουν καμία ουσιαστική αξία. Δεν μπορεί για παράδειγμα, να ισχυριστεί με σοβαρότητα ο ιδιοκτήτης πως ένα τέτοιο κτήριο είναι αντισεισμικό επειδή έτσι σχεδιάστηκε και κτίστηκε τότε. Άλλες ήταν οι συνθήκες σχεδιασμού και κτισίματος τότε που η καταπόνηση και μόνον δεκαετιών το καθιστά αθωράκιστο σήμερα.

Ένα τέτοιο κτήριο μπορεί να τύχει αντισεισμικής αναβάθμισης απλά απαιτείται μεγάλο κόστος. Αν σε αυτό προστεθεί και η (θεωρητική) αξία του συντελεστή δόμησης που φέρει το υφιστάμενο κτίσμα, η λύση ως επενδυτική επιλογή μπορεί να είναι οικονομικά ασύμφορη με αποτέλεσμα να μένει στα αζήτητα. Ο ιδιοκτήτης όμως είναι συνήθως σε άρνηση (τσακωμένος με την αλήθεια) και περιμένει.

Το θέμα όμως είναι πως τέτοια κτήρια αποτελούν κίνδυνο για τη δημόσια ασφάλεια και υγεία, καθώς δεν υπάρχει ο απόλυτος τρόπος να τα ασφαλίσεις από παράνομους επισκέπτες, είναι εστία τρωκτικών και άλλων ακαθαρσιών, ενώ δεν μπορούμε να υποτιμούμε πως η απλή έκθεση τους σε καιρικά φαινόμενα και η μη συντήρηση τους, επιταχύνει την αρνητική αλλοίωση των χαρακτηριστικών τους καθιστώντας τα ετοιμόρροπα.

Αυτές οι περιπτώσεις που είναι σήμερα πραγματικά επικίνδυνες δεν είναι πάρα πολλές, αλλά είναι χτυπητές. Όμως ενώσω τα πράγματα αφήνονται καθαρά στα χέρια των ιδιοκτητών, ο αριθμός των περιπτώσεων δύναται να αυξάνεται. Παρόλο που έχουν παρθεί κάποιες αποφάσεις και μέτρα κατά καιρούς, τα αποτελέσματα δεν είναι απολύτως ικανοποιητικά.

Γι' αυτό θα πρέπει η πολιτεία να εφαρμόσει συνδυαστικά μέτρα ενθάρρυνσης της ανοικοδόμησης και αποθάρρυνσης της απραξίας έτσι ώστε αυτές οι περιπτώσεις να εκλείψουν. Θα μπορούσε για παράδειγμα να δοθεί μια τακτή προθεσμία εντός της οποίας θα ισχύει ο παλιός συντελεστής δόμησης αν το έργο επανασχεδιαστεί και αδειοδοτηθεί θέτοντας και επιπλέον τακτό ορίζοντα ολοκλήρωσης του νέου έργου. Αν παρέλθει η πρώτη προθεσμία το δικαίωμα να χάνεται, ενώ αν το έργο βρίσκεται μεταξύ πρώτης και δεύτερης προθεσμίας να επιβάλλεται ψηλό πρόστιμο στον ιδιοκτήτη. Περιπτώσεις που είναι πιο περίπλοκες ιδιοκτησιακά θα μπορούσαν μέχρι και να απαλλοτριώνονται από το κράτος. Μέχρι τότε, όλοι σας – ανεξαρτήτως επαρχίας – είμαι σίγουρος πως όσο διαβάζετε αυτό το άρθρο έχετε τουλάχιστον μια περίπτωση κατά νουν.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

RCB
25 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ • ΕΠΙΣΤΗΜΗ • ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

RCB
25 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

ΚΥΡΙΑΚΗ 31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2021

«Προς τους πολίτας της Ελλάδος»

Μια έκθεση ψηλαφίζει τη σημασία που έχει σήμερα η αναγνώριση της ελληνικής ανεξαρτησίας από την Αϊτή το 1822

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Η ιστορία είναι λίγο-πολύ γνωστή: τον Ιανουάριο του 1822 και ενώ οι Μεγάλες Δυνάμεις της Ευρώπης κρατούσαν αποστάσεις –στην καλύτερη περίπτωση– από την Ελληνική Επανάσταση, μια μικρή χώρα της Καραϊβικής, η Αϊτή, έγινε το πρώτο κράτος που αναγνώρισε την ανεξαρτησία της Ελλάδας. Το ελαφρώς παραγνωρισμένο στοιχείο της όλης υπόθεσης είναι ότι η Αϊτή, έχοντας αποτινάξει τη γαλλική κυριαρχία από το 1804, εξέφρασε τη συμπαράστασή της στον αγώνα των Ελλήνων με έναν πολύ συγκεκριμένο τρόπο: ο πρόεδρος της χώρας, Ζαν-Πιερ Μπουαγέ, ανταποκρινόμενος στο αίτημα για στήριξη της Ελληνικής Επανάστασης που είχε απευθύνει ο Αδαμάντιος Κοραής προς τη διεθνή κοινότητα, του απάντησε με μια επιστολή, η οποία ξεκινούσε με τη φράση «προς τους πολίτας της Ελλάδος».

Οι λέξεις έχουν τη σημασία τους. «Πρέπει να είναι το πρώτο επίσημο έγγραφο που λαμβάνουμε, το οποίο μας αποκαλεί "πολίτες"», λέει στην «Κ» η Μαρίνα Κοτζαμάνη, αναπληρώτρια καθηγήτρια του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών και πρόεδρος του Τμήματος Παραστατικών και Ψηφιακών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. «Στην επικεφαλίδα της επιστολής», συνεχίζει η Μαρίνα Κοτζαμάνη, «αναγράφονται οι λέξεις "Ελευθερία" και "Ισότης", ενώ η ίδια η γραφή της συνιστά την "Αδελφοσύνη". Η Ελληνική Επανάσταση περιγράφεται με τη φράση "μια τόσω ωραία και τόσω νόμιμος υπόθεσις" και τονίζεται ότι οι Αϊτινοί έμαθαν γι' αυτήν με μεγάλο ενθουσιασμό και ενδιαφέρον, γιατί και εκείνοι βρίσκονταν υπό τυραννικό ζυγό και είχαν διεξαγάγει τον δικό τους απελευθερωτικό αγώνα. Υπάρχουν ακόμη πολλαπλές αναφορές στην αρχαιότητα –στον Μαραθώνα, στη Σαλαμίνα, στον Λεωνίδα–, υπάρχει η ευχή να αποδειχθούν οι Ελληνες εφάμιλλοι των προγόνων τους, όμως η επιστολή έχει ξεχαστεί. Η δική μας διάθεση ήταν να τη θυμηθούμε, να την επανεγγράψουμε στη συλλογική μνήμη και στην Ιστορία».

Με ποιον τρόπο; Μέσα από την πολυμορφική, εκπαιδευτικού χαρακτήρα έκθεση «Αϊτή - Ελλάδα, 1821-2021: Ταξίδι προς την Ελευθερία/RESPECT», που πραγματοποιείται έως τις 7 Νοεμβρίου στο Ναύπλιο, στην Παλαιά Βουλή και στον Εκθεσιακό Πολιτιστικό Χώρο της Alpha Bank, σε επιμέλεια της Μαρίνας Κοτζαμάνη και υπό την αιγίδα της Προέδρου της Δημοκρατίας, Κατερίνας Σακελλαροπούλου. Η έκθεση (μια αρχική εκδοχή της οποίας είχε παρουσιαστεί στις Σπέτσες, σε επιμέλεια της εικαστικού Λήδας Παπακωνσταντίνου, που είχε και την αρχική ιδέα) συνδιοργανώνεται από το Τμήμα Παραστατικών και Ψηφιακών Τεχνών του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και τον Δήμο Ναυπλιέων, ενώ αποτελεί προϊόν συνεργασίας με το Τμήμα Μηχανικών Σχεδίασης Προϊόντων και Συστημάτων του Πανεπιστημίου Αιγαίου.

Η έκθεση πραγματοποιείται έως τις 7 Νοεμβρίου στο Ναύπλιο, στην Παλαιά Βουλή και στον Εκθεσιακό Πολιτιστικό Χώρο της Alpha Bank.

«Η Ελληνική Επανάσταση περιγράφεται με τη φράση "μια τόσω ωραία και τόσω νόμιμος υπόθεσις" και τονίζεται ότι οι Αϊτινοί έμαθαν γι' αυτήν με μεγάλο ενθουσιασμό».

Το τελευταίο έχει τη σημασία του: είναι οι φοιτητές και οι φοιτήτριες των δύο τμημάτων που εμπνέονται από την επιστολή του Ζαν-Πιερ Μπουαγέ και επιχειρούν μέσα από τα έργα τους να την προσεγγίσουν. Τα μεν έργα του Πανεπιστημίου Αιγαίου προτείνουν νέες αναγνώσεις του 1821, πέρα από τις αυστηρά ελληνοκεντρικές, ενώ εκείνα του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου διερευνούν τη σύγχρονη σημασία της επαναστατικής εκείνης διακήρυξης. Η ίδια η μεταφρασμένη επιστολή (που δημοσιεύθηκε το 1861 στο «Δοκίμιον Ιστορικόν περί της Ελληνικής Επαναστάσεως» του Ιωάννη Φιλήμωνα) καθώς και το χειρόγραφο του ανώνυμου μεταφραστή της παραχωρήθηκαν από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος και συμπληρώνουν την έκθεση.

Μπορεί εδώ να δει κανείς έργα εικαστικά, έργα animation, video art και video performance. Ολα τους αντλούν έμπνευση από το ιστορικό γεγονός, αλλά και από τους μύθους που το περιβάλλουν, είτε αυτοί κάνουν λόγο για εκατό εθελοντές, που (υποτίθεται ότι) έστειλε η Αϊτή στην Ελλάδα αλλά το καράβι τους βούλιαξε ή κατελήφθη από πειρατές, είτε αναφέρονται στους 45 τόνους καφέ που (πιθανότατα) πρόσφερε η χώρα στη Γαλλία, προκειμένου να πουληθούν και να ενισχύσουν οικονομικά την Ελληνική Επανάσταση.

Κυρίως, όμως, τα έργα διερευνούν τη σημασία της επιστολής σήμερα, αναζητούν κοινούς τόπους μεταξύ Αϊτής και Ελλάδας, ψηλαφίζουν ζητήματα όπως το φύλο, η φυλή ή η δυνατότητα των πολιτών να παρέμβουν στα κοινωνικά και πολιτικά πράγματα, προτείνοντας τελικά την ένταξη του 1821 όχι σε ένα αμιγώς εθνοκεντρικό αφήγημα, αλλά στην παράδοση των μεγάλων μοντέρνων επαναστάσεων. Το εξηγεί καλύτερα η Μαρίνα Κοτζαμάνη με μερικά παραδείγματα: «Υπάρχει ένα έργο της Μαρίας Παπαγιαννάκη που παρουσιάζει μια κοινή σημαία των δύο χωρών, γαλάζια, με ένα καράβι επάνω, ραμμένο από κόκκους καφέ. Σε ένα άλλο, η Ιωάννα Λιούτσια βάφει το μισό πρόσωπό της με κατακάθια του καφέ και φιμώνεται με ένα αυτοκόλλητο "I love Europe", καταγγέλλοντας την απροθυμία της Ευρώπης να αντιμετωπίσει τα φυλετικά ζητήματα που προκύπτουν από το μεταναστευτικό.

Η Κωνσταντίνα Ματζαβίνου ζωγραφίζει αϊτινά σύμβολα σε μια ανδρική πλάτη, ανατρέποντας τον ρόλο της γυναίκας ως ηδονοβλεπτικού αντικειμένου στην ιστορία της ζωγραφικής, ενώ ο Μάνος Σπιτάλας και ο Αϊτινός καλλιτέχνης Μακσαέν Ντενί παρακολουθούν εικόνες διαδηλώσεων στην Αϊτή και στην Ελλάδα: ο λευκός περφόρμερ ξυρίζει το κεφάλι του σε μια κίνηση απόγνωσης, ενώ ο μαύρος χτυπάει το κεφάλι του σε έναν γυάλινο τοίχο, ώσπου ματώνει».

Χώρα με ένδοξη ιστορία

Υπήρξαν και άλλες συνεργασίες με Αϊτινούς καλλιτέχνες στο πλαίσιο της έκθεσης. «Μιλώντας μαζί τους», καταλήγει η Μαρίνα Κοτζαμάνη, «καταλάβαμε πόσο εξαθλιωμένη είναι η χώρα τους. Ιδιαίτερα εκτός πρωτεύουσας, κάποιοι δεν εξασφαλίζουν ούτε το καθημερινό φαγητό, δεν έχουν ηλεκτρικό, ούτε νερό και τα παιδιά δεν πηγαίνουν σχολείο. Νόμος είναι οι συμμορίες, που βιάζουν γυναίκες και απάγουν κόσμο. Κάποιοι Αϊτινοί φοιτητές φοβούνταν και συμμετείχαν με ψευδώνυμο στις συναντήσεις μας. Πρόκειται, όμως, για μια χώρα με ένδοξη ιστορία: είναι η μοναδική που προέκυψε από επιτυχημένη επανάσταση σκλάβων, η πρώτη που κατάργησε τη δουλεία, η πρώτη που απελευθερώθηκε στη Λατινική Αμερική και η δεύτερη δημοκρατία που εγκαθιδρύθηκε στην αμερικανική ήπειρο».

Ατζέντα

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

31.10 - 6.11.2021

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
art@kathimerini.com.cy
louil@kathimerini.com.cy

ΒΙΒΛΙΟ

«Ραγιάς – μέρες και νύχτες του 1821»

Παρουσιάζεται στο Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Στροβόλου το νέο βιβλίο του Ελλαδίτη λογοτέχνη Γιάννη Καλπούζου με τίτλο «Ραγιάς – μέρες και νύχτες του 1821» (Ψυχογιός 2021). Το βιβλίο θα παρουσιάσει ο ίδιος ο συγγραφέας. Από το οπισθόφυλλο του βιβλίου: «Αφότου ο Αγγελής βρέθηκε φυλακισμένος στο κοτέτσι του Σαχίν Αγά, το μίσος φώλιασε στην ψυχή του σαν φαρμακερό φίδι. Κατά την εκρηκτική και συγχρόνως σαγηνευτική πορεία του μπαίνει στη δούλεψη ενός στρυφνού και τσιγκούνη πραματευτή, που σου πουλά κωλοφωτιά για καντήλι». **Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Στροβόλου. Πέμπτη, 4 Νοεμβρίου, ώρα 7:30 μ.μ.**

ΧΟΡΟΣ

«Εγκάρσιος Προσανατολισμός» του Δημήτρη Παπαϊωάννου

«Εγκάρσιος προσανατολισμός: να διατηρείς μια σταθερή γωνία προς μια μακρινή πηγή φωτός για προσανατολισμό». Η δεύτερη παγκόσμια συμπαραγωγή της Στέγης Ιδρύματος Ωνάση και του διεθνούς Έλληνα χορογράφου μας προσανατολίζει προς μια πηγή φωτός, δίνοντάς μας το έναυσμα να ισορροπήσουμε για να μην χαθούμε. Το νέο έργο του Δημήτρη Παπαϊωάννου έρχεται στο Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας για την πανελλήνια πρεμιέρα του, μετά τον επιτυχημένο κύκλο παραστάσεών του στην Πράγα, το Άμστερνταμ, τη Βαρκελώνη, το Παρίσι και το Λονδίνο. Συντελεστές: Σύλληψη & σκηνοθεσία: Δημήτρης Παπαϊωάννου. Με τους Damiano Ottavio Bigi, Suka Horn, Jan Möllmer, Breanna O'mara, Τίνα Παπανικολάου, Lukasz Przytarski, Χρήστο Στρινόπουλο, Μιχάλη Θεοφάνους. Μουσική: Antonio Vivaldi. Σχεδιασμός σκηνικού: Τίνα Τζόκα & Λούκας Μπάκας. Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας, Μουσείου 4 Λευκωσία. Παραστάσεις Πέμπτη 4 μέχρι Κυριακή 7 Νοεμβρίου 2021 στις 8:30 μ.μ. και Κυριακή στις 5:00 μ.μ.
Προπώληση Soldoutticketbox

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

«Συμφιλίωση» στην γκαλερί Αποκάλυψη

Η Βάσω Θούπου διαπραγματεύεται την εσωτερικότητα της ανθρώπινης ψυχής αποτυπώνοντας την διαδρομή της ζωής μέσα από παραθέσεις ανθρωπίνων φιγούρων, συναισθημάτων, χειρονομιών. Το ταξίδι της ζωής είναι η κύρια περιγραφή στα έργα της Βάσως, η διαδρομή που συχνά περιγράφεται με περιπατητές φορτωμένους με αποσκευές να κατευθύνονται προς το άγνωστο. Οι φιγούρες αυτές δεν καθορίζονται, δεν έχουν χαρακτηριστικά, κάποτε βρίσκονται μαζί, κάποτε αγκαλιά ή δεμένες με σχοινιά, κάποτε πορεύονται μονάχες. Το έργο της Βάσως, περιφέρεται ανάμεσα στο γήινο το καθημερινό μοτίβο και το απώτερο τοπίο της ζωής σε μια προσπάθεια να αγγίξει την εσωτερικότητα του ατόμου. Κάνει βουτιά στα άδυτα της ψυχής, ανακαλύπτει την αλήθεια της και αρχίζει το ταξίδι της, ένα καινούργιο ταξίδι αυτό της συμφιλίωσης και του συμβιβασμού. Ο εικαστικός λογισμός της Θούπου αναλώνεται στην διερεύνηση του δυισμού. Γκαλερί Αποκάλυψη, Χύτρων 30. Μέγαρο Τοφάρκο, Λευκωσία. Διάρκεια έκθεσης έως 13 Νοεμβρίου. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22300150.**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Ο Προφήτης» του Χαλίλ Γκιμπράν

«Ο Προφήτης» το διασημότερο έργο του σπουδαίου λιβάνιου ποιητή, στοχαστή και ζωγράφου, Χαλίλ Γκιμπράν, παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Κύπρο. Τη μεταφορά επί σκηνής του φιλοσοφικού αυτού έργου ανέλαβαν ο ηθοποιός Αντώνης Κατσαρής (σκηνοθετική επιμέλεια-ερμηνεία) και η χορογράφος-χορεύτρια Ελένη Aneesha Μιχαήλ (χορογραφία-χορός) επιδιώκοντας μέσα από τον λόγο, τον χορό, τη μουσική και το φως, η παράσταση να παραμείνει πιστή στην οραματική διάσταση του έργου. Στην παράσταση συμμετέχει ο νεαρός τσελίστας Μιχάλης Βασιλειάδης, ο οποίος συνέθεσε και τη μουσική. Ο Χαλίλ Γκιμπράν είναι ο τρίτος μεγαλύτερος σε πωλήσεις ποιητής όλων των εποχών μετά τον Σαίξπηρ και τον Λάο Τσε. Μέσα από το συγγραφικό του έργο επιχείρησε να γεφυρώσει τον πολιτισμό της Ανατολής με αυτόν της Δύσης. Ο «Προφήτης» που θεωρείται δικαίως το αριστούργημα του, είναι ένα από τα πιο δημοφιλή και ευπώλητα ποιητικά βιβλία όλων των εποχών. Αίθουσα Μελίνα Μερκούρη, λεωφόρος Αθηνάς, Λευκωσία (Πύλη Αμμοχώστου). Πρεμιέρα Παρασκευή 29 Οκτωβρίου. Η παράσταση θα διαρκέσει μέχρι τη Δευτέρα 1 Νοεμβρίου. Ώρες Παρ. 8:30 μ.μ., Σάβ. 6:30 μ.μ. & 8:30 μ.μ., Κυρ. 6:30 μ.μ. Δευτ. 8:30 μ.μ.
Πληροφορίες τηλέφωνο 96306617.

ΒΙΒΛΙΟ

Νέα έκδοση του Λαογρ. Ομίλου Κερύνειας

Το Πολιτιστικό Ίδρυμα Τράπεζας Κύπρου συνδιοργανώνει με τον Λαογραφικό Όμιλο Κερύνειας εκδήλωση, κατά την οποία θα γίνει η παρουσίαση της πρόσφατης έκδοσης του Λαογραφικού Ομίλου Κερύνειας «Η Κερύνεια στις μνήμες των εκτοπισμένων Ελλήνων κατοίκων της», της πρώην Ανώτερης Ερευνήτριας του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών Θεοφανώς Κυπρή. Η έκδοση, που αποτελεί σημαντική συμβολή στη συντήρηση της ιστορικής μνήμης της κατεχόμενης από τα τουρκικά στρατεύματα πόλης της Κερύνειας, περιέχει αυθεντικές μαρτυρίες πολλών Κερυνειωτών και άλλων κατοίκων της, που προέρχονται από το Αρχείο Προφορικής Παράδοσης του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών. Αίθουσα διαλέξεων Πολιτιστικού Ιδρύματος Τράπεζας Κύπρου, Φανερωμένης 86-90, Λευκωσία. Δευτέρα 4 Νοεμβρίου, ώρα 7:30 μ.μ. Το βιβλίο θα παρουσιάσει ο Κυριάκος Χαραλαμπίδης, ποιητής, μέλος της Κυπριακής Ακαδημίας Γραμμάτων και Τεχνών. **Είσοδος ελεύθερη.**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

«Nichijo» η πρώτη ατομική έκθεση του Μιλένκο Στεβάνοβιτς

«Nichijo» είναι η πρώτη ατομική έκθεση του Σέρβου ζωγράφου Μιλένκο Στεβάνοβιτς στην Κύπρο. Ο τίτλος της έκθεσης, που σημαίνει «κοινό» ή «καθημερινό» στα ιαπωνικά, αναφέρεται στον καθημερινό χαρακτήρα των σκηνών που απεικονίζονται στις συνθέσεις του. Τα έργα που εκτίθενται έχουν δημιουργηθεί κατά τη διάρκεια των έξι χρόνων που ο καλλιτέχνης διέμενε στην Ιαπωνία. Ιδέες για τις φευγαλέες, παροδικές στιγμές που απαθανατίζονται μέσα από τη ζωή της συνεχώς μεταβαλλόμενης μεγαλούπολης του Τόκιο και η εύρεση ομορφιάς μέσα από το κοινό, καθημερινό περιβάλλον, είναι η βάση γι' αυτή τη συλλογή από πίνακες, σχέδια και χαρακτικά έργα. ΙΝ ΤΟΤΟ, Βοσπόρου 2, Λευκωσία. Εγκαίνια έκθεσης Παρασκευή 5 Νοεμβρίου, ώρα 7:00 μ.μ. Θα πραγματοποιηθούν δύο ξεναγήσεις με τον καλλιτέχνη στις 19 και 26 Νοεμβρίου.
Περιορισμένος αριθμός θέσεων.
Για κρατήσεις στο milenkost@gmail.com

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | *Του* **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Πονεμένη ιστορία, διηγώντας την να κλαις

Έγραφα τον Απρίλιο του 2021: «Είχα γράψει τον Αύγουστο του 2020: "Μήπως τελικά θα ήταν καλύτερα το φετινό Φεστιβάλ να είχε αναβληθεί και τα προϋπολογισθέντα χρήματα είτε να δινόντουσαν προς ενίσχυση την ντόπιας καλλιτεχνικής παραγωγής, είτε –αν αυτό είναι δυνατόν– να εντάσσονταν στον επόμενο προϋπολογισμό του Φεστιβάλ, ώστε αυτό να κάνει μία δυναμική και επαναστατική αρχή το 2021;". Μετά τον Νοέμβριο του 2020 ξαναέγραψα: "Πάντως, το δραστικότερο από όλα το έγραψα πριν από μερικούς μήνες και δεν ήταν άλλο από το να ακυρωθούν για το 2020 τα Κύπρια, και να βρισκόταν τρόπος να μη χαθούν τα χρήματα που προοριζόντουσαν γι' αυτά. Ήταν μια καλή ευκαιρία να ανασυνταχθεί το πράγμα, να πέσουν ιδέες για το 2021, να ζυμωθεί περισσότερο το Υφυπουργείο Πολιτισμού, αλλά το κυριότερο, να αποφύγουμε δυσάρεστες καταστάσεις […]». Συγχωρέστε μου την περιαυτολογία, αλλά ειλικρινά εξανίσταμαι…" .

Πέρασαν ήδη αρκετές ημέρες από τη λήξη του Φεστιβάλ Κύπρια, το οποίο για ακόμη μία χρονιά, κατά την άποψή μου, δεν άφησε το αναμενόμενο αποτύπωμα, έγινε για να γίνει. Και για ακόμη μία χρονιά δεν δικαιολόγησε τον τίτλο του, διεθνές με την έννοια που έχουμε στο μυαλό μας δεν ήταν και αυτό συνέχισε για μία ακόμη χρονιά. Θα μου πει κάποιος ότι φέτος τα πράγματα ήταν διαφορετικά, είμαστε post covid-19 era, και γι' αυτό και ο δηλώθηκε από την αρχή από τον καλλιτεχνικό διευθυντή του Φεστιβάλ Άντη Παρτζίλη ότι αυτό που φέτος επιδιώχθηκε ήταν τα Κύπρια να έχουν πρόγραμμα κυπρο-κεντρικό, «με στόχο την ενίσχυση της καλλιτεχνικής κοινότητας της Κύπρου, χωρίς όμως να πληγεί ο διεθνής χαρακτήρας του Φεστιβάλ». Και σε αυτό δεν έχω καμία αντίρρηση, αλλά θα προτιμούσα να δινόταν περισσότερη έμφαση στον διεθνή χαρακτήρα του φεστιβάλ, και όχι γιατί υποτιμώ την κυπριακή δημιουργία, ή επειδή θεωρώ ότι αυτή δεν πρέπει να ενισχυθεί, άλλωστε πολλάκις το έχω γράψει, αλλά φέτος θα μπορούσε το διεθνές φεστιβάλ Κύπρια να είναι λίγο περισσότερο εξωστρεφές. Θα είχε ενδιαφέρον να γνώριζε κανείς ποιες προτάσεις απορρίφθηκαν από το εξωτερικό και για ποιον λόγο. Άραγε υπήρχαν προτάσεις από άλλες χώρες πλην της Ελλάδας, του Ισραήλ, του Ηνωμένου Βασιλείου; Ποιο είναι το αποτύπωμα του του Φεστιβάλ στο εξωτερικό; Ο κ. Παρτζίλης αναφέρεται στο σημείωμά του στην προβολή του Φεστιβάλ σε διεθνές επίπεδο, ποια ήταν αυτή; Θα ήθελα να γνωρίζω.

Βέβαια, πριν κάνω το άλμα και πάω στο εξωτερικό, με ενδιαφέρει ποιο είναι το αποτύπωμα του Φεστιβάλ στο εσωτερικό. Δυστυχώς, πέραν όσων ασχολούμαστε με τα πολιτιστικά επαγγελματικά ή άλλως πως, κανένα αποτύπωμα σε ευρεία κλίμακα δεν άφησε. Και δεν ευθύνονται φυσικά οι καλλιτέχνες, εγχώριοι ή μη, αλλά η ίδια η δομή και η φιλοσοφία του φεστιβάλ, ο τρόπος που είναι στημένο, ο τρόπος με τον οποίο προγραμματίζονται οι παραστάσεις.

Ποια εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού, μέσω του Τύπου, ηλεκτρονικού και μη, έγινε; Καμία, γιατί δεν έγινε συνέντευξη Τύπου, να μαζευτούμε εμείς οι τρεις-τέσσερις κατ' επάγγελμα πολιτιστικοί συντάκτες και να μας οργανώσουν οι λειτουργοί του φεστιβάλ, για το πώς θέλουν να επικοινωνήσουν το φεστιβάλ, να μας εξηγήσουν γιατί εν έτει 2021 θεωρείται καινοτομία η δημιουργία και καθιέρωση τηλεφωνικού κέντρου πληροφοριών με παγκύπριο αριθμό, η εφαρμογή και καθιέρωση του ηλεκτρονικού τρόπου διάθεσης εισιτηρίων, ο ανασχεδιασμός της ιστοσελίδας του Φεστιβάλ με link για αγορά εισιτηρίων, η δημιουργία σελίδας στο facebook; Δεν είναι καινοτομίες αυτές, συγγνώμη, είναι δουλειές που μπορούν να γίνουν μέσα σε μία εβδομάδα, οι περισσότερες τουλάχιστον.

Γιατί δεν έγινε απολογισμός για τις παραστάσεις; Πόσους θεατές είχε καθεμία από τις παραγωγές, σε Λευκωσία και Λεμεσό; Είναι χρήσιμο να γνωρίζουμε, διότι μιλάμε για δημόσιο χρήμα, το οποίο δαπανάται προς όφελος του πολίτη. Οφείλει το Φεστιβάλ να ενημερώσει για τα πεπραγμένα του, έτσι να μπορέσουμε και εμείς που φαίνεται ότι το πολεμούμε να απολογηθούμε αν είμαστε άδικοι. Χρειάζεται να ξεκαθαρίσω ότι δεν πολεμώ το Διεθνές Φεστιβάλ Κύπρια, σε καμία περίπτωση, απλώς θέλω να το δω να εξαπλώνεται, να γίνεται αιτία να μπορώ να δω πράγματα που διαφορετικά δεν θα έβλεπα, κι εγώ και χιλιάδες άλλοι και άλλες.

Εν ολίγοις το διεθνές φεστιβάλ Κύπρια πρέπει να αναδομηθεί, αναδιαμορφωθεί, να το δούμε από την αρχή. Δεν ξέρω πώς θα κατανεμηθούν οι 120.000 χιλιάδες για την Αγορά Υπηρεσιών Καλλιτεχνικού Διευθυντή του Φεστιβάλ για το 2022, ούτε γνωρίζω μετά βεβαιότητας ποιος ή ποια μπορεί να είναι επικεφαλής του χρόνου. Αυτό που ξέρω είναι ότι τα Κύπρια πρέπει να πάψουν να είναι πεδίον περιορισμένης δόξης, και τοπικά λαμπρό.

Έκλεινα τον Απρίλιο του 2021: «Φρονώ ότι πρέπει να αλλάξει τελείως το φεστιβάλ, και ελπίζω ότι αυτό να γίνει με τη δημιουργία του υφυπουργείου Πολιτισμού, το οποίο και αυτό το μετακινήσαμε για την επόμενη Βουλή, μετά τις εκλογές, και ξανά μανά συζητήσεις». Το ίδιο φρονώ και τώρα, αλλαγή σε όλα, όμως!

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Κβο Βάντις, Αϊντα;

Στο υπαρξιακό ερώτημα «πού πηγαίνεις» δεν υπάρχει απάντηση ικανοποιητική. Σε καιρό ειρήνης έχεις χρόνο να στοχαστείς, αλλά σε καιρό πολέμου; Οταν κάθε στιγμή μπορεί να είναι η τελευταία; Αλλο επιθυμείς και αλλού οδηγούν τα γεγονότα. Οπως και η ηρωίδα της ταινίας «Κβο Βάντις, Αϊντα;» της Βόσνιας Τζασμίλα Ζμπάνιτς. Η Αϊντα εργάζεται ως διερμηνέας των δυνάμεων των Ηνωμένων Εθνών, το καλοκαίρι του 1995, κατά τη διάρκεια της πολιορκίας της Σρεμπρένιτσα στη Βοσνία από τον στρατό της Σερβίας. Τα Η.Ε. βρίσκονται στην περιοχή για τη διατήρηση της ειρήνης. Ομως αποδεικνύονται πολύ κατώτερα των περιστάσεων. Μοιραίοι και άβουλοι αντάμα, οι Ολλανδοί κυανόκρανοι αδυνατούν να προστατεύσουν, όπως έχουν υποσχεθεί, τις χιλιάδες των αμάχων μουσουλμάνων από την επέλαση των νικητών Σερβοβόσνιων με επικεφαλής τον (καταδικασμένο πλέον ως εγκληματία πολέμου) Ράτκο Μλάντις.

Η ταινία, που προβάλλεται ήδη στις αίθουσες, με διεθνή πορεία και πολλές διακρίσεις, βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα. Από αυτά που είναι ακόμη νωπά και καλύπτονται από σιωπή ενώ το τραύμα αιμορραγεί. Η Ιστορία έχει καταγράψει πάνω από 8.000 νεκρούς, για την ακρίβεια δολοφονημένους, από τον «στρατό» του Μλάντις.

Η σκηνοθεσία δεν αφήνει καμία διαφυγή. Το θέμα, για τη Ζμπάνιτς, είναι διαρκώς μπροστά της, την έχει σφραγίσει. Φαίνεται στην ταύτισή της με την ηρωίδα (την ερμηνεύει έξοχα η Σέρβα ηθοποιός Γιάσνα Τζούρισιτς), την Αϊντα. Μέσα από τη δική της αγωνία να σώσει τον άνδρα της και τους δύο γιους της περνάει όλη η φρίκη και βαρβαρότητα ενός πολέμου που ήταν μια διαδοχή από σφαγές.

Η έκταση όπου έχουν εγκατασταθεί οι δυνάμεις των Η.Ε. καταλαμβάνεται από χιλιάδες εκδιωγμένους από τη Σρεμπρένιτσα, που αναζητούν προστασία. Μέσα σε αυτή τη συνθήκη, ένα στρατόπεδο με ανθρώπους σε ασφυξία, χωρίς κενά ανάμεσα στα σώματα, γεμάτο από την οσμή του φόβου και των εκκρίσεων, η Αϊντα προσπαθεί να περισώσει τους δικούς της, όταν ο Μλάντις στέλνει τα λεωφορεία του θανάτου... Οχήματα στα οποία επιβιβάζονται όλοι όσοι ήταν στο στρατόπεδο, χωριστά οι άνδρες από τις γυναίκες, για να οδηγηθούν στον αφανισμό. Οι δολοφονημένοι της Σρεμπρένιτσα έχουν υπολογιστεί σε 8.372.

Πώς διαλύονται οι πόλεις και οι άνθρωποι, πώς αυτός ο πόλεμος στη γειτονιά μας, μια από τις πιο αιματηρές και ζοφερές σελίδες της πρόσφατης ιστορίας μας, είχε, εκτός από τις άμεσες, και βραδυφλεγείς συνέπειες; Αν δεν κλείσουν οι τάφοι, δεν «πας πουθενά». Αν δεν θάψεις τους νεκρούς, επιστρέφεις διαρκώς στο ίδιο σημείο. Αν δεν μιλήσεις για τα γεγονότα μέσα από προσωπικές ιστορίες, οι άνθρωποι δεν ησυχάζουν, το βλέμμα τους αναζητάει διαρκώς τον πιθανό εχθρό ή τη δικαίωση.

Η σκηνοθέτις καταγράφει το χάος αξιοποιώντας την κάμερα ως «μάρτυρα». Το πρόσωπο της ηρωίδας της είναι χάρτης μεγάλης ακρίβειας. Είναι ελάχιστες οι στιγμές που δεν πετρώνει από την αγωνία ή τη συντριβή. Ξεγλιστράει μόνο, μέσα σε λίγα λεπτά ανάπαυλας, χαλαρώνει και αναπολεί γελώντας, ενώ δίπλα της ένα ζευγάρι διερμηνέων αγκαλιάζεται με πάθος, μια βραδιά από την «προηγούμενη» ζωή της. Μια βραδιά καλλιστείων για την καλύτερη κόμμωση! Χορός, τραγούδι, κέφι. Οι ίδιοι άνθρωποι που τους έχουμε ήδη δει παραμορφωμένους από την ένταση του αδιεξόδου, τον τρόμο του επερχόμενου τέλους, εκείνη τη βραδιά έμοιαζαν άλλοι, «κανονικοί». Ξεχνάμε τι σημαίνει να μη χρειάζεται να εγκαταλείψεις το σπίτι σου με μια τσάντα, βάζοντας μέσα βιαστικά ένα ζευγάρι σνίκερ. Να μην αφήσεις το τηγάνι στη φωτιά, γιατί δεν προλαβαίνεις ή δεν έχει και κανένα νόημα να κλείσεις το γκάζι. Είναι αυτές οι εικόνες, οι μετρημένες, στην ταινία που φέρνουν δίπλα δίπλα το «λίγα λεπτά πριν» με το «λίγα λεπτά μετά». Πώς η ζωή μπορεί να αναποδογυρίσει σχεδόν απροειδοποίητα. Πώς όλα μπορούν να αλλάξουν, να γίνουν εφιάλτης, κάνοντας το «κανονικό», το καμιά φορά βαρετό και τετριμμένο, να μοιάζει με παράδεισο.

Η ταινία δεν θέλει να αναζωπυρώσει πάθη. Θέλει όμως να μην αφήσει τη λήθη να καλύψει μια πτυχή της Ιστορίας. Διαχωρίζονται αυτά τα δύο; Η μνήμη δεν συνοδεύεται καμιά φορά και από θυμό ή ανείπωτη θλίψη; Η Τζασμίλα Ζμπάνιτς αφήνει στην Αϊντα την επιλογή. Τη ρωτάει προς τα «πού πηγαίνει» και ακούει την απάντησή της.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Δεν τιμάνε κανένα τα 33.000 εισιτήρια

Καταπολέμηση Αρχαιοκαπηλίας και νέο μουσείο στη Λεμεσό στα σκαριά, λέει στην «Κ» ο υπ. Μεταφορών Γιάννης Καρούζος

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ο υπουργός Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων και πολιτικός προϊστάμενος του Τμήματος Αρχαιοτήτων μιλάει στην «Κ» για την απόφαση της ελεύθερης εισόδου στα κρατικά μουσεία, τη χαμηλή επισκεψιμότητα, και λέει ότι βρίσκεται στα σκαριά η δημιουργία Διεύθυνσης Καταπολέμησης Αρχαιοκαπηλίας. Σημειώνει επίσης ότι στη Λεμεσό δεν θα ανακαινιστεί το μουσείο, αλλά θα κτιστεί νέο, της Λάρνακας θα ανοίξει σε δύο μήνες, και ότι ο θεμέλιος λίθος του νέου αρχαιολογικού μουσείου της Λευκωσίας θα μπει το 2022.

–Για ποιον λόγο πάρθηκε η απόφαση για τη δωρεάν είσοδο στα κρατικά μουσεία;

–Η επισκεψιμότητα των μουσείων δεν μας τιμούσε ιδιαίτερα... 33.000 επισκέψεις για το Κυπριακό Μουσείο για το 2019, ή οι 3-4.000 επισκέψεις όταν ήταν ανοικτό το Μουσείο της Λάρνακας... οι λόγοι μπορεί να είναι πολλοί, η τοποθεσία τους, οι χώροι, το κόστος... η παλαιότητα. Όπως και να 'χει έπρεπε να βρεθεί μια λύση. Σκεφτήκαμε να δούμε τι συμβαίνει στα μουσεία του εξωτερικού, είδαμε για παράδειγμα ότι το σύστημα της δωρεάν εισόδου σε μουσεία του εξωτερικού δουλεύει αποφασίσαμε να το αλλάξουμε κι εμείς. Η ελεύθερη είσοδος στα μουσεία εφαρμόστηκε παράλληλα με τη διεύρυνση του ωραρίου και λειτουργία σταδιακά και τα Σαββατοκύριακα. Τα μουσεία πρέπει να γίνουν χώροι ζωντανοί, να γίνονται εκδηλώσεις, ομιλίες, να υπάρχουν συνεργασίες με τις τοπικές αρχές και άλλους φορείς. Αν μία τοπική αρχή θέλει να βοηθήσει ένα μουσείο μπορεί να το κάνει…

–Πρέπει να βοηθάει και το μουσείο όμως… ίσως και το Τμήμα Αρχαιοτήτων…

–Τώρα θα βοηθάει το μουσείο. Θα έχει όλες τις απαραίτητες υποδομές και θα είναι πλήρως προσβάσιμο. Το δε Τμήμα Αρχαιοτήτων θα παραδώσει το Μουσείο όπως πρέπει, αλλά μετά πρέπει και το Υφυπουργείο Τουρισμό να τα προωθήσει σωστά, και επιμένω στις τοπικές αρχές. Ως δήμαρχος Αγίας Νάπας έζησα το παράδειγμα του Μουσείου της Θάλασσας, και τον τρόπο με τον οποίο ως Δήμος αξιοποιούσαμε αυτό το πολιτιστικό εργαλείο.

–Ποιος φταίει για τις χαμηλές επισκεψιμότητες;

–Φταίμε όλοι, και εμείς, και οι τοπικές αρχές, και όσοι τα διαφημίζουν. Τώρα με την ελεύθερη είσοδο, τη διεύρυνση του ωραρίου, τις ανακαινίσεις δεν υπάρχει δικαιολογία, από κανέναν. Αυτό που οραματίζομαι είναι να γεμίσουν τα μουσεία μας επισκέπτες και ντόπιους και ξένους.

«Σε ένα με δύο μήνες ανοίγει και το Μουσείο της Λάρνακας πλήρως ανακαινισμένο. Την απόφαση να παραμείνει κλειστό για περισσότερο χρόνο την πήρα εγώ».

–Μετά την ανακαίνιση του Μουσείου στην Πάφο, στις άλλες πόλεις πώς προχωράμε;

–Η απόφαση είναι ότι στη Λεμεσό δεν θα ανακαινίσουμε το υφιστάμενο κτήριο, θα κοιτάξουμε να βρούμε ελεύθερο χώρο για να κτίσουμε ένα νέο, με τις σωστές προδιαγραφές, με ό,τι χρειάζεται ένα μουσείο. Το κόστος ανακαίνισης θα είναι το ίδιο περίπου με το να ανεγείρουμε καινούργιο, η δε θέση του δεν είναι κατάλληλη για εύκολη πρόσβαση λεωφορείων, ο χώρος στάθμευσης είναι μικρός, οι αποθήκες είναι γεμάτες. Είμαι σε επαφή με τον δήμαρχο της Λεμεσού για την εξεύρεση χώρου και το υφιστάμενο κτήριο να δοθεί στο Τμήμα Αρχαιοτήτων για άλλες χρήσεις.

Τα μουσεία πρέπει να γίνουν χώροι ζωντανοί, να γίνονται εκδηλώσεις, να υπάρχουν συνεργασίες με τις τοπικές αρχές και άλλους φορείς. Αν μία τοπική αρχή θέλει να βοηθήσει ένα μουσείο μπορεί να το κάνει, λέει ο κ. Καρούζος.

–Η Λάρνακα πότε θα ανοίξει;

–Σε ένα με δύο μήνες ανοίγει και το Μουσείο της Λάρνακας πλήρως ανακαινισμένο. Την απόφαση να παραμείνει κλειστό για περισσότερο χρόνο την πήρα εγώ, θα μπορούσε να ήταν ανοικτό τώρα, αλλά το μισό θα ήταν του 2021 και το άλλο του 1960. Είναι όλα έτοιμα, σε μια-δύο βδομάδες θα το επισκεφτούμε με τον δήμαρχο της πόλης για να δούμε την πρόοδο και όταν θα είναι πλέον επισκέψιμο και πλήρως ανακαινισμένο δεν θα τιμά την πόλη της Λάρνακας να έχει 4.000 επισκέψεις. Επίσης, προχωράμε και με τις διαδικασίες εκμίσθωσης της γης για το Μουσείο Ενάλιας Αρχαιολογίας στη Λάρνακα.

Διεύθυνση Καταπολέμησης Αρχαιοκαπηλίας

–Με τις αρχαιότητες στα Κατεχόμενα τι κινήσεις κάνουμε;

–Παρακολουθούμε ό,τι κινήσεις γίνονται και είμαστε σε συνεργασία με το υπουργείο Εξωτερικών για τους επαναπατρισμούς. Να σα πως εδώ πως θέλουμε να δημιουργήσουμε μία Διεύθυνση Καταπολέμησης Αρχαιοκαπηλίας, με πλήρεις αρμοδιότητες, κάτω από το Τμήμα Αρχαιοτήτων. Περιμένουμε έγκριση από το Υπουργείο Οικονομικών, η πολιτική απόφαση έχει παρθεί, διότι θα πρέπει να μπορείς να κάνεις ό,τι καλύτερο ώστε να αντιμετωπίσεις αυτή τη μορφή εγκλήματος, έχοντας ως χώρα τόσο μεγάλο αρχαιολογικό πλούτο.

–Με το Αρχοντικό του Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου τι γίνεται;

–Ανανεώθηκε η μίσθωση προς το Τμήμα Αρχαιοτήτων από την Αρχιεπισκοπή του κτηρίου του Χατζηγεωργάκη Κορνέσιο, το θέμα θεωρείται λήξαν. Να σας πω επίσης ότι προχωράμε με αποκαταστάσεις Αρχαίων Μνημείων Πίνακα Β΄, που αφορούν σχολικά κτήρια, εκκλησίες, μοναστήρια.

Νέο Μουσείο Λευκωσίας

–Είπατε στο Digital Agenda ότι προχωράμε καλά με το Νέο Μουσείο της Λευκωσίας...

–Είμαστε έτοιμοι κατά 99%. Ν Πριν από το τέλος του χρόνου θα πρέπει καλώς εχόντων των πραγμάτων να το προκηρύξουμε. Περιμένουμε να τελειώσει και το θέμα με τη μετακίνηση των Ιατρικών Υπηρεσιών, μόλις υπογραφεί το συμβόλαιο για μεταστέγασή τους σε νέο κτήριο. Μην ξεχνάτε ότι είναι το μεγαλύτερο έργο του προϋπολογισμού, 110 εκατ. περίπου και είναι έργο-σημείο αναφοράς για τη Λευκωσία, αλλά και για την Κύπρο ολόκληρη.

–Θα τηρηθούν τα χρονοδιαγράμματα; Δεν είναι πολύ φιλόδοξος στόχος οι 44 μήνες, δηλαδή σε τριάμισι σχεδόν χρόνια...

–Το κυρίως έργο θα είναι έτοιμο, φυσικά θα πρέπει να γίνουν και άλλα έργα...

–Υπάρχει περίπτωση να βιαστούμε λόγω προεδρικών εκλογών;

–Οι όροι έχουν μπει. Στόχος είναι να ξεκινήσουν οι εργασίες κατασκευής μέσα στο 2022. Θα μπει θεμέλιος λίθος το 2002, αυτό είναι το σημαντικό.

–Μήπως χρειάζονται νέες προσλήψεις στο Τμήμα Αρχαιοτήτων; Έχετε ζητήσει άνοιγμα θέσεων;

–Βεβαίως, έχω θέσει το ζήτημα. Έχουμε ζητήσει να ανοιχτούν θέσεις, όπως ζητάμε βέβαια και για όλα τα Τμήματα του υπουργείο και πιστεύω ότι θα εγκριθούν πολλές από αυτές. Για να ανοίξουν όλα τα μουσεία άλλωστε τα Σαββατοκύριακα χρειάζεσαι προσωπικό, αλλά και για πιο εξειδικευμένες εργασίες. Για μένα το Τμήμα Αρχαιοτήτων είναι σαν τον κοιμώμενο γίγαντα, αν είναι σωστά εξοπλισμένο και στελεχωμένο μπορεί να κάνει θαύματα.

Οτιδήποτε υπάρχει γύρω μου μ' εμπνέει

Ο Κωνσταντίνος Ρήγος μιλάει στην «Κ» για την παράσταση «Χορεύοντας με τη σκιά μου» που ανοίγει το 2ο Φεστιβάλ Λευκωσίας

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ο Κωνσταντίνος Ρήγος στη συνέντευξή του στην «Κ» λέει ότι πάντα ήθελε να ασχοληθεί με τον Μάνο Χατζιδάκι, γιατί τον είχε εμπνεύσει στην εφηβική του περίοδο, όχι μόνο η μουσικότητα του έργου του και το συναίσθημα που βγάζει, αλλά και η πολιτική σκέψη του Χατζιδάκι και φυσικά ο ίδιος ως άνθρωπος: «Κάποια στιγμή ήθελα να αναμετρηθώ με αυτό το δικό μου πρωταρχικό στοιχείο, αλλά και με το υλικό που μας έχει αφήσει ο Χατζιδάκις».

–Χορογραφώντας την παράσταση «Χορός με τη σκιά μου»... τι σκεφτήκατε...

–Ήθελα πάντοτε να κάνω ένα έργο του Μάνου Χατζιδάκι, δεν ξέρω και εγώ πόσα χρόνια πριν, από όταν ξεκίνησα να χορογραφώ. Τότε είχα κάνει ένα βίντεο-έργο με αποσπάσματα από διάφορα κομμάτια, κυρίως ρεμπέτικα και εκεί είχα χρησιμοποιήσει ένα τραγούδι του Χατζιδάκι, το «Στην Αποβάθρα» από τον «Κύκλο του C.N.S.», τότε ήταν που φύτρωσε ο σπόρος γι' αυτό το έργο. Ο Μάνος Χατζιδάκις με είχε εμπνεύσει στην εφηβική μου περίοδο, όχι μόνο η μουσικότητά του και το συναίσθημα που βγάζει, αλλά και η πολιτική του σκέψη και φυσικά ο ίδιος ως άνθρωπος και κάποια στιγμή ήθελα να αναμετρηθώ με αυτό το δικό μου πρωταρχικό στοιχείο, αλλά και με το υλικό που μας έχει αφήσει ο Χατζιδάκις. Με αφορμή λοιπόν τον Κύκλο Μάνος Χατζιδάκις που είχε η Εθνική Λυρική Σκηνή τα τρία πρώτα χρόνια, με συνεργασία μας με το Κέντρο Πολιτισμού Σταύρος Νιάρχος, αποφασίσαμε με τον Γιώργο Κουμεντάκη, τον καλλιτεχνικό διευθυντή της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, να εντάξουμε και ένα έργο με το μπαλέτο. Έτσι μετά από πολλή σκέψη και συζήτηση και με τον Γιώργο Χατζιδάκι, καταλήξαμε σε αυτά τα τέσσερα έργα.

–Μιλήστε μου για τα έργα αυτά...

–Τα συγκεκριμένα έργα για εμένα χαρακτηρίζουν τέσσερα διαφορετικά ήθη του Μάνου Χατζιδάκι, που κουμπώσανε ουσιαστικά στην ιδέα μου, να δημιουργήσω τέσσερα δωμάτια, με το καθένα να βρίσκεται σε διαφορετικό σημείο του ορίζοντα και μέσα σε αυτά, στον Βορρά, στον Νότο, στην Ανατολή και στη Δύση, ό,τι δηλαδή μας χαρακτηρίζει και ως ανθρώπους η αναζήτησή μας στα σημεία του ορίζοντα. Θέλησα να δώσω αυτές τις τέσσερις διαφορετικές εικόνες, οι οποίες μπορούν να ιδωθούν και ξεχωριστά η καθεμία, αλλά εδώ θα τις δει ο θεατής σε μια σπονδυλωτή παράσταση. Αυτά τα τέσσερα έργα ενώνονται με μία ελαφριά αφήγηση. Για τον Βορρά έχω κρατήσει τον «Κύκλο του C.N.S.», που είναι ένα τραγουδιστικό έργο για πιάνο και φωνή, κοντά στη λογική των γερμανικών λιντ, άρα ταιριάζουν περισσότερο στον Βορρά. Για τον Νότο κράτησα τον «Καπετάν Μιχάλη», που είναι ένα έργο για την Κρήτη, αλλά και όσα μας εκφράζουν ως Έλληνες, το επαναστατικό μας στοιχείο. Για την Ανατολή επέλεξα το «Καταραμένο φίδι», το οποίο βασίζεται στην παράδοση που έχουμε με τον Καραγκιόζη και για τη Δύση, τι άλλο από το «Χαμόγελο της Τζοκόντας», το οποίο ο Μάνος Χατζιδάκις το εμπνεύστηκε στη Νέα Υόρκη, και περιγράφει πράγματα που συνέβησαν στη ζωή του. Όλα αυτά τα έργα, με έναν τρόπο, κυρίως όμως το «C.N.S.», που είναι γραμμένο για ένα ζευγάρι που χώρισε λόγω θανάτου, και το «Χαμόγελο της Τζοκόντας» που έχουν πολλά στοιχεία αυτοβιογραφικά,

«Η μόνη ευθύνη που ένιωσα είναι ότι ήθελα σε αυτό το όνειρο ζωής που είχα να είμαι συνεπής, προς τον εαυτό μου και φυσικά απέναντι στο ίδιο το έργο».

έδωσαν όλο αυτό το πνεύμα που έχει πάρει η παράσταση.

–Συμμετέχετε και ως χορευτής στο έργο...

–Ναι, αυτό το έκανα γιατί επειδή ήταν ένα όνειρό μου δεν θα το άφηνα να φύγει έτσι! Όταν ξεκίνησα να κάνω το έργο το σκεφτόμουν πάρα πολύ, αν θα πρέπει να συμμετάσχω ή όχι και δυσκολεύτηκα να αποφασίσω. Εν τέλει σκέφτηκα ότι επειδή είναι κάτι που ήθελα τόσο πολύ για τόσα πολλά χρόνια θα ήταν άδικο να μην είναι μέρος του. Κράτησα, ωστόσο, μόνο την τελευταία σκηνή του έργου, όταν πια θα έχει ολοκληρωθεί το έργο. Να σας πω ότι αυτό που κάνω δεν είναι ακριβώς χορογραφία, είναι μια χειρονομία γι' αυτό που ήταν για εμένα ο Χατζιδάκις, δεν βγαίνω να δείξω αν είμαι καλός χορευτής ή όχι, έτσι κι αλλιώς είμαι μεγάλος σε ηλικία σε σχέση με τους χορευτές μας, και δεν έχω την τεχνική δυνατότητα που έχουν εκείνοι. Με την παρουσία μου ήθελα να σφραγίσω το έργο, γι' αυτό και ονομάστηκε «Χορός με τη σκιά μου», διότι ουσιαστικά είναι όλα αυτά που υπήρχαν στη σκιά μου όλα αυτά τα χρόνια.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ

«Με την παρουσία μου ήθελα να σφραγίσω το έργο, γι' αυτό και ονομάστηκε "Χορός με τη σκιά μου", διότι ουσιαστικά είναι όλα αυτά που υπήρχαν στη σκιά μου όλα αυτά τα χρόνια».

–Υπήρξε κάτι που σας δυσκόλεψε, που σας έκανε να πείτε «τώρα πώς συνεχίζω», αντιμετωπίζοντας αυτά τα έργα; Αν ναι, τι σας ξεκλείδωσε;

–Η αλήθεια είναι ότι το «Χαμόγελο της Τζοκόντας» που είναι ένα πιο γνωστό σε όλους μας έργο, ήταν και το πιο δύσκολο να αποκωδικοποιήσω και σε αυτό με βοήθησε πάρα πολύ ας το πούμε το ημερολόγιο του Μάνου Χατζιδάκι, όπως μου το διηγήθηκε ο Γιώργος Χατζιδάκις, ο οποίος μου περιέγραψε την ιστορία πίσω από κάθε κομμάτι. Αυτό ήταν που ξεκλείδωσε ουσιαστικά την «Τζοκόντα», οπότε την έχω μεταφέρει σε ένα ξενοδοχείο στη Νέα Υόρκη. Με δυσκόλεψε, γιατί ακριβώς το έχουμε τόσο πολύ όλοι ως άκουσμα, ακόμα και τις μελωδίες «Μέσα σε αυτή τη βάρκα» είναι τόσο οικεία, που ο καθένας/καθεμία έχει τις δικές του εικόνες. Το καλό που συμβαίνει όταν ένα έργο ξεκλειδώνεται ή όταν βρεις τη ρίζα του και μπορέσεις να δουλέψεις πάνω του είναι ότι ο Χατζιδάκις ως μουσικός δεν σου μεταφέρει κανένα βάρος, πολιτικό, εννοιολογικό, μουσικό, τη μουσική του μπορείς να τη χορογραφήσεις από όποια πλευρά θέλεις. Μπορεί να την κάνεις από πάρα πολύ σύγχρονη μέχρι κλασική. Έχει μια γενναιότητα που σε αφήνει ελεύθερο χωρίς να σε φορτώνει με νοήματα που ο ίδιος μπορεί να μην ήθελες να βάλεις.

–Τα έργα που έχετε επιλέξει είναι αυτά που σας άγγιξαν περισσότερο; Έχουν κάποια σημειολογία που τα συνδέει; Οδύνη, απώλεια, μοναξιά, υπάρχει μία μελαγχολική διάθεση ίσως...

–Ναι. Επειδή τον Χατζιδάκι τον αγάπησα στην εφηβεία μου, και η εφηβεία πάντα συνδέεται με την απώλεια και την οδύνη, με έναν τρόπο φυσικά πολύ λανθασμένο, αισθάνεσαι μια απόγνωση, αν θες, που έρχεται από τη δεδομένη ηλικία σου, που είναι και το δώρο της ζωής εκείνη η περίοδος, αλλά πάντα ως έφηβοι βιώνουμε την απόγνωση του αύριο, οπότε με αυτή την έννοια τα έργα συνδέονται. Βέβαια, ο Χατζιδάκις μιλάει μέσα από την απόγνωση, είναι σαν να υμνεί κατά κάποιον τρόπο την ερημιά και αυτό είναι και το μεγάλο κέρδος της μουσικής του, ότι σε αφήνει να είσαι μόνος μαζί της.

–Νιώσατε κάποια ευθύνη χορογραφώντας Μάνο Χατζιδάκι;

–Φυσικά, αλλά όχι την ευθύνη ότι πρέπει να παραδώσω κάτι που θα έπρεπε να είναι ακαδημαϊκό ή αντίστοιχο του έργου του, γιατί το έργο του είναι τεράστιο. Η μόνη ευθύνη που ένιωσα είναι ότι ήθελα σε αυτό το όνειρο ζωής που είχα –ίσως από τα λίγα που είχα για να κάνω– να είμαι συνεπής, προς τον εαυτό μου και φυσικά απέναντι στο ίδιο το έργο. Να πω, όταν τελειώσει, αυτό ήθελα να κάνω. Μπορεί με άλλη ομάδα να το έκανα διαφορετικά, αλλά η ουσία του πράγματος είναι αυτή.

–Εντύπωση μου έκαναν τα κοστούμια, πόσο σημαντικά είναι σε αυτή την παράσταση αλλά και γενικά στη δουλειά σας;

–Είναι πολύ σημαντικά. Να σας πω ότι για τα κοστούμια συνεργάστηκα με τους Deux Hommes, που είναι σχεδιαστές μόδας στην Ελλάδα. Είχαμε συνεργαστεί και παλιότερα, στα πρώτα μου βήματα. Η ιδέα ήταν ότι ήθελα να υπάρχει η αίσθηση της μοναδικότητας σε κάθε εικόνα, να είναι ένας ξεχωριστός κόσμος, και ουσιαστικά οι Deux Hommes έδωσαν υπόσταση σε αυτό το όραμα. Θεωρώ ότι το καταραμένο φίδι είναι υπόδειγμα αισθητικής σε σχέση με τα κοστούμια. Οι Deux Hommes σχεδίασαν περίπου 140 κοστούμια, τα οποία όλα, εκτός από τα κοστούμια του πρώτου μέρους είναι πανομοιότυπα και στους επτά χορευτές που χορεύουν το κομμάτι, είναι customized για τον κάθε χορευτή ξεχωριστά, δεν κρατάνε δηλαδή τη λογική του μπαλέτου. Αυτό ήταν μια τεράστια δουλειά, που στο «Καταραμένο φίδι» αποκαλύπτει έναν κόσμο, ο οποίος είναι πιο παραμυθένιος και από τα παραμύθια. Καθετί που κάναμε, και στο μουσικό κομμάτι βέβαια, πήγαινε στη ρίζα της μουσικής και του έργου, γι' αυτό θα δει ο θεατής πως όσο προχωράει η παράσταση αλλάζει και η θερμοκρασία της, αναλόγως του σημείου που βρισκόμαστε, ο Βορράς είναι ψυχρός, παρότι τα κομμάτια είναι συναισθηματικά... σε αντίθεση με τη θερμότητα που έχει ο Νότος, η Ανατολή είναι ένα παιχνίδι αισθήσεων, δε Δύση ένα παιχνίδι συναισθημάτων.

–Σε συνέντευξή σας στη Στέλλα Χαραμή είπατε ότι η χορογραφία της «Σκιάς» σας βοήθησαν να καταλάβετε ότι έχετε κάνει κάτι... τι ήταν αυτό;

–Έκανα έναν κύκλο. Έχω ζήσει πράγματα που δεν τα περίμενα. Όταν ξεκινάς δεν φαντάζεσαι ποτέ πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα, ιδίως σε ένα ανασφαλές επάγγελμα όπως είναι ο χορός. «Χορεύοντας με τη σκιά μου» και βλέποντας τη σκιά μου στο πάτωμα και κάθε φορά που το χορεύω αισθάνομαι ευτυχισμένος που βρίσκομαι σε αυτή την κατάσταση. Και αυτό δημιουργεί μία ολοκλήρωση όχι μόνο καλλιτεχνική, αλλά και ανθρώπινη.

–Ποιο θα ήταν το μήνυμα αυτής της παράστασης;

–Να μη φοβούμαστε τη σκιά μας, είναι κάτι που μας ακολουθεί, δεν είναι η σκοτεινή μας πλευρά, είναι η αντανάκλασή μας, οπότε πρέπει να αγαπάμε την άλλη μας πλευρά! Να πω επίσης πως είμαστε πολύ χαρούμενοι που ανοίγουμε το 2ο Φεστιβάλ και είναι πολύ ωραίο που το Δημοτικό Θέατρο και το φεστιβάλ μπορούν να φιλοξενήσουν τέτοιες μεγάλες παραστάσεις και ο κόσμος έχει ανάγκη να τις βλέπει!

Ως χορογράφος και σκηνοθέτης όλα όσα ζω μετατρέπονται σε δημιουργία

–Καταλαβαίνω ότι υπάρχει ένα όραμα πίσω από μία χορογραφία σας, οι χορευτές έχουν ωστόσο κάποια ελευθερία;

–Η ελευθερία υπάρχει κατά τη διάρκεια της διαδικασίας κατασκευής του έργου, γιατί κάθε έργο είναι ένα αρχιτεκτόνημα, όταν λοιπόν μπαίνουν οι χορευτές σε αυτή τη διεργασία δίνουν την ψυχή τους στο έργο. Άλλωστε, και εγώ είμαι ένας άνθρωπος που εμπνέομαι από τους χορευτές μου, παίρνω στοιχεία από τον χαρακτήρα τους, τα οποία εντάσσω μέσα σε αυτό που κάνω. Φυσικά, όταν ολοκληρωθεί αυτή η διαδικασία, δεν μπορείς να αλλάξεις τίποτε. Παραμένει πάντοτε η ίδια.

–Συνδυάζετε συχνά τον κλασικό χορό με πιο σύγχρονες φόρμες, ισχύει;

–Ναι, και ιδίως στη δουλειά αυτή που έχω κάνει με το Μπαλέτο της Εθνικής Λυρικής Σκηνής. Το έργο μου αυτό είναι χορογραφημένο για μία νεοκλασική ομάδα χορού, δηλαδή χρησιμοποιεί την τεχνική αυτή, δεν είναι απολύτως σύγχρονος χορός, κάποια κομμάτια είναι περισσότερο, κάποια λιγότερο και αυτή ήταν και η πρόθεσή μου, ήθελα κάθε κομμάτι να είναι διαφορετικά χορογραφημένο.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΧΡΗΣΤΟΥ

«Είμαι ένας άνθρωπος που εμπνέομαι από τους χορευτές μου, παίρνω στοιχεία από τον χαρακτήρα τους, τα οποία εντάσσω μέσα σε αυτό που κάνω».

Α. ΣΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

Στην πραγματικότητα αυτό που κάνουμε δημιουργεί ρωγμές στη ζωή των άλλων, οπότε αν καταφέρεις και περάσεις έστω και μία εικόνα δική σου, που ο άλλος θα τη φέρει στη ζωή του, αυτό είναι για εμένα επιτυχία.

–Είναι δηλαδή κάτι που το επιδιώκετε...

–Ναι, ακριβώς, είναι κάτι που με ενδιαφέρει. Η αλήθεια είναι πως όταν ξεκίνησα να χορογραφώ ήμουν πολύ πιο νεοκλασικός, απ' ό,τι εξελίχθηκα στη διάρκεια της δημιουργίας μου μέσα στα χρόνια, μέχρι που επέστρεψα στη Λυρική για να ξαναγίνω νεοκλασικός, με έναν τρόπο. Αυτό είναι κάπως απελευθερωτικό, γιατί αυτή η πορεία με έχει κάνει να βιώσω με διαφορετικό τρόπο τον χορό όλα αυτά τα χρόνια. Δεν έχω αισθανθεί ότι έχω μείνει σε ένα στυλ, το οποίο επαναλαμβάνω, αλλά έχω δοκιμάσει από πολύ abstract αυτοσχεδιασμούς και παράξενες παραστάσεις μέχρι πολύ κλασικές, οι οποίες έχουν μια πολύ οργανωμένη φόρμα και αυτό μου δίνει μια ευχαρίστηση προσωπική το ότι έχω τη δυνατότητα να δοκιμάζομαι με διαφορετικούς τρόπους.

–Τι ορίζετε ως επιτυχία επαγγελματική;

–Την επιμονή... αλλά δεν ξέρω τι σημαίνει επιτυχία... Νομίζω ότι είναι η ανάμνηση που δημιουργείς στους ανθρώπους. Για εμένα το πιο σημαντικό δεν είναι αν είναι ωραίο το έργο, ούτε αν άρεσε στους κριτικούς, αλλά η στιγμή ανάμνησης που δημιουργείς στον κάθε θεατή ξεχωριστά, και αν καταφέρει να την κρατήσει για χρόνια μαζί του, να θυμάται κάτι από μία παράσταση, μόνο από μία, για εμένα αυτό είναι η επιτυχία. Στην πραγματικότητα αυτό που κάνουμε δημιουργεί ρωγμές στη ζωή των άλλων, οπότε αν καταφέρεις και περάσεις έστω και μία εικόνα δική σου, που ο άλλος θα τη φέρει στη ζωή του, αυτό είναι για εμένα επιτυχία.

Το κοινό ως ενεργό όργανο αντίληψης

Η εικαστικός Νικολίνα Στυλιανού μιλάει στην «Κ» με αφορμή το έργο της «Layers of Skin» στο Ινστιτούτο Γκαίτε Κύπρου

Συνέντευξη στη **ΛΟΥΙΖΑ ΛΟΥΗ**

Στο πλαίσιο του Beuys100, το Ινστιτούτο Γκαίτε Κύπρου παρουσίασε το πρότζεκτ Social Sculptures: μια σειρά εκδηλώσεων που επιμελήθηκε η Μαρίνα Χριστοδουλίδου. Στην «Κ» μίλησε η Νικολίνα Στυλιανού για το έργο που παρουσίασε «Layers of Skin» με αφορμή τα 100 χρόνια ζωής του καλλιτέχνη Joseph Beuys. Η εικαστικός το τελευταίο διάστημα παρουσιάζει τη δουλειά της στο Ελσίνκι και στην Αγία Πετρούπολη. Όπως είπε ο ήχος, η γλυπτική, και η ζωντανή έκθεση του σώματος είναι κύρια συστατικά της πρακτικής της. «Δημιουργήθηκαν από την ανάγκη μου για εξερεύνηση της επικοινωνίας. Παρατηρώ το σώμα ως έναν αρχιτεκτονικό χώρο, ένα όργανο αντίληψης, και αισθητηριακής έκφρασης».

–Με αφορμή την έκθεση για τα 100 χρόνια του Joseph Beuys παρουσίασες το έργο σου «Layers of Skin»...

–Προς τιμήν του Joseph Beuys το κοινό παρακολούθησε το έργο μου «Layers of Skin» όπου το γλυπτο-σώματος μου «διθύραμβος» ήταν διαθέσιμο για το κοινό. Το έργο είναι μια ηχητική οδοιπορία που προκύπτει με την επαφή δύο σωμάτων που ενεργοποιούν τον «διθύραμβο». Το σώμα –δηλαδή το κοινό– γίνεται ένα ενεργό όργανο αντίληψης όπου μέσα από τη συμμετοχή του κτίζει μία ηχητική επικοινωνία σε σχέση με το σώμα κάποιου/ας άλλου/ης. Η πρόθεση πίσω από το έργο έλαβε υπόψη την καλλιτεχνική προσέγγιση του Beuys για τη μεταμόρφωση, τον ρόλο του καλλιτέχνη-ως-μέσο, και την αντίληψή του ως προς τον ήχο-ως-γλυπτό, ο οποίος αυξάνει την αντίληψη του σώματος ως προς το περιβάλλον. Δημιούργησα τις συνθήκες ούτως ώστε ο «διθύραμβος» να γίνει μέσο επικοινωνίας. Η προσέγγιση αυτή έστρεψε την ανθρώπινη εμπειρία ως προς το αντικείμενο το ίδιο. Ο «διθύραμβος» έγινε το μέσο για να βιώσει το κοινό το σώμα του σε σχέση με το «άλλο» και κατ' επέκταση να ξεδιπλώσει την έλξη, τη δυναμική, την επιθυμία, τη δύναμη ισχύος και το σύμπλεγμα που συνεχώς κατασκευάζει την (επι)κοινωνία. Θα ήθελα επίσης να αναφέρω ότι το έργο υποστηρίζει το Kone Foundation και το Taiteen edistämiskeskus.

> *«Δημιούργησα τις συνθήκες ούτως ώστε ο "διθύραμβος" να γίνει μέσο επικοινωνίας» λέει η Νικολίνα Στυλιανού για το έργο που παρουσίασε στο Ινστιτούτο Γκαίτε Κύπρου.*

–Η πρακτική σου έχει σχέση με τα γλυπτά του σώματος που παράγουν ήχο. Μίλησε μου γι' αυτό.

–Ο ήχος, η γλυπτική, και η ζωντανή έκθεση του σώματος είναι κύρια συστατικά της πρακτικής μου. Δημιουργήθηκαν από την ανάγκη μου για εξερεύνηση της επικοινωνίας. Παρατηρώ το σώμα ως έναν αρχιτεκτονικό χώρο, ένα όργανο αντίληψης, και αισθητηριακής έκφρασης. Ερευνώ πώς το σώμα επεκτείνει την τοπογραφία του στον πολιτισμό, πώς διεγείρει και ξετυλίγει την ψυχο-χωρική του επανενσάρκωση σε σχέση με το «άλλο».

©Goethe-Institut/Zypern, Andreas Loucaides

«Παρόλο όμως που από το 1974 το δικαίωμα της γυναίκας να έχει έλεγχο του σώματός της νομιμοποιήθηκε, στην πραγματικότητα ο βιασμός παραμένει επίκαιρος, καθώς συνεχίζει να βεβηλώνει ζωές» τονίζει η εικαστικός Νικολίνα Στυλιανού στην «Κ»,

Ένα νοητικό πείραμα

–Ποιος θα έλεγες πως είναι ο ρόλος της γυναίκας στην κοινωνία σήμερα;

–Θεωρώ ότι αυτήν τη στιγμή ο ρόλος της γυναίκας είναι να φανερώσει τη βιαιότητα που υπέστη, να διεκδικήσει τον έλεγχο και το δικαίωμά της ως προς το σώμα της και να βεβαιωθεί ότι η φωνή της θα ακουστεί. Προσωπικά ως γυναίκα καλλιτέχνις επιδιώκω να προσεγγίσω έννοιες που συσχετίζονται με τις αντιλήψεις γύρω από το σώμα, να εκφράσω την οντολογική χαρτογραφία και τοπογραφία του στον πολιτισμό, αλλά και να βρω τρόπους στους οποίους το σώμα και η γυναίκα παίρνουν τον έλεγχο στα χέρια τους.

–Παρουσιάζεις και το έργο σου «Όφις και Κρίνο»...

–Ναι, το «Όφις και Κρίνο» αυτή τη στιγμή εκτίθεται στην έκθεση «Quantum Critic», όπου πραγματοποιείται στο Ελσίνκι και στην Αγία Πετρούπολη. Το έργο είναι ένα δοξάρι βιολιού φτιαγμένο από τα μαλλιά μου και άλλων γυναικών που μελετά τα κοινωνικο-ιστορικά σύμβολα γύρω από τα μαλλιά, τη ζωή και τον θάνατο, και το δικαίωμα των αθώων στη ζωή. Το «Όφις και Κρίνο» χρησιμοποιεί τα μαλλιά και το δοξάρι, για να θέσει τον προβληματισμό γύρω από τον έλεγχο του σώματος. Ο συμβολισμός των μαλλιών σηματοδοτεί τον τρόπο με τον οποίο το σώμα επικοινωνεί στα κοινωνικά πλαίσια, όπως και η γλώσσα. Ο τρόπος στον οποίο ένα άτομο προσεγγίζει τα μαλλιά του δεν δημιουργεί μόνο την κοινωνική του εικόνα, αλλά και την ταυτότητα, τη σεξουαλικότητα, τη θρησκεία, το φύλο, την ηλικία, και την πολιτική στάση. Το έργο ξεκίνησε με το ενδιαφέρον μου να μελετήσω την αυτοβιογραφία μου, και την ιστορία του τόπου μου μέσω κάποιων περιστατικών που συνέβησαν κατά την τουρκική εισβολή το 1974.

–Δηλαδή;

–Λίγο αργότερα, μέσα από μια έρευνα σχετικά με τα δικαιώματα της γυναίκας, διάβασα το δοκίμιο της Judith Thomson «A Defense of Abortion» που γράφει για «τον βιολιστή». Ένα νοητικό πείραμα που υποστηρίζει το δικαίωμα του εμβρύου στη ζωή και το δικαίωμα της εγκύου να διακόψει την εγκυμοσύνη της, να αναλάβει τον έλεγχο του σώματός της. Αυτό το δίλημμα που θέτει η Thomson, με έφερε σε επαφή με αρχεία για την τούρκικη εισβολή όπου γυναίκες, νεαρά κορίτσια, μητέρες και γιαγιάδες δέχθηκαν επανειλημμένη σωματική βεβήλωση, βιάστηκαν σεξουαλικά και ψυχικά. Παρόλο όμως που από το 1974 το δικαίωμα της γυναίκας να έχει έλεγχο του σώματός της νομιμοποιήθηκε, στην πραγματικότητα ο βιασμός παραμένει «επίκαιρος», καθώς συνεχίζει να βεβηλώνει ζωές. Το έργο «Όφις και Κρίνο» γίνεται ένα ηχητικό σύμβολο που μεσολαβεί, αντιστέκεται, βιώνει, φθείρεται και καταγράφει αυτά τα γεγονότα, και κατ' συνέπεια θέτει ένα αέναο παράδοξο.

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

FRANCESCO CLEMENTE

ΒΙΕΝΝΗ

Η δεκαετία του 1980

Την τέχνη της δεκαετίας του 1980 ως την πλέον επιδραστική τα πρόσφατα χρόνια διερευνά η νέα έκθεση στο Μουσείο Αλμπερτίνα της Βιέννης. Η δεκαετία του 1980 κατέλυσε τους δεσμούς με κυρίαρχα ρεύματα όπως η αφαίρεση ή η ποπ και γέννησε ευρυχωρία για πολλαπλές δυνατότητες έκφρασης, όπως ο μεταμοντερνισμός. Η ελευθερία και η υπερβολή της δεκαετίας του 1980 καθόρισαν εν πολλοίς την τέχνη και τη μαζική κουλτούρα των χρόνων που ακολούθησαν.

THE ANDY WARHOL FOUNDATION

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Αντι Γουόρχολ, Αποκάλυψη

Η νέα έκθεση στο Μουσείο Μπρούκλιν φωτίζει μια όχι τόσο γνωστή πτυχή της προσωπικότητας του Αντι Γουόρχολ, αυτή της σχέσης του με τον καθολικισμό και εν γένει με τη θρησκεία και το ιερό. Αντίθετα από την καλλιεργούμενη εικόνα από τα ΜΜΕ που παρουσίαζαν τον Γουόρχολ ως κυνηγό της δόξας και του χρήματος και εκφραστή ενός ενδεχομένως κυνικού τρόπου ζωής, η έκθεση αυτή έχει πολλά να μας πει για τη μύχια έκφραση του Γουόρχολ.

ALLEN LANE

ΛΟΝΔΙΝΟ

Γεώργιος ο Γ΄

Η βιογραφία του Αντριου Ρόμπερτς για τον Γεώργιο Γ΄ της Αγγλίας αναθερμαίνει το ενδιαφέρον για την κλασική, βρετανική σχολή της αφήγησης μιας ζωής. Πόσο μάλλον όταν πρόκειται για έναν βασιλέα που ελάχιστοι κατανόησαν στη διάρκεια της βασιλείας του, το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα. Το όνομά του συνδέθηκε με τη γεωργιανή περίοδο, ωστόσο λίγα ήταν γνωστά για το πραγματικό πρόσωπο. Ο Ρόμπερτς είναι ειδήμων στις βιογραφίες (Τσώρτσιλ, Ναπολέων).

TERJE PEDERSEN

ΟΣΛΟ

Το νέο Μουσείο Μουνκ

Εθνικός ζωγράφος για τους Νορβηγούς και κύριος εκφραστής του διεθνούς εξπρεσιονισμού, ο Εντβαρντ Μουνκ είναι η ατμομηχανή για το πολιτιστικό προφίλ του Οσλο. Τα εγκαίνια του νέου μουσείου, ενός υπερσύγχρονου κτιρίου που υψώνεται υπεροπτικά στην προκυμαία της πρωτεύουσας, επιβεβαιώνουν την ορμή με την οποία αναπτύσσεται η πόλη ως κέντρο πολιτισμού. Παρ' όλα αυτά, έντονη κριτική προκαλεί η αισθητική του κτιρίου, που πήρε το όνομα «Λάμδα» λόγω σχήματος.

NATHAN KEAY

ΣΙΚΑΓΟ

4η Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής

Η διεθνής συνάντηση αρχιτεκτόνων στο Σικάγο προβάλλει μείζονα κοινωνικά ζητήματα κατά την πρακτική αντίστοιχων συναντήσεων εις βάρος μιας περισσότερο συμβατικής αρχιτεκτονικής προσέγγισης. Η Μπιενάλε του Σικάγου βάζει για λίγο στην άκρη την παγκοσμίου κλάσεως μοντερνιστική κληρονομιά της (1880-1980) και προκρίνει θέματα δημοσίου χώρου και διαχείρισης του φαινομένου των εγκαταλελειμμένων κτιρίων που είναι διάσπαρτα σε περιοχές εκτός κέντρου.

NICHOLAS KNIGHT/PUBLIC ART FUND

Το ορειχάλκινο άγαλμα της φωτογράφου Νταϊάν Αρμπους στήθηκε ως εγκατάσταση σε μία από τις εισόδους του Σέντραλ Παρκ στη Νέα Υόρκη.

Η νέα δημόσια γλυπτική στους δρόμους της Νέας Υόρκης

Η προσωπικότητα της Αμερικανίδας φωτογράφου Νταϊάν Αρμπους (1923-1971) έχει επηρεάσει χιλιάδες φωτογράφους σε όλον τον κόσμο, με το εξαιρετικό έργο της, ένα σώμα φωτογραφιών που έσυρε στην προθήκη μορφές και ζωές που λάνθαναν στο περιθώριο. Η σύντομη ζωή της συνέτεινε ώστε η Αρμπους να περιβληθεί από αιώνιο σεβασμό γι' αυτό που ήταν, που είδε, που προέβαλε, που διέσωσε. Ενα νέο γλυπτό είναι αφιερωμένο σε εκείνη. Και βρίσκεται στο Μανχάταν, σε μία από τις εισόδους του Σέντραλ Παρκ, ένα έργο δημόσιας τέχνης ορατό από την Πλάζα Ντόρις Σ. Φρίντμαν. Η Αρμπους έζησε τη ζωή της στη Νέα Υόρκη και σύχναζε στο Σέντραλ Παρκ, γι' αυτό και η παρουσία του ρεαλιστικού γλυπτού, σε φυσικό μέγεθος, είναι αυτονόητη στη θέση αυτή. Είναι έργο της Βρετανίδας γλύπτριας Τζίλιαν Γουέρινγκ, που αυτήν την περίοδο εκθέτει στο Μουσείο Γκούγκενχαϊμ της Πέμπτης Λεωφόρου. Το γλυπτό της Αρμπους είναι μια εφήμερη εγκατάσταση μακράς διαρκείας, αφού θα παραμείνει σε δημόσια θέα έως τις 4 Απριλίου 2022, ένα γλυπτό που θα κάνει τους περαστικούς να κοντοστέκονται και να αναρωτιούνται για τη σπουδαία φωτογράφο, η οποία απαθανατίστηκε σε πόζα λήψης, με τη θρυλική φωτογραφική μηχανή της Rolleiflex, όπως θα μπορούσε κανείς να την είχε συναντήσει στους δρόμους της Νέας Υόρκης τις δεκαετίες 1950 και 1960. Το έργο είναι μια πρωτοβουλία του Public Art Fund, ενός δημόσιου ταμείου για τη δημόσια τέχνη, σε επιμέλεια του Νίκολας Μπομ, καλλιτεχνικού και εκτελεστικού διευθυντή, και της Κατερίνας Σταθοπούλου, που ζει και εργάζεται στη Νέα Υόρκη. Το γλυπτό της Αρμπους συνοδεύεται από μια πλακέτα στην οποία αναγράφεται μια δική της ρήση: «Αν κοιτάξεις επίμονα και εξονυχιστικά την πραγματικότητα, αν κατά μία έννοια επιθυμείς να τη συλλάβεις, τότε εκείνη αρχίζει και διαφεύγει». Η Αρμπους εξέφρασε μοναδικά την κοινωνική φωτογραφία κατά τις μεταπολεμικές δεκαετίες, δίνοντας πρόσωπο και αξία σε αφανείς ανθρώπους, ραγίζοντας έτσι τη στερεότυπη αισθητική της συμβατικής αντίληψης για τη φωτογραφική τέχνη. Υπήρξε μια φωτογράφος-ποιήτρια εικόνων και συνάμα μια πολύ τολμηρή και ριζοσπαστική γυναίκα. Η γλύπτρια Τζίλιαν Γουέρινγκ επέλεξε να φιλοτεχνήσει τη μορφή και τη φιγούρα της με αφοπλιστικά ρεαλιστικό τρόπο, ώστε οι διαβάτες να συνομιλούν με αυτήν την κατά τα άλλα «καθημερινή» γυναίκα. Μοιάζει απλή και ταπεινή, και αυτό ήταν πράγματι, μια γυναίκα με αληθινό μεγαλείο. Είναι ένας μεταθανάτιος φόρος τιμής σε μια καλλιτέχνιδα από μιαν άλλη καλλιτέχνιδα από άλλη εποχή και με διαφορετική προέλευση. Είναι ένα γλυπτό που δεν αποκλείει κανέναν.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Οι παρασιτικές σκέψεις του διαλογισμού

Την πρώτη φορά τού είπαν απλώς να καθίσει σε μια αναπαυτική καρέκλα τηρώντας μια στοιχειώδη εργονομία: η μέση να στηρίζεται καλά στη γωνία της καρέκλας. Τα πέλματα να εφάπτονται στο πάτωμα. Οι παλάμες να ξεκουράζονται πάνω στους μηρούς. Να κλείσει τα μάτια και να αναπνέει. Βαθιά. Αυτό μόνο; Δεν χρειάζεται κάποια ειδική στάση στο πάτωμα; Οχι, όχι στην αρχή, αν είναι να προχωρήσεις.

Λοιπόν, είναι ακόμα στην αρχή. Να προσπαθεί να μη σκέφτεται τίποτα παρά μόνον τις αναπνοές του. Εύκολο να το πεις, δύσκολο να το κάνεις. Αστραπές οι σκέψεις, θερίζουν τα σπαρτά που μόλις έσπειρες. Εγνοιες, φόβοι, τύψεις, ενοχές, επιθυμίες.

Αυτό που λένε «διαλογισμός» νόμιζε πως περιέχει οράματα, παραισθήσεις, τριπάκι όπως εκείνο στο φινάλε του «2001: Η Οδύσσεια του Διαστήματος». Αυτά όμως είναι για τους σαμάνους, όχι για κάποιον που προσπαθεί να μυηθεί στον διαλογισμό όπως όπως.

> *«Η εντύπωση ότι χάνεις τον χρόνο σου κάνοντας πνευματιστικές αηδίες είναι διαλογισμός».*

Κρατάει χρονόμετρο και μετά τσεκάρει τους χρόνους του. Αν καταφέρει να παραμείνει σε αυτή την απραξία πέντε-έξι λεπτά είναι ευχαριστημένος. Αλλά συνήθως δεν είναι. Και, ως συνήθως, εγκαταλείπει. Για να το ξαναπιάσει σε μερικές ημέρες.

Επρεπε να κυκλοφορήσει στα ελληνικά το νέο βιβλίο του Γάλλου Εμανουέλ Καρέρ, με τον τίτλο «Γιόγκα» (εκδ. Εικοστού Πρώτου, μτφρ. Γιώργος Καράμπελας) για να πάρει λίγο κουράγιο.

Τον Καρέρ τον γνώριζε ως έναν από τους πιο ερεθιστικούς nonfiction συγγραφείς (ειδικά την έξοχη, ιδιότυπη βιογραφία του Φίλιπ Ντικ), οπότε δεν ήταν δύσκολο να αφεθεί στις σκέψεις του.

Η «ενδεδειγμένη τεχνική μαθαίνεται σε πέντε λεπτά», γράφει ο Καρέρ. «Είναι να κάθεσαι και να μένεις για ένα ορισμένο διάστημα ακίνητος και σιωπηλός. Οτιδήποτε συμβαίνει μέσα σε αυτό το διάστημα που μένεις καθιστός, ακίνητος και σιωπηλός, είναι διαλογισμός».

Το πιο απρόσμενο; «Η αγία, είναι διαλογισμός. (...) Οι παρασιτικές σκέψεις, είναι διαλογισμός. Τα γουργουρίσματα στην κοιλιά, είναι διαλογισμός. Η εντύπωση ότι χάνεις τον χρόνο σου κάνοντας πνευματιστικές αηδίες, είναι διαλογισμός. Το τηλεφώνημα που προετοιμάζεις νοερά και η επιθυμία να σηκωθείς και να πας να το κάνεις, είναι διαλογισμός. Η αντίσταση σε αυτή την επιθυμία, είναι διαλογισμός – όχι όμως και να υποκύψεις. Αυτό είναι όλο. Τίποτα παραπάνω».

Η αγία ως διαλογισμός. Το πιο δύσκολο απ' όλα. Να μαθαίνεις να πλήττεις με τον εαυτό σου (αυτό είναι το εύκολο κομμάτι) ως κάτι που απελευθερώνει (εδώ είναι το δύσκολο). Καμία ενοχή ή τύψη. Καμία κρίση. Οπως λέει ο Καρέρ, δεν ενστερνίζεσαι τίποτα, δεν απωθείς τίποτα. (Το ακριβώς αντίθετο από τα social media δηλαδή...) Για να συνειδητοποιήσει ότι σε όλη του τη ζωή αγκομαχάει για το πιο αυτονόητο: λίγη, ελάχιστη αναπνοή της προκοπής.

SHUTTERSTOCK

«Το τηλεφώνημα που προετοιμάζεις νοερά και η επιθυμία να σηκωθείς και να πας να το κάνεις είναι διαλογισμός. Αυτό είναι όλο. Τίποτα παραπάνω».

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της **ΜΑΡΙΑΛΕΝΑΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Μανάδες, «καλά να πάθετε»...

Μάνα, μητέρα, μαμά. Οι λέξεις περιγράφουν κάτι που όλοι οι άνθρωποι στη Γη μπορούν να συσχετίσουν με τον εαυτό τους. Δεν υπάρχει άνθρωπος που να μην έχει μητέρα. Ακόμα και όσοι την έχασαν, ακόμα και όσοι δόθηκαν για υιοθεσία. Η λέξη μητέρα όμως στις εποχές που διανύουμε είναι μια λέξη διφυής και διφορούμενη. Από τη μια η εξιδανικευμένη, η μητέρα στο πρόσωπο της Παναγίας, η καρτερική, δοτική, που δίνει το αίμα και το σώμα της για τη ζωή του παιδιού της. Από την άλλη, η μητέρα που χρεώνεται στο ασυνείδητο των κοινωνιών όλα τα δεινά. Ο άνθρωπος ευκολότερα συγχωρεί τον υπόλοιπο πλανήτη, αλλά η μάνα θα στέκει πάντα ως αγκάθι αν κάτι δεν πήγε καλά. Γιατί οι προσδοκίες στο πρόσωπό της είναι δυσανάλογα μεγάλες σε σχέση με το φορτίο που αντέχει να κουβαλήσει μια γυναίκα που γίνεται μητέρα. Και από την άλλη, βρίσκεται με κάθε τρόπο στο στόχαστρο, συνειδητό ή ασυνείδητο, νομικό, κοινωνικό, ανδρών και γυναικών. Φαντασιακά η μητέρα εξιδανικεύεται, κοινωνικά η μητέρα πού στέκεται; Αυτό πραγματεύεται η Ζακλίν Ρόουζ στη μελέτη της με τίτλο «Mothers» από τις εκδόσεις Faber and Faber. Οπως επίσης βλέπουμε αντίστοιχα τη θέση της μητέρας στην κοινωνία στην εξαιρετική σειρά «Maid» στο Netflix.

Πώς αντιμετωπίζει η Δύση τη μητρότητα; Η ηρωίδα στο «Maid» (Netflix) είναι μια ταλαιπωρημένη μητέρα που βρίσκει εναντίον της όλο το κοινωνικό και νομικό σύστημα.

Πολλοί θεωρούν ότι το θέμα «μητρότητα» είναι εξαντλημένο. Μερικά θέματα άλλωστε είναι ήδη φορτισμένα πριν καλά καλά ξεκινήσει η συζήτηση, άλλωστε είναι πιο δύσκολο να μιλήσουμε για κάτι που –θέλουμε δεν θέλουμε– μας αγγίζει όλους και φέρνει στο επίκεντρο τη δική μας ζωή. Για αιώνες τα θέματα της δημόσιας συζήτησης τα επέβαλαν άνδρες. Και εμείς οι γυναίκες, σε όσες επιτρεπόταν να συμμετέχουν ισότιμα, χειροκροτούσαν και κουνούσαν το κεφάλι ταυτιζόμενες με ό,τι είναι σημαντικό για τους άνδρες. Πόσες συζητήσεις δεν έχουμε παρακολουθήσει για τον πόλεμο; Για τις χαμένες πατρίδες; Για τα οικονομικά; Ακόμα και για την πολιτική, αλλά με τους όρους που επιβάλλει η αρσενική σκέψη. Γιατί η πολιτική ασκείται ακόμα με έναν συγκεκριμένο τρόπο, σίγουρα υπάρχουν και άλλοι. Είναι δύσκολο όμως να βάλουμε όλα αυτά τα θέματα στο τραπέζι και να τα συζητήσουμε με ειλικρίνεια από τη σκοπιά της μητρότητας. Γιατί οι περισσότεροι θα πουν: τι σχέση έχει η μητρότητα με όλα αυτά;

> *Δεν είναι καθόλου ξένο το βίωμα ότι πάρα πολλές εταιρείες προσλαμβάνουν γυναίκες ρωτώντας τις εάν σκοπεύουν να γίνουν σύντομα μητέρες.*

Η ηρωίδα στο «Maid» είναι μια ταλαιπωρημένη μητέρα που βρίσκει εναντίον της όλο το κοινωνικό και νομικό σύστημα. Την τιμωρούν μέσα από την ακαμψία του συστήματος οι πάντες και μαζί και το παιδί της. Η Ζακλίν Ρόουζ επιχειρεί –και τα καταφέρνει– να ανοίξει σε βάθος όλα αυτά τα ζητήματα μέσα από τη θεώρηση που έχουν οι κοινωνίες για τη μητρότητα. Πώς διαμορφώνονται οι σύγχρονες κοινωνίες; Πώς αντιμετωπίζει η Δύση τη μητρότητα; Πώς αντιμετωπίζει τις μητέρες που έρχονται από χώρες που πλήττονται; Τι θέση φανταζόμαστε ότι έχει η μητέρα και ποια τελικά στις πράξεις είναι η πραγματική της θέση; Γιατί συνεχίζουν οι μητέρες να είναι τόσο εξουθενωμένες; Γιατί συνεχίζουν να είναι ανικανοποίητες; Και πώς το αντιμετωπίζει αυτό η κοινωνία; Επί παραδείγματι, ένας από τους πρώτους νόμους του Τόνι Μπλερ το 1997 στη Μεγάλη Βρετανία ήταν να κόψει το επίδομα στις ανύπαντρες μητέρες. Διότι όταν δεν βγαίνουν τα νούμερα η μητρότητα είναι ιδιωτικό γεγονός, και όταν κινδυνεύει μια χώρα με γήρανση τα προσεχή χρόνια, τότε γίνεται ένα θέμα που μας αφορά όλους.

Πώς εργάζεται μια γυναίκα πριν να γίνει μητέρα και τι απαιτήσεις έχει η εταιρεία αφού γίνει μητέρα; Δεν είναι καθόλου ξένο το βίωμα ότι πάρα πολλές εταιρείες προσλαμβάνουν γυναίκες ρωτώντας τις εάν σκοπεύουν να γίνουν σύντομα μητέρες ή τις απολύουν όταν πλησιάζει η ώρα της μητρότητας. Επίσης, ο ιδιωτικός τομέας είναι εξαιρετικά απαιτητικός και ζητάει από τις γυναίκες που έγιναν μητέρες να επιστρέψουν σύντομα στην εργασία, αδιαφορώντας για το τι θα γίνουν αυτά τα παιδιά. Είναι σαν να τιμωρούνται όσες αποφάσισαν να φέρουν παιδιά στον κόσμο. Οι σύγχρονες κοινωνίες κρατούν σε απόσταση τις δύο όψεις της μητρότητας. Από τη μια συνεχίζουν να φαντασιώνονται ότι η υγεία των ανθρώπων, ψυχική και βιολογική, εξαρτάται από αυτή τη μητέρα, από την άλλη όταν εκείνη γίνεται αδύναμη η κοινωνία βγάζει το μένος πάνω της. Σαν να μην μπορεί να αντέξει το συλλογικό ασυνείδητο την ευαλωτότητα της μητέρας. Εχουμε ανάγκη από τη μητέρα να μας προστατεύει αλλά αδυνατούμε ως κοινωνία να προστατεύσουμε τη μητέρα. Δεν είναι τυχαίο πώς αντιμετωπίζουμε τις γυναίκες πρόσφυγες, ή τις γυναίκες που μεγαλώνουν μόνες το παιδί τους. Το ζούμε και στο παρόν με τον νόμο της συνεπιμέλειας, έναν νόμο προς τη λάθος κατεύθυνση, που δεν κοιτάζει στην ουσία το πρόβλημα.

Οπως πολύ εύστοχα γράφει η Ζακλίν Ρόουζ: «Μας τρομάζει η μητρότητα γιατί μας θυμίζει ότι εξαρτιόμαστε από μια γυναίκα». Η μητέρα ως φορτισμένο πρόσωπο μας υπενθυμίζει ότι πριν από εκείνη δεν υπήρχαμε. Βάζει ένα φρένο στην αχαλίνωτη παντοδυναμία, ένα όριο που κρατάει την αλαζονεία στο κατώφλι πριν να κοιτάξει η μητέρα στα μάτια το παιδί της. Γιατί δεν αντιμετωπίζει η Δύση την ευαλωτότητα της μητέρας; Αντιθέτως, σε ταραγμένους καιρούς, όπως αυτοί που ζούμε, οι ευάλωτοι είναι οι πιο εύκολοι στόχοι του μίσους. Είναι σαν να λέει η κοινωνία «καλά να πάθεις». Δεν είναι τυχαίο ότι οι μητέρες περιμένουν πώς και πώς να μεγαλώσουν και να φύγουν τα παιδιά τους. Αυτά τα παιδιά ως τι τα εκτοξεύουν στην κοινωνία; Ως αστέρια; Ή ως βέλη;

Και όλοι αυτοί που παίρνουν αποφάσεις για τις τύχες των λαών, αναρωτιέμαι ποια ήταν η μητέρα τους; Και τι σχέση είχαν μαζί της;

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

Καταγραφή μιας δύσκολης περιόδου με εισηγήσεις για το μέλλον

ΑΝΔΡΕΑΣ ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ
«Η δεκαετία των κρίσεων και το αύριο»
Εκδόσεις Ι. Σιδέρης, 2021

Τη δύσκολη δεκαετία 2011-2021 πραγματεύεται το νέο βιβλίο του καθηγητή του Πανεπιστημίου Λευκωσίας Ανδρέα Θεοφάνους, το οποίο αποτελείται από κείμενα του συγγραφέα, που δημοσιεύθηκαν στον κυπριακό Τύπο τη δεκαετία 2011-2021, μια περίοδος η οποία σημαδεύτηκε από δύο παγκόσμιες κρίσεις, την οικονομική και την υγειονομική. «Η Κύπρος του 2021 είναι άλλη από εκείνη του 2011, το ίδιο και η Ελλάδα, όπως και η Ευρώπη» σημειώνει χαρακτηριστικά ο συγγραφέας, ο οποίος εκτός από σκέψεις και προβληματισμούς καταθέτει ταυτόχρονα και εισηγήσεις για το μέλλον. Κυρίαρχη θέση στο βιβλίο έχει το Κυπριακό, το οποίο ο ίδιος ο καθηγητής Θεοφάνους χαρακτηρίζει ως υπαρξιακό πρόβλημα. Ο συγγραφέας καταπιάνεται με την οικονομία, καθώς και άλλα μείζονα ζητήματα που απασχολούν τον δημόσιο βίο τα τελευταία χρόνια, όπως η αναξιοκρατία, η διαφθορά, η κατάπτωση των θεσμών, η απαξίωση, η μετανάστευση, η έλλειψη κοινωνικής συνοχής, η ανάγκη για ορθολογιστική επένδυση στην παιδεία, την υγεία και η βελτίωση της αποτελεσματικότητας του κράτους. Σημαίνουσα θέση έχουν επίσης άρθρα του συγγραφέα για ζητήματα που αφορούν την Ελλάδα, την Ευρώπη, καθώς και διεθνή και περιφερειακά ζητήματα που άφησαν το δικό τους αποτύπωμα κατά την επίμαχη δεκαετία 2011-2021.

Το βιβλίο προλογίζει ο καθηγητής Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, τακτικό μέλος της Ακαδημίας Αθηνών, ο οποίος χαρακτηρίζει τον Α. Θεοφάνους ως μια μοναχική και ιδιότυπη παρουσία στη δημόσια συζήτηση στην Κύπρο. «Τολμά να μας υπενθυμίζει ο συγγραφέας αυτών των σελίδων ότι μια ιδέα της ομοσπονδίας, η οποία να προάγει την ενότητα αντί της διαίρεσης του κράτους στην Κύπρο, δηλαδή η ιδέα της Κυπριακής Δημοκρατίας ως συναινετικής πολιτείας όλων των Κυπρίων, δεν πρέπει να θεωρείται ατελέσφορη αλλά απεναντίας οφείλει να αντιμετωπίζεται ως ρεαλιστική δυνατότητα» γράφει χαρακτηριστικά ο Π. Κιτρομηλίδης.

«Οι παρεμβάσεις που περιέχονται στο βιβλίο του καθηγητή Θεοφάνους προβάλλουν έναν ακαδημαϊκό που μεταφέρει την ακαδημαϊκή και επιστημονική γνώση στο καθημερινό γίγνεσθαι, συνδέοντας έτσι την επιστημονική θεωρία και συσσωρευμένη γνώση με τον πραγματικό κόσμο που καθημερινά αναζητεί λύσεις στα προβλήματα, τις προκλήσεις και τα διλήμματά του» υπέδειξε, μεταξύ άλλων, ο πρώην υπουργός Οικονομικών Μάκης Κεραυνός, κατά την παρουσίαση του βιβλίου. «Όντας δάσκαλος ο Θεοφάνους δεν βλέπει μόνο το δέντρο αλλά και το δάσος» είπε ο πρώην υπουργός και παρέπεμψε στις έντονες προειδοποιήσεις του συγγραφέα προ της οικονομικής κρίσης, όταν το επίσημο κράτος διαβεβαίωνε ότι η Κύπρος θα έμενε αλώβητη.

Από την πλευρά του ο καθηγητής Νομικής, κοσμήτορας της Νομικής Σχολής στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Αχιλλέας Αιμιλιανίδης, ανέφερε σχετικά: «Εκείνο που θεωρώ πως είναι το πιο σημαντικό που έχει να προσφέρει ο Ανδρέας είναι πως καλεί τους αναγνώστες του να προβληματιστούν με εντιμότητα. Δεν είναι σκοπός του να γράφει με τη δημιουργική ασάφεια που επιτρέπει σε όλους να συμφωνούν μαζί του. Αντιθέτως, τα κείμενά του είναι προσηλωμένα στην προώθηση συγκεκριμένων αντιλήψεων κατά τρόπο ώστε να καθιστούν σαφή στον αναγνώστη τα μονοπάτια της σκέψης του και τον τρόπο με τον οποίο καταλήγει σε εναλλακτικές εισηγήσεις».

Για ένα «πικρό χρονικό της τελευταίας δεκαετίας» κάνει λόγο ο αναπληρωτής καθηγητής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, Πέτρος Παπαπολυβίου, σύμφωνα με τον οποίο «το βιβλίο αποτελεί μια εξαιρετική απεικόνιση μιας κρίσιμης δεκαετίας για την πατρίδα μας, 47 χρόνια μετά την εισβολή και την τουρκική κατοχή μεγάλου τμήματος του εδάφους της. Μέσα από τα άρθρα του βιβλίου και τις οξυδερκείς παρατηρήσεις του συγγραφέα μπορεί ο αναγνώστης να εντοπίσει και ερμηνεύσει την αντιφατικότητα και τη σύγχυση που κυριαρχούν σε όσους χαράσσουν και ασκούν την πολιτική μας στο Κυπριακό, που λογικό είναι να μεταφέρονται και στην κοινή γνώμη».

Το βιβλίο διατίθεται στο Σολώνειον Κέντρο Βιβλίου στη Λευκωσία και στο Κυπριακό Κέντρο Ευρωπαϊκών και Διεθνών Υποθέσεων του Πανεπιστημίου Λευκωσίας. Για πληροφορίες τηλ. 22841600 και cceia@unic.ac.cy

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗ ΝΑΣΙΑ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Η Νάσια Διονυσίου γεννήθηκε και ζει στη Λευκωσία. Το πρώτο της βιβλίο, με τίτλο «Περιττή ομορφιά» (Το Ροδακιό, 2017), απέσπασε το Κρατικό Βραβείο Διηγήματος/Νουβέλας (Κύπρος) και περιλήφθηκε στη Μικρή Λίστα των Βραβείων «Ο Αναγνώστης» (Ελλάδα), στην κατηγορία «Πρωτοεμφανιζόμενος στην Πεζογραφία». Το δεύτερο βιβλίο της, η νουβέλα με τίτλο «Τι είναι ένας κάμπος», κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πόλις.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Το «Confiteor» του Ζάουμε Καμπρέ, το «Bouvi» της Λουίζας Παπαλοΐζου και τη συλλογή ποιημάτων της Μαρίας Λαϊνά «Σε τόπο ξερό».

Ποιος ήρωας/ηρωίδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί;
Ο Ριέ από την «Πανούκλα» του Καμύ, για την επιμονή του, παρόλο που ζει στο σκοτάδι, να προσπαθεί να βλέπει καθαρά. Και η Ανιές από την «Αθανασία» του Κούντερα, όταν πια φεύγει.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους συγγραφείς καλείτε, ζώντες και τεθνεώτες;
Την Εμιλι Ντίκινσον, τη Βιρτζίνια Γουλφ, την Τζένη Μαστοράκη.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Πως η φωνή κάθε ατόμου έχει μια ιδιαίτερη τονικότητα που εκφράζει τις συγκινήσεις του. Από το «Ρέκβιεμ» του Αντόνιο Ταμπούκι.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
Τη «Σκακιστική νουβέλα» του Στέφαν Τσβάιχ.

Και ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές;
«Οι χρόνοι του σώματος» του Ντελίλο και «Το φθινόπωρο του πατριάρχη» του Μάρκες.

Τι σας ώθησε να συνδυάσετε την ιστορία του Ολοκαυτώματος και των βρετανικών στρατοπέδων της Κύπρου;
Στα στρατόπεδα που δημιουργήθηκαν στην Κύπρο επί αποικιοκρατίας κρατήθηκαν Εβραίοι επιζώντες του Ολοκαυτώματος, οι οποίοι προσπαθούσαν να φθάσουν στην Παλαιστίνη. Ηταν επομένως αναπόφευκτο να μιλήσω για τις προσωπικές τους ιστορίες, αλλά και για το ασύλληπτα τερατώδες έγκλημα που είχε διαπραχθεί εις βάρος τους. Πιστεύω πως οφείλουμε να έχουμε γνώση και μνήμη του κακού για το οποίο μπορεί να είναι ικανός ο άνθρωπος, ώστε ποτέ να μην εφησυχάζουμε.

Η έννοια της μαρτυρίας πώς λειτουργεί στην αφήγηση; Ως τεκμήριο ή και ως ένα ακόμα ψήγμα μυθοπλασίας;
Τόσο οι μαρτυρίες όσο και οι λοιπές ιστορικές πληροφορίες που καταγράφονται στο βιβλίο έχουν συμπυκνωθεί και μετασχηματιστεί ώστε να αποτελούν αναπόσπαστο μέρος μιας λογοτεχνικής αφήγησης.

Ο δημοσιογράφος της ιστορίας απορροφά όλες αυτές τις αφηγήσεις; Τις μεταπλάθει;
Η επίδραση των μαρτυριών στον δημοσιογράφο είναι τόσο συντριπτική, που ο ίδιος αρχίζει να αισθάνεται τη μεταφυσική παρουσία του ποιητή Πάουλ Τσέλαν και γίνεται, κατά κάποιον τρόπο, μάρτυρας της δημιουργίας του συγκλονιστικότερου ποιήματος που γράφτηκε ποτέ για το Ολοκαύτωμα, της «Φούγκας του θανάτου».

Πρώτα σε πωλήσεις

Αυτή την εβδομάδα

Μελέτες, δοκίμια, βιογραφίες

1. **«Χωράει όλη η αρχαιότητα στο ασανσέρ;»** του Θεόδωρου Παπακώστα (Key Books)
2. **«Το βιβλίο που θα ήθελες να έχουν διαβάσει οι γονείς σου»** της Φιλίππα Πέρρυ (Διόπτρα)
3. **«Η μεγάλη επανεκκίνηση»** των Κλάους Σβαμπ, Τιερί Μάλερετ (Λιβάνη)
4. **«Η Βιολογία της Πεποίθησης»** του Μπρους Λίπτον (Μπολερό)
5. **«Ελλάδα - Βιογραφία ενός σύγχρονου έθνους»** του Ρόντρικ Μπίτον (Πατάκη)

Αυτή την εβδομάδα

Λογοτεχνία

1. **«Σικελικό ειδύλλιο»** της Σώτης Τριανταφύλλου (Πατάκη)
2. **«Η λέσχη των φόνων της Πέμπτης»** του Ρίτσαρντ Οσμαν (Ψυχογιός)
3. **«Σασμός»** του Σπύρου Πετρουλάκη (Μίνωας)
4. **«Ο σταθμάρχης Φαλλμεράυερ»** του Γιόζεφ Ροτ (Αγρα)
5. **«Ο άρχοντας της ζήλιας»** του Τζο Νέσμπο (Μεταίχμιο)

• Αυτή την εβδομάδα τα στοιχεία παρέχονται από τα βιβλιοπωλεία «Ευριπίδης» (Α. Παπανδρέου 11, Χαλάνδρι και Κηφισίας 310, Κηφισιά)

Δεν μου αρέσουν τα μαύρα έργα

Η Κάτια Δανδουλάκη μιλάει για το «Καινούργιο παιδί», το lockdown, τους γονείς της, τον Πλωρίτη και την αυτοκτονία της Ανέτ

Συνέντευξη στη **ΓΙΩΤΑ ΣΥΚΚΑ**

Το «Καινούργιο παιδί» ήρθε στη ζωή της ξαφνικά. Την άνοιξη του 2020, στη διάρκεια της καραντίνας, η Κάτια Δανδουλάκη σκέφτηκε να κάνει κάτι διαφορετικό. Να μιλήσει από σκηνής για τη γενιά και την κοινωνική της τάξη. Η επιθυμία της συνέπεσε με εκείνη των Μιχάλη Ρέππα και Θανάση Παπαθανασίου. Ετσι αβίαστα «γεννήθηκε» ένας εξομολογητικός μονόλογος, το «Καινούργιο παιδί».

Καθισμένη στο φωτεινό καμαρίνι του θεάτρου της στην Αγίου Μελετίου, στην Κυψέλη, ανάμεσα σε λουλούδια και φωτογραφίες του Μάριου Πλωρίτη, η πρωταγωνίστρια αφήνεται σαν χείμαρρος. «Στα θεατρικά έργα οι αναφορές στην αστική τάξη μοιάζει να σταματούν στα έργα του Ξενόπουλου. Οι περισσότεροι συγγραφείς που ακολούθησαν, εστίασαν κυρίως στον Εμφύλιο και στα βάσανα της λαϊκής τάξης. Πολύ λίγο η Λούλα Αναγνωστάκη έγραψε για την αστική τάξη. Στα καινούργια έργα δεν αναγνωρίζω πουθενά τη γενιά μου και τον τρόπο που μεγάλωσα και είχα έντονη την ανάγκη να μιλήσω για την τάξη μου».

Σέβομαι τη γνώμη του άλλου, αλλά δεν επιτρέπω σε κανέναν να καταπιέζει την ελευθερία μου.

ΝΙΚΟΣ ΚΟΚΚΑΛΙΑΣ

Η αγαπημένη ηθοποιός στο καμαρίνι του θεάτρου της, στην Αγίου Μελετίου στην Κυψέλη.

Το lockdown τής έκανε καλό. «Βρεθήκαμε στο σπίτι και εκτονώθηκαν πολλές ανάγκες μας, είτε επιθετικές είτε δημιουργικές. Κοιμήθηκα και σκέφτηκα πολύ. Πολλοί έπαθαν κατάθλιψη. Εγώ την πέρασα όταν έφυγαν οι γονείς μου και κυρίως μετά τον θάνατο του Μάριου. Ούτε στο θέατρο ήθελα να πάω· έβλεπα το ταβάνι. Πέρασα την κατάθλιψη με αυτογνωσία και με γιατρό. Εφτασα στο σημείο της απόλυτης αποδοχής του εαυτού μου. Σέβομαι τη γνώμη του άλλου, αλλά δεν επιτρέπω σε κανέναν να καταπιέζει την ελευθερία μου». Ο μονόλογος που ερμηνεύει είναι μια συναισθηματική, προσωπική, κοινωνική, πολιτική αναδρομή, μέσα από τα γεγονότα των τελευταίων πέντε δεκαετιών. Γλυκιά σάτιρα, με μελαγχολικές στιγμές και αισιοδοξία. Η Δάφνη είναι μια γυναίκα που δεν επαναστάτησε ποτέ, παρά μόνον όταν πήρε τη ζωή της αλλιώς. Ενιωσε τον εαυτό της στη Μεταπολίτευση, επαναστάτησε στη φαντασία της, στα ταβερνάκια των Εξαρχείων κι έπειτα στα χρόνια του ΠΑΣΟΚ ενέδωσε στο βόλεμα και στην καλοπέραση του καιρού της, μέχρι που έσκασε η «φούσκα» της ευδαιμονίας και ήρθε η οικονομική κρίση. Αλλά εκείνη συνέχισε διαφορετικά... «Δεν μου αρέσουν τα μαύρα έργα», λέει η Κάτια Δανδουλάκη. «Θέλω να βλέπω ορίζοντα στη ζωή. Εφόσον υπάρχει αγάπη, μπορούμε να επιζήσουμε. Αν δεν υπάρχει αγάπη, είναι σαν να καλείς όλα τα αρνητικά επάνω σου. Δεν έχω δει κανέναν άνθρωπο που δέχτηκε πολλή αγάπη στη ζωή του και να είχε πρόβλημα». Η ηρωίδα της είναι συντηρητική. «Εγώ ήμουν λίγο επαναστάτρια. Και πολύ κρυφή. Δεν ήμουν σανδάλι και αμπέχονο, αλλά δεν έδινα σημασία τι θα πει ο κόσμος. Βεβαίως, δεν διατυμπάνιζα τη ζωή μου. Αρκετά εκτεθειμένη είναι η ζωή των ηθοποιών κάτω από τον προβολέα. Είχα, βέβαια, μια δουλειά που λάτρευα. Αν κάτι δεν πήγε καλά, ήταν τα χρέη στο θέατρο, επειδή έκανα αυτό που ήθελα. Αλλά το θέατρο πάντα χάνει».

Κυρία, ντόμπρα, γενναία, συνεπής εργοδότρια, αγχώδης. Χαρακτηρισμοί των συναδέλφων της. «Ημουν πάντα ένας καταπονημένος άνθρωπος από τη βουλιμία μου να τα κάνω όλα. Το πρόγραμμά μας, νυχτερινό και πρωινό συγχρόνως, δεν το καταλαβαίνουν οι εκτός δουλειάς. Επιπλέον, είμαι τελειομανής και συγκεντρωτική. Αν δω κάτι που με ενοχλεί θα το ξανακάνω από την αρχή». Στο παιχνίδι του πρωταθλητισμού μπήκε από την πρώτη στιγμή. «Αλλοι θέλουν να είναι καλοί αθλητές, εγώ θέλω να είμαι πρωταθλήτρια. Οταν αισθανθώ ότι δεν μπορώ να κάνω κάτι όπως θέλω, αλλάζω και κάνω κάτι άλλο. Μέχρι τα 14 έκανα πιάνο στο Ωδείο Αθηνών. Εκτοτε δεν ξανάπαιξα. Ελεγα, μου έκανε καλό, αλλά το άλλο κοριτσάκι έχει μεγαλύτερο ταλέντο από μένα».

Πάντα δραστήρια, με σχέδια και υποχρεώσεις, στα 70 πια, δεν ζήλεψε την ανεμελιά; «Ανέμελη ζωή δεν είχα στα παιδικά μου χρόνια. Τότε οι γονείς φόρτωναν τα παιδιά τους με τις αρχές της αστικής τάξης: Αρσάκειο, Κολλέγιο, γαλλικά, ιταλικά, πιάνο. Ελεγα, να τελειώσω το σχολείο να ανακουφιστώ. Αλλά μετά το Κολλέγιο, πέρασα στη Νομική στην οποία "είπα άντε γεια", γιατί ήθελα το θέατρο. Τελείωσα τη δραματική σχολή του Κουν, συνέχισα σε άλλη στο Λονδίνο. Λάτρευα τους δικούς μου, ήξερα ότι θα αισθανθούν ανασφαλείς, είδα τον πατέρα μου πρώτη φορά να κλαίει όταν ανακοίνωσα την επιλογή μου, όμως του υποσχέθηκα ότι αν δεν κάνω γι' αυτή τη δουλειά σε δύο χρόνια θα τα παρατούσα». Δεν χρειάστηκε. Οταν έκανε τον πρώτο της θίασο το 1979, «ο μπαμπάς έζησε μια δεύτερη νεότητα. Πανικός όταν δεν πηγαίναμε καλά, χαρά στις επιτυχίες».

Η πολιτική

Ούτε πολιτικά εκδηλώθηκε. «Ο μπαμπάς ήταν κεντρώος. Εγώ ήμουν θέσει αριστερή, αυτό που λέγαμε τότε του Εσωτερικού. Ομως, δεν πολιτικοποιήθηκα ποτέ φανερά. Δεν ακολουθούσα μόδες, ούτε εκείνη του λάιφ στάιλ. Δεν θέλω ετικέτες επάνω μου. Η μόνη μόδα που ίσως ακολούθησα ήταν τα στέκια του '80 που ξενυχτούσαν μετά το θέατρο: Στροφή, Ηριδανός, La Minute, Μαγεμένος Αυλός».

Εκανε θέατρο, κινηματογράφο και τηλεόραση συγχρόνως. Στο θέατρο με την Τζένη Καρέζη στην «Κυρία δε με μέλλει». Στον κινηματογράφο με τον «Παπαφλέσσα» του Τζέιμς Πάρις, με τον οποίο υπέγραψε 12 ταινίες. Στην τηλεόραση «Η πρώτη γραμμή», «Στα δίχτυα της αράχνης», «Ο Χριστός ξανασταυρώνεται», «Οι Πανθέοι» το 1977, στον ρόλο της όμορφης, άπιστης Μάρμως.

Φέτος, οργανώνει την επόμενη τηλεοπτική περίοδο – «ίσως πάρω μέρος και στην παραγωγή». Ωστόσο, το τηλεοπτικό κοινό ακόμη συζητάει τη σκηνή της αυτοκτονίας της Ανέτ, της ηρωίδας που ερμήνευσε στις «Αγριες μέλισσες». Ούτε ένα βλεφάρισμα! «Ηταν στοίχημα με τον εαυτό μου. Μεγαλώνοντας οι καλλιτέχνες, αφαιρούμε τα τερτίπια. Και μένουν λιτότητα, συναίσθημα, ειλικρίνεια, βάθος και καθόλου κορώνες. Σ' αυτή τη σκηνή δεν ήθελα ούτε δάκρυα. Βέβαια, μέσα μου είχα ταχυπαλμία».

Η Κάτια Δανδουλάκη με τον Μάριο Πλωρίτη και τη Μελίνα Μερκούρη. Στο μέσον, μικρό κοριτσάκι με στολή μπιζέλι. Τότε, σε ένα φωτογραφείο που την πήγε η μαμά της να φωτογραφηθεί σε μια γιορτή, πρωτοσυνάντησε τον Μάριο Πλωρίτη που τον συνόδευε η Ελλη Λαμπέτη. «Κοίτα τι γλυκό κοριτσάκι», είπε εκείνος στη Λαμπέτη. Δεξιά, με τον Αγγελο Αντωνόπουλο το 1977 στους θρυλικούς «Πανθέους», τη σειρά που την καθιέρωσε.

«Μα τι κάνετε;» – «Ολα, εκτός από το να παραμορφώνομαι»

Ο θεατρικός κόσμος εξήρε την έντιμη στάση της στο θέμα της σεξουαλικής παρενόχλησης στο θέατρο. Οταν ενέσκηψε το ελληνικό #MeToo, έγινε γνωστό ότι το 2018 η Δανδουλάκη αντικατέστησε τον Πέτρο Φιλιππίδη, σκηνοθέτη της παράστασης «Εγκλημα στο Οριάν Εξπρές», στηρίζοντας την ηθοποιό Λένα Δροσάκη.

«Μίλησε η πράξη, δεν χρειάζεται να μιλάω γι' αυτό. Στην πορεία έγιναν τόσες κουβέντες και όλο το θέμα παραστράτησε και θόλωσε. Βρισκόμαστε σε μια εποχή που ευτυχώς άνοιξαν κάποιοι δρόμοι. Πρέπει να βρίσκεις το θάρρος να φωνάξεις την αδικία. Ισως, σε κάποια χρόνια να ξαναγίνουν παρόμοια. Ομως, είναι καλό ότι κάποιοι μίλησαν».

Οταν στην καριέρα της βίωσε κακή συμπεριφορά, έφυγε από το γύρισμα. «Είπα αν δεν μου ζητήσει συγγνώμη ο τάδε ηθοποιός δεν ξαναγυρίζω. "Κι εγώ παιδί μου, μαζί σου είμαι", μου είπε τότε η Ελβίρα Ράλλη. Πάντα μιλούσα όταν ήξερα ότι έχω δίκιο».

Τα τελευταία χρόνια μάθαμε από την Κάτια Δανδουλάκη ότι υπήρξε αρραβωνιασμένη με τον Νίκο Γαλανό. Επίσης ότι είχε μια πολύ σύντομη σχέση με τον Δημήτρη Παπαμιχαήλ, την οποία ανέφερε εκείνος στο βιβλίο του. «Οταν είσαι νέος, ό,τι λες κρίνεται. Τώρα η ζωή μου έχει αποδείξει τι είμαι, και τι δεν είμαι, δεν έχω λογοκρισία στο μυαλό μου, ούτε αγωνία. Πάντα πρόσεχα, δεν ήθελα να προκαλώ. Παντρεύτηκα τον καιρό της "Λάμψης" σε ένα εκκλησάκι στη Ρηγίλλης και κανείς δεν πήρε είδηση. Μετά την τελετή φύγαμε χωριστά αιφνιδιάζοντας τον παπά. Εγώ πήγα στο γύρισμα και ο Μάριος να γράψει το άρθρο του».

Είχαν 30 χρόνια διαφορά, 32 ήταν μαζί και τα 12 από αυτά παντρεμένοι. Ο Πλωρίτης ήταν δάσκαλός της στη σχολή του Κουν. «Εχω το μαθητικό σύνδρομο στη ζωή μου ολόκληρη. Ερωτεύτηκα τον δάσκαλό μου, κάθομαι σούζα στον σκηνοθέτη την ώρα της δουλειάς κι ας τον διάλεξα εγώ για την παράσταση που ανεβάζω. Δεν ξέρω πώς θα ήμασταν αν ήμουν 20 και ο Μάριος 25. Τον συνάντησα σε μια στιγμή της ζωής του που είχε χορτάσει πολλά. Με αγαπούσε γι' αυτό που ήμουν. Δεν είχαμε ανταγωνισμό μεταξύ μας. Είχε τη σοφία ότι πρέπει να αντιμετωπίσω τα δικά μου λάθη».

Η παιδική φωτογραφία της που 'ναι ντυμένη μπιζέλι, ήταν ένα από τα αστεία τους. «Η μητέρα μου θυμόταν ότι με πήγε μικρούλα να φωτογραφηθώ με τη στολή μου κι εκείνη την ώρα έβγαιναν από το φωτογραφείο ο Μάριος με τη Λαμπέτη. "Κοίτα ένα γλυκό κοριτσάκι", της είπε. Χρόνια μετά, μου έδωσε το δίπλωμα στο Κολλέγιο και αργότερα με βρήκε μπροστά του στη δραματική σχολή του Κουν». Την είχε προσέξει; «Ναι, αλλά όχι με την έννοια να κάνουμε σχέση. Με συμπάθησε, με χαιρόταν. Επίσης είχε ένα θέμα ο Μάριος, ποτέ δεν έμπλεκε με μαθήτριες».

Επανέρχεται συχνά στις απώλειες γονιών και συντρόφου. «Ολες οι αγάπες μου έφυγαν. Χάθηκαν τα σημεία αναφοράς μου». Ομως, η ζωή συνεχίζεται. «Δεν μου λείπει η συντροφικότητα, να έχω δηλαδή έναν άνθρωπο μέσα στο σπίτι. Μου λείπει ο Μάριος. Μου λείπει η μαμά μου και ο μπαμπάς μου. Τόσο απλά όσο το ακούς».

Τη χάρη και το παράστημά της, πολλοί θαυμάζουν. «Μα τι κάνετε;» συνήθισε να τη ρωτούν. «Ολα, εκτός από το να παραμορφώνομαι», απαντά. Δεν πίνει, δεν καπνίζει, δεν αφήνεται. Τι στερήθηκε με τόση αυστηρότητα; «Ταξίδια και διακοπές». Τώρα, όταν έχει χρόνο, τον χαρίζει σε κρουαζιέρες, σε μέρη όπου δεν πήγε ποτέ.

Τα πρόσωπα της βίας κατά των γυναικών

Ιστορίες καταπίεσης και χειραφέτησης από το Ιράν έως τη Νορβηγία

Η ταινία της Ντίνας Ντούμα «Κολλητές», στην ενότητα «Ματιές στα Βαλκάνια», μπαίνει στον σκοτεινό, περίπλοκο και βίαιο κόσμο της εφηβείας.

Της **ΓΙΩΤΑΣ ΜΥΡΤΣΙΩΤΗ**

Ο κινηματογράφος εμπνέεται από τη ζωή ή η ζωή ξεπερνά ακόμη και τα πιο νοσηρά σενάρια; Οσο το #MeToo φέρνει στη δημοσιότητα τις κραυγές χιλιάδων γυναικών και οι μελέτες δείχνουν αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας λόγω της πανδημίας, τα όρια ανάμεσα στη μυθοπλασία και στη σκληρή πραγματικότητα όχι μόνον είναι δυσδιάκριτα, σχεδόν δεν υπάρχουν, και τα περιστατικά εξακολουθούν να ευαισθητοποιούν τις κινηματογραφικές φωνές. Δεν είναι λίγες οι ταινίες που αναδεικνύουν με ευαισθησία και κριτική ματιά κάθε μορφή βίας, λεκτική, ψυχολογική, σεξουαλική, σωματική, με την πιο ακραία μορφή της, τη γυναικοκτονία, που προβληματίζει, μαζί με το #MeToo, τόσο έντονα και τη χώρα μας έπειτα από τις πρόσφατες αλλεπάλληλες δολοφονίες γυναικών.

Πώς προσεγγίζουν το φαινόμενο οι νέοι κινηματογραφιστές; Αναζητήσαμε τη ματιά τους σε ταινίες του 62ου Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, από όπου αντλήσαμε ιστορίες γυναικείας καταπίεσης και χειραφέτησης από νέους σκηνοθέτες που αφουγκράζονται τον παλμό της εποχής. Οι ταινίες τους καταγράφουν τη βία κατά των γυναικών, ανηλίκων και ενηλίκων, από οποιονδήποτε και από οπουδήποτε κι αν προέρχεται. Ακόμη και από τον ψηφιακό κόσμο, στον οποίο ταξιδεύουν καθημερινά εκατομμύρια ευάλωτοι νέοι αναζητώντας τη «δημοσιότητα» και την «ελευθερία» τους.

Στις κινηματογραφικές εκδοχές του φεστιβάλ, η βία δεν έχει ούτε γεωγραφικά, ούτε πολιτισμικά, ούτε ταξικά σύνορα. Τη συναντάμε σε κάθε γωνιά της Γης. Από το Ιράν έως τη Νορβηγία και από την Αίγυπτο έως το Κόσοβο. Σε οπισθοδρομικές κοινωνίες του Νότου, στον πολιτισμένο δυτικό κόσμο, σε κάθε ηλικιακή ομάδα, θρησκεία ή οικονομική τάξη, σε κάθε περιβάλλον, οικογενειακό, κοινωνικό, φιλικό, εργασιακό, σχολικό. Το σκηνοθετικό βλέμμα των δημιουργών πέρα από τη γυναικεία καταπίεση αναζητεί ταυτόχρονα την αντίσταση και την ενδυνάμωση των γυναικών μέσα από απαρχαιωμένες αντιλήψεις και νοοτροπίες.

Μια μορφή βίας κατά των γυναικών βρίσκεται στο πρόσωπο της Μίνα, η οποία παλεύει να βρει το δίκιο της απέναντι σ' ένα αυταρχικό σύστημα του Ιράν, που την αντιμετωπίζει ως αόρατη. Στην ταινία των Μπεχτάς Σαναέχα και Μαριάμ Μογκαντάμ «Η μπαλάντα της λευκής αγελάδας» (Ιράν, Γαλλία), που θα προβληθεί από τους «Νέους Ορίζοντες», η πρωταγωνίστρια αναζητεί την αλήθεια όταν μαθαίνει πως ο σύζυγός της δεν διέπραξε ποτέ το έγκλημα για το όποιο εκτελέστηκε από το καθεστώς. Στο κλασικό ιρανικό μωσαϊκό ενοχής και επανόρθωσης, η αλήθεια είναι πιο σύνθετη.

Η προσέγγιση του φαινομένου από νέους σκηνοθέτες που συμμετέχουν στο 62ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης.

Σε ένα διαφορετικό πολιτισμικό και πολιτικό περιβάλλον του ευρωπαϊκού Βορρά κινείται η πρωταγωνίστρια της ταινίας «Γκριτ» του Ιτομγιε Σόιμερ Γκούτορμσεν (Νορβηγία), που θα προβληθεί στο τμήμα Film Forward – μια ενότητα με ριζοσπαστικές ταινίες, που φέτος αποκτά διαγωνιστικό χαρακτήρα. Η απόφαση της Γκριτ να «καταστρέψει τον καπιταλισμό και να τσακίσει την πατριαρχία» δεν γεννήθηκε από τη μια μέρα στην άλλη. Προέκυψε έπειτα από 17 χρόνια περιπλάνησης να κατακτήσει τη λάμψη του Χόλιγουντ και της εναλλακτικής σκηνής του Βερολίνου. Οταν επέστρεψε στην πατρίδα της, οι συμφοιτητές της ήταν πρώτα ονόματα στη θεατρική σκηνή του Οσλο κι εκείνη, άστεγη, πάλευε να δημιουργήσει μια ριζοσπαστική συλλογικότητα μέσα από μια underground θεατρική σκηνή. Το όνειρό της ήταν μόνο να γίνει ηθοποιός.

Η φιλοδοξία και οι προσπάθειες μιας γυναίκας να γίνει οικονομικά ανεξάρτητη δεν είναι καθόλου αυτονόητες στο οπισθοδρομικό πατριαρχικό χωριό του Κοσόβου όπου ζει. Στον αγώνα αυτών των κοινωνικά καταπιεσμένων γυναικών εστιάζει τον φακό της η Μπλέρτα Μπασόλι. Με την ταινία της «Η βασίλισσα της κυψέλης» στο τμήμα «Ματιές στα Βαλκάνια» ζουμάρει στη Φαχριγιέ –σύζυγο αγνοουμένου του πολέμου στο Κόσοβο– που παλεύει να ορθώσει το ανάστημά της απέναντι σε μια εχθρική κοινότητα, για να σταθεί οικονομικά στα πόδια της στήνοντας μια μικρή αγροτική επιχείρηση.

Η διπλή ζωή της Σουάντ

Από τον θαυμαστό ψηφιακό κόσμο αντλεί την κινηματογραφική ιστορία της η Αϊτέν Αμίν στην ταινία της «Σουάντ», που θα προβληθεί μέσα από την ενότητα «Γνωρίστε τους γείτονες». Στο συντηρητικό περιβάλλον της μικρής πόλης Ζαγκαζίγκ στο Δέλτα του Νείλου, η 19χρονη Σουάντ ζει διπλή ζωή. Από τη μία, με καλυμμένο πρόσωπο για τα μάτια της οικογένειας και της κοινωνίας, από την άλλη, με εικονικές ερωτικές σχέσεις και την εμμονική εικόνα της στα σόσιαλ μίντια. Δύο παράλληλοι κόσμοι, εξίσου επικίνδυνοι, συντρίβονται από την εισβολή της σκληρής πραγματικότητας.

Μορφή βίας στην πιο σκληρή μορφή της είναι και το μπούλινγκ των εφήβων σε συνομηλίκους, ειδικά μέσα από τη διαρροή προσωπικών δεδομένων στο Ιντερνετ. Το κινηματογραφικό σενάριο που μας φέρνει η Ντίνα Ντούμα στην ενότητα «Ματιές στα Βαλκάνια» με την ταινία της «Κολλητές», μπαίνει στον σκοτεινό, περίπλοκο και βίαιο κόσμο της εφηβείας. Για τις ηρωίδες, δύο αχώριστες φίλες, όλα αλλάζουν όταν βιντεοσκοπούν και κοινοποιούν την ερωτική συνεύρεση του πιο δημοφιλούς κοριτσιού στο σχολείο με το αγόρι της. Βαλκανική ματιά και ταυτόχρονα παγκόσμια στη μάστιγα της δημόσιας έκθεσης μέσα από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, που απασχολεί όσο ποτέ τις μέρες μας.

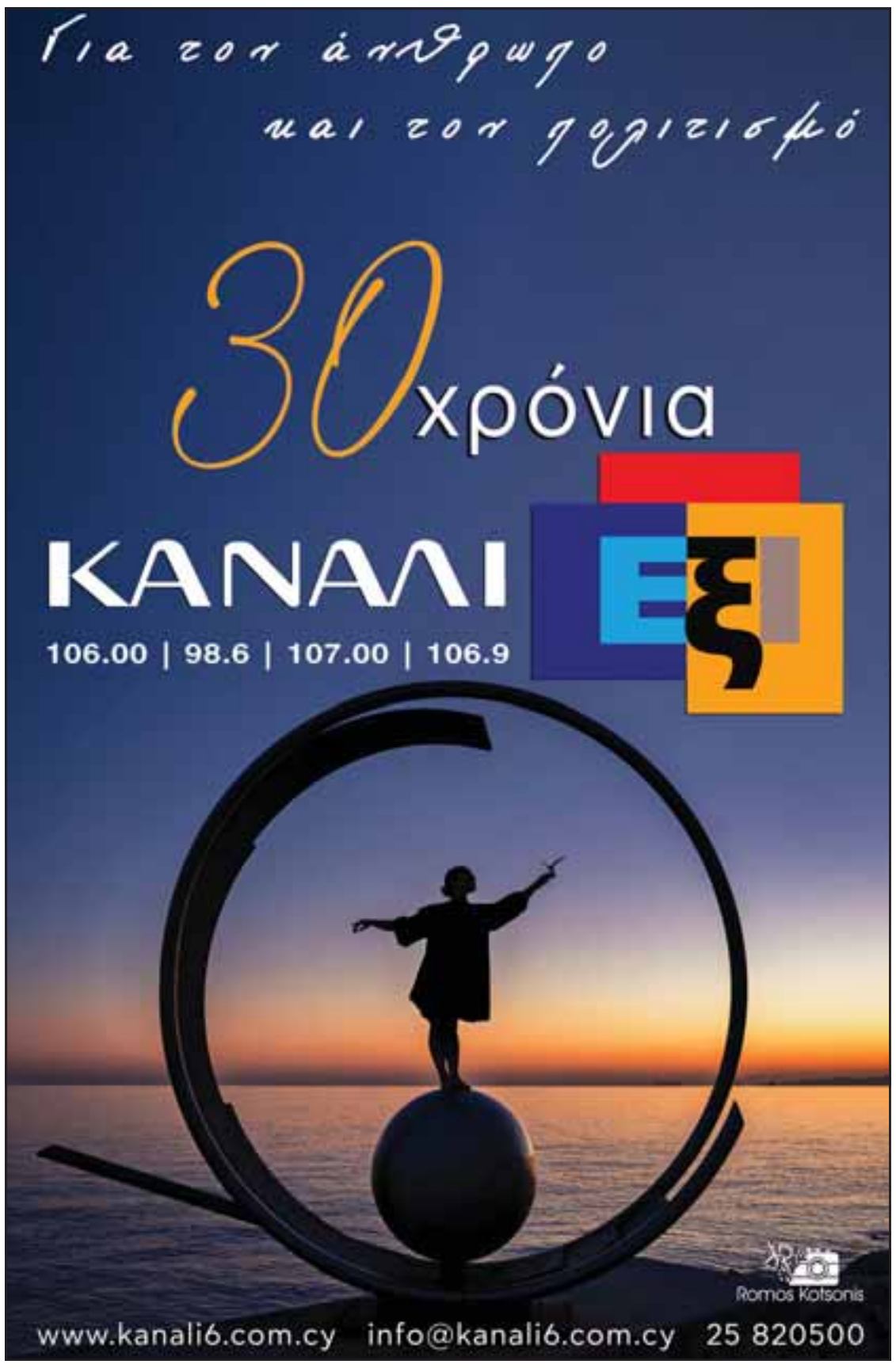

Χρυσός Φοίνικας που αμφισβητεί τα στερεότυπα

Το νέο φιλμ της Ζουλιά Ντικουρνό

Titane ★★★
ΔΡΑΜΑ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ (2021)
Σκηνοθεσία: Ζουλιά Ντικουρνό
Ερμηνείες: Αγκάτ Ρουσέλ, Βενσάν Λιντόν, Γκαράνς Μαριγιέ

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Ενας από τους πιο αμφιλεγόμενους Χρυσούς Φοίνικες που έχει απονείμει ποτέ το Φεστιβάλ Καννών μάς έρχεται αυτή την εβδομάδα διά χειρός της Γαλλίδας Ζουλιά Ντικουρνό. Πέντε χρόνια έπειτα από το ντεμπούτο της με το σοκαριστικό όσο και ιδιοφυές «Raw», εκείνη επιστρέφει με μία ακόμη πιο τολμηρή αλληγορία γύρω από πλήθος θεμάτων, που ξεκινούν από τη γυναικεία φύση και φτάνουν(;) μέχρι τα οικογενειακά συμπλέγματα. Πρωταγωνίστρια είναι η Αλεξιά, μια όμορφη χορεύτρια με αδυναμία στα κλασικά αυτοκίνητα και στους... φόνους, τους οποίους φροντίζει να πραγματοποιεί με σταθερή συχνότητα. Οταν ωστόσο ο κλοιός των Αρχών θα αρχίσει να σφίγγει γύρω της, εκείνη θα αλλάξει ταυτότητα, βρίσκοντας καταφύγιο δίπλα σε έναν μεσήλικο άνδρα ο οποίος έχει από χρόνια χάσει τον γιο του.

Αν όσα διαβάζετε παραπάνω σας μοιάζουν περίεργα, δεν είναι τίποτα μπροστά σε εκείνα που περνούν από την οθόνη, σε ένα φιλμ που ανά στιγμές μοιάζει να προσπαθεί να τεστάρει τις αντοχές του θεατή, δίχως πάντως να ξεπέφτει στην καρικατούρα.

Η ακραία εικονοποιία που είχαμε δει στο «Raw» αποκτά εδώ στοιχεία σουρεαλιστικής φαντασίας –η σκηνή του σεξ με το... αυτοκίνητο είναι πραγματικά αμίμητη–, ενώ αλλού ποτίζεται με μαύρο χιούμορ, καταλήγοντας έως και διασκεδαστική. Οπως είπαμε, πάντως, βασικά πρόκειται για αλληγορία. Η ηρωίδα, έχοντας βιώσει το τραύμα, σωματικό και ψυχικό, από μικρή ηλικία, αναζητεί την αγάπη και την ανθρωπιά ακόμη και στα πιο παράδοξα μέρη. Η δε αλλαγή της εικόνας της, εκεί όπου διαλύει την ομορφιά της για να εξασφαλίσει (ειρωνικά) μια καινούργια ζωή, μοιάζει με κριτική ή καλύτερα με υψωμένο μεσαίο δάχτυλο σε μια σειρά από διαχρονικές προκαταλήψεις και στερεότυπα.

Γενικώς, παρόλο που η αρχική ιδέα του «Titane» μοιάζει απλή μέσα στην ακραία σύλληψή της, στην πραγματικότητα η ταινία είναι αρκετά πιο περίπλοκη, καθώς ξεδιπλώνεται στα επιμέρους, κάτι το οποίο παραδέχεται και η δημιουργός: «Αισθάνθηκα ότι αντιμετώπιζα ένα πολύ περίπλοκο παζλ, με πολύ πυκνά νοήματα τα οποία έπρεπε σαφώς να απλοποιήσω. Επρεπε να είμαι πολύ προσεκτική όμως, αλλιώς κινδύνευα να χάσω την υπαρξιακή σκοπιά στην οποία στόχευα. Ηταν άσκηση ισορροπίας».

Οι πρωταγωνιστές

Τέλος, αν η ταινία της Ντικουρνό καταφέρνει να επικοινωνήσει συναισθηματικά με τον θεατή, παρά την παραδοξότητά της, οφείλεται στους δύο πρωταγωνιστές. Τόσο η Αγκάτ Ρουσέλ όσο και ο σπουδαίος Βενσάν Λιντόν παραδίδουν εξαιρετικά αφοσιωμένες αλλά και απαιτητικές ερμηνείες, που κάνουν τελικά τη διαφορά.

Η Αγκάτ Ρουσέλ παραδίδει μια εξαιρετικά αφοσιωμένη αλλά και απαιτητική ερμηνεία στον ρόλο της Αλεξιά, μιας όμορφης χορεύτριας με αδυναμία στα κλασικά αυτοκίνητα και στους... φόνους, τους οποίους φροντίζει να πραγματοποιεί με σταθερή συχνότητα.

HOME CINEMA

Η γυναικεία κακοποίηση στη «λευκή» Αμερική

Επάνω, η Μάργκαρετ Κουάλεϊ πρωταγωνιστεί στη μίνι σειρά του Netflix «Maid». Κάτω, η Ελενα Τοπαλίδου στο μικρού μήκους φιλμ «Bella», που είναι διαθέσιμο στο Ertflix.

Maid
ΔΡΑΜΑ (2021)
Δημιουργός: Μόλι Σμιθ Μέλτσερ
Ερμηνείες: Μάργκαρετ Κουάλεϊ, Νικ Ρόμπινσον, Αντι Μακ Ντάουελ

Η μίνι σειρά του Netflix που κατάφερε να ξεπεράσει το ρεκόρ τηλεθέασης του «Queen's Gambit», τουλάχιστον για τις πρώτες τέσσερις εβδομάδες από την κυκλοφορία της, είναι ένα καλοφτιαγμένο δράμα, με μια υπέροχη πρωταγωνίστρια στο κέντρο του. Η Μάργκαρετ Κουάλεϊ, την οποία γνωρίσαμε στο «Κάποτε στο... Χόλιγουντ» του Κουέντιν Ταραντίνο, υποδύεται εδώ την Αλεξ, μια νεαρή μητέρα η οποία το σκάει από το σπίτι μαζί με τη μικρή της κόρη, έπειτα από την κακοποιητική συμπεριφορά του συζύγου της.

Σύντομα ωστόσο, κι ενώ δουλεύει σκληρά ως καθαρίστρια, θα συνειδητοποιήσει πως το να σταθεί στα πόδια της μόνο απλή υπόθεση δεν είναι.

Η λεγόμενη «white trash» Αμερική, που σπάνια βρίσκει τον δρόμο της προς τη μικρή οθόνη, προσεγγίζεται εδώ μέσα από τη χαρακτηριστική ιστορία μιας κοπέλας, η οποία προσπαθεί να εξασφαλίσει ένα καλύτερο μέλλον τόσο για τον εαυτό της όσο και για την κόρη της, παλεύοντας με πενιχρά μέσα.

Γύρω της βρίσκονται επίσης άνθρωποι σε τέλμα, όπως η αποτυχημένη καλλιτέχνις μητέρα της ή ο αλκοολικός σύζυγος, από εκείνους που έχουν βρεθεί στη λάθος πλευρά του αμερικανικού ονείρου. Πολλά σύγχρονα –ή και διαχρονικά– ζητήματα θίγονται εδώ, με πρώτο φυσικά τη γυναικεία κακοποίηση, ωστόσο εκείνο που μετράει περισσότερο είναι ο τρυφερός, γνήσια ανθρώπινος πυρήνας της σειράς.

Bella ★★★★
ΔΡΑΜΑ (2020)
Σκηνοθεσία: Θέλγια Πετράκη
Ερμηνείες: Ελενα Τοπαλίδου, Νίκος Κουρής, Ελενα Μεγρέλη

Από την πλατφόρμα του Ertflix, αυτή την εβδομάδα επιλέγουμε ένα μικρού μήκους ελληνικό φιλμ, το οποίο ξεχώρισε τόσο πολύ στο περυσινό Φεστιβάλ Δράμας ώστε αξίζει την ειδική μνεία και την προσοχή του θεατή. Η «Bella» είναι επί της ουσίας ένα υβρίδιο, μισό ντοκιμαντέρ και μισή μυθοπλασία, το οποίο μας ταξιδεύει στη διετία 1986-1987. Εκεί η Ανθή, μια νοικοκυρά από αριστερή οικογένεια, κάνει τα πάντα για να στηρίξει το σπίτι της, ενώ ο σύζυγός της βρίσκεται στη σοβιετική Ρωσία, την ώρα που η τελευταία πνέει τα λοίσθια. Οι σκέψεις της αλλά και οι εικόνες της εποχής –πραγματικές και δημιουργημένες– που περνούν μπροστά από τον φακό αποτελούν ουσιαστικά τον πυρήνα της ταινίας και ταυτόχρονα εύστοχα και ανοιχτά σε πολλαπλές ερμηνείες σχόλια.

Μέσα στα 25 λεπτά της διάρκειας, η Θέλγια Πετράκη καταφέρνει να μας στείλει με απλό αλλά και άμεσο τρόπο σε μια εποχή όπου η Ελλάδα αλληθώριζε από τα ξένα κονδύλια και ο Ψυχρός Πόλεμος έφτανε στο τέλος του. Η δε λιτή ερμηνεία της Ελενας Τοπαλίδου υπηρετεί εξαιρετικά την προσέγγισή της.

ΡΙΚ1 ΤΗΛ.: 22862000

21.30 Παραδοσιακή βραδιά
07.30 Θεία λειτουργία
10.30 Σπίτι στη φύση - (Ε) Περιβαλλοντική εκπομπή.
11.00 Κοίτα με στα μάτια - (Ε) Κοινωνική εκπομπή.
11.30 Χρυσές συνταγές Με τη Μαριλ. Ιωαννίδου.
12.00 Brand News
14.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
14.30 Αμύνεσθαι περί πάτρης Ενημερωτική εκπομπή.
15.00 Road Trip - (Ε) Ντοκιμαντέρ.
15.30 Προσωπογραφίες, V «Γιάννης Δεμιρτζόγλου».
16.15 Project: Nostalgia Σειρά ντοκιμαντέρ.
17.30 Χρονογράφημα, IV Ντοκιμαντέρ.
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
18.20 Τα καλύτερά μας χρόνια Σειρά εποχής.
19.20 Ειρήνη Πάσι Κωμωδία εποχής.
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
21.00 Αθλητική Κυριακή Αθλητική εκπομπή.
21.30 Παραδοσιακή βραδιά Ψυχαγωγική εκπομπή με την Άντρη Καραντώνη.
23.15 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
23.20 Εκείνη και εκείνοι - (Ε) Νέα εκπομπή.
00.20 Προσωπογραφίες - (Ε)
01.15 Road Trip - (Ε)
01.45 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ - (Ε)**
02.45 Αθλητική Κυριακή - (Ε)
03.15 Αμύνεσθαι περί πάτρης
03.45 Project: Nostalgia - (Ε)
04.30 Σπίτι στη φύση - (Ε)
05.00 Χρονογράφημα, IV - (Ε)

ΡΙΚ2 ΤΗΛ.: 22862000

21.05 Margin call
07.30 Μαγικός κόσμος - (Ε) Παιδικό πρόγραμμα.
07.55 Παιδική ζώνη
α. Μάγια η μέλισσα
β. Το θαυμαστό ταξίδι του Νιλς Χόλγκερσον
γ. Ο μικρός Χουδωτός
δ. Μπόμπι και Μπιλ
ε. Σπίριτ, το άγριο άλογο
στ. Τα τρενάκια ρομπότ
ζ. Γκάρφιλντ
11.00 Στη Χώρα του Γιατί - (Ε) Παιδικό πρόγραμμα.
11.30 Παιδική ζώνη
16.00 Ιστορίες του χωρκού - (Ε) Κωμική σειρά, με τους Ανδρέα Αργυρίδη, Δώρα Κακουράτου, κ.ά.
16.30 Μανώλης και Κατίνα - (Ε) Κωμική σειρά.
16.55 Κοίτα με στα μάτια Κοινωνική εκπομπή.
17.00 Baywatch - (Ε) Περιπετειώδης σειρά.
17.45 Μαζί / Birlikte, II - (Ε) Δικοινοτική εκπομπή.
18.30 Εκείνη & εκείνοι Με την Αθηνά Χάλκου.
19.30 Σελίδες ιστορίας
19.40 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Αγγλική)**
19.50 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Τουρκική)**
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
21.05 Ο δρόμος του χρήματος (Margin call). Θρίλερ, με τους Κέβιν Σπέισι, Πολ Μπέτανι, κ.ά.
22.45 The Sixties Σειρά ντοκιμαντέρ. «The Space Race».
23.30 Επαν. προγραμμάτων
05.15 ΓΙΟΥΡΟΝΙΟΥΣ

ALPHA ΤΗΛ.: 22212400

21.20 Η γη της Ελιάς
06.00 60' Ελλάδα - (Ε)
07.00 Το αύριο μάς ανήκει - (Ε)
08.15 Η φαμίλια - (Ε) Κωμική σειρά.
09.20 Εύκολα και σπιτικά Εκπομπή μαγειρικής.
09.50 Σαββατοκύριακο με τον Μάνεση Ενημερωτική εκπομπή.
13.00 Το σόι σου - (Ε) Κωμική σειρά.
14.10 Οικογενειακές ιστορίες Κοινωνική σειρά,
15.00 Άσε μας ρε μαμά Κωμική σειρά.
15.50 Λούης Night Show - (Ε) Σατιρική εκπομπή.
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
18.10 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα, IX Κωμική σειρά, με τους Ελένη Κοκκίδου, Αντώνη Αντωνίου, κ.ά.
18.45 ΤΕΤ-Α-ΤΕΤ στον Alpha Ψυχαγωγική εκπομπή.
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
21.20 Η γη της Ελιάς Κοινωνική σειρά, με τους Πασχάλη Τσαρούχα, Αντιγόνη Κουλουκάκου, κ.ά.
23.15 Κάμπινγκ - (Ε) Κωμική σειρά.
01.00 Κάρμα - (Ε) Κοινωνική σειρά.
01.45 Κρατάς μυστικό; (Ε) Κωμική σειρά.
02.30 Οικογενειακές ιστορίες Κοινωνική σειρά.
03.15 Σαββατοκύριακο με τον Μάνεση - (Ε) Ενημερωτική εκπομπή.

ΑΝΤ1 ΤΗΛ.: 22200200

21.20 ROUK ZOUK Special
06.30 Ας πρόσεχες - (Ε) Κωμική σειρά.
08.00 Mamma Mia - (Ε) Κωμική σειρά.
08.50 Το έβδομο κλειδί - (Ε) Κωμική σειρά.
09.30 Δείξε μου τον φίλο σου Κωμική σειρά.
11.10 Ταξί - (Ε) Τηλεπαιχνίδι, με τον Αλέξανδρο Τσουβέλα.
12.00 Υγεία πάνω απ' όλα Ενημερωτική εκπομπή, με τη Φωτεινή Γεωργίου.
12.50 Την πάτησα - (Ε) Κωμική σειρά.
14.00 Θα βρεις τον δάσκαλό σου - (Ε) Κωμική σειρά.
14.50 Casa De Mikel, III - (Ε) Σατιρική εκπομπή.
16.20 Αίγια... Fuxia! - (Ε) Κωμική σειρά.
17.20 5 Χ 5 - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.
18.00 **Τα νέα του ΑΝΤ1 σε 10΄**
18.10 Μελίαρτος - (Ε) Κοινωνική σειρά.
20.15 **Τα νέα του ΑΝΤ1**
21.20 ROUK ZOUK Special Ψυχαγωγικό τηλεπαιχνίδι, με τη Ζέτα Μακρυπούλια.
23.10 Αίγια... Fuxia! - (Ε) Κωμική σειρά.
00.15 The 2Night Show, VI Late night show, με τον Γρηγόρη Αρναούτογλου.
01.50 Shades of Blue
02.30 Το τρίτο στεφάνι - (Ε)
03.20 **Τα νέα του ΑΝΤ1 - (Ε)**
04.20 Το σόι μου μέσα - (Ε)

OMEGA ΤΗΛ.: 22477777

21.00 Dancing With the Stars
07.00 Θεία λειτουργία
09.50 OPEN Weekend Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.
13.00 Τροχός της τύχης - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.
15.15 Αλήθειες με τη Ζήνα Κοινωνική εκπομπή, με τη Ζήνα Κουτσελίνη.
17.00 Εικόνες - (Ε) Ταξιδιωτική εκπομπή.
17.45 The OMG Show - (Ε) Σατιρική εκπομπή.
18.00 **OMEGA NEWS**
18.10 The OMG Show - (Ε) (Συνέχεια).
19.10 Σ' αγαπώ μεν... αλλά Νέα οικογενειακή κωμωδία, με τους Αλέξανδρο Μπουρδούμη, Ευσταθία Τσαπαρέλη, κ.ά.
20.10 **OMEGA NEWS**
21.00 Dancing With the Stars Χορευτικός διαγωνισμός, με τη Βίκυ Καγιά.
00.30 Total Blackout - (Ε) Τέσσερις τολμηροί συμμετέχοντες, καλούνται να τα βγάλουν πέρα με απρόβλεπτες δοκιμασίες σε ένα χώρο που δε μπορούν να δουν τίποτα!
01.30 OPEN Weekend - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.
04.00 Daddy cool - (Ε) Κωμική σειρά, με τους Σάκη Μπουλά, Μαριάννα Καυκαρίδου.
05.00 Ο άντρας των ονείρων (Ε) Κωμική σειρά.

ΣΙΓΜΑ ΤΗΛ.: 22580100

21.10 The Voice of Greece
06.00 Τα χρυσόψαρα - (Ε) Κωμική σειρά.
07.00 Love it - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.
08.00 Καλό μεσημεράκι - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.
09.30 Ώρα για φαγητό - (Ε) Εκπομπή μαγειρικής, με την Αργυρώ Μπαρμπαρίγου.
10.00 Βουράτε γειτόνοι - (Ε) Κωμική σειρά.
10.40 Dot., V Ψυχαγωγική εκπομπή, με τη Νάντια Μπουλέ.
11.40 Κάτι ξαναψήνεται - (Ε) Εκπομπή μαγειρικής, με την Κων/να Σπυροπούλου.
13.00 Passenger Ταξιδιωτική εκπομπή με τον Μάριο Πρ. Ιωαννίδη.
13.00 Όλα Γκουντ Ψυχαγωγική εκπομπή με τους Γρηγόρη Γκουντάρα, και Ναταλί Κάκκαβα.
16.30 The Voice of Greece - (Ε) Μουσικός διαγωνισμός.
18.00 **Γεγονότα σε συντομία**
18.10 The Voice of Greece (Συνέχεια)
19.10 Η πεθερά Κωμική σειρά.
20.00 **Τομές στα γεγονότα**
21.10 The Voice of Greece Μουσικός διαγωνισμός.
00.30 Γεγονότα σε τίτλους
00.40 Η πεθερά - (Ε) Κωμική σειρά.
01.30 1821: Οι ήρωες - (Ε)
02.30 Όλα Γκουντ - (Ε)
04.30 Ήρθε κι έδεσε - (Ε)

CAPITAL ΤΗΛ.: 25577577

08.00 Ο ταξιτζής
09.35 Ιπτάμενα φιλαράκια στο Παγκόσμιο Κύπελλο
11.20 Τηλεαγορά
12.00 Τάσος στη μουσική - (Ε)
13.10 Ζωή γεμάτη πόνο
14.50 Τηλεαγορά
15.20 Η φωνή μιας αθώας
17.00 Τηλεαγορά
19.05 Because I Said So
21.00 Home again
23.00 Απόλυτη ευφυία
00.55 Αμείλικτη καταδίωξη

PLUS ΤΗΛ.: 22259000

06.30 Παιδικές σειρές
08.05 Παιδικό παραμύθι
09.00 Cook Eat - (Ε)
13.00 ANNITA κοίτα - (Ε)
16.35 Τηλεαγορά
18.30 Αόρατος φακός
19.00 Ταξίδι γεύσεων - (Ε)
20.15 Ο καιρός
20.20 Για πάντα νέοι - (Ε) Με την Άννα Αντωνίου.
21.30 Το ταξίδι της ζωής, III
22.30 Ξένη ταινία
00.05 Ξένη ταινία
01.50 Ξένες σειρές

EXTRA ΤΗΛ.: 25715111

07.45 Διεθνείς Ειδήσεις
08.00 Μουσικό πρόγραμμα
10.20 Κορίτσια ο Μάρκουλης
12.30 Ελιές Θρούμπες
14.00 Ασημένια φεγγάρια
16.05 Κινημ/φικές επιτυχίες
16.10 Έξυπνες αγορές
16.40 **Σύντομο Δελτίο Ειδήσεων**
17.15 Αόρατος φακός
17.20 Έξυπνες αγορές
18.05 Ελληνική ταινία
19.45 **EXTRA News**
20.20 Ελληνική ταινία
22.00 Η προδοσία
23.45 Ξένη ταινία

MOVIES BEST

21.00 Jiu Jitsu
06.30 Waiting For Barbarians
08.30 Hello Sister, Goodbye Life
10.30 Deutschland 89
11.30 Crown Vic
13.30 Danger One
15.30 Blaze
17.35 To Have And To Hold
19.15 Survive The Night
21.00 Jiu Jitsu
23.00 Midsommar
01.30 The Hole In The Ground
03.15 Human Affairs
04.45 The Biggest Little Farm

GREEK CINEMA

20.00 Ούτε γάτα, ούτε ζημιά
06.00 Το γέλιο βγήκε απ' τον παράδεισο
07.35 Κόσμος και Κοσμάκης
09.20 Θύελλα σε παιδική καρδιά
10.40 Γλέντι, λεφτά και αγάπη
12.00 Εμείς τα μπατιράκια
13.10 Τρελός, παλαβός και... Βέγγος
14.40 Ο χρυσός και ο τενεκές
16.10 Ένας απέντερος λεφτάς
17.25 Η αδελφή μου θέλει ξύλο
18.35 Εκείνες που δεν πρέπει ν' αγαπούν
20.00 Ούτε γάτα, ούτε ζημιά
21.30 Δις διευθυντής
23.10 Αγκίστρι

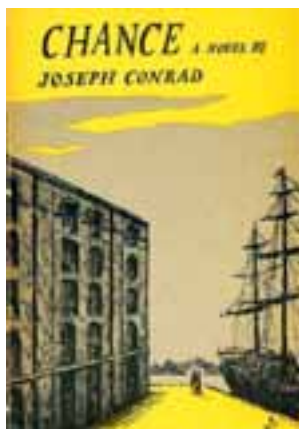

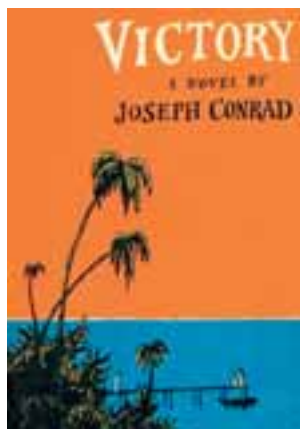

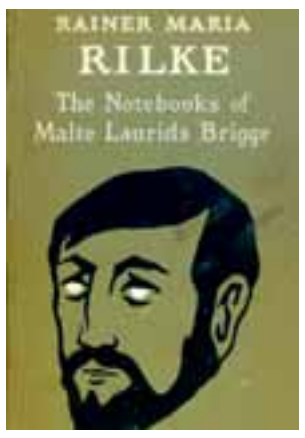

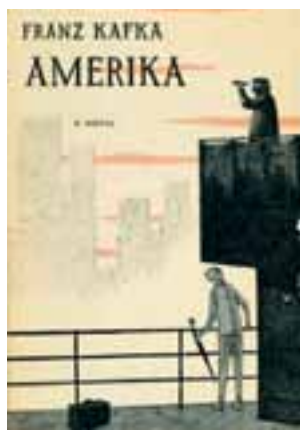

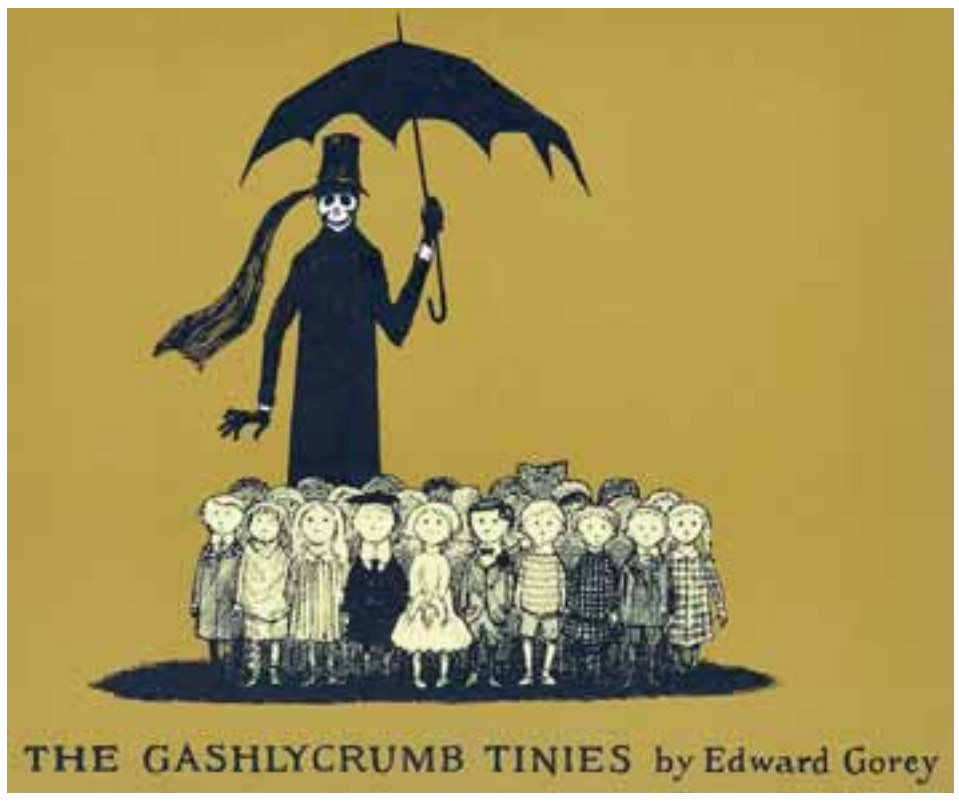

Τα εξώφυλλα που σχεδίασε ο Γκόρι για τη σειρά φθηνών βιβλίων «Anchor» του εκδοτικού οίκου Doubleday συνιστούν ένα πολύτιμο, άγνωστο κεφάλαιο του έργου του, που σίγουρα θα συγκινούσε κάθε λάτρη της γραφιστικής και των εκδόσεων.

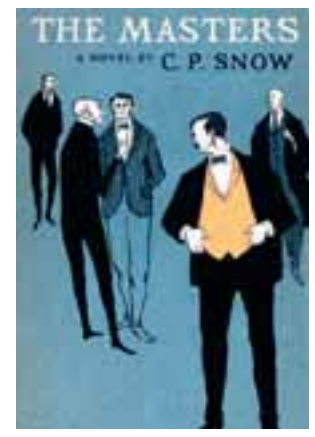

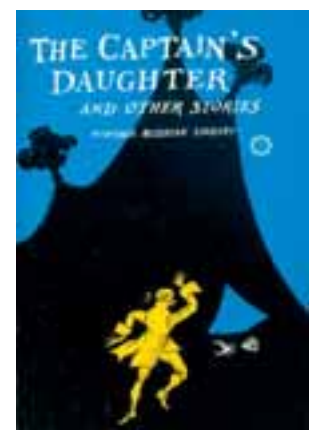

Εκκεντρικός «ποιητής» του παραδόξου

Το έργο του Αμερικανού εικονογράφου Εντουαρντ Γκόρι (1925-2000) εμπαίζει κατάμουτρα τις παραδοσιακές μας αντιλήψεις

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ**

Φανταστείτε ένα παιδικό βιβλίο εκμάθησης του αλφαβήτου: στο μυαλό σας αμέσως έρχονται πολύχρωμες, ευχάριστες εικόνες, όπως συνήθως είναι αυτές που εικονογραφούν τα παιδικά αλφαβητάρια ανά τους τόπους και τους χρόνους.

Κι όμως, κάπου μέσα στη σχετική βιβλιογραφία υπάρχει ένα αλφαβητάρι παράξενο, σκοτεινό, γεμάτο με συννεφιασμένα σκίτσα. Σε 26 ασπρόμαυρες εικόνες φτιαγμένες με μαύρο πενάκι παρουσιάζονται ένα ένα τα γράμματα του αγγλικού αλφαβήτου, και κάθε γράμμα αντιστοιχεί στο πρώτο γράμμα του ονόματος ενός μικρού παιδιού.

Στην πρώτη εικόνα, στο γράμμα «Α», βλέπουμε ένα μικροσκοπικό κοριτσάκι με χλωμό πρόσωπο και άσπρο φόρεμα, που μόλις έχει σκοντάψει επικίνδυνα κατεβαίνοντας το κλιμακοστάσιο ενός παλιού, σκοτεινού σπιτιού. Κάτω από την εικόνα, βρίσκεται μια κυνική λεζάντα: «Το "Α" είναι για την Εϊμι (Amy) που έπεσε από τις σκάλες». Στο «Β», ο Βασίλης (Basil) έχει περικυκλωθεί, προφανέστατα χωρίς καμία ελπίδα να ξεφύγει, από μεγάλες μαύρες αρκούδες που είναι έτοιμες να του επιτεθούν.

Η λεζάντα ανακοινώνει, κάνοντας ρίμα με αυτήν της προηγούμενης εικόνας: «Το "Β" είναι για τον Βασίλη που κατακρεούργησαν αρκούδες». Στο «C» η Κλάρα, ένα εύθραυστο κορίτσι κείτεται στο κρεβάτι του μοιρολατρικά, σαν σκιά του εαυτού του, με μαύρα, στοιχειωμένα μάτια – η λεζάντα από κάτω γράφει: «Το C είναι για την Clara, που έσβησε».

Η μακάβρια παρέλαση των παιδικών αυτών θανατικών ανακοινώνεται με δίστιχα που κάνουν ρίμα, σαν σε παιδικό τραγουδάκι. Αυτό το μικροσκοπικό μονόπρακτο 26 σκηνών όπου ισάριθμα λιλιπούτεια καρτούν-παιδάκια φεύγουν από τον κόσμο αυτό με τόσους δημιουργικούς τρόπους όσοι και τα γράμματα του αλφαβήτου (ενώ αυτό γιορτάζεται με το σκοτεινό χιούμορ των συνοδευτικών στίχων) τυπώθηκε το 1963 και αποτελεί έμπνευση και έργο του εκκεντρικού Αμερικανού εικονογράφου Εντουαρντ Γκόρι.

Γεννημένος το 1925 στο Σικάγο, έφυγε από τη ζωή στη Μασαχουσέτη, το 2000, αφήνοντας πίσω του ένα μακρύ έργο περίπου 100 μικρών βιβλίων, εικονογραφήσεων για εκδόσεις, κοστούμια και σκηνικά μιας θεατρικής εκδοχής του «Δράκουλα» του Μπραμ Στόκερ και έναν αινιγματικό μύθο για τον ίδιο και τη ζωή του.

Ψηλός, με μεγάλη γενειάδα (οι φίλοι του έλεγαν πως έμοιαζε με ένα συνδυασμό Χέμινγουεϊ και Αγιου Βασίλη) στη νεαρή του ηλικία υπήρξε παιδί-θαύμα με μεγάλο ταλέντο στο σχέδιο – ήδη στην εφηβεία του έφτιαχνε σκίτσα για μια τοπική εφημερίδα. Υπηρέτησε στον πόλεμο για δύο χρόνια και με τον νόμο κοινωνικής αναπροσαρμογής των στρατιωτών (το «G.I. Bill») υποστήριξε σπουδές γαλλικής φιλολογίας στο Χάρβαρντ. Δεν έλαβε ποτέ επίσημη παιδεία πάνω στο αντικείμενο της δουλειάς του. Με πρόσκληση του εκδοτικού οίκου Doubleday μετοικεί το 1953 στη Νέα Υόρκη για να εικονογραφήσει μια σειρά βιβλίων και παραμένει εκεί για 30 χρόνια, ζώντας σε ένα διαμέρισμα ανάμεσα σε 20.000 βιβλία (που αγόραζε καθημερινά) και έξι γάτες, οι οποίες είχε πει πως αποτελούσαν «τον μεγαλύτερο έρωτα της ζωής του» – φράση που αντηχούσε το γεγονός πως δεν είχε συνάψει ποτέ κάποια συντροφική σχέση, όντας, όπως είχε δηλώσει, ασεξουαλικός.

Την τριακονταετία αυτή έδινε καθημερινά ένα μικρό δικό του σόου στους δρόμους, συνήθως ντυμένος με μια γούνα από ρακούν που έφτανε ώς το πάτωμα (μία από τις πολλές της συλλογής του), τζιν και άσπρα πάνινα αθλητικά παπούτσια

Στο σύνολό του, το έργο του συνιστά μια παρέλαση από σκοτεινές, παράξενες φιγούρες που κινούνται στο μεταίχμιο μεταξύ φωτός και σκοταδιού.

Keds, πηγαίνοντας να δει παλιές ταινίες σε σινεφίλ σινεμά αλλά κυρίως να παρακολουθήσει παραστάσεις μπαλέτου του New York City Ballet, κάτι που έκανε εμμονικά, για τα περισσότερα από τα χρόνια που έζησε στο Μανχάταν. Οι παραστάσεις αυτές αποτέλεσαν βασική επιρροή για το καλλιτεχνικό του έργο - μάλιστα λέγεται πως παρακολούθησε εκεί τον «Καρυοθραύστη» του Τσαϊκόφσκι 70 φορές μέσα σε δύο σεζόν. Οταν ο για δεκαετίες καλλιτεχνικός διευθυντής του Μπαλέτου, Τζορτζ Μπαλανσίν, απεβίωσε το 1983, ο Γκόρι άφησε τη μητρόπολη και μετοίκησε σ' ένα σπίτι ηλικίας δύο αιώνων που είχε αγοράσει στο Κέιπ Κοντ της Μασαχουσέτης, όπου και έζησε τα τελευταία του χρόνια. Δύο χρόνια μετά τον θάνατο του καλλιτέχνη, το 2002, το σπίτι αυτό έγινε μουσείο αφιερωμένο στον ίδιο και στο έργο του.

Το κωμικοτραγικό εκείνο αλφαβητάρι των αρχών του '60 με τον σχεδόν αμετάφραστο τίτλο «The Gashlycrumb Tinies» («Τα Γκάσλικραμπ Τοσοδούλικα», θα το αποδίδαμε ελεύθερα –στα γαλλικά είχε μεταφραστεί «Τα καταραμένα παιδιά»– «Les Enfants Fichus») έγινε ένα από τα πιο διάσημα έργα του, αλλά όταν κυκλοφόρησε, το 1963, είχαν ήδη προηγηθεί έντεκα παρόμοιες μικρές εκδόσεις καθώς και πολλές εικονογραφήσεις για περιοδικά και βιβλία.

Επί 30 χρόνια ο Εντουαρντ Γκόρι κυκλοφορούσε στους δρόμους της Νέας Υόρκης ντυμένος με μία γούνα από ρακούν, τζιν και πάνινα αθλητικά παπούτσια.

Γκρίζος κόσμος

Στην πρώτη του εκδοτική παραγωγή, στην «Αγχορδη άρπα» («Unstrung Harp») του 1953, επιδεικνύει, ήδη με ωριμότητα, τα βασικά υλικά του σκοτεινού και σαρκαστικού του στερεώματος, που θα ξεδιπλωνόταν μέσα στις επόμενες δεκαετίες: μια λεπτομερή ματιέρα φτιαγμένη με μαύρο πενάκι που δίνει μεγάλη σημασία στη λεπτομέρεια και στη δραματική σκιαγράμμιση και που υφαίνει έναν γκρίζο κόσμο από βικτωριανές εξοχικές επαύλεις γεμάτες αινιγματικές μορφές, παλιές βιβλιοθήκες και μεγάλα παράθυρα που κοιτούν προς άδεια τοπία όπου, ενίοτε, εμφανίζεται σιωπηλά κάτι φευγαλέο και μελαγχολικό, όπως ένα μικρό αερόστατο κάπου μακριά, μέσα στον χειμωνιάτικο ουρανό.

Στο βιβλίο αυτό βλέπουμε τον πρώτο μιας μακράς σειράς από παράξενους πρωταγωνιστές που διατρέχουν το έργο του, που ίσως συμβολίζει την περίοδο αβεβαιότητας που πέρναγε ο ίδιος μετά τις σπουδές του: έναν συγγραφέα με παράξενο κρανίο (που μοιάζει με... αμόνι, ή παπούτσι) που προσπαθεί να γράψει μια νουβέλα αλλά ποτέ δεν βρίσκει έμπνευση. Τα εξώφυλλα που σχεδίασε λίγο καιρό μετά στη Νέα Υόρκη για τη σειρά φτηνών βιβλίων «Anchor» του εκδοτικού οίκου Doubleday μαρτυρούν πως σύντομα βρήκε την έμπνευσή του και συνιστούν ένα πολύτιμο, άγνωστο κεφάλαιο του έργου του, που σίγουρα θα συγκινούσε κάθε λάτρη της γραφιστικής και των εκδόσεων.

Οι εικονογραφήσεις του και τα μικρά εκδοτικά πονήματα που ήρθαν τα μετέπειτα χρόνια είναι τόσο πολλά που δυσκολεύεται κανείς να διαλέξει για ποιο να μιλήσει. Ο Γκόρι μέσα σε μισό αιώνα έργου έχτισε μια ολόκληρη βιβλιοθήκη από απολαυστικά δυσάρεστες και σουρεαλιστικές ιστορίες που όλες εμπαίζουν κατάμουτρα τις παραδοσιακές μας αντιλήψεις για την κοινωνία και την κουλτούρα μας, για την ίδια τη ζωή και τον θάνατό μας. Στα ταλαντούχα χέρια του, η πυρηνική, συντηρητική οικογένεια της μεταπολεμικής Αμερικής, με τα ξανθά λαμπερά μαλλιά και τα αισιόδοξα χαμόγελα, η αίσθηση πως «όλα θα πάνε καλά», μοιάζει να υποφέρει από τον δηλητηριώδη σαρκασμό του.

Οι τίτλοι μερικών από τα βιβλία του είναι αρκούντως αυτοπεριγραφικοί –από το «Τερατώδες μωρό» ώς το «Επιπληκτικό ποδήλατο»– αλλά εξίσου διάσημος με τα «καταραμένα τοσοδούλικα», μπορούμε να πούμε πως έγινε και ο «Αμφίβολος επισκέπτης» («The Doubtful Guest») του 1957. Εκεί, ένα απροσδιόριστης προέλευσης και φύσης υβριδικό ον (κάτι μεταξύ ανθρώπου, ερπετού και πιγκουίνου) που φοράει ελβιέλες All-Star και κασκόλ, εισβάλλει ειρηνικά σε μια αριστοκρατική οικία των αρχών του περασμένου αιώνα, αρχίζει να συγκατοικεί με τους ενοίκους του και τους παρενοχλεί με ανεξήγητες, ανόητες συμπεριφορές (όπως παρευρισκόμενος στο τραπέζι μαζί τους, κοιμώμενος στο πάτωμα σε ενοχλητικά σημεία ή κρύβοντας και πετώντας αντικείμενα του σπιτιού), ενώ αυτοί δεν μπορούν να κάνουν τίποτα για να το εμποδίσουν.

«Αν εξιστορείς ανοησίες, καλύτερα να είναι δυσάρεστες, αλλιώς ποιο το νόημα; Οπως είχε πει ο Σούμπερτ, δεν υπάρχει χαρούμενη μουσική...».

Στο τελευταίο καρέ της ιστορίας βλέπουμε αυτό το απόκοσμο, άκακο πειραχτήρι, να κάθεται σε ένα σκαμπό, και την οικογένεια από πάνω του, σαστισμένη, ενώ η λεζάντα λέει, όπως την έχει απολαυστικά μεταφράσει από το πρωτότυπο ο ποιητής Σωτήρης Κακίσης (εκδόσεις Ερατώ, 1990 / εκδόσεις Αγρα, 2013): «Συμπλήρωσε δεκαεφτά χρονάκια εδώ πέρα / κι ακόμα δεν ξημέρωσε του χωρισμού η μέρα».

Αυτή η καφκική, υποβόσκουσα αίσθηση του παραλόγου, το ανησυχητικό συναίσθημα κάποιας ανεξήγητης συνθήκης που υπάρχει συνεχώς μέσα στην καθημερινότητα αλλά αδυνατούμε να κάνουμε κάτι γι' αυτό, η φευγαλέα εντύπωση πως οτιδήποτε θεωρούμε ασφαλές, μόνιμο ή «σοβαρό» μπορεί να ακυρωθεί ή να απομυθοποιηθεί μονομιάς, πρωταγωνιστούσε στις ιστορίες του με τρόπο περιπαικτικό και αιρετικό απέναντι σε οτιδήποτε πιστεύουμε πως είναι δεδομένο και σίγουρο. Ελεγε πως η γνωστή ρήση του σουρεαλιστή Γάλλου ποιητή Πωλ Ελυάρ, «υπάρχει ένας άλλος κόσμος, αλλά είναι μέσα σ' αυτόν εδώ», αλλά και μια συγγενική ρήση, ενός άλλου Γάλλου σουρεαλιστή, του Ρεϊμόν Κενώ, «ο κόσμος δεν είναι αυτό που φαίνεται, αλλά δεν είναι και κάτι άλλο», αποτελούσαν το θεμέλιο του έργου του.

Το «Χάλογουιν»

Σήμερα, 31 Οκτωβρίου, ημέρα που γιορτάζεται το «Χάλογουιν», το έργο του μοιάζει ακόμα πιο επίκαιρο, εφόσον στο σύνολό του συνιστά μια παρέλαση από σκοτεινές, παράξενες φιγούρες που κινούνται στο μεταίχμιο μεταξύ φωτός και σκοταδιού, στο διάστημα μεταξύ φθινοπωρινής και χειμερινής ισημερίας όπου το καλοκαίρι γίνεται χειμώνας και ο ήλιος μας φωτίζει για λιγότερες ώρες μέσα στην ημέρα, κάτι που ενέπνευσε την αρχέγονη κελτική παράδοση του «Samhain», που, με τη σειρά της, αποτελεί τον μακρινό πρόδρομο της δημοφιλούς σημερινής γιορτής.

Στις σκιές του λυκόφωτος μεταξύ άνω και κάτω κόσμου φαίνεται πως δημιουργήθηκε και ο «Χριστουγεννιάτικος εφιάλτης» («Nightmare Before Christmas») του 1993, των Χένρι Σέλικ και Τιμ Μπάρτον, μια εμβληματική ταινία που μοιάζει να είναι απευθείας απότοκο του κόσμου του Εντουαρντ Γκόρι. Η επιρροή του στη λαϊκή κουλτούρα υπήρξε μεγάλη: έφτασε μάλιστα πρόσφατα μέχρι και τη δημοφιλή τηλεοπτική σειρά των «Σίμπσονς» του Ματ Γκρέινινγκ: σε ένα σύντομο κλιπάκι, εμβόλιμο σε επεισόδιο που προβλήθηκε λίγες μέρες πριν, ο Μπαρτ Σίμπσον αποκτά μαύρα, δαιμονισμένα μάτια, και σε κλίμα «Χάλογουιν» γίνεται «κακός» με 26 διαφορετικούς τρόπους (φτάνοντας στο σημείο να... αποκεφαλίσει την οικογένειά του στο τραπέζι του δείπνου), αποδίδοντας έτσι ένα φόρο τιμής στα «Gashlycrumb Tinies».

«Αν εξιστορείς ανοησίες, καλύτερα να είναι δυσάρεστες, αλλιώς ποιο το νόημα; Προσπαθώ να σκεφτώ μια χαρούμενη ανοησία για παιδιά και μου μοιάζει εντελώς βαρετή. Οπως είχε πει ο Σούμπερτ, δεν υπάρχει χαρούμενη μουσική. Και μάλλον δεν υπάρχουν χαρούμενες ανοησίες», είχε πει κάποτε ο Γκόρι, ενώ μιλώντας με τον Σωτήρη Κακίση, αυτός μας λέει εμφατικά: «Καταχωρώ τις μεταφράσεις που έχω κάνει των έργων του Γκόρι στην ποίηση, στην καλή μάλιστα ποίηση, γιατί η ευστοχία και η λιτότητά του είναι διαρκής και η παραδοξότητά του μια κρυμμένη αλήθεια – όπως ακριβώς και στην ποίηση. Αυτός και μερικοί άλλοι δημιουργοί (ο Τζέιμς Θέρμπερ, ο Γούντι Αλεν και φυσικά ο Λιούις Κάρολ) θεωρώ πως μαζί φτιάχνουν μια "παρέα" με κοινές αναφορές και στοχασμό. Στο έργο τους η "ανοησία" είναι η ουσία». Ο ίδιος ο Γκόρι φαίνεται πως είχε πει το ίδιο πράγμα, με άλλα λόγια: «Τα έργα μου δεν μιλούν για τίποτε άλλο παρά για την απλή καθημερινότητα».

must
07/11
ΜΕ ΤΗΝ Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΑΘΗΝΑ ΛΟΪΖΙΔΟΥ
AUTUMN
SHAKE-UP